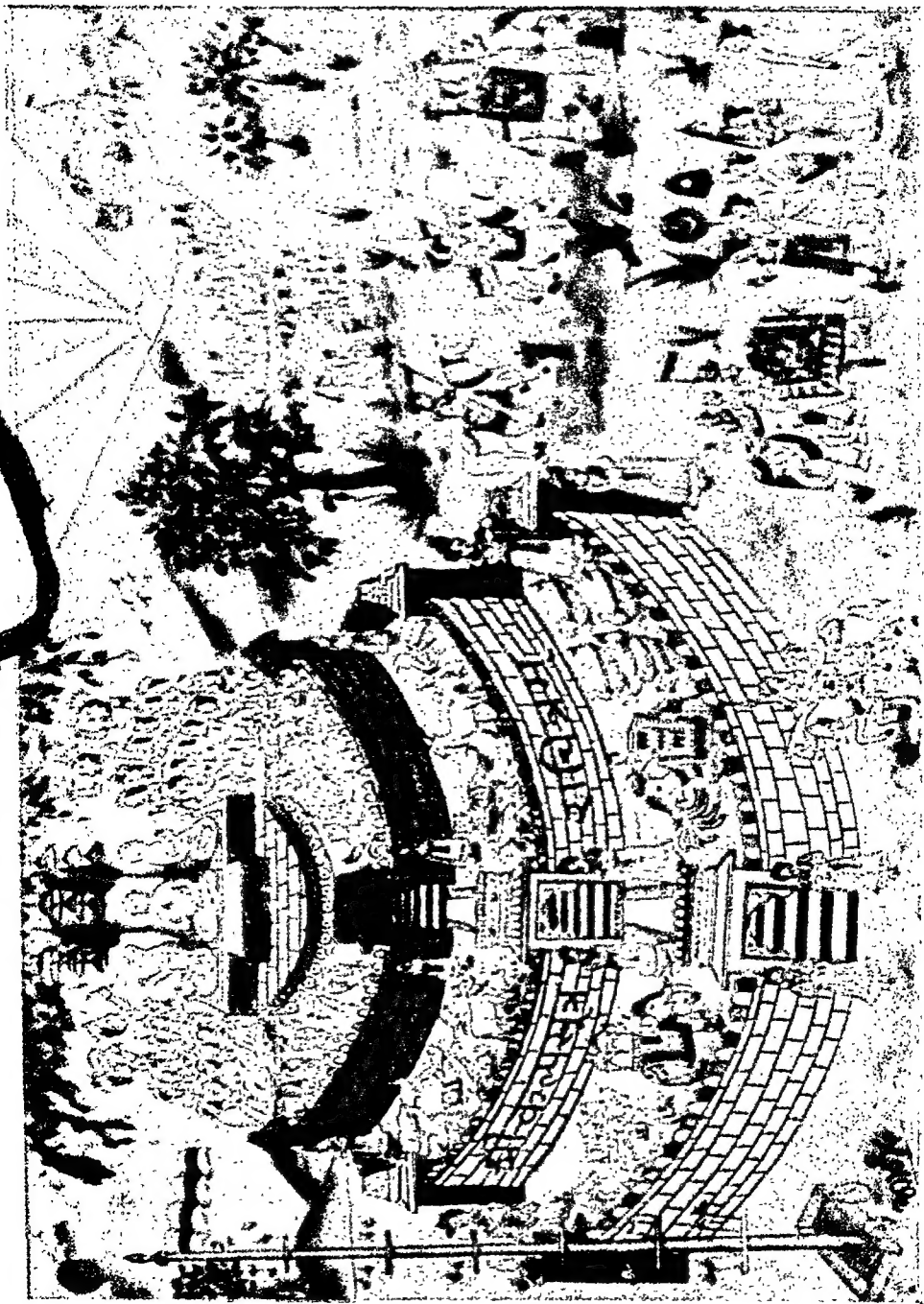

શ્રી કલ્પસૂત્ર સામ્યક્રમ

લેખક : અચલગચ્છ દીવાકર, તીર્થ પ્રભાવક, આચાર્યદેવશ્રી ગુણસાગરસૂરિશ્વરજી મ. સા.

પરમતારક શ્રી અચલગચ્છ (વિમિષકા) ગણગાર જંગમ યુગ પ્રધાન

જગદગુરુ પત્ન્ય બદારક

૧૦૦૮ પરમપૂજ્ય દાદાશ્રી દેવ્યાણુઆગરમ્બીશ્વરચ્છ મધ્યારજ આદિબની

અતુર્ય જન્મ શનાષ્ટિની આઠગીરી નિમિત્તે

ચીર સંવત ૨૫૦૩. વિ. સંવત ૨૦૩૩. શુક્ર વદિ ૧૧.
રવિવાર તા. ૧૨-૬-૧૯૭૭ ના સવારના વિજય મુહુર્તે

ૐ કલ્પશૂન્ર સાયિક્રમ્ ૮૦

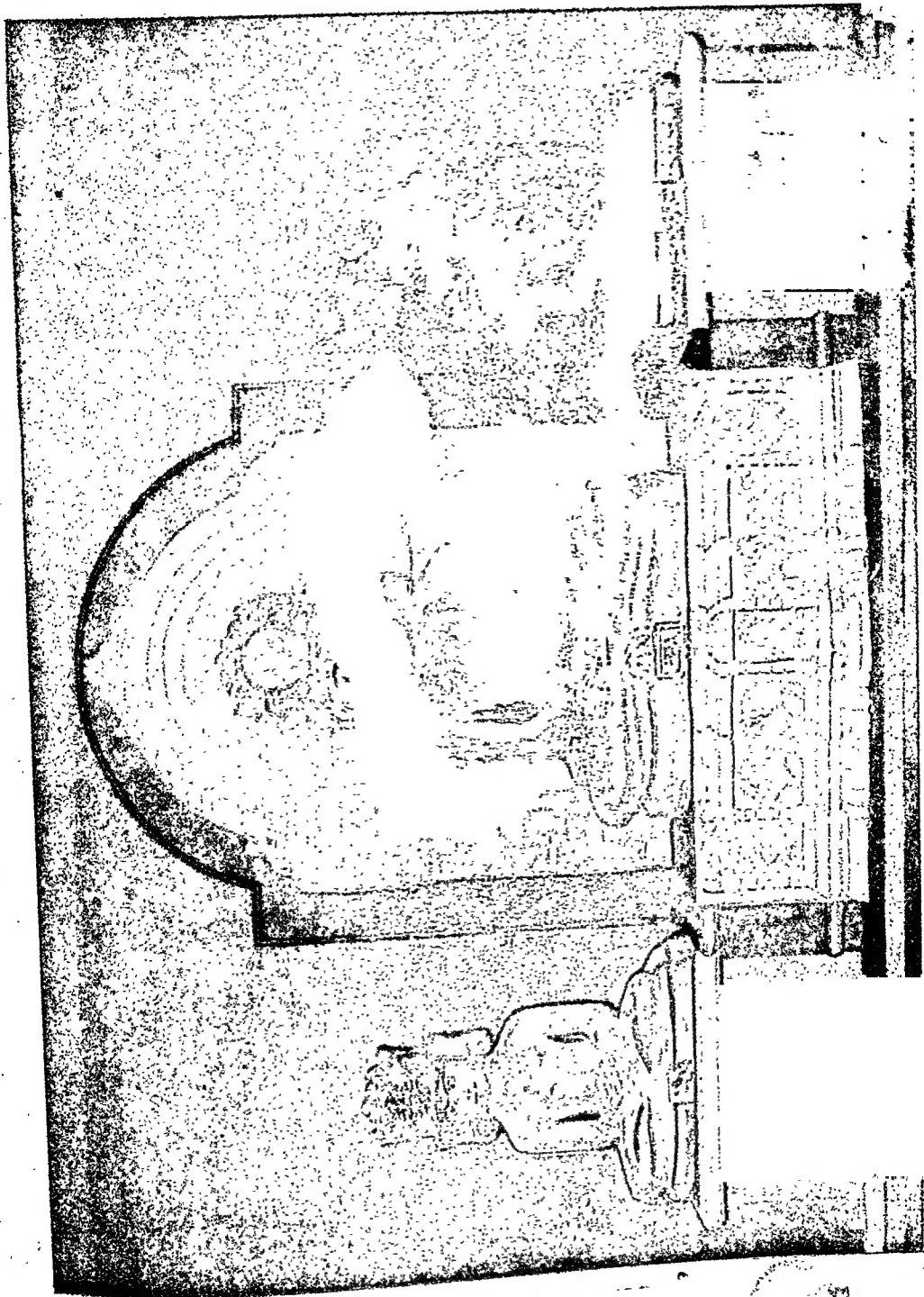
પ્રસિદ્ધ દરવામાં આવ્યું.

भाषांतरकार प्रशस्ति

अचलाद्ये घरे मञ्जे, आयेरक्षिन सूरीशा,	॥ १॥	संलीना घर मंगमे बभ्रुः सुरि सत्तमाः	॥ १॥	भायसापर सूरीशा, पट्टाण्टे कतेकेरः	॥ ३॥	मुलनिभान सूर्यः सूरीशा धर्मसूर्यः	॥ ३॥
तच्छिष्या जयसिताया, जेतारो विकृ पट्टादीनां,	॥ २॥	लक्षशिविय लोचकाः रुगमथल मरियाः	॥ २॥	तपद्राप्ताममूर्गमाः महाप्रभावदा जनाः,	॥ ४॥	सुरि कन्याण मातराः सत्तेच्छाणिमा मराः	॥ ४॥
तस्येष्ट धर्मयोग्याः, महेष्टसिंहसूरीशाः,	॥ ३॥	सूर्यो गुरु चोयदाः तस्येष्टे श्रेष्ठसंगमाः	॥ ३॥	पट्टाणुण्टे नेनां ज, स्यामीवरा पभुल्लो,	॥ ५॥	सुरि गीतमागमः नन्टे गीति शिरराः	॥ ५॥
तच्छिष्याः अभवन् धर्याः, अजित सिंह सूरीशा,	॥ ४॥	सिंह प्रमात्य सूर्यः स्तलण्टेऽमल्लसंगमाः	॥ ४॥	गुणसागर सूरीशाः शरनि कन्यसुनस्य,	॥ ६॥	मच्छापीना नि संगति भापांरो वर द्य मैः	॥ ६॥
देवेन्द्र सूर्यः शिष्याः सिंह तिलक सूरीशा,	॥ ५॥	धर्मप्रभाण्य सूर्यः महेन्द्र प्रभसूर्यः	॥ ५॥	गनु नेन रा नेत्राचं, कल्लस्थ देवपुयों नि	॥ ७॥	गछुयों पैमाल मुल्ले, पणीकुनः विचंररः	॥ ७॥
सूरीशा मेघ तुंगाख्याः, जयकैसरि सूरीशाः,	॥ ६॥	सूर्यो जयकीर्तयः सुरि सिध्यान्तसातराः	॥ ६॥	देवपुयों पुनः पार्थ— तदश्रेष्ठतरो जानो,	॥ ८॥	प्रतिप्राया मगोत्सवः गुणावियसुरि निश्रयाः	॥ ८॥

श्री सुपार्श्वनाथस्वामि भगवंत

श्री वासुपूज्यस्वामि भगवंत

श्री महावीरस्वामि भगवंत

પ્રકાશક :

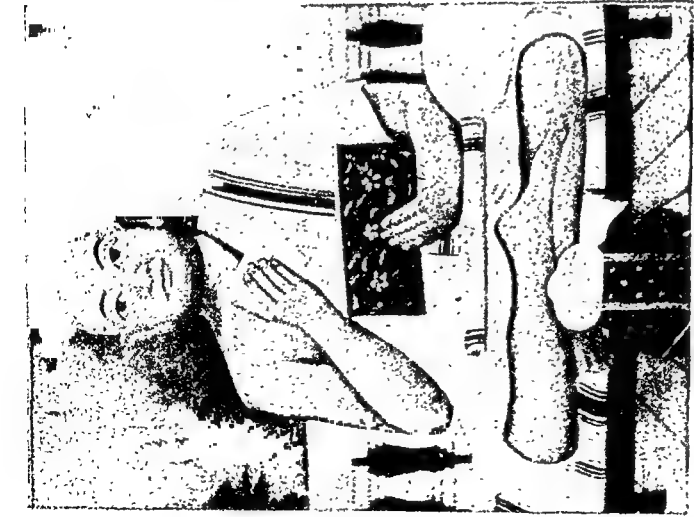
શ્રી સોરારજી નાનજી ગાલા
(રેતીવાલા)

હીરા ભુવન,
વિઠ્ઠલભાઈ પટેલ રોડ,
સુલ્કિન્ડ, સુંબાઈ-૪૦૦૦૮૦.

પ્રત : ૧૦૦૦

પ્રથમ આવૃત્તિ :

વિ. સં. ૨૦૩૧ : બી. સં. ૨૦૩૧

પ. પૂ. દાદાશ્રી ૧૦૦૮
કલ્યાણસાગર સૂરીશ્વરજી મ. સા.

પ. પૂ. મુનિમંડલાશ્વેસર દાદાશ્રી ૧૦૦૮
ગૌતમસાગરજી મ. સા.

પૈન્જયપાદ દાદા ગુરુદેવનું સમર્પણ

હર પૈન્જયશ્રીનું જન્મ મારવાડ દેશના પાલી શહેરમાં થયેલ છે, જતાં બળે જન્મ્યા ફરજ બળિના માર્ગન સદ્ભાગ્યથી ફરજની જનતા ઉપર મહેન ઉપકાર કરવા બાદ્યવર્ગમાંજ ફરજમાં આવેલ, જેમણે યતિ સંસર્ગથી યતિદીક્ષા લીધી, પરંતુ પરમત્યાગની બાવનાવાળા એવા જેમણે યતિપર્યાનો તરન ત્યાગ કરી, પોંચ મહાવ્રતો સ્વીકારી, ઉદ્ધૃષ્ટ પ્રકારના સંયમ અને તપને આવડી, પરમ બેરાગ્યનાં ઉપદેશો આપી, અનેક આત્માઓને પરમત્યાગી સાધુ-સાધ્વીઓ બનાવી, 'મર્મ પ્રચાર કરાવી, અયસગચ્છતો સંરક્ષિત તથા સ્થિર બનાવીને વિકાસ સાધવું બનાવી જેન શાસનની પરમ રોવા કરી છે, જેમણે જનનગર બુદ્ધ, માંડવી વિગેરે રથોંજી મોટા જ્ઞાન-ભંડારો કરાવી, જ્ઞાન રોવા કરી છે, જેમણે જિન-પ્રતિપદાઓના ભાગવતી દીક્ષાઓના અને તપશ્ચર્યાના ઉજ્જ્વળાઓ વિગેરેના અનેક મંદિરોએ કરાવી જ્ઞાન-દર્શન-આરિઞરૂપ સ્તન-ચરીની પરમ આરાધનામાં લોકોને સ્થિર કર્યા છે, તેમજ હર પૂજ્ય દાદાશ્રીઓ અને એક સામાન્ય આત્મા-માંથી મહેન બનાવવા માટેના અનેક પ્રયત્નો કરી મારા પર અવર્જનીય ઉપકારો કર્યા છે, એવા આ મારા પરમ ગુરુદેવ, ફરજ હાસાર દેશોદ્ધારક, પરમત્યાગી, અયસગચ્છાધિપતિ પ. પૂ. આચાર્યદેવશ્રી ગૌતમસાગર સૂરીશ્વરજી મહારાજ સાદેબના કરકમલમાં આ ફલ્ગુચ્છ ભાષાંતર અંચ અગર્ભિત કરી ચત્કિચન કાજે સુકત થવાતો હું પ્રયાસ કરું છું. તેજાશ્રીની સ્વરૂપસેવની વૃત્તિ સ્વી આપવાની મને ભક્તિમણે હતી, એ વૃત્તિ સચવાની કાર્યવાહી અનેક પ્રવૃત્તિઓને કારણે હું પૂરી કરી શક્યો નથી તે એ પૈન્જયશ્રીના આગીર્વાદથી હું એ કાર્ય પૂરું કરી શકું એવી ભાવના રાખું છું.

સિ.

આ. ગુણસાગર સંરિ.

साणे भारा अंतरना

[illegible]

પ્રભુજ પવિત્રાય કૃ. પદેખર
તે હતાં પાણી રચના

એમ લાગ્યા વિતા નહીં જ રહે કે આમાં પૂન્ય આવામાં સાહેબે અથાગ પરિશ્રમ નથી કર્યો? શાસ્ત્ર માધુર્યથી જન્મેલા લાયકુક્ત લાક્ષણિકતાથી આ ગ્રંથ પરિપૂર્ણ છે. શ્રમણ ભગવાન શ્રી મહાવીર પ્રથમે સાતમે પાટો ચોદ પૂર્વધર યુગપ્રધાન શ્રી ભદ્રાહરિશ્વરીનો નવમા પ્રત્યાગ્યાન પ્રવાદ પૂર્વમાંથી ઉદ્ધરેલું મહામંગલકારી આ કલ્પસૂત્ર છે. ચિંતામાંથી રત્નતુલ્ય, કલ્પદ્રુમસમાન આ કલ્પસૂત્રનું સરલ ભાષાંતર રચવાનું પ્રયોજન જો છે કે બહુ ભણેલા કે પંડિત પુરુષો તો કલ્પસૂત્રના મૂળ અને સંસ્કૃત વ્યાખ્યાઓને સરળતાથી અનાયાસે સમજી શકે છે, પરંતુ સામાન્ય ભાષાજ્ઞાનવાળા શ્રદ્ધાળુ ભવ્યજીવોને તો કલ્પસૂત્રના રહસ્ય સરલ ભાષાંતરમાંથી સમજાય, અને તેમની ધર્મશ્રદ્ધા દૃઢ થાય.

આ રચના બોતાં તરંતજ જણાઈ આવે છે કે રચયિતાએ દરેક શબ્દ આધાર સંકિત મૂળ આગમને અનુસરીને પોતાના વચન, મનન, અને પરિગ્રહ અનુભવથી સહેલી અને સાદી ભાષામાં ભવ્યજીવોના કલ્પાણનું લક્ષ રાખીને આ મહાનસૂત્રના ભાષાંતરની રચના કરી છે.

આ ગ્રંથની સરલ રચના અનેક કલ્પસૂત્રના પ્રકાશનો વચ્ચે આ પ્રકાશનને માનકાર્યું સ્થાન અપાવે છે.

આ ગ્રંથના પ્રકાશન માટે પુરેપુરો તન, મન અને ધનથી સાથ આપનાર શ્રી મુકુન્દ શ્વે. યુ. જૈન સંઘના પ્રમુખશ્રી મોરારજીભાઈ નાનજી ગાલા, મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી શ્રી ટોકરશીલાલ દામજી ધરમશી, માનદમંત્રી શ્રી પ્રતાપભાઈ ગોવિંદજી શાહ અને સંપાદના શુભેચ્છક ધર્મપ્રેમી શ્રી શામજીભાઈ જાનુભાઈ ગાલા કે જેઓ ધન્યવાદને પાત્ર છે તે ઉપરાંત આમાં જેમણે તન-મન અને ધનથી સહાયતા આપી છે તેઓ પણ ધન્યવાદને પાત્ર છે.

અમલગચ્છાધિપતિ, તીર્થપ્રલાવક પરમ પૂજ્ય આચાર્યદેવશ્રી ૧૦૦૮ શ્રી ગુણસાગરસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબે આ પવિત્ર ગ્રંથમાં જે જોધ, જ્ઞાન અને તત્વનો રસથાળ પીરસ્યો છે તે ભવ્ય જીવો ભણે, ગ્રહણ કરે, અને આચરણમાં ઉતારે એજ શુભેચ્છા.

અંતમાં આ ગ્રંથમાં કયાંય કંઈપણ શાસ્ત્રકાર ભગવંતોના આશય વિરુદ્ધ લખાયું હોય તેમજ પ્રેસ દોષથી કે અમારા અનુપયોગથી જે કંઈ દોષો રહ્યા હોય તેનું નિવિધે ત્રિવિધે મિત્રાભિદુષ્ટક માર્ગોએ હીંગો. વાંચનાર મહાત્માઓ મુધારીને વાંચે એજ અંતરની અભિલાષા.

સંવત ૨૦૩૧

જેઠ વદ ૭ ને

સોમવાર વીર સંવત ૨૫૦૧

મુકુન્દ મુખ નં. ૮૦

કિ.

સાધ્વી હરખશ્રીજી

તા. ૩૦-૧-૧૯૭૫

[illegible][illegible][illegible][illegible]

શ્રી ક. પ. અનુસાધના છે. સાહિબે ચાતાતો કાળો આ શ્રંથમાં અન્યત્ર

આ ગ્રંથની છપાઈ માટે ધર્મ્ય મળેલ રકમ માત્ર ૧૦,૦૦૦ ની આગવવા માંડી, તદુપરાંત તેઓશ્રીની ગ્રેસવાથી માટે ફોજો આપનાર માટે ફોજો રૂબરૂ ચિત્રો દેખ સંઘ-સુખે તરફથી રા. નામાવદા દાતાઓની નામાવદા

ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳାଲେଖମାନଙ୍କର ବିବରଣୀ

આ ભગીરથ કાર્ય માટે મને સહકાર આપનાર સર્વ શ્રી શામળ જ્યુભાઈ ગાલા, શ્રી ટોડરશી લામણ ધરમશી અને શ્રી પ્રતાપ ગોવિંદજી શાહને હું અત્યંત આભારી છું.

વ્યાકરણ શુદ્ધી તેમજ પ્રશ્ન તપાસવા બદલ પંડીત શ્રી નવીનચંદ્રભાઈ દોશીનો હૃદય પૂર્વક આભાર માનું છું.

આ અંથની કાળજી પૂર્વક સુંદર છપાઈ કરવા શ્રી જવાહીર પ્રિન્ટરીના શ્રી હરખચંદ જેડુભાઈ શાહ અને શ્રી હુંગરશી કાનજી દેહીઆએ જે અંગત રસ લઈ જે સુદૃઢ ક્યું છે, તે બદલ તેઓશ્રીનો હૃદયિક આભાર માનું છું.

પરોક્ષ કે અપરોક્ષ રીતે જે ભાઈ-બહેનો કે સંઘોએ સહયોગ આપ્યો છે તે સર્વનો અત્યંત આભારી છું.

પ. પૂ. ચંદ્રોદયાશ્રીજી મ. સાહેબ જેઓની નાદુરસ્ત તબીયત હોવા છતાં, પોતાના સ્વાસ્થ્ય ઉપરાંત શુદ્ધિની વૈયાવરણ અને અન્ય દૈનિક કાર્યો હોવા છતાં, આ અંથ માટે જે ચીવટ અને કાળજી ભરી મહેનત લીધેલ છે તે માટે તેઓશ્રીનો હું અત્યંત ઉપકારી છું. તેઓએ જે આટલી કાળજી લીધી ન હોત તે આ અંથના પ્રકાશન કાર્ય માટે ખૂબ જ સુરહેલીઓ ઉભી થાત.

અંતમાં.....

આ અંથ પ્રકાશન કરવાની જે તક મને આપવામાં આવેલ છે તે માટે હું પ. પૂ. આચાર્યદેવ શ્રી શુભસાગરસૂરીશ્વરજી મ. સા., પ. પૂ. સાહેવી શ્રી હરખશીજી મ. સા., પ. પૂ. સા. શ્રી રત્નશ્રીજી મ. સા., તથા પ. પૂ. સા. શ્રી ચંદ્રોદયાશ્રીજી મ. સા. ને હૃદય પૂર્વક પ્રણામ કરું છું.

આ અંથમાં શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ કાંઇ પણ લખાયું હોય અથવા કાંઇ પણ ભૂલચૂક રહેવા પામી હોય તો “મિનછામિ હુકકકમ્”

સંવત ૨૦૩૨

મોરારજી નાનજી ગાલા

અકાશક.

શ્રી કલ્પસૂત્ર અંગે બે ખોલ

૮૦૦

શ્રી કલ્પસૂત્ર :-

ચૌક પૂર્વધર-શ્રુતકેવલી ભગવંત શ્રી ભદ્રબાહુ સ્વામીજી દ્વારા વિરચિત-અંગમ્યાદ્ય ગણાતા-દશશ્રુતરકંધ નામનો આગમ ગ્રંથ કે જેની ગણુના છેલ્લસૂત્ર અંતગત કરવામાં આવી છે. તેના આઠમા અધ્યયન રૂપે વર્તેલા "પંચજોત્સ્વળ ક્ષુત" નામતા વિભાગને ગીતાચર્ય પૂર્વાચાર્ય ભગવંતે આલેખી લગભગ ૧૫૦૦ વર્ષ આસપાસમાં વિભક્ત કર્યો અને જોમ ધવાથી શ્રી કલ્પસૂત્ર ગ્રંથના શ્રવણનો લોક શ્રી ચતુર્વિધ જૈન સંધને સુલભ બની શક્યો.

જૈનોમાં કલ્પસૂત્રનું સ્થાન :-

વૈદિક હિન્દુઓમાં ગીતાનું, બૌદ્ધોમાં ધમ્મપદનું, ખ્રિસ્તીઓમાં બાઇબલનું, પારસીઓમાં અવસ્તાનું, શીખોમાં ગુરુગ્રંથ સાહેબનું અને ઇસ્લામીઓમાં કુરાનનું જેવું સ્થાન છે તેનાથી પણ અત્યંત વિશિષ્ટ સ્થાન જૈનોમાં પરમ પવિત્ર શ્રી કલ્પસૂત્રનું છે. પૂર્વાચાર્ય ભગવંતે જો આ ગ્રંથનો અસાધારણ મહિમા ગાયો છે. જેનું વર્ણન પ્રસ્તુત ગ્રંથની માંડણી [પીઠિકા]માં વિવક્ષીત હોઈ અને અપ્રસ્તુત છે.

શ્રી કલ્પસૂત્રતા મહિમાને સમજાવવાની ભાગ્યેજ જરૂર પડે. જૈનોમાં પરમ પવિત્ર અને મહામંગલકારી આ સૂત્રનો મહિમા ઉત્તરોત્તર ચોટલો વધ્યો છે કે જોની ગણુના સ્વતંત્ર આગમરૂપે નથી આમ છતાં આ સૂત્રે સ્વતંત્ર આગમ ગ્રંથ જેવું અને સર્વોચ્ચ કોટીનું સ્થાન સંપાદિત કરી લીધું છે.

હસ્તગ્રન્થ :-

શ્રી સ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક જૈન સંધમાં આ ગ્રંથસ્તનું અવસ્થાન છે; જોના પ્રતિષ્ઠે જૈન જ્ઞાન ભંડારોમાં શ્રી કલ્પસૂત્ર (પારસા સૂત્ર)ની છેલ્લા છ કે સાત સૈકાઓમાં સાચા સુવર્ણથી આલેખાયેલી તેમજ કલામક-હૃદયંગમ ચિત્રોથી ચિત્રિત ગહુ મૂલ્ય હસ્તલિખિત પ્રતિઓની સંખ્યા સેંકડોની છે.

તેમજ સ્યામ શાક્ષીથી લખાયેલી તેમજ ચિત્રોથી અર્ધકૃત પ્રતિઓની સંખ્યા હજારોની છે. કેલપિણ જૈન જ્ઞાન ભંડારમાં શ્રી કલ્પસૂત્ર કે તેનું પાનું ન હોય તો બહુ આશ્ચર્ય કેહેવાય.

સૂત્ર પ્રત્યે નેતોની શ્રદ્ધા :

આ કદપસૂત્ર પ્રત્યે જોતો કેવી શ્રદ્ધા ધરાવે છે, તે વાત જોતેત્તર ન્યાયાધીશો પણ નહોતા હોવાથી જો જોતો વરચેના કેન્દ્રની પતાવટ કરાવતી હોય ત્યારે સાચું જોલાવવા માટે આ કદપસૂત્રને ન્યાયાલયમાં મંગાવી કાયદામાં ગણી સત્ય જોલવા નહોતો છે.

શ્રી કદપસૂત્ર પર રચાયેલું સાહિત્ય :-

શ્રી કદપસૂત્રનો મહિમા ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ પામતો હોઈ જોતે સામાન્ય જનસુલભ બનાવવા પૂજ્ય ગીતાર્ય આચાર્ય ભગવંતેએ આ સૂત્ર પર અનેક વિધ ટીકાઓ અવતુરીઓ રચી છે. જાલાવગોધોની હસ્તપ્રતો પણ પ્રાપ્ત છે અવ્યલગદ્ગીય આચાર્ય કૃત ટીકાઓ વગેરે :-

(૧) પંદરમાં સૈકામાં થયેલા વિદ્વાન શિષ્ય મંડળીનાં શુરવર્ય અવ્યલગદ્ગાધિરાજ શ્રી મોક્ષ દ્રમભસ્મિદ્ધના પદ્ધતર ગદ્ગાધિરાજ, મંત્રવાદી, પ્રભાવક આચાર્ય શ્રી મેરુતુંગસૂરિએ કદપસૂત્ર થૃત્તિ રચ્યાનો ઉલ્લેખ પ્રાપ્ત છે. મૂળ હસ્તપ્રત આજે અનુપલબ્ધ રહી છે જે સોચનીય કહેવાય.

(૨) જોત મહેન્દ્રપભસ્મિદ્ધના શિષ્ય શાખાચાર્ય કવિ ચક્ર ચક્રવર્તિ આચાર્ય શ્રી નયશેખરભસ્મિદ્ધ જો કદપસૂત્ર-સુખાવળોધ વિવરણ રચ્યાનાં ઉલ્લેખો ઉપલબ્ધ છે. શ્રી જયશેખરભસ્મિદ્ધ કૃત સાહિત્ય આજે ચારી સંખ્યામાં પ્રાપ્ય છે. શ્રી કદપસૂત્ર સુખાવળોધ વિવરણ જેવો અસુલ્ય ગ્રંથ સુલભ ન બને એ આપણા માટે દુઃખદ બીના કદપસૂત્ર આશા છે કે આ ગ્રંથને કોઈ મહાનુભાવ ગોષ્ઠી પ્રકાશમાં આણે ! પૂ. દાદા શ્રી ગોતમભગવદ્ધ મ સંપ્રદાય અ. સુખાવળોધ વિવરણની પ્રત ચોધવા અંગે ઘણાં પ્રયત્નો કરેલાં.

(૩) શ્રી મેરુતુંગસૂરિજીનાં શિષ્ય આગમપ્રજ્ઞ આચાર્ય શ્રી માણિક્યશેખર ભસ્મિદ્ધે કદપસૂત્ર પર “કદપસૂત્ર” નામની સંક્ષિપ્ત ટીકા રચેલ છે.

(૪) શ્રી મેરુતુંગસૂરિજીની વિદ્યમાનતામાં પંડિત ઉપ. શ્રી મહીચંદ્રગાદીએ કદપસૂત્ર પર “કદપસૂત્ર” નામની સંક્ષિપ્ત ટીકા રચેલ છે.

(૫) ગદ્ગાધિરાજ શ્રી સિદ્ધાંતસાગરસૂરિજીના રાખ્યમાં આચાર્ય શ્રી ધર્મશેખરભસ્મિદ્ધના શિષ્ય અ. ચાર્ય શ્રી ઉલ્લેખ ત્રિપુટી મહારાજના “જોત પરંપરાનો ઇતિહાસ” ભા. ૨ પૃષ્ઠ. ૫૩૦ માં છે.

(૬) ગદ્ગાધિરાજ શ્રી સિદ્ધાંતસાગરસૂરિજીના રાખ્યમાં આચાર્ય શ્રી ધર્મશેખરભસ્મિદ્ધના શિષ્ય અ. ચાર્ય શ્રી ઉલ્લેખ ત્રિપુટી મહારાજના “જોત પરંપરાનો ઇતિહાસ” ભા. ૨ પૃષ્ઠ. ૫૩૦ માં છે.

ઉલ્લેખ ત્રિપુટી મહારાજના “જોત પરંપરાનો ઇતિહાસ” ભા. ૨ પૃષ્ઠ. ૫૩૦ માં છે.

(૬) અચલગદગ્ધાધિપતિ પૂ. દાદા શ્રી ગૌતમસાગરજી મ. સાહેબની ગ્રેરણી કંપસૂત્ર [પ્રાકૃત-સંસ્કૃત-ગુજરાતી] અંથ ખફાર પડેલે નેની પ્રતો વર્ગો પહેલાં ખલાસ થઈ નવા પાચેલી.

(૭) પૂ. દાદાશ્રી ગૌતમસાગરજી મ. સાહેબના શિષ્ય શાંતમૂર્તિ ગણાધિપતિ પૂ. સુનિ. શ્રી નીતિસાગરજીભાઈનાં શિષ્ય સ્વ. પૂ. સુનિ શ્રી ધર્મસાગરજી મ. સાહેબે કંપસૂત્ર પર ભાષાંતર [વિવરણ સહિત] રચેલ છે. જેની સુદ્રિત પ્રતો વર્ગો પહેલાં ખલાસ થઈ ગયેલી.

પ્રસ્તુત ભાષાંતર અંથ :

પરમુપશ્યુ પર્વ દરમ્યાન દૂર વર્ષે શ્રી કંપસૂત્ર ભાષાંતર અંથની વધારે આવશ્યકતા રહેવા પામી, આગળ સુદ્રિત પ્રતો ખલાસ થઈ ગયેલી પુનઃપ્રજ્ઞા અંગે ઘણાં સમયથી વિચારણા ચાલુ રહેલી. અંતે અચલગદગ્ધાધિપતિ પરમ પૂજ્ય આચાર્ય દેવ શ્રી ગુણસાગર સૂરીશ્વરજી મ. સાહેબના આજ્ઞાનુવર્તિની સાધીજી શ્રી હરખશ્રીજીની સતત પ્રેરણાથી અને કચ્છ નાના આસંઘીઆના સુહૃદનિવાસી સુશ્રાવક શ્રી ચોરાજીભાઈ નાનજી ગાલાના સતત પ્રયત્નોથી શ્રી સુહૃદ અચલગદગ્ધ જૈન સમાજે આ કાર્ય હાથ ધર્યું.

નૂતન ભાષાંતર અંથ તૈયાર કરવા સાધ્વીજીશ્રી હરખશ્રીજી વિ. સાધ્વીજીઓ તથા કેટલાક શ્રાવક-શ્રાવિકાઓની અતિ વિનંતી થતાં, અચલગદગ્ધાધિપતિ પૂજ્ય આચાર્ય દેવ શ્રી ગુણસાગર સૂરીશ્વરજી મ. સાહેબે અનેક વિધ-શાસન-ગદગ્ધની પ્રવૃત્તિઓ વચ્ચે પણ પરિશ્રમપૂર્વક નૂતન ભાષાંતર અંથ તૈયાર કર્યું. જે ભાષાંતર વાંચકોનાં હરકમલમાં પ્રસ્તુત છે.

શ્રી કંપસૂત્ર લઘુવૃત્તિ :

અચલગદગ્ધાધિપતિ-ક્રિયોદ્ધારક-સુવિશુદ્ધ ચારિત્ર-સૂત્રિ પૂજ્ય દાદા ગુરુદેવ શ્રી ગૌતમસાગરજી મ. સાહેબની સતત ઇચ્છા હતી કે શ્રી કંપસૂત્ર પર અચલગદગ્ધીય આચાર્યકૃત સામાન્યજન સુલભ સંસ્કૃત ટીકા મળવી જોઈએ. પ્રયત્નોને અંતે સફળતા ન મળતાં પૂજ્ય દાદાશ્રીની સતત માંગણીથી અચલગદગ્ધાધિપતિ પૂજ્ય આચાર્ય દેવશ્રી ગુણસાગરસૂરીશ્વરજી મ. સાહેબે [તે વખતે પૂ. ઉપાધ્યાયજી શ્રી ગુણસાગરજી મ.] કંપસૂત્ર લઘુવૃત્તિ સંસ્કૃતમાં રચવાની શરૂઆત કરેલી. પૂજ્ય દાદાશ્રીનાં કાળધર્મ બાદ શાસન-ગદગ્ધની પ્રવૃત્તિઓમાં વૃદ્ધિ થતાં દેવચોગે ઉપચોકત રચના અપૂર્ણ રહી નવા પામી.

પૂજ્ય આચાર્ય શ્રી લઘુવૃત્તિને ભાવિમાં પૂર્ણ કરવાની ઇચ્છા રાખી છે.

પૂજ્ય આચાર્યદેવશ્રીની સાહિત્ય સેવા:-

અનેકવિધ શાસન પ્રવૃત્તિઓ હોવા છતાં પૂજ્યશ્રીએ પ્રસંગોપાત નિમ્ન લિખિત સાહિત્યની રચના કરેલ છે:-

- (૧) શ્રી પર્વકથા સંગ્રહ સંસ્કૃત ગદ્ય-પદ્ય.
- (૨) ચતુર્વિંશતિ જિન સ્તુતિઓ તથા ળીજ, પાંચમ આદિ પદ્ય નિશ્ચિઓની રનુતિઓ. સંસ્કૃતમાં પદ્ય.
- (૩) શ્રી સ્તવન ચોવીશી પ્રકીર્ણ સ્તવનો. ગુર્જર પદ્ય.
- (૪) શ્રી શ્રીયાલ ચરિત્ર સંસ્કૃત ગદ્ય
- (૫) શ્રી કલ્પસૂત્ર લઘુવૃત્તિ. સંસ્કૃત (અપૂર્ણ.)
ઉપરોક્ત રચનાઓ સં. ૨૦૦૬ પહેલાં થયેલી છે.
- (૬) શ્રી નવપદ પૂજ સં. ૨૦૧૨ માં પૂરી કરેલ છે.
- (૭) શ્રી વીશસ્થાનક ચોહાળીયો, હુહા, ચૈત્યવંદન તેગર રનુતિ. ગુર્જર પદ્ય સં. ૨૦૧૬.
- (૮) શ્રી જ્ઞાનપંચમીનો ચોહાળીયો-ગુર્જર પદ્ય. સં. ૨૦૨૬.
- (૯) શ્રી વર્ધમાન તપ સ્તવનો, ચૈત્યવંદન રનુતિ ગુર્જર પદ્ય. સં. ૨૦૨૬.
- (૧૦) શ્રી નવાંગ પૂજના હુહા વગેરે.
- (૧૧) શ્રી મહાવીરાષ્ટકં (સંસ્કૃત) બૃજમાં રહીને ૨૦૩૧.
- (૧૨) શ્રી યુગ પ્રધાન હાહાશ્રી વ્યસિંહચરિત્ર સ્તવના હાહાસ. રહીને સં. ૨૦૩૧.
- (૧૩) શ્રી પર્વકથા બાપાંતર (રચના નૈયાદ યા.ય છે.)
- (૧૪) શ્રી કલ્પસૂત્ર સનિઃ ભાષાંતર.
- (૧૫) શ્રી બારસાસૂત્ર.

પૂજ્યશ્રીએ બ્યારે બ્યારે ળીજનો તરફથી વિનંતિઓ રહી છે બ્યારે બ્યારે એ રચના કરેલ છે

ઉપરોક્ત રચનાઓ સિવાય પૂજ્ય સ્વાત્ચર્યકીની પ્રેરણા અને પ્રવૃત્તિઓ. સ્વચ્છતા અને નિઃસ્વર્ગ સાગરસૂરિ પૂજા સંગ્રહ-એ પ્રતિકભણ-પંચપ્રતિકભણ તેમજ સાર્વજનિકસ્થાનમાં રહેલો સ્વચ્છતા અને વધારે નકલો પ્રસિધ્ધ થવા પાગી છે.

આ કલ્પસૂત્રને સચિત્ર છપાવવા અને સર્વાંગ સુંદર બનાવવા માટે સાધ્વીજી શ્રી હરણશ્રીજીએ વર્ષોથી અથાગ પરિશ્રમ કરેલ છે. તેથી તેઓ શ્રી ધન્યવાદને પાત્ર બન્યા છે. તેમજ શ્રી સુલુંડ ડેવે મૂ. પૂ. જૈન સંઘના પ્રમુખશ્રી શ્રીચુત ચોરાણજીભાઈ નાનજી ગાલા, ચેનેજીંગ ટ્રસ્ટી શ્રી ટોકરશીભાઈ દામજી ધરમશી, માનદૂમંત્રી શ્રી પ્રતાપભાઈ ગોવિંદજી શાહ અને સંઘ શુભેચ્છક ધર્મપ્રેમી શ્રી શામજીભાઈ જાણુભાઈ ગાલા વગેરેએ પણ અત્યંત પરિશ્રમ કરેલ છે. કોટલોંએ બધા અભિનંદનને પાત્ર બન્યા છે. તથા આ સૂત્ર છપાવવા માટે જેમણે જેમણે દ્રવ્ય સહાયતા આપી છે તેમજ જેમણે જેમણે યીજી પણ સહાય કરી છે તે સર્વે પશુ અભિનંદનને પાત્ર છે. અંતમાં પૂજ્ય આચાર્ય દેવશ્રી શ્રી કલ્પસૂત્ર લઘુવૃત્તિની રચના શિવ નિર્વિઘ્ને પૂર્ણ કરે અને સ્વ. પૂજ્ય ઠાકા શુરદેવ શ્રી ગૌતમસાગરજી મ. સાહેબની ભાવના સફળ થાય એજ શુભેચ્છા !

સં. ૨૦૩૦, ચૈત્ર સુદ ૧૩

ભ. શ્રી મહાવીર દેવ જન્મ કલ્યાણુક દિન,

બીદરા (કચ્છ)

સિ.

શુર ચરણ કિંકર

સુનિ કલાપ્રભસાગર.

શ્રી ક. વિ. ઝા. દે. જૈન મહાજન તરફથી
આ ગ્રંથના પ્રકાશન માટે રૂ. ૧૦,૦૦૦
અંકે રૂપિયા દસ હજાર મળેલ છે.

ત્રીર્ધસંયમી પરમપૂજ્ય સાધ્વીજી
હરણશ્રીજી મ. સા.

ૐ હ્રીં શ્રી પંચ પરમેષ્ઠિભ્યો નમો નમઃ શ્રી સિદ્ધચક્રાય નમો નમઃ
વિધિપક્ષ (અચલ) ગચ્છાધિપતિ શ્રી આર્યરક્ષિત કલ્યાણ ગૌતમ સૂરીશ્વરેભ્યો નમો નમઃ

અચલ ગચ્છાધિપતિ આચાર્ય દેવ શ્રી ગુણસાગરસૂરીશ્વર કૃત

શ્રી કલ્પસૂત્રસ્ય ભાષાંતરઃ પ્રારભ્યતે :

નત્ત્વા જિનેશ્વરાન્ સર્વાન્, સર્વાંશ્ચાપિ ગણાધિપાન્
સ્વપરચેયસે કુર્વે, કલ્પસૂત્રાનુવાદકમ્ ॥ ૧ ॥

નમો અરિહંતાણું, નમો સિદ્ધાણું, નમો આયરિયાણું, નમો ઉવજ્જાયાણું,
નમો લોગ્ગે સવ્વસાહૂણું, એસો પંચ નમ્મિક્કારો, સવ્વ પાવપણાસણો,
મંગલાણંચ સવ્વેસિં, પઢમં હોહ મંગલં ॥

શ્રી કલ્પસૂત્ર એ મોક્ષદાયક પરમ પવિત્ર આચારને પ્રતિપાદન કરનારું મહાન સૂત્ર છે.
આ મહાન સૂત્રમાં શ્રી સર્વજ્ઞ વીતરાગ પરમાત્માએ કહેલ ઉત્કૃષ્ટ કોટીના આચારને એટલે ઉત્કૃષ્ટ
કોટીના સંયમ અને તપને ઉત્કૃષ્ટ કોટીએ આવરી પોતાના આત્માને પરમાત્મા બનાવનારા શ્રી તીર્થંકર
દેવોના પરમાત્મા બનવાની પ્રેરણા આપનારાં પવિત્ર જ્વન ચરિત્રો છે, તથા શ્રી તીર્થંકર પરમાત્માએ
કહેલા ઉચ્ચ કોટીના સંયમતપ જ્વનને જ્વનારા રૂપર કલ્યાણ કરનારા આચાર્યદેવાદિ મહાન ગુરુ
દેવોના જ્વન ચરિત્રો છે, તેમજ આત્માને પરમાત્માપદ અપાવનારી એવી શ્રી સાધુ ભગવંતોની
આચાર પ્રણાલિકા એટલે સાધુ સમાચારી છે.

શ્રી કલયણ નામમાં બે કલ્પ શબ્દ છે તેના અનેક અર્થો છે. પરંતુ આ સૂત્રમાં તેનો આચાર અર્થ ગ્રહણ કરેલ છે. આ આચાર મોક્ષ સાધક અવસ્થામાં રહેલ સાધુ ભગવંતોનો અનેક પ્રકારનો છે. છતાં આ સૂત્રની શરૂઆતમાં આ પ્રમાણે દશ પ્રકારનો કહેલ છે.

- (૧) આચલક્ય (૨) ઔદેશિક (૩) શય્યાતરપિંડ (૪) રાજપિંડ (૫) કૃતિકર્મ
(૬) વ્રત (૭) જ્યેષ્ઠ (૮) પ્રતિક્રમણ (૯) માસ (૧૦) અને પર્યુષણ.

(૧) આચલક્ય કલ્પ :-

ચેલ એટલે વસ્ત્ર, અચેલ એટલે વસ્ત્રનો અભાવ, અચેલના ‘અ’નો અર્થ શાસોમાં અલ્પ પણુ કહેલ છે અને અહીં પણુ અલ્પ અર્થ લેવાનો છે તેથી અલ્પ, (એટલે) પ્રમાણુ યુક્ત શ્વેત જીર્ણપ્રાય વસ્ત્ર ધારણ કરવાનો આચાર તે ‘આચેલક્ય કલ્પ’ બાળવો.

પહેલાં અને છેલ્લા તીર્થ કરનો આચાર ‘અચેલક’ છે. મધ્યના બાવીશ તીર્થ કરોના સાધુઓનો આચાર ‘અચેલક અને સચેલક’ બન્ને પ્રકારનો છે. પહેલા શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુના અને અંતિમ શ્રી મહાવીર પ્રભુના સાધુઓ જીર્ણપ્રાય શ્વેત અલ્પ વસ્ત્ર રાખે, નાલીથી ચાર આંગળ નીચો અને દીર્ઘાણથી ચાર આંગળ ઉંચો એવો સાડા ત્રણ હાથનો ચોલપટ્ટો (નીચેનો વસ્ત્ર) રાખે તથા સાડા ચાર હાથનો કપડો (ઉપરનો વસ્ત્ર) રાખે. એક વેંત ચાર આંગળની મુહપતિ રાખે, એથી વસ્ત્રો પહેર્યા છતાં અલ્પ વસ્ત્રને કારણે અર્ધું શરીર વસ્ત્ર વિનાનું રહેતું હોવાથી અચેલક કહેવાય છે. મધ્યના બાવીશ તીર્થ કરના સાધુઓ શ્વેત પ્રમાણુ યુક્ત વસ્ત્ર રાખે તેથી અચેલક અને સંભેગવશાત્ રંગીન બહુ મૃદ્યવાળા વસ્ત્રો પણ વાપરી શકે તેથી સચેલક પણુ કહેવાય છે. સરલ અને પ્રાજ્ઞ હોવાથી ચારિત્રમાં દોષ ન લાગે તે રીતે તેઓ આસક્તિ રહિત પણે વર્તી શકે છે તેથી એમને અચેલક કલ્પની મર્યાદા નથી. તીર્થ કરો જ્યારે દીક્ષા લે છે ત્યારે ધન્દ્ર તેમના ખભા ઉપર દેવહુષ્ય વસ્ત્ર રાખે છે. તે વસ્ત્ર જ્યાં સુધી ખભા પર રહે ત્યાં સુધી તીર્થ કરો સચેલક કહેવાય છે, દેવહુષ્ય વસ્ત્ર દૂર થયે અચેલક કહેવાય છે. આ ચોવીણીમાં પહેલાં શ્રી ઋષભદેવ અને છેલ્લા શ્રી મહાવીરદેવને ધન્દ્રદત્ત દેવહુષ્ય વસ્ત્ર કાંઈક અધિક એક વર્ષ પછી ઉતરી

ગયા બાદ અચોક્કસપણું હતું. મધ્યના બાવીશ તીર્થંકરોને દેવદુષ્ય વસ્ત્ર એ ધડી આયુષ્ય બાકી રહેલ ત્યાં સુધી રહેલ હતું. તેથી તેઓ વસ્ત્ર રહેલ ત્યાં સુધી સચેલક અને પછી એ ધડી અચેલક હતા.

(૨) ઔદેશિક કલ્પ :—

સાધુ ગ્રથવા સાધ્વીજીઓના મોટે કરેલ આહારાદિક ઔદેશિક આહારાદિ કહેવાય. પહેલા અને છેલ્લા તીર્થંકરના વારાના સાધુ-સાધ્વીઓને કોઈ પણ સાધુ-સાધ્વીના નિમિત્તે બનાવેલ, આહાર પાણી વસ્ત્ર પાત્ર વિગેરે કલ્પતા નથી. મધ્યના બાવીશ તીર્થંકરોના વારાના સાધુ-સાધ્વીઓને જે સાધુ-સાધ્વીના નિમિત્તે આહારાદિ કર્યા હોય તેમને જ ન કલ્પે બીજા સાધુ-સાધ્વીઓને કલ્પે.

(૩) શય્યાતર કલ્પ -

જે મકાનમાં સાધુ કે સાધ્વી ઉતર્યા હોય તે મકાનનો માલિક શય્યાતર કહેવાય. તેનો આહાર, પાણી, બાદિમ, સ્વાદિમ, વસ્ત્ર, પાત્ર, કંબલ, ઝોધો, સોય, અસ્તરો, નેરણી અને કાન ખેતરણી એ બાર પ્રકારનો પિંડ સર્વ તીર્થંકરોના વારાના સર્વ સાધુ કે સાધ્વીઓને લેવો કલ્પે નહીં. શય્યાતરનો પિંડ લેવાથી જો તે રાગી બને તો સાધુ કે સાધ્વીઓના નિમિત્તે બનાવીને આહારાદિક લેવારો, તેથી છકાય જ્યોની હિંસાનું પાપ સાધુ-સાધ્વીજીઓને લાગે, તાજે અને સારો આહારાદિ મળવાથી લાગતા પાપને ભૂલી જઈ સાધુ તેના આહારાદિ લેવાનું છોડે નહીં, આત્મભાન ભૂલી જાય. એ સાધુઓ દૂર ગયા હોય તો પણ સારા આહાર પાણીની લાલચે પાછા ત્યાં જ આવી રહ્યા કરે, કોથી ઘણા મોટા દોષો ઉત્પન્ન થાય, જે સાધુ જીવન મોટે યોગ્ય નથી. લોકમાં જે સાધુ સાધ્વીઓને રહેવા જગ્યા આપે તેમને આહારાદિ વસ્તુઓ પણ આપવી પડે, કોવી અક્ષર ઉત્પન્ન થાય તેથી સાધુ સાધ્વીઓને રહેવા જગ્યા મળવી પણ દુર્લભ થાય. એ દોષ પણ શય્યાતર પિંડ લેનારને લાગે છે તેથી શય્યાતર પિંડ લેવો નહીં. એ પિંડ ન લેવાથી સાધુઓની નિષ્પૃહતાની પ્રશંસા થાય છે. કોઈ ગામમાં સાધુને દાન આપનારનો એક જ ઘર હોય, સાધુ તેની માલિકીની જગ્યામાં ઉતરે, તો આખી રાત જાગણ કરી

લેનાર સાધુએ દરરોજ સવાર સાંજ એ વખત વંદન કરવું બેઠાં. પુત્રે પહેલી દીક્ષા લીધી હોય અને પિતાએ પછીથી દીક્ષા લીધી હોય તો પુત્રસાધુને પિતાસાધુએ વંદન કરવું. પ્રધાને પહેલી દીક્ષા લીધી હોય અને રાજાએ પછીથી દીક્ષા લીધી હોય તો પ્રધાનસાધુને રાજાસાધુએ વંદન કરવું. આ બાબતમાં સાંસારિકપણાનું નાના મોટાપણું બેવાય નહીં. આ રીતે પહેલાં દીક્ષા લેનાર સાધ્વીજીને પછીથી દીક્ષા લેનાર સાધ્વીજીએ પણ વંદન કરવાનો વ્યવહાર બાણવો. પરંતુ સાધુ આજનો દીક્ષિત હોય તે સાધુને સો વર્ષની દીક્ષિત સાધ્વીજી પણ વંદન કરે એટલે સાધુઓને સાધ્વીજીઓ વંદન કરે, પરંતુ સાધ્વીજીઓને સાધુઓ વંદન કરે નહીં. બે સાધુઓ પણ સાધ્વીજીઓને વંદન કરતા થાય તો ઘણા દોષો ઉત્પન્ન થાય. સ્ત્રી જાતિને તુચ્છ કહેલ છે, તેથી તે અભિમાનમાં આવી બંધ અને અશુભ કર્મ બાંધે. લોકમાં પણ નિંદા થાય કે પુરુષસાધુઓ સ્ત્રીસાધ્વીઓને પગે પડે છે વિગેરે.

આ કદપ સર્વ તીર્થંકરોના સાધુ સાધ્વીઓને માટે નિશ્ચયથી બાણવો.

(૬) વ્રત કદપ :-

ગ્રાણાતિપાત, મૃધાવાદ, અદત્તાહાન, મૈથુન અને પરિગ્રહ એ પાંચથી વિરમવાની પ્રતિજ્ઞા કરવી તે પાંચ મહાવ્રતનો સ્વીકાર કહેવાય. પહેલા અને છેલ્લા તીર્થંકરના વારાના સાધુઓ, એ પાંચ મહાવ્રતનો સ્વીકાર કરે, મધ્યના બાવીશ તીર્થંકરના વારાના સાધુઓ ચોથા મૈથુન વિરમણવ્રતને પરિગ્રહ વિરમણવ્રતમાં જ સમજતા હોઈ તેઓ ચાર મહાવ્રતોનો સ્વીકાર કરે છે. કારણ કે જ્યાં સ્ત્રી ત્યાં પરિગ્રહ અને જ્યાં પરિગ્રહ ત્યાં સ્ત્રીનો સંભવ હોય છે, એટલે તેઓ સ્ત્રીને પરિગ્રહ સમજે છે. એ કારણે મૈથુન વિરમણવ્રતને પરિગ્રહ વિરમણવ્રતમાં સમાવિષ્ટ કરી લે છે, તથા રાત્રી ભોજન વિરમણવ્રત પણ ઉત્તર ગુણમાં ગણાતું હોવાથી એમને ચાર મહાવ્રત જ હોય છે, જ્યારે પહેલા અને અંતિમ તીર્થંકરના વારાના સાધુઓને રાત્રી ભોજન વિરમણ વ્રત

પણ મૂલ ગુણમાં ગણવાનું હોય છે, તેથી જોમને પાંચ મહાવ્રત સાથે છઠ્ઠું રાત્રી ભોજન વિરમણ વ્રત પણ હોય છે જોડેલે છ વ્રત થાય છે.

(૭) જ્યેષ્ઠ કલ્પ :-

મધ્યના બાવીશ તીર્થંકરના વારાના સાધુઓ ગૃહસ્થપણું છોડી દીક્ષા લે ત્યારથી જ નાના મોટા ગણાય છે, જેઓ પહેલાં દીક્ષા લે તે મોટા અને જે પછી દીક્ષા લે તે નાના ગણાય છે. જોમને મોટી દીક્ષાની મર્યાદા નથી. પહેલા અને અંતિમ તીર્થંકરના વારાના સાધુઓ મોટી દીક્ષા લીધા બાદ નાના મોટા ગણાય છે, જોમને મોટી દીક્ષા અવશ્ય લેવાની હોય છે. જેની મોટી દીક્ષા પહેલી થાય તે મોટો અને જેની મોટી દીક્ષા પછી થાય તે નાનો ગણાય છે. જે પિતા, પુત્ર, રાજ, પ્રધાન, શેઠ, ચાકર, માતા અને પુત્રી સાથે દીક્ષા લે તે લોકરીતિએ, પિતા, રાજ, શેઠ અને માતા મોટા છે તેમને પહેલા દીક્ષા આપી મોટા કરે, જો ભણવામાં પણ હોશિયાર હોય તે ગુરુ જોમને વડી દીક્ષા પહેલી આપી મોટા કરે. પરંતુ ભણવામાં ઓછા મંદ હોય તે તેમને સમજાવી ભણવામાં કુશલ પુત્ર, પ્રધાન, ચાકર અને પુત્રીને વડી દીક્ષા પહેલી આપી મોટા કરે. જે પિતા, રાજ, શેઠ અને માતા સમજાવ્યા છતાં સમજે નહીં તે ગુરુ જોમને જ વડી દીક્ષા પહેલી આપી મોટા રાખે.

(૮) પ્રતિક્રમણ કલ્પ :-

પહેલા અને અંતિમ તીર્થંકરના સાધુ-સાધ્વીઓને દોષ લાગે કે ન લાગે તે પણ દેવસિક અને રાઈ પ્રતિક્રમણ સાંજે અને સવારે અવશ્ય કરવાના હોય છે, તેમજ પાશ્વિક, આનુર્ભાસિક અને સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ પણ અવશ્ય કરવાના હોય છે. મધ્યના બાવીશ તીર્થંકરના વારાના સાધુ-સાધ્વીઓને દોષ લાગે તે સાંજે દેવસિક અને સવારના રાઈ પ્રતિક્રમણ કરવાના હોય છે. દોષ ન લાગે તે દેવસિક કે રાઈ પ્રતિક્રમણ કરવાના હોતા નથી, જો સાધુ સાધ્વીઓને પાશ્વિક, આનુર્ભાસિક અને સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ કરવાના હોતા નથી.

પહેલા અને અંતિમ તીર્થકરના સાધુ-સાધ્વીઓને શેષ કાલના આઠ માસમાં એક ગામમાં ઉદ્ધૃષ્ઠથી એક માસથી વધારે રહેવું કદપે નહીં, ચાતુર્માસિનો એક અને આઠ માસના આઠ એમ નવ કદપ વિહાર એમના માટે કહેલ છે. ગામમાં એક દિવસ અને નગરમાં પાંચ દિવસ રહેવું એવો પાઠ પણ છે, જે જિનકલ્પી સાધુઓ માટે સંભવે છે. સ્થવીરકલ્પી સાધુ-સાધ્વીઓ એક માસથી વધારે રહેવાનું કરે તો ઘણા દોષો લાગવાનો સંભવ છે. લોકોમાં સન્માન એછો થઈ જાય છે. વધારે પરિચયથી ચારિત્ર જીવનથી પતન થઈ જવાનો સંભવ રહે છે. દેશ-પરદેશનું જ્ઞાન ન થાય, લોકોપકાર ન કરી શકાય એથી એક માસથી વધારે રહેવાની આજ્ઞા નથી. દુષ્કાળ, રોગ, વૃદ્ધાવસ્થાના કારણે વિહાર કરવાને અસમર્થ થવાય તો ઉપાશ્રય બદલાવે, છેવટ સંચારાની ભૂમિ બદલાવીને પણ આજ્ઞાને માન આપે. મધ્યના બાવીશ તીર્થકરના સાધુ-સાધ્વીઓને નવ કદપ વિહારની મર્યાદા નથી, તેથી તેઓ દોષ ન લાગતો હોય અને લાભ ધણો થતો હોય તો દેશોષિણાપૂર્વકેડ વર્ષ સુધી પણ એક જ ગામમાં એક જ સ્થળમાં રહી શકે છે, અને દોષ લાગતો હોય તો ચાતુર્માસિમાં પણ વિહાર કરી શકે છે.

(૧૦) પર્યુષણ કદપ :-

વર્ષા કાલમાં એક સ્થાનમાં રહેવું તેને પર્યુષણ-વર્ષાવાસ કહેવાય છે. એ પર્યુષણ ગૃહસ્થ અજ્ઞાત અને ગૃહસ્થજ્ઞાત એમ બે પ્રકારે છે. આસાદી પૂર્ણિમાથી ભાદરવા શુદ્ધિ પાંચમના સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણુ કરેલ ન હોય ત્યાં સુધી ગૃહસ્થ પુછે કે, હું પૂજ્ય ! ચાતુર્માસિ રહ્યા ? તેને સાધુ ક્ષેત્ર ફરસના કહે, અથવા પાંચ દિવસ રહેવાનું કહે, એમ પાંચ પાંચ દિવસ કહેતાં ભાદરવા શુદ્ધિ પાંચમના સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણુ કરે એટલે આવકો બાણે કે હવે કાર્તિકપૂર્ણિમા સુધી સાધુઓ વર્ષકાળ રહેશે, એ રીતે પચાસ દિવસ ગૃહસ્થ અજ્ઞાત અને સિતેર દિવસ ગૃહસ્થ જ્ઞાત પર્યુષણ બાણવા.

વળી જ્ઞાન અને ઉત્કૃષ્ટ એમ બે બેદ પર્યુષણના કલા છે. ભાદરવા શુદ્ધિ પાંચમે સાંવત્સરિક ધર્મકથણ કર્યા પછી દ્વિતિક ગ્રંથ પૂર્ણિમા સુધી રીતેર દિવસ સુધીનું જ્ઞાન્ય પર્યુષણ તથા આસાદી પૂનમથી દ્વિતિક પૂનમ સુધીનું ઉત્કૃષ્ટ પર્યુષણ ચાર માસનું બાણવું.

આ કાળમાં ગુરૂદયની આજ્ઞા પ્રમાણે ચાતુર્માસ કરવાનો વ્યવહાર ચાલે છે. લાભને કારણે ચાતુર્માસ પાંડેલા માસકલ્પ કરેલ હોય ત્યાંજ ચાતુર્માસ કરે અને ચાતુર્માસ તથા પછી પણ કારણે માસકલ્પ કરે એ રીતે છ માસ પણ ઉત્કૃષ્ટ રીતે એક સ્થાને રહેવાનું કારણે કરી શકાય. સ્થવિરકલ્પી માટે આ રીતનો આચાર છે. જિનકલ્પી માટે તો ઉત્કૃષ્ટ પર્યુષણ કલ્પ ચાર માસનો બાણવો. આ પર્યુષણ કલ્પ પ્રથમ અને અંતિમ તીર્થંકરોના શ્રમણ-શ્રમણીઓએ આવશ્ય કરવાનો છે. મધ્યના બાવીશ તીર્થંકરોના શ્રમણ-શ્રમણીઓ માટે નિયત નથી. તેઓ સરલ અને પ્રાજ્ઞપણાને કારણે દોષનો અભાવ અને લાભનું કારણ બાણે તો દશેઉણાપૂર્વકોડ વર્ષ સુધી પણ એક સ્થાનકે રહી જાય અને દોષ બાણે તો ચાતુર્માસમાં પણ વિહાર કરી જાય. પ્રથમ અને અંતિમ તીર્થંકરના શ્રમણ-શ્રમણીઓ દુષ્કાલ, ભિક્ષા ન મળતી હોય, રાજપ્રકોપ થાય, અસાધ્ય રોગ થાય, તેનો ઉપાય ત્યાં ન હોય, જીવોની ઘણી ઉત્પત્તિના કારણે જીવોની ઘણી વિરાધના થતી હોય, સર્પોના ઉપદ્રવ હોય એવા કારણે ચાતુર્માસમાં પણ વિહાર કરી શકે છે. વળી વાર્ષિક મહાપર્વને પણ પર્યુષણ મહાપર્વ કહેલ છે, કારણ કે, આ પર્વમાં આત્માની સમીપમાં વસવાનું છે. હંમેશનો આત્માની પાસે વાસ થઈ જાય તેવા પ્રયત્ન કરવાનો છે. પરભાવથી દૂર થઈ સ્વભાવમાં રમણતા કરવાની છે. આત્મા પર લાગેલ કર્મભલને દૂર કરી આત્માને પરમાત્મા બનાવવા માટે ઉદ્યમશીલ બનવાનું છે. અજ્ઞાન દશાથી થયેલ ભૂલોની સમાપના લઈ ભૂલોના પશ્ચાત્તાપ પૂર્વક શુદ્ધ થવાનું છે. બધા જીવોને મૈત્રી, કદુણા, પ્રમોદ અને માધ્યસ્થ ભાવે જોવાના છે. આ પર્યુષણ મહાપર્વ દર વર્ષે આસાદી પૂનમથી પચાસમે દિવસે આવે છે. આ દશ કલ્પ પ્રથમ અને અંતિમ તીર્થંકરના શ્રમણ શ્રમણીઓ માટે નિયત કહેલા છે મધ્યના બાવીસ તીર્થંકર દેવોના શ્રમણ શ્રમણીઓ માટે કૃતિકમ કલ્પ,

શય્યાતરકટપ, વ્રતકટપ, જ્યેષ્ઠકટપ એ ચાર કટપ નિયત છે. અને અચેલક, ઉદેશિક, પ્રતિક્રમણ, રાજપિંડ, માસકટપ તથા પર્યુષણ એ છ કટપ અનિયત છે. બાવીશ જિનના સાધુઓ જોવા જ આવ્યાર મહાવિદેહ ક્ષેત્રના સાધુઓનો જાણવો.

પ્રથમ તીર્થંકરના વારાના જીવો સરલ અને અવિકસિત બુદ્ધિવાલા હોય છે. અંતિમ તીર્થંકરના વારાના જીવો સરલતા વિનાના અને અવિકસિત બુદ્ધિવાલા હોય છે. મધ્યના બાવીશ તીર્થંકરોના વારાના જીવો સરલ અને વિકાસ પામેલી સમ્યગ્ બુદ્ધિવાલા હોય છે. એ કારણે પ્રથમ જિનેશ્વર, અંતિમ જિનેશ્વર અને મધ્યના બાવીશ જિનેશ્વરોના વારાના શ્રમણ-શ્રમણીઓના આચારમાં તરતમતા રહેલ છે. પ્રથમ જિનના વારાના જીવોને ધર્મનું જ્ઞાન ઋજુ જડપણાને કારણે પ્રત્યનથી થાય છે. અંતિમ જિનના વારાના જીવોને વક્ર જડપણાને કારણે ધર્મનું પાળવું દુષ્કર હોય છે. મધ્યના બાવીશ જિનના વારાના જીવોને વક્ર જડપણાને કારણે ધર્મનું સમજવું અને પાળવું સહેલું હોય છે. અહીં ઋજુજડ, ઋજુપ્રજ્ઞ, વક્રજડની સમજ માટે દૃષ્ટાંત કહે છે.

પ્રથમ જિનના શ્રમણોને સ્થંડિલ ભૂમિએથી પાછા આવતાં વધારે સમય થવાથી ગુરુએ કારણ પુછ્યું, શ્રમણોએ માર્ગમાં થતા નટોના નૃત્યને જોવા ઉભા રહ્યા હતા એમ કહ્યું, ગુરુએ કહ્યું, સાધુઓથી નટોનું નૃત્ય ન જોવાય. શ્રમણોએ ક્ષમા માગી, ગુરુ આજ્ઞા સ્વીકારી. બીજી વાર એજ રીતે સમય લાગવાનું કારણ પુછતાં શ્રમણોએ કહ્યું, નટીનું નૃત્ય જોવા ઉભા રહ્યા હતા, ગુરુએ કહ્યું, નટનું નૃત્ય જોવાની તમને ના કરી હતી તો નટીનું નૃત્ય વિશેષ રાગનું કારણ હોવાથી સાધુઓથી જોવાય કેમ? શ્રમણોએ કહ્યું, ગુરુદેવ! અમે એ સમજ ન શક્યા ભૂલની ક્ષમા આપો હવે આવું નહીં કરીએ.

બીજું દૃષ્ટાંત-પ્રથમ જિનના વારાના સાધુઓ પાસે કોઈ કોંકણ દેશના માર્ગસે દીક્ષા લીધી. ધરિયાવાહિના કાઉસગમાં કોઈ વખત તેમને વધારે સમય લાગ્યો, ગુરુએ વારનું કારણ પુછતાં તે

કોંકણિક સાધુએ કહ્યું, ગુરુદેવ! મેં જીવહયા ચિંતવી તેથી વાર લાગી, ગુરુએ કહ્યું, કેવી રીતે જીવહયા ચિંતવી? તેમણે કહ્યું, હું ગૃહસ્થ હતો ત્યારે સારી રીતે ખેતીના ધંધો કરી ધણું ધાન્ય ઉત્પન્ન કરતો, હમણાં મારા પુત્રો જો આણસુ થઈ ઉધમ સાધ્ય ખેતીનું કાર્ય બરાબર નહીં કરતા હશે તો ધાન્ય કેમ ઉત્પન્ન થશે? અને ધાન્ય ઉત્પન્ન નહીં થાય તો એ પુત્રોની કેવી હયા ચોગ્ય કરણ હાલત હશે વિગેરે જીવહયામાં મેં ચિંતવ્યું. ગુરુએ કહ્યું, ખેતીનો ધંધો પાપ વિના થતો નથી તેથી તમે ધર્મધ્યાન નથી કર્યું, દુર્ધર્માન કર્યું છે, પાપ હયા ચિંતવી છે. આવું ચિંતન ન કરવું બેઠકો, શિષ્યે ભૂલની ક્ષમા યાચી. એ ઋજુજડના દૃષ્ટાંત બાણવા.

બાવીશ જિનના વારાના સાધુઓને રથાંડિલ ભૂમિથી આવતાં વાર થઈ, ગુરુના પ્રશ્નથી તેમણે નટનું નૃત્ય બેવાનું કહ્યું, ગુરુએ કહ્યું, આપણાથી નટ નૃત્ય ન બેવાય એ બાણી પ્રાજ્ઞ પાણાથી તેઓ સમજી ગયા કે નટ કે નટી આદિ કોઇના નૃત્ય આપણાથી ન બેવાય. એ ઋજુ પ્રાજ્ઞનું દ્રષ્ટાંત બાણવું.

અંતિમ જિનના વારાના સાધુઓને બહારથી આવતાં સમય લાગવાનું કારણ પુછતાં, ગુરુને તેઓએ કહ્યું જે બહાર ભય તેમને સમય તો લાગે, ગુરુએ આગ્રહથી પુછતાં તેમણે નટનું નૃત્ય બેવા ઉભા રહ્યાનું કહ્યું, ગુરુએ કહ્યું, સાધુઓથી નટનું નૃત્ય બેવાય નહીં. ફરી બીજી વાર સમય લાગવાનું કારણ પુછતાં વાંકા ઉત્તર આપી અંતે નટીનું નૃત્ય બેતાં વાર લાગવાનું કહ્યું, ગુરુએ કહ્યું, તમને નટનું નૃત્ય બેવાની ના કહી તો પછી વિશેષ રાગના કારણ રૂપ નટીનું નૃત્ય શ્રમણોથી કેમ બેવાય? શ્રમણોએ કહ્યું, એમાં દોષ તમારો જ છે, તમારે પહેલેથી જ નટ નૃત્યની સાથે નટીના નૃત્યનો નિષેધ કરવો હતો ને? તેમ તમોએ કરેલ નથી તેથી અમારો દોષ નથી. આ વક્રજડનું દ્રષ્ટાંત બાણવું.

બીજું દ્રષ્ટાંત કહેવાય છે.—એક વેપારીનો પુત્ર અવિનયી અને વક્ર જડ હતો. એના પિતાજી એને ઘણીવાર ધણું સમજાવતા, તેમાં એમ પણ કહેતા કે માતા પિતા વિગેરે વડીલોની

સામે ન યોદધુ' બેઠ્યો. એક વખત માતા પિતા વિગેરે ધરના બધા માણસો બહાર ગયા ત્યારે આજે હું ઠીક કરીશ, એમ વિચારીને ધરના બારી બારણા બંધ કરીને ભેંસી ગયો. માતા પિતા વિગેરે પાછા ધરે આવ્યા, દરવાજા ખખડાવ્યા, દરવાજે ઉઘાડવા મોટેથી સાદ કરી કહ્યું, છતાં તે પુત્રે ઉત્તર (પણ) ન આપ્યો, એટલે પિતા ભીંત ઉપર ચડી અંદર ગયા ત્યારે પુત્રને હસતો ભેંચો, પિતાએ પુત્રને ઉપાલંબ દીધો, ત્યારે પુત્રે કહ્યું કે તમે જ મને કહેલ હતું ને? વડીલોની સામે ઉત્તર ન દેવો. એ બીજું દુષ્ટાંત વડે જડ વિષે બાણુડું.

આ દુષ્ટાંતો સર્વ શ્રમણોને માટે નહીં, પરંતુ અસુક શ્રમણોને માટે બાણુવા. ઋજુ જડોને અને વડે જડોને ધર્મની આરાધનાનો સંભવ જ હોતો નથી, આવું ઉત્સૃત ભાષણ ન કરવું.

પ્રથમ જિનના શ્રમણોમાં જડપણું—અપ્રાજ્ઞપણું હોવા છતાં તેઓ સરલપણને કારણે આજ્ઞાપાલક અને ભાવની વિશુદ્ધિવાલા હોવાથી ધર્મના આરાધક બની શકે છે. તેમજ અંતિમ જિનના શ્રમણો પણ અસુક વડે જડ હોવા છતાં ધર્મની આરાધના કરતા હોવાથી તેઓ ઋજુ પ્રાજ્ઞની અપેક્ષાએ યોધા પ્રમાણમાં પણ ધર્મના આરાધક બની શકે છે. તેથી જ કોઈએમ કહે છે કે આ કાળમાં ધર્મ નથી, સામાયિક નથી, વ્રતો નથી તેને શ્રમણ સંઘે શ્રમણ સંઘ બહાર કરવો એમ શાસ્ત્રમાં કહેલ છે. ઋજુ જડનો કાલ છતાં ભગવાન શ્રી ઋષભદેવના શાસનમાં પણ ચતુર્વિધ સંઘ હતો, ધર્મ હતો, ધર્મ આરાધી ધણા આત્માઓ મોક્ષે ગયા છે. ધણા સદ્ગતિને પામ્યા છે. ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવના શાસનમાં પણ ચતુર્વિધ સંઘ હતો, એ અને રહેશે. ધણા આરાધક આત્માઓ ધણી સુંદર ધર્મની આરાધના કરી ગયા છે, કરી રહ્યા છે અને કરતા રહેશે, તેથી વડે જડપણને કારણે આ કાળમાં ધર્મ નથી એમ કહી કહેવું નહીં.

આ દશ પ્રકારનો કલ્પ—આચાર ત્રીજા વૈધના ઔષધ સમાન ગુણકારી છે તે વાત કહે છે.

કલ્પ.

પાંચથી બાર ગુણવાળું ક્ષેત્ર ચાતુર્માસ માટે મધ્યમ ક્ષેત્ર કહેવાય. બે તેર ગુણવાળું ક્ષેત્ર ન મળે તો મધ્યમ ક્ષેત્રમાં ચાતુર્માસ કરવું, મધ્યમ ક્ષેત્ર પણ ન મળે તો આ રીતના ચાર ગુણવાળું ક્ષેત્ર જ્ઞાન્ય કહેવાય. (૧) સ્થાંડિલ ભૂમિ નિર્દોષ હોય. (૨) સ્વાધ્યાય સુજેથી થઈ શકતું હોય. (૩) જિન ચૈત્ય હોય. (૪) અને આહાર પાણી સારી રીતે મળી શકતા હોય. એ ચાર ગુણવાળા ક્ષેત્રમાં સાધુ કે સાધ્વીઓએ ચાતુર્માસ કરવું. હાલનાં સમયમાં ગુરુ મહારાજે આદેશ આપેલ ક્ષેત્રમાં ચાતુર્માસ કરવું એ વ્યવહાર છે તેનું ઉલ્લંઘન ન કરવું.

નવ કલ્પી વિહાર કરનારા સાધુ ભગવંતો વર્ષા કાલમાં ઓક સ્થાને રહી ધર્મની ધણી આરાધના કરે-કરાવે છે. જિનેશ્વરદેવોએ કહેલ ઉપદેશ આપી લોકોને ધર્મમાં બેડે છે. ધર્મમાં સ્થિર કરે છે. અનેક શાસન પ્રભાવનાના કાર્યો કરે-કરાવે છે. વર્ષા કાલ સિવાયના આઠ માસમાં પણ ગામો ગામ વિચારી તીર્થકરદેવોએ કહેલ ઉપદેશ આપી અનેક ભવ્યાત્માઓને ધર્મ પમાડે છે. અનેક આત્માઓને સર્વવિરતિ આપી સાધુ બનાવી ઉદ્ધાર કરે છે. અનેક આત્માઓ કે જેઓ સર્વવિરતિ સ્વીકારવાને સમર્થ નથી થતા તેમને દેશવિરતિ આપી સર્વવિરતિની ભાવના જાગૃત રખાવે છે. એ શ્રમણો તીર્થકર પરમાત્માઓના ઉપદેશ પ્રમાણે ઉપદેશ આપતાં કહે છે કે, હે ભવ્યાત્માઓ ! આ અસાર સંસારમાં અજ્ઞાનપણે કર્મ કરી જીવો ચોર્યાસી લાખ જીવાયોનિઓમાં જન્મ મરણાદિ પામીને ચાર ગતિમાં અસહ્ય દુઃખોને સહન કરતાં છતાં ભટક્યા કરે છે. ધર્મ કર્યા વિના જીવોના ભવોનો અને દુઃખોનો અંત આવતો નથી. નરક, તિર્થંચ, મતૃશ્ય અને દેવગતિમાં જીવો કેવા કેવા દુઃખો પામે છે તેનું થોડું વર્ણન સાંભળો.

નરક પૃથ્વી સાત છે, તેમાં પહેલી ત્રણ નરક અત્યંત ઉષ્ણ છે, છેલ્લી ત્રણ નરક અત્યંત શીતલ છે, વચ્ચેની ચોથી નરક ઉપરની અર્ધી ઉષ્ણ છે નીચેની અર્ધી શીતલ છે. નરકની ઉષ્ણતા અને શીતલતાથી નરકના જીવો ધણાં જ દુઃખી રહે છે. નરકની ઉષ્ણતા અને શીતલતા ઓટલી ભયંકર હોય છે કે, ત્યાં લોકોના પર્વત લઈ જવામાં આવે એ નરકની ઉષ્ણ અને શીતલ ભૂમિને સ્પર્શ્યા વિના ઓગળી જાય છે, અથવા તે શીર્ણુ-વિશીર્ણુ થઈ જાય છે. આ ક્ષેત્ર વેદના ઉપરાંત પરસ્પર નારકી

વારંવાર છેહન, ભેહન, છંદન, કુંદન, પાચન, ભક્ષણ, ક્ષાર મેહન, જવાહન વિગેરેથી દુઃખિત થઈ મરે છે. અનંતકાળ સુધી ફરી ફરી જોમાં જ ઉત્પન્ન થઈ આવા દુઃખો ભોગવી મરે છે.

એકન્દ્રિયમાં કરમીયા, ગંડોલા, ઈળળ, પુરા, અલસીયા, ચલિતરસના, અથાણના અને ચાર મહાવિગઈ આહિના જીવો રૂપે થઈ પગથી કચડાઈ, પક્ષિઓથી ભક્ષણ કરાઈ, માણસોથી ભક્ષણ કરાઈ, પાણીથી હવા વિગેરેથી પીડાઈને મરે છે.

તેજન્દ્રિયમાં જૂ, માંકડ, કીડીઓ, કુંથુઆ વિગેરે થઈ મસળાઈ, ગરમ પાણીથી, પગથી, ખાવાની વસ્તુઓમાં પડી જવાથી, અનાજ સાથે પીસાઈ, રંધાઈ જવાથી અતિ દુઃખી થઈ મરે છે.

ચૌરિન્દ્રિયમાં મધમાખી, ભમરા, મચ્છર, ડાંસ, વિચ્છિ, માખી, પતંગીયા, તીડ વિગેરે જીવો લોકોથી સ્વાર્થ ખાતર અનેક પ્રકારેથી કે હવા વિગેરેના પ્રયોગોથી પીડાઈ મરે છે.

તિર્થંચ પંચેન્દ્રિયમાં માછલા વિગેરે જલચર જીવો થઈ પરસ્પર ખવાય છે. મચ્છીમારો પકડીને વેંચે છે, ચરિંછે, રંધે છે. ખાય છે. સ્થલચરોમાં શિકારીઓ વડે હરિણાહિના શિકાર થાય છે, ચીરાય છે, રંધાય છે, ખવાય છે. સિંહ, વાઘ, ચિત્તા વિગેરે હિંસક પ્રાણીઓ મૃગલા, ઘેટા, બકરા, ઉંદર વિગેરેને મારી ખાય છે, લોહી ચૂસી નાય છે, યક્ષમાં કે દેવ-દેવીઓને બલિદાનના બાનાથી કાપવામાં આવે છે, ખાવામાં આવે છે. જેચર જીવોમાં હિંસક પક્ષિઓ ચકલા, પારેવા, પોપટ, તેતર વિગેરે પક્ષીઓને પકડી, મારીને ખાઈ નાય છે. શિકારીઓ પક્ષિઓને પકડીને મરે છે. જન્મતાં જ ઇંડા અવસ્થામાં છટથી ફેંડી ખવાય છે. શસ્ત્ર, ભલ, અગ્નિ વિગેરેથી સહા ભયભીત રહે છે. આવા અનેક પ્રકારે તિર્થંચ પંચેન્દ્રિયો અગણિત તીવ્ર દુઃખોથી પીડાય છે.

મનુષ્યપણું પામીને પણ ધણા જીવો અનાર્થ દેશોમાં ઉત્પન્ન થઈ કે, આર્થ દેશોમાં પણ અનાર્થ જોવા કસાઈ, શિકારી, મચ્છીમાર, ચંડાલ વિગેરે હલકી ભતોમાં ઉત્પન્ન થઈ હિંસા, અસત્ય, ચોરી,

મહાવ્રતધારી ગનીને ભેંતાલીશ દોષ રહિત આહાર પાણી લાવી ગુરુ મહારાજની તથા આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સ્થવિર, ગાણી, ગણાવચ્છેદક, પ્રવર્તક, તપસ્વી, બાલ, વૃદ્ધ વિગેરે મહાવ્રતધારીઓની સેવા ભક્તિ કરું. વૈયાવચ્ચ કરું. વળી એ ભાગ્ય ક્યારે ભગશે કે, હું મહાવ્રતધારી ગની સમસ્ત જૈનાગમોનું અધ્યયન કરી જગતના જીવોને સતત ઉપદેશ આપતો રહી સર્વ જીવોને શાસનતા રક્ષિયા બનાવું? વળી કમભાગ્યે જ્યાં સુધી ચારિત્ર ન લઈ શકું ત્યાં સુધી ચારિત્ર ગ્રહણની તીવ્રભાવના રાખીને ક્યારે સંઘપતિ બની હું શત્રુજય, સમેત્તશિખરાદિ મહાતીર્થોની યાત્રા હજારો અને લાખો સાધર્મિકોને કરાવીશ? વળી ક્યારે એ મહાતીર્થોના જીર્ણોદ્ધાર કરાવવા અને નવીન જિનાલયો બંધાવીને પૃથ્વીને જિનમંદિરોથી અલંકૃત કરવા ભાગ્યશાળી બનીશ? તેમજ જૈનાગમોને લખી લખાવી સાચવવા મોટે જ્ઞાનભંડારો કરવાની વિશ્વવ્યાપી કાર્યવાહી ક્યારે કરીશ? વળી ક્યારે હું જિનેશ્વર-દેવની પૂજા, આંગી, ભાવના કર્યા ઉપરાંત સત્પાત્ર એવા સાધુ-સાધ્વીજીઓની સમર્પણ ભાવનાથી સતત આહાર, પાણી, વસ્ત્ર, પાત્ર, વસતિ, ઔષધ વગેરેથી પ્રશંસા પાત્ર ભક્તિ કરતો રહી આત્માને ધન્ય ધન્ય બનાવીશ? મારા સાધર્મિક બંધુઓ ધર્મશ્રદ્ધા પાત્ર કરે, ધર્મજ્ઞાન મેળવતા રહે અને ધર્મ આચરણ કરતા રહે એવી બંધી વ્યવસ્થા હું ક્યારે કરીશ? અને આર્થિક રીતે સિદ્ધતા સાધર્મિકોને ક્યારે સહાય આપતો રહીશ, તથા દીન દુઃખીઓના દુઃખ ટાળવા યોગ્ય વ્યવસ્થા ક્યારથી કરતો રહીશ, એવું ભાગ્ય મારું ક્યારે ભગશે? એ અને એવી બીજી ભાવના ભાવવી શક્તિ મળે ત્યારે ભાવનાઓ પ્રમાણે ઉપરોક્ત કાર્યો અને પરઉપકાર કરી છટવું એવી રીતે ભાવધર્મની આરાધના કરવી. એથી પરમાત્મા થવાય છે, પરમપદ પ્રાપ્ત થાય છે.

આવો સતત ઉપદેશ આપતા એવા સાધુઓએ વર્ષાકાલમાં જીવ રક્ષાના કારણે ઓક ક્ષેત્રમાં રહેવું બેઠાં. સાધુઓને વીશ વિક્ષા હયા પાળવાની હોય છે. સવા વિક્ષા હયા પાળનાર શ્રાવકોએ પણ દેશ પરદેશ જવા આવવાનો ચાતુર્ભક્ષિમાં સંયમ રાખવો બેઠાં. આ મોટે શ્રીકૃષ્ણ જેવા મહારાજનું દૃષ્ટાંત વિચારવું બેઠાં.

અવધિજ્ઞાનથી હકીકત બાણી ધરણેન્દ્રે ત્યાં આવી અમૃત સિંચનથી બાળકને મૂર્છા રહિત ચેતનવંતો બનાવી બ્રાહ્મણનું રૂપ ધારણ કર્યું. આયુધ હાથમાં રાખી શેઠને ઘરે આવી અપુત્રીયાનું ધન લેતા રાજપુરુષોને અટકાવ્યા એ બાણી રાજ ત્યાં આવી કહેવા લાગ્યો કે, અમારા રાજ્યમાં અપુત્રીયાનું ધન રાજ લઈ લે એવી પરંપરા છે, તો તે લેતાં તું કેમ અટકાવે છે! ધરણેન્દ્રે કહ્યું, રાજન્! શેઠનો પુત્ર જીવતો છે. રાજ્યે કહ્યું બતાવો, એથી ધરણેન્દ્રે જમીનમાંથી શેઠના પુત્રને જીવતો કાઢી બતાવ્યો એ ભેદ જનતા વિસ્મય પામી. ભૂપાલે કહ્યું, તમે કોણ છો? અને આ બાળક કોણ છે? ધરણેન્દ્રે કહ્યું, હું નાગરાજ ધરણેન્દ્ર છું. આ બાળકના અહુમતપના પ્રભાવથી મારું આસન કંપવાથી હું અહીં આવેલ છું. નૃપતિએ કહ્યું, બાલ્યવયમાં આણે અહુમતપ કેમ કર્યું? ધરણેન્દ્રે કહ્યું, પૂર્વભવમાં એ વાણિયાનો પુત્ર હતો. બાળપણમાં એની માતા મરણ પામી, તેથી એના પિતાએ બીજા પત્ની કરી. ચારમાન માતા એ બાળકને અપરાધ વિના અપરાધ જણાવીને ખુબ દુઃખ હેતી હતી. બાળકે ધણા દુઃખની વાત પોતાના જૈન ધર્મી મિત્રને કહી. તેને શાન્તવન આપતાં મિત્રે કહ્યું કે, બાઈ! ધર્મ કર્યા વિના જીવને સુખ મલતું નથી. તેં પૂર્વ ભવમાં ધર્મ કરેલ નહીં હોય તેથી તને દુઃખ મળે છે. એ સાંભળી મિત્ર પાસેથી સમજ મેળવી તે બાળક ધર્મ કરવા લાગ્યો. પર્વ તિથિઓમાં ઉપવાસ કરવા લાગ્યો. બીજા તિથિઓમાં નવકારસી, પોરિસી, સાઢપોરિસી, એકાશણ વગેરે તપ કરવા લાગ્યો, પછી પર્યુષણ મહાપર્વ સમીપમાં હતા ત્યારે પર્યુષણમાં હું અહુમ તપ કરીશ એવો સંકલ્પ તેણે કર્યો અને રાતે ઝૂંપડીમાં સૂઈગયો, ત્યારે સમીપમાં અગ્નિ લાગી. તે બાળકની ચારમાન માતાએ બગીને એ બાળક સૂતો હતો એ ઝૂંપડી પર તે અગ્નિના કણીયા નાખી દીધા, ઝૂંપડી બળી ગઈ, બાળક શુભ ધ્યાનથી મૃત્યુ પામી અહીં શ્રીકાન્ત શેઠને ઘરે ઉત્પન્ન થયો છે. પર્યુષણ પર્વની અહુમતપની લોકવાણી સાંભળવાથી એ બાળક ભતિ સ્મરણજ્ઞાન પામ્યો. પછી અહુમતપ કરવાથી મુચ્છા પામ્યો. તેને મૃત્યુ પામેલો બાણી પૃથ્વીમાં દાટ્યો. બાળકના તપના પ્રભાવથી મેં અને આવી એને સચેતન કર્યો છે.

હે પૃથ્વીપાલ! એ બાળક મહાપ્રભાવક પુરુષ થાશે. આ ભવમાં જ કેવલજ્ઞાન પામીને મોક્ષે બશે. અને તમેા સારી રીતે સાચવજો. તમારા પર પણ મોટા ઉપકાર કરનારો થાશે. એમ જણાવી પોતાના

પરિણામ તરીકે જોઈએ તો આમાં પંદરાવી ધરજીન્દગી પોતાને આનંદે ચાલ્યો ગયો. ધરાપાલ કો
અવધારે બિન સમયે પોતાની દિવસપૂર્વક તેને વડે પહોંચાડી પોતાને આને ગયો. લોકોએ શેઠનું
બલિય કર્મ પત્નીના નામે કર્યું. અનુક્રમે વૃદ્ધિ પામેલ નાગકેતુ જિતેન્દ્રિય બની
તેને આનંદના કરવા થાવ્યા. એક વખત વિજયસેન નૃપતિએ કોઇક પુરુષ પર ખેટા આશોપ દઈ
તેની માલી નખાવ્યા. તે પુરુષ મૃત્યુ પામી અંતર દેવ થયો. તેણે જ્ઞાનથી રાજની આ હુષ્ટ ક્રિયા જાણી
વિકૃતિ થોડોને ભય પમાડી નીચે આવી પૃથ્વીપતિને સિંહાસન ઉપરથી લાત મારીને નીચે પાડી
સ્થિતિ વચંતા કરી દીધો. પછી તે દેવે કહ્યું કે, હે ભૂપતિ ! તે' મને ચોરીનું ખોદું કલંક દઈ મારી
નખાવ્યા છે તેનું કળ તને આપું છું' તે ભોગવ. આ પ્રમાણે દેવનું કૃત્ય બેઈ, નાગકેતુએ વિચાર્યું, કે
ચારાની મારા જીવતે શ્રીસંધનો અને જિનાલયનો નાશ કેમ બેવાય ? તેથી તે નવકાર મહામંત્રને
રમરણમાં લેતા જિનપ્રાસાદ ઉપર ચડે છે, પડતી શિલાને અટકાવી, દેવનો તિરસ્કાર કરે છે. તે સમયે
નાગકેતુની તપઃશક્તિને સહન ન કરી શકવાથી શિલાને સંહરી લઈ તે દેવ નાગકેતુ પાસે આવી પોતાનો
અપરાધ ખમાવી સ્વસ્થાને ચાલ્યો ગયો. આ પ્રસંગથી લોકોમાં નાગકેતુની ઘણી પ્રશંસા થઈ. પૃથ્વી-
પતિએ પણ નાગકેતુને ઘણું આદરમાન આપી સત્કાર કર્યો. કોઈક સમયે જિનપૂજ કરતાં નાગકેતુને
પુષ્પોમાંથી નીકળેલા તંબોલી સર્પે દંશ દીધો. એ સર્પનું વિષ આખા શરીરે વ્યાપી ગયું. નાગકેતુ
શુભ ધ્યાનથી ક્ષપક શ્રેણીને પામી કેવલજ્ઞાન પામ્યા. શાસનદેવીએ મુનિવેશ આપ્યો તે ધારણ કરી
પૃથ્વીપીઠ પર વિચરતા અનેક ભવ્ય જીવોને પ્રતિજ્ઞા પમાડતા નાગકેતુ કેવલી અંતે મોક્ષમાં ગયા.

આ નાગકેતુનો વૃતાંત સાંભળી જે જ્યો છડ, અહુમ આદિ તપ કરતાં છતાં કલપસૂત્ર સાંભળે છે તે જ્યો પ્રાયે આઠ ભવમાં મોક્ષે ભય છે. આ કલપસૂત્ર પાપનો નાશ કરનાર, મનોવાંછિત પૂરનાર, ધનધાતિ કર્મને ટાળનાર છે. આ કલપસૂત્ર વાંચનાર, વાંચનારને સહાય કરનાર, કલપસૂત્રના અક્ષરે અક્ષર સાંભળનાર અને વિધિ સહિત જોનું આરાધન કરનાર પ્રાયે આઠ ભવમાં મોક્ષે ભય છે.

મહાવીરદેવ કહે છે કે, હું ગૌતમ ! જિનશાસનને વિસ્તારવામાં એક ચિત્તવાળા યત્નને પ્રભાવના અને પૂજા કરવામાં તત્પર યત્નને જે માણસો આ કુટુમ્બસૂત્રને એકવીશ વાર સાંભળે છે તે માણસો આ સંસાર સમુદ્રને તરી ન્ય છે. કુટુમ્બસૂત્ર સાંભળીને ધર્મની દૈરેક પ્રકારની આરાધનામાં જોડાઈ જવાની જીવોને વૃત્તિ થાય છે અને ધર્મમાં જોડાઈ ન્ય છે. તેથી તેઓ સંસાર સમુદ્રને તરી ન્ય છે.

આ કુટુમ્બસૂત્ર પ્રત્યાખ્યાન પ્રવાહ નામના નવમાં પૂર્વમાંથી ચૌદપૂર્વધારી યુગ પ્રધાન શ્રી ભદ્રપાહુરવામિત્ય ઉદ્ધરેલ શ્રી દશાશ્રીત સ્કંધનું આઠમું અધ્યયન છે. “પુરુષવિકાસે વચનવિકાસ” એ ઉક્તિ પ્રમાણે શ્રી કુટુમ્બસૂત્ર અત્યંત વિકાસપાત્ર મહાપુરુષનું યનાવેલ હોવાથી અત્યંત માનનીય છે.

અહીં ચૌદ પૂર્વના નામ અને પ્રમાણ કહે છે.—પહેલા ઉત્પાદપૂર્વ અંબાડી સહિત એક હાથી જેટલી મશીની શાહીથી લખાય, બીજા આગ્રાયણીપૂર્વ બે હાથી જેટલી મશીની શાહીથી લખાય, ત્રીજા વીર્યપ્રવાહપૂર્વ ચાર હાથી પ્રમાણ મશીની શાહીથી લખાય, ચોથા અસ્તિનાસ્તિપ્રવાહપૂર્વ આઠ હાથી પ્રમાણ મશીની શાહીથી લખાય, પાંચમો જ્ઞાનપ્રવાહપૂર્વ સોળ હાથી પ્રમાણ મશીની શાહીથી લખાય, છઠો સત્યપ્રવાહપૂર્વ બત્રીશ હાથી પ્રમાણ મશીની શાહીથી લખાય, સાતમો આત્મપ્રવાહપૂર્વ ચૌસઠ હાથી પ્રમાણ મશીની શાહીથી લખાય, આઠમો કર્મપ્રવાહપૂર્વ એકસો અઠ્યાવીશ હાથી પ્રમાણ મશીની શાહીથી લખાય, નવમો પ્રત્યાખ્યાનપ્રવાહપૂર્વ બસો છપ્પન હાથી પ્રમાણ મશીની શાહીથી લખાય, દશમો વિદ્યાપ્રવાહપૂર્વ પાંચસોબાર હાથી પ્રમાણ મશીની શાહીથી લખાય, અગીયારમો કલ્યાણપ્રવાહપૂર્વ એક હજાર અડતાલીશ હાથી પ્રમાણ મશીની શાહીથી લખાય, બારમો પ્રાણવાયપ્રવાહપૂર્વ બે હજાર અડતાલીશ હાથી પ્રમાણ મશીની શાહીથી લખાય, તેરમો ક્રિયાવિશાલપૂર્વ ચારહજારછન્ન હાથી પ્રમાણ મશીની શાહીથી લખાય, ચૌદમો લોકચિંદુસારપૂર્વ આઠ હજાર એકસો બાણું હાથી પ્રમાણ મશીની શાહીથી લખાય, એ ચૌદ પૂર્વને લખાવતાં સોળ હજાર

ચખુંડા ચ્યાત્રી લાથી પ્રમાણ મરીની શાહી બેઠઁ. આ ચૌદ પૂર્વ પહેલાં કોઠઁએ લખ્યા નથી લખાતા નથી અને લખાશે પણ નહીં, પરંતુ એમને લખાવવાનું પ્રમાણ કેવલી ભગવંતોએ કહેલ છે.

શ્રીકલ્પસૂત્ર પહેલા ભાદરવા શુદ્ધ પાંચમના સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ બાદ મધ્ય રાત્રીએ શ્રી ગુરુ-મહારાજ ઉભા રહીને મુખ પાઠથી કહેતા તેને બંધા સાધુઓ કાઉસગમાં રહીને શ્રવણ કરતા, બીજે દિવસે ભાદરવા શુદ્ધ છકુના ગુરુમહારાજ સાધવીજીઓને સંભળાવતા. શ્રી મહાવીરદેવના નિર્વાણથી ૯૮૦ વર્ષે પુસ્તકો લખાયાં ત્યારે આ કલ્પસૂત્ર પણ લખાણું. ૯૯૩ માં વર્ષે આનંદપુરમાં (વડનગર) દુલસેન રાજનો એક જ પુત્ર હતા તે પર્યુષણ પહેલાં મૃત્યુ પામ્યો. “કોઠક પ્રતમાં કુમારને દાહજવર ઉત્પન્ન થયેલ એમ જણાવેલ છે.” રાજ પુત્રના શોકને લીધે ઉપાશ્રય આવતો નહીં તેથી બીજા શ્રેષ્ઠિઓ પણ આવતા નહીં, એ જાણી ગુરુમહારાજે રાજસભામાં આવી નરપતિને કહ્યું, હે ધરાપાલ! તમારા દુઃખથી આખું નગર શોકાતુર બનેલ છે. શરીર, પરિવાર, સમૃદ્ધિ એ બધું નાશવંત છે, આયુષ્ય અસ્થિર છે, સંસાર અસાર છે, જન્મ્યો તેનું મરણ થવાનું જ છે તેથી હે પૃથ્વીપાલ! તમારે શોક કરવો બેઠઁ નહીં, તમે પર્યુષણા મહાપર્વના ભાદરવા શુદ્ધ પાંચમના દિવસે ઉપાશ્રયે આવો તો નવમા નૃપતિએ કહ્યું, મારે પુત્રના મરણનો શોક નિવારવાનો છે વળી ઈન્દ્ર મહોત્સવ પાંચમના દિવસે છે, તેથી છકુના દિવસે કે, ચોથના દિવસે આવું. ગુરુ મહારાજે ચોથના દિવસે આવવાનું કહ્યું. ગુરુ વચનથી રાજ ઉપાશ્રયે આવ્યો, એટલે ગુરુ મહારાજે શ્રી સંઘ સમક્ષ શ્રીકલ્પસૂત્ર વાંચી સંભળાવ્યું. તે દિવસથી રાજની વિનંતિથી દર વર્ષે પર્યુષણ પર્વમાં શ્રી સંઘ સમક્ષ શ્રીકલ્પસૂત્ર વાંચવાની પ્રવૃત્તિ ચાલુ થઈ, ત્યાર પછી બીજા વર્ષથી કારણ વિના પણ ચોથના પર્યુષણ કરવાનું કેટલાક આચાર્યોએ ચાલુ રાખ્યું. જ્યારે કેટલાક આચાર્યો પૂર્વની રીતે પાંચમના જ પર્યુષણ પર્વ કરતા કરાવતાં રહ્યા છે. ભાદરવા શુદ્ધ પાંચમ જેમ જૈન શાસનમાં માનનીય છે. તેમ અન્ય ધર્મમાં પણ ભાદરવા શુદ્ધ પાંચમ, અષિપંચમી અને ...

પુષ્પાવતી નગરીમાં હિન્દુદત્ત આઘણે પિતાનો શ્રાદ્ધનો દિવસ સાચવવા એનો પિતા જ મરીને એને ત્યાં જળદ થયો હતો, તેને જ તે દિવસે ધાંચીને ત્યાં ભાટે આપ્યો, અને ભારના પૈસાથી સામગ્રી લઈ આઘણોને નોતર્યા. ઘડે ખીર બનાવી, એ ખીરમાં ઘરની વળીઓમાંથી જતા સાપના મુખમાંથી એક પડતું હતું તેને ફૂતરીએ બેંચું. જોજ આઘણની માતા મરીને એ ફૂતરી થઈ હતી, તેથીએ પોતાનું ઘર બેંચું તેથી તેને બતિસમરણુ જ્ઞાન થયું, એ ફૂતરીએ વિચાર્યું કે, ભે આ ખીર આઘણે ખાશે તો તેમનું ચોક્કસ મરણ થશે, પુત્ર અને પુત્રવધૂ પણ મરી જશે, એટલે ઘોઝો અનર્થ થશે. એમ વિચારી ફૂતરીએ વહુના દેખતાંજ ખીરમાં પોતાનું મુખ નાખ્યું. તે બેઈ અત્યંત સુરસે થયેલી વહુએ મુશળ પ્રહાર કરી ફૂતરીની કેડ ભાંગી નાખી, ફૂતરી ચીસો પાડી ગાય બાંધવાની જગ્યાએ જઈને પડી ગઈ. આઘણે તે ખીર કાઢી નાખી બીજી ખીર ગંધી આઘણોને જમાડ્યા, એ રીતે પિતાનો શ્રાદ્ધનો દિવસ સાચવી પોતે જમીને આખા દિવસનો થાકેસા તે ગાય બાંધવાની જગ્યા પાસે ખાટસો નાખી તે પર સૂતો. ધાંચી આખો દિવસ જળદને ચલાવી બૂખ્યા તરસ્યા થાકેસા એવા તે જળદને ત્યાં બાંધી ગયો. પછી ફળદેવીના અંગ પ્રવેશથી વાચા પામેસા તે બન્નેમાંથી ફૂતરીએ જળદને કહ્યું, આલે શ્રાદ્ધ તો આપણું હતું, અને મિથ્યાન ભોજન તો આઘણોને મળ્યું, વધારામાં આ પાપી પુત્રવધૂએ મુશલ મારીને મારી કેડ પણ ભાંગી નાખી છે, એની મને ઘણી પીડા થાય છે, જળદે કહ્યું, આ પાપી પુત્રે આલે આપણું જ શ્રાદ્ધ કરવા ધાંચીને ત્યાં મને ભાડે આપ્યો, ધાંચી આખો દિવસ ફેરવીને બૂખ્યા તરસ્યા એવા મને અહીં બાંધી ગયો, આ પુત્રે મારી પૂછા પણ નથી કરી. આ રીતની ફૂતરી—જળદની વાતો સાંભળી આઘણે વિચાર્યું કે આ તો મારા માતા પિતા છે. પછી તેણે ફૂતરીને ખીર ખવડાવી અને જળદને ચારો પાણી આપ્યો અને માતાપિતાની સદ્ગતિ થાય તે માટે તીર્થ યાત્રાઓ કરી. એ વિષે કોઈ મોટા સહિને પુછ્યું, સહિએ કહ્યું, આ બન્ને છેવે ભાદરવા શુદ્ધિ પંચમીના દિવસે અપ્રસ્તાવે કામ કીડા કરી છે, એ પાપથી તારા માતા પિતા તિર્થંચપણને પામ્યા છે. હવે તું ભાદરવા શુદ્ધિ પાંચમે

सुपालाल

श्री श्रमणु लगवान भडावीर देव.

મોઢા મહોત્સવપૂર્વક શ્રીકલ્યાણની ગોથી કોઇ ભાવિકને ઘરે લઈ જઈ ત્યાં ચંદ્રવા પુંડીઆ ચણદિથી શણગારેલા સ્થાનમાં ઉંચા સ્થળે પંથરાવી ગવંજિયા ધર્મ જગદગ્ન કયાવનું. બીજો દિવસે ભાદરવા ગુદિ એકમના સવારના મોઢા સમરોહપૂર્વક શ્રી કલપસૂત્રનો વરવોડો ગામમાં દેવવી ગુરુ મહારાજ પાસે આવી શ્રીકલ્યાણ વાંચવા માટે ગુરુશ્રીને સમર્પિયું અને વિધિપૂર્વક સંભળવું. ગુરુવચન શ્રી માંગલિક કહી પ્રારંભમાં મંગલરૂપ આ ગાથા દરરોજ કહીને શ્રી કલ્યાણ વાંચે.

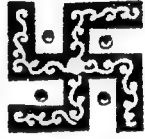
પુરિમ ચરિમાણ કપો, મંગલં વજ્યમાણ તિત્યંમિ ॥

इह परिकल्पिया जिणगण हराइ येरावली चरिचं ॥ ૧ ॥

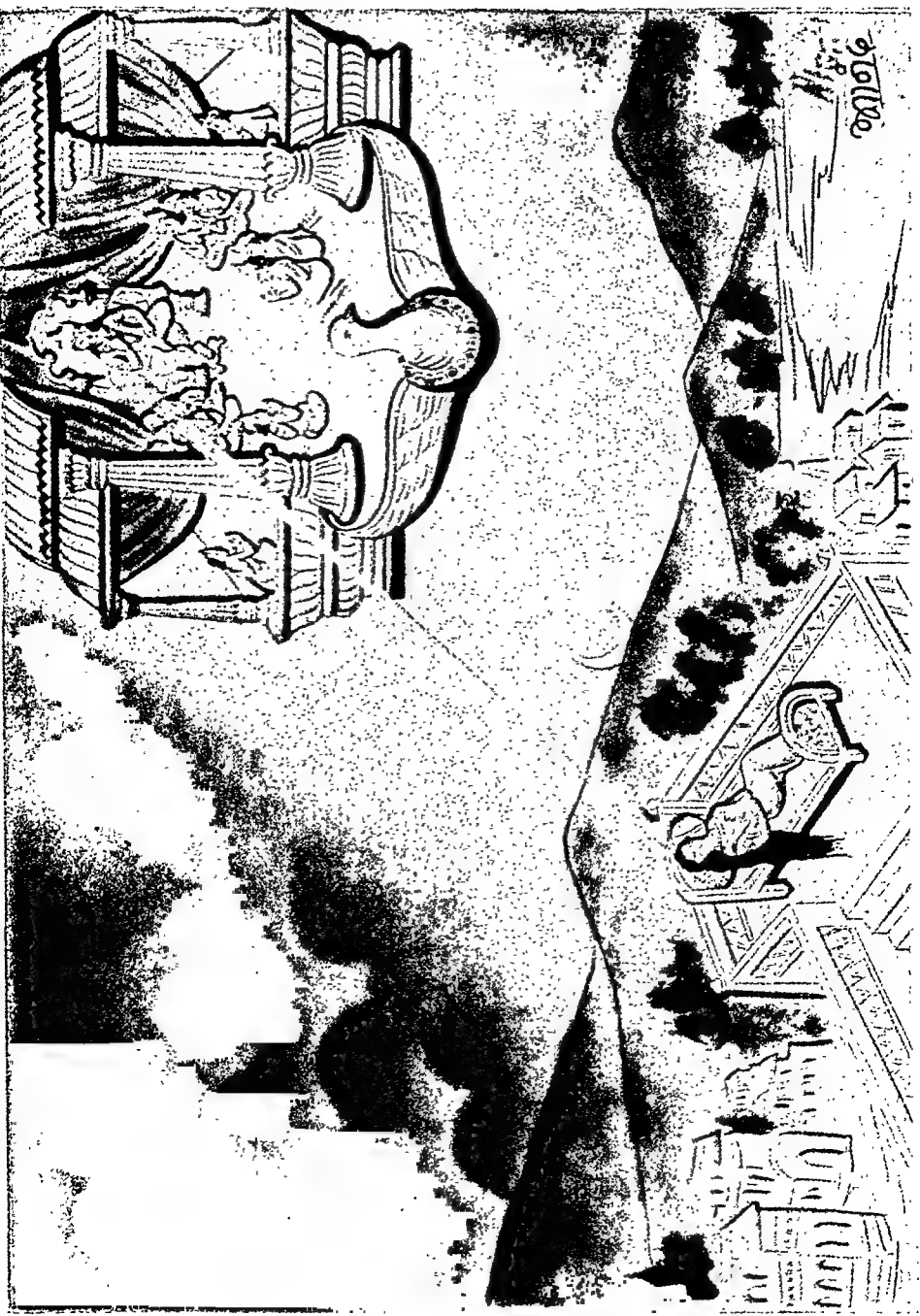
અર્થ—પ્રથમ અને અંતિમ ભિન્નેથરોના સાધુઓનો આચાર અંતિમ શ્રીવર્ધમાનસ્વામીના શાસનમાં મંગલ રૂપ છે. આ આચારનો નિર્દેશ કરનાર કલ્યાણમાં વાણુ અધિકાર છે. પ્રથમ અધિકારમાં ચોવિશ તીર્થકરોના જીવન ચરિત્રો છે, બીજા અધિકારમાં ગણદશે અને સ્થવિરોનું વર્ણન છે, ત્રીજા અધિકારમાં ચોસઠ આલાવાવાલી અઠાવીશ પ્રકારની સાધુ સમાચારી છે.

પ્રથમ અધિકારમાં સમીપના ઉગ્રહરી ચરમ તીર્થપતિ ભગવાન શ્રીમહાવીરદેવ છે, તેથી તેમનું ચરિત્ર પ્રથમ કહેલ છે. શ્રી કલપસૂત્ર સર્વ વિદ્યોની શાન્તિ માટે મહા મંગલરૂપ છતાં તેની શરૂઆતમાં મહા મંગલકારી શ્રી પંચ પરમેષ્ઠિ મહા મંત્રરૂપ શ્રી નવકાર મહામંત્રનો ઉચ્ચાર કરીને શ્રી કલપસૂત્રની શરૂઆત કરાય છે.

ધતિ માંડળી

શ્રી શ્રમણે ભગવાન મહાવીરદેવનું પ્રથમ વ્યવન કલ્યાણિક [દેવાનંદા ગ્રાહણીની કુક્ષીમાં આવવું.]

તે કાળ અને તે સમયને વિષે પ્રમાણ ભગવાન શ્રીગણેશવીરકેવળીએ મનુનું શોભા મારે, આકાશ
પાળવાણિયું એટલે આગાદ શુદ્ધ પક્ષ, એ પક્ષની છહુની રૂપીણી, સર્વ વિગતોમાં અત્યંત શ્રેષ્ઠ, એવ
કમલ સમાન, મહાવિજયવંત, વીશ સાગરોપમની કિન્નર સ્થિતિવાળા એવા હાથમાં પ્રાણાત નામના
દેવલોકના યુગોત્તર નામના વિમાનથી દેવ આપુલ્ય પૂર્ણ થયે, દેવગણ નામ કર્મનો શય થયે, અને
વૈદિક શરીરમાં રહેવાનો સમય પૂર્ણ થયે અગ્નિ, એટલે દેવસાથની શરીરને લેકુંને આ નંબ્રીપમાં
દક્ષિણાર્ધ ભરતમાં આ અવસર્પિણી કાળમાં સુરમ સુરમ નામનો નાર કોડકોડી સાગરોપમની
સ્થિતિવાળા પહેલો આરો પુરો થયા પછી સુરમ નામનો ત્રણ કોડકોડી સાગરોપમની સ્થિતિવાળા બીજો
આરો પુરો થયા બાદ, સુરમ દુરમ નામનો બે કોડા કોડી સાગરોપમની સ્થિતિવાળા ત્રીજો આરો પુરો
થયો, ત્યારબાદ પણ બેતાલીસ હજાર ત્રણ કોડા એવો કોડ કોડકોડી સાગરોપમની સ્થિતિવાળા ચોથો
આરો થયો વ્યતીત થયો, એટલે ચોથા આરાને પૂરો થવાને પંચોતેર ત્રણ આરા આઠ મારા આઠી
હતા ત્યારે કૃષ્ણાકૃ વંશના કાર્યપ ગોત્રીય એકવીશ તીર્થ કોડે થઈ ગયા, અને હરિવંશના ગોત્રમ ગોત્રવાલા
બે તીર્થ કોડે પણ થઈ ગયા, એટલે પૂર્વે ચેવીશ તીર્થ કોડે આગળ થઈ ગયા હતા, એવા સમયે ચોવીશમા
તીર્થ કોડ મહાવીર ચારો એમ પૂર્વના તીર્થ કોડેની નિર્દિષ્ટ એવા ભગવાન શ્રી મહાવીર પ્રાચલકુંડે આમ
નામના નગરમાં કોડાલગેલવાલા ક્ષાલદત્ત નામના પ્રાણાણની ભલંધર ગોલવાળી દેવાનંદનામની પ્રાદાણી
પત્નીની કુક્ષીમાં મધ્યરાત્રીના સમયે ઉત્તરા કાલ્યુની નક્ષત્રમાં ચંદ્રનો યોગ પ્રાપ્ત થયે છતે દેવ સંબંધી
ભવ, આહાર અને શરીરનો ત્યાગ થવાથી ગર્ભપાણે ઉત્પન્ન થયા. આહી કાલચક્રનું પ્રમાણ કહે છે.

જેન શાસ્ત્રોમાં વીશ કોડાકોડ સાગરોપમ પ્રમાણ કાળને કોડ કાળચક્ર કહેલ છે. એના ઉત્સર્પિણી
અને અવસર્પિણી એમ બે ભેદ છે. જે કાળમાં સમયે સમયે પદાર્થોના વર્ણોદિગુણોની વૃદ્ધિ થાય
તે હા કોડાકોડી સાગરોપમ કાળ પ્રમાણવાળો ઉત્સર્પિણી કાળ કહેવાય, જે કાળમાં સમયે સમયે સમસ્ત
પદાર્થોના વર્ણોદિ ગુણોની અનુક્રમથી હાનિ થાય તે હા કોડાકોડી સાગરોપમ કાળ પ્રમાણવાલો અવસર્પિણી
કાળ કહેવાય. એ બન્નેના છ છ આરા છે, એટલે બાર આરાના એ ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી કાળને

એક કાળચક્ર કહેવાય છે. એ કાળચક્ર વીશ કોડાકોડ સાગરોપમ પ્રમાણનું છે. અવસર્પિણી કાળના છ આરાનું સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપ આ પ્રમાણે છે. પહેલા આરો ચાર કોડાકોડી સાગરોપમ કાલનો છે, એ સુધમ સુધમ નામના પહેલા આરાના મનુષ્યો ત્રણ ગાઉના શરીરવાળા, ત્રણ પલ્લોપમના આયુષ્યવાળા, બસો છપ્પન પાંસડીયોવાળા હોય છે, ત્રણ દિવસનાં આંતરે તેમને ભૂખ લાગે ત્યારે તુવેરની દાળ પ્રમાણે ભોજન કરી અત્યંત તૃપ્ત થનારા હોય છે. દશ પ્રકારના કલ્પવૃક્ષો તેમને મનવાંછિત આપનારા હોય છે. એ મનુષ્યો અત્યંત સુખી હોય છે. આયુષ્યના લગભગ અંત સમયે તેઓ પુત્ર પુત્રીરૂપ એક યુગલને જન્મ આપી, જોગણપચાસ દિવસ એ યુગલને પાળીને મૃત્યુ પામી સ્વર્ગે જાય છે. પહેલા આરાના અંતે ઘટતું જતું આયુષ્ય એ પલ્લોપમનું અને શરીર પ્રમાણે ગાઉનું રહે છે. યુગલીઆના વાંછિત પુરનારા દશ કલ્પવૃક્ષોનું સ્વરૂપ કહે છે. એક કલ્પવૃક્ષ ધર આપે છે, બીજું જ્યોતિ આપે છે. ત્રીજું આભૂષણ આપે છે, ચોથું ભોજન આપે છે, પાંચમું પાત્ર આપે છે, છઠ્ઠું વસ્ત્ર આપે છે, સાતમું વિવિધ પ્રકારના નિવાસસ્થાન આપે છે, આઠમું વાહન આપે, નવમું પુષ્પમાલા આપે છે અને દશમું કલ્પવૃક્ષ દીપકની જ્યોત આપે છે.

યુગલીયાઓ કોમળ મનવાળા, સરસ પ્રકૃતિવાળા, ઉપશાંત રાગદ્વિષવાળા અને અત્યંત સંતોષવાળા હોય છે.

સુધમ નામનો ત્રણ કોડાકોડી સાગરોપમના પ્રમાણવાળો બીજો આરો છે. એ બીજા આરાના મનુષ્યો ઉત્કૃષ્ટ એ ગાઉના શરીર પ્રમાણવાળા, એ પલ્લોપમના આયુષ્યવાળા અને એકમો અઢાવીશ પાંસડીયોવાળા હોય છે. એ એ દિવસને આંતરે જોરપ્રમાણ આહાર કરી સંતુષ્ટ થનારા હોય છે. અંતે એક યુગલને જન્મ આપી ચોસઠ દીવસ પાલન કરી મૃત્યુ પામી સ્વર્ગે જાય છે. આ બીજા આરાના અંતે મનુષ્યોનું ઘટતું જતું આયુષ્ય એક પલ્લોપમનું અને શરીર પ્રમાણે એક ગાઉનું હોય છે.

સુધમ દુષ્પ્રમ નામનો એ કોડાકોડ સાગરોપમના પ્રમાણવાળો ત્રીજો આરો હોય છે. એ આરાના મનુષ્યો ઉત્કૃષ્ટથી એક ગાઉના શરીર પ્રમાણવાળા અને એક પલ્લોપમના આયુષ્યવાળા તેમજ ચોસઠ

પાંસલ્લીઓવાળા હોય છે. એક એક દિવસના અંતરે આમણા પ્રમાણુ આહાર કરી સંતુષ્ટ થનારા હોય છે. અંતે એક પુત્રપુત્રી રૂપ યુગલને જન્મ આપી તેનું ઓંગણુઓંસી દિવસ પાલન કરી, મૃત્યુ પામી સ્વર્ગમાં જાય છે. આ ત્રીજા આરાના અંતે મનુષ્યોનું ધટું જતું આયુષ્ય કોડપૂર્વનું અને શરીર પ્રમાણુ પાંચસો ધનુષ્યનું રહે છે. આ ત્રીજા આરાનો પદ્યોપમનો આઠમો ભાગ જ્યારે બાકી રહે ત્યારે પ્રથમ કુલકરનો જન્મ થાય છે. અને ચોથાંસી લાખ પૂર્વ ત્રણ વર્ષ અને સાડાઆઠ માસ બાકી રહે ત્યારે પ્રથમ તીર્થંકરનો જન્મ થાય છે. તથા પ્રથમ ચક્રવર્તી પણ એ આરામાં થાય છે.

દુષમ સુષમ નામનો ચોથો આરો પેંતાલીશ હજાર વર્ષ ઓછા એવા એક કોડકોડી સાગરોપમના પ્રમાણુવાળો હોય છે. એ ચોથા આરાના મનુષ્યોનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય કોડપૂર્વનું અને શરીરમાન પાંચસો ધનુષ્યનું હોય છે. આરાને અંતે ધટું જતું આયુષ્ય એકસો વર્ષથી કાંઈક અધિક તથા શરીર પ્રમાણુ સાત હાથનું રહે છે. આ આરામાં ત્રેવીશ તીર્થંકરો, અગીઆર ચક્રવર્તીઓ, નવ વાસુદેવો, નવપ્રતિ વાસુદેવો અને નવ બળદેવો થાય છે. આ ચોથા આરામાં યુગલિક ધર્મ હોતો નથી, એથી મનુષ્યો દુષ્ટિ પ્રમાણુ ભોજન કરનારા અનેક પુત્રપુત્રીઓના માતાપિતા થનારા અને કર્મ પ્રમાણુ ચારે ગતિમાં જનારા તેમ કર્મક્ષય કરીને મોક્ષે પણ જનારા હોય છે. આ આરામાં છ સંધણુ અને છ સંસ્થાન છવોને હોય છે.

દુષમ નામના એકવીશ હજાર વર્ષના પ્રમાણુવાળા, આ પાંચમા આરાના મનુષ્યોનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય એકસો વર્ષથી કાંઈક અધિક હોય છે, અને શરીર પ્રમાણુ સાત હાથનું હોય છે. ધટતાં ધટતાં આરાના અંતે આયુષ્ય વીશ વર્ષનું રહે છે. શરીર પ્રમાણુ એક હાથનું રહે છે. આ પાંચમાં આરામાં જન્મેલ કોઈ પણ મનુષ્ય મોક્ષમાં એ કાળમાં જઈ શકતો નથી. કર્મ પ્રમાણુ ચારે ગતિમાં છવો ઉત્પન્ન થાય છે.

દુષમ દુષમ નામના એકવીશ હજાર વર્ષના પ્રમાણુવાળા છઠા આરાના મનુષ્યોનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય વીશ વર્ષનું અને અંતે સોળ વર્ષનું હોય છે. શરીર પ્રમાણુ પ્રારંભમાં એક હાથનું અને આરાના અંતે મુઠી વાળેલા હાથનું હોય છે. આ છઠા આરાના મનુષ્યો અત્યંત તાપ અને અત્યંત શીતને સહન ન

તપસ્યાવંત ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવ ગર્ભપણે આવ્યા ત્યારે, દેવલોકથી જ તેમની સાથે ત્રણ જ્ઞાન હતાં. તેથી પ્રભુ હું વ્યવહારો છું એમ બાણતા હતા, વ્યવહારો કાળ અતિ સૂક્ષ્મ એક સમયનો જ હોવાથી હું વ્યવહારો છું એમ તે વ્યવહાર કાળને બાણતા નથી, પરંતુ પછી હું વ્યવહારો છું એમ પ્રભુ બાણે છે.

દેવો જ્યારે વ્યવહારો હોય તેથી આગળ છ માસથી દેવોની માળાઓ કરમાય છે, કલ્પવૃક્ષો કંપતાં જાય છે, લક્ષ્મી તેમજ લલ્લભનો નાશ થાય છે, વસ્ત્રો રંગરહિત શોભા વિનાનાં થાય છે, દીનપણું આવે છે, તંદ્રા થાય છે. કામરાગ તથા શરીરનો નાશ થતો રહે છે. આંખોમાં ચક્કર આવે છે, શરીરમાં ધ્રુનરી છૂટે છે, ઉદ્વેગ થાય છે. એ અને એવા બીજાં બાવો પાણુ થાય છે. પરંતુ અતિશય પુણ્યશાળીપણુને કારણે શ્રી તીર્થંકરોના જીવોને આ ભાવો પ્રાપ્ત થતા નથી.

ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવ પણુ પ્રકૃત પુણ્યના પ્રતાપે ઉપરોક્ત ભાવોની અસરમાં આવ્યા ન હતા. હવે પ્રભુ બલદંધર ગૌત્રવાળી દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની કુક્ષીમાં જે રાત્રીએ આવ્યા તે રાત્રીએ દેવાનંદા પોતાની શય્યામાં, નહીં અતિ નિદ્રા લેતી, નહીં અતિ ભગતી એવી અલ્પ નિદ્રાવાળી છતી જેનું સ્વરૂપ આગળ કહેવાશે એવા પ્રશંસા યોગ્ય, શુભ સમૃદ્ધિના કરનારા, કલ્યાણકારી, ઉપદ્રવોને શાંત કરનારા, ધનને આપનાર, દુરિતો-પાપોને શમાવનાર, મહામંગલકારી, સુંદર જોવાં ચૌહ મહાસ્વપ્નોને ભેદને ભગી ગઈ.

એ ચૌહ સ્વપ્નો આ પ્રમાણે : ૧ હાથી, ૨ બળહ, ૩ સિંહ, ૪ લક્ષ્મીદેવી, ૫ પુષ્પમાળા, ૬ ચંદ્ર, ૭ સૂર્ય, ૮ ધ્વજ, ૯ કળશ, ૧૦ પદ્મ સરોવર, ૧૧ ક્ષીર સમુદ્ર, ૧૨ દેવવિમાન અથવા ભવન, ૧૩ રત્નોનો હગડો, ૧૪ ધૂમાડા વિનાનો અગ્નિ એ ચૌહ સ્વપ્નો બાણવાં. આમાં બારમાં સ્વપ્નામાં વિમાન અને ભવન એ બે કહ્યા તેમાં એમ બાણવું કે મહાવીરની જેમ સ્વર્ગથી આવતા તીર્થંકરની માતા વિમાન જીએ છે અને શ્રેણિકાદિની જેમ નરકથી આવતા તીર્થંકરની માતા ભવન એટલે ધર જીએ છે.

ગરમંગણદારી વપસવુના ચોખ ચૌદ મહાસ્વપ્નો બેઠને દેવાનંદા બ્રાહ્મણી અત્યંત હર્ષ પામી, સંતોષ પડે. તેનું મન આનંદિત અને પ્રીતિયુક્ત થયું. તેનું હૈયું હર્ષથી પ્રકુલિત થઈ બાણે કંદળના ફલ ચંપધારાથી ખીંટી ઊઠ્યાં હોય તેમ વિકસિત રૂંવાટાવાળું થયું; આ સ્વપ્નોઓને સંભારતી તેણી શર્યાઓંથી ઊઠીને ત્વરા વિનાની, ચંચલતા વિનાની, ભય વિનાની, એવી રાજહંસ જેવી ગતિથી ચાલતી છત્તી જ્યાં પોતાના પતિ ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણ છે, ત્યાં આવે છે, અને ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણનો જ્ય ધોંગા, વિજય થાંગો એવા શબ્દોથી વધાવે છે. આમાં જે જય શબ્દ છે, તે વૃદ્ધિને અને ખીબચ્ચાથી પરાભવિત ન થવાપણને સૂચવનાર છે. અને વિજય શબ્દ છે, તે ખીબચ્ચોના ઈર્ષ્યા અદેખાઈના નાશને સૂચવનારો છે, અથવા સ્વદેશમાં જય થાંગો અને પરદેશમાં વિજય થાંગો એમ સૂચવનાર છે. જયવિજયથી વધાવીને ભદ્રાસન ઉપર બેસી થાક ઊતરી જવાથી શાન્ત અને સ્વસ્થ થઈ બે હાથના દશ નખ એકઠા થાય એ રીતે અંજલી બેઠી મસ્તક પર ભમાડી મસ્તક નમાવી દેવાનંદા બ્રાહ્મણી આ પ્રમાણે કહેવા લાગી. હે દેવાનુ પ્રિય સ્વામિન! હું આજે અર્ધનિદ્રા અવસ્થામાં શર્યામાં હતી ત્યારે હું આવા પ્રકારનાં ઉદાર હાથી વૃષભથી અગ્નિ શિખા સુધીનાં અત્યંત શોભાવાળાં ચૌદ મહાસ્વપ્નોને બેઠને ભગી ગઈ છું. ઉદાર હાથી વૃષભથી અગ્નિ શિખા સુધીનાં અત્યંત શોભાવાળાં ચૌદ મહાસ્વપ્નોનું શું કલ્યાણકારી ફળ અને વૃત્તિવિશેષ તો હે દેવાનુ પ્રિય! એ ઉદાર કલ્યાણકારી એવાં ચૌદ મહાસ્વપ્નોનું શું કલ્યાણકારી ફળ અને વૃત્તિવિશેષ થાશે તે કહો! અહીં ફળ એટલે પુત્ર વગેરે અને વૃત્તિ એટલે આજીવિકાના ઉપાયો વગેરે સમજવા.

પછી તે ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણ દેવાનંદા પાસેથી ચૌદ મહાસ્વપ્નોની વાત બાણી હૃદયમાં ધારીને અત્યંત હર્ષિત થયા, સંતુષ્ટ થયા, અત્યંત આહ્લાદિત થયા, મેઘ ધારાથી સિંચિત કદંબવૃક્ષનું પુષ્પ જેમ વિકસિત થાય તેમ વિકસિત રૂંવાટાવાળા બન્યા અને સ્વપ્નોના વિચારમાં ઊતરે છે. પોતાની સ્વાભાવિક મતિ અને બુદ્ધિ વિજ્ઞાનથી તે સ્વપ્નોના અર્થને વિચારીને દેવાનંદા બ્રાહ્મણીને આ પ્રમાણે કહે છે. અહીં ભવિષ્યતા નહીં પ્રાપ્ત થયેલા વિષયને બાણે તે મતિ કહેવાય, વર્તમાન કાલના પ્રાપ્ત થયેલા વિષયને બાણે તે બુદ્ધિ કહેવાય, અને ભૂત તથા ભવિષ્યના વિષયને બાણે તે વિજ્ઞાન કહેવાય એમ ન્તાજવું.

ઋષભહત બ્રાહ્મણ કહે છે કે હે દેવાનુગ્રિયે ! તં મનોહર સ્વપ્નો ભેયાં છે. કલ્યાણ ને કરનાર, આરોગ્યને કરનાર, સંતોષ, દીર્ઘાયુ, ઉપદ્રવનો નાશ અને ઇચ્છિત વસ્તુઓને પ્રાપ્ત કરાવનાર સ્વપ્નો તેં ભેયાં છે, તેથી હે દેવાનુગ્રિયે ! એ સ્વપ્ન દર્શનથી ધનનો લાભ, પુત્રનો લાભ, ભોગોનો લાભ, અને સુખનો લાભ તમને થાશે. હે દેવાનુગ્રિયે ! તું નવ માસ અને સાડાસાત અહોરાત્રી પૂર્ણ થયે પુત્રરત્નને જન્મ આપીશ.

કેવા પુત્રને જન્મ આપીશ તે કહે છે. સુકોમલ હાથ પગવાળા, સંપૂર્ણ પાંચે ઇન્દ્રિયવાળા, શુભ લક્ષણો, શુભ વ્યંજનો, અને શુભ ગુણોવાળા પુત્રને તું જન્મ આપીશ. અહીં લક્ષણોની વાત કહે છે— શ્રી તીર્થંકર અને ચક્રવર્તીના શરીર ઉપર છત્ર, ચામર, પતકા વગેરે એકાંકબર આઠ લક્ષણો હોય છે, વાસુદેવ અને બલદેવના શરીર ઉપર એકસો આઠ લક્ષણો હોય છે. બીજા ભાગ્યશાળીઓને બત્રીશ લક્ષણો હોય છે.

બત્રીશ લક્ષણો આ પ્રમાણે છે: ૧ છત્ર, ૨ કમળ, ૩ ધનુષ્ય, ૪ રથ, ૫ વજ્ર, ૬ કાચણો, ૭ અંકુશ, ૮ વાલ, ૯ સ્વસ્તિક, ૧૦ તોચણ, ૧૧ સરોવર, ૧૨ સિંહ, ૧૩ વૃક્ષ, ૧૪ ચક્ર, ૧૫ શંખ, ૧૬, હાથી, ૧૭ સમુદ્ર, ૧૮ કલશ, ૧૯ મહેલ, ૨૦ મન્ત્ર, ૨૧ જવ, ૨૨ ચક્ષુનો થાંભલો, ૨૩ સ્તૂપ, ૨૪ કમંડલ, ૨૫ પર્વત, ૨૬ ચામર, ૨૭ દર્પણ, ૨૮ બળદ, ૨૯ ધ્વજ, ૩૦ લક્ષ્મીના અભિયેક, ૩૧ ઉત્તમ પુરુષમ્ભા, ૩૨ મોર આ પ્રમાણેનાં બત્રીશ લક્ષણો મોટા ભાગ્યવાન અને ધનવાન જીવોને હોય છે.

બીજી રીતે બત્રીશ લક્ષણો આ પ્રમાણે છે: જેના નખ, પગ, હાથ, જભ, હોઠ, તાલુ અને આંખોના ખૂણા એ સાત રાતા હોય, તે પુરુષ ભાગ્યશાળી બન્યો, તે સાત અંગવાળી લક્ષ્મીને ભોગવે છે. જેની કાંખ, છાતી, ગરદન, નખ, નાક અને મુખ એ છ ઊંચા હોય તેો તે મનુષ્ય સર્વ પ્રકારે ઉન્નતિવાળો થાય છે. દાંત, ચામડી, કેશ, આંગળીઓના પર્વ, અને નખ એ પાંચ જેના પાતળા સૂક્ષ્મ હોય તે

વનસ્પતિ ધર્મો ધનવત્તાન થાય છે. નેવ. રત્નતનું અંતર, નાક, ગળાનો મણિયો અને ભૂભગ્નો એ પાંચ જેના પાંચા દેવેય તેનું આયુષ્ય લાંબુ હોય, ધનું ધન પામે અને પરાક્રમી થાય, લલાટ, છાતી અને મુખ જેનાં એ ત્રણ પહેાળાં હોય તે રાત્ર થાય, ગરદન, સાથળ અને પુરુષ ચિહ્ન જેના એ ત્રણ નાનાં હોય તે રાત્ર થાય. રત્નર, નાભિ અને સત્વ એ ત્રણ જેના ગંભીર હોય તે પૃથ્વીનો સ્વામી થાય, અથવા પ્રમાન થાય, એ બીજી રીતે બન્નીશ લક્ષણ કલાં. વળી જે પુરુષમાં જેવાં લક્ષણો હોય તે પુરુષનો તેવો આચાર પણ હોય, મારણસમાં જેવું રૂપ હોય પ્રાયે તેવી સંપત્તિ હોય, જેવો સ્વભાવ હોય તેવા ગુણ પણ પ્રાયે હોય.

કેટલીક બીજી વિગત પણ લક્ષણોની કહે છે: પદ્મ, વળ, અંકુશ, છત્ર, શંખ અને મત્સ્ય જેના પગમાં હોય તે લક્ષ્મીપતિ થાય. જેના નખ ચીકણા તાંબાના જેવા વર્ણવાળા હોય તે સુખી થાય. જેના ચળકતા, ઉજ્જ્વલ, ચીકણા, પરસ્પર મળેલા એવા બન્નીસ દાંત હોય તે રાત્ર થાય. એવા જેના એકત્રીશ દાંત હોય તે ભોગી થાય, એવા જેના ત્રીશ દાંત હોય તે મધ્યમ સ્થિતિનો થાય, એવા જેના ત્રીશથી પણ એાછા દાંત હોય તે સામાન્ય કોટીનો થાય છે. જે પુરુષ અત્યંત ઠીંગણો, અત્યંત લાંબો, અત્યંત બડો, અત્યંત દુબળો, અત્યંત કાળો, અત્યંત ગૌર વર્ણવાલો હોય, એ છ પુરુષો સત્વશાલી હોય છે.

માણસોને જમણી બાજુએ જમણા આવર્તો હોય તો તે શુભ સૂચવનારા છે. અને ડાબી બાજુએ ડાબા આવર્તો હોય તો તે અતિ અશુભ સૂચવનારા છે. જમણી બાજુ ડાબા આવર્ત અને ડાબી બાજુ જમણા આવર્ત હોય તો તે મધ્યમ ફળ સૂચવનારા છે. જેમના હાથનું તળિયું લાલ હોય તે ધનવાન હોય, લીલું હોય હોય તે દારૂડિયો હોય, પીળું હોય તે પરસ્ત્રી લંપટ હોય, અને કાળું—મલિન હોય તે નિર્ધન હોય. જેના હાથનું તળિયું ઊંચું હોય તે દાતાર હોય, ઊંડું હોય તે નિર્ધન હોય, વાટકાજેવું ગોળ તથા ઊંડું હોય તે ધનવંત હોય. હાથની આંગળીઓ પાતળી અને સીધી હોય તો સારી બાણવી.

આયુષ્ય રેખાના પદ્ધતો (નાની રેખાઓ) ભે આયુષ્ય રેખાની સન્મુખ નીકળે તો તે સંપત્તિને સૂચવનારા છે. એ ભે આંગળીઓ તરફ નીકળે તો વિપત્તિને સૂચવનારા છે. જેને મણિબંધથી ઊધ્વ

રેખા નીકળીને અંગુઠાની સન્મુખ આવે તો તેને સુખનો, ધનનો, અને રાજ્યનો લાભ થાય, એ રેખા બે તર્જની સન્મુખ આવે તો રાજ થાય અથવા રાજ સરણો થાય, એ રેખા બે મધ્યમા સન્મુખ આવે તો આચાર્ય અથવા સેનાપતિ થાય, એ રેખા બે અનામિકા સન્મુખ આવે તો ઘણા ધનવાળો સાર્થવાહ થાય, અને બે એ રેખા કનિકા સન્મુખ ભય તો લોકોમાં પ્રતિષ્ઠા પામે, જેની છાતી વિશાળ હોય તે ધન તથા ધાન્યનો ભોગી થાય, જેનું મસ્તક વિશાળ હોય તે ઊત્તમ રાજ થાય, જેની કમર વિશાળ હોય તેને ઘણા પુત્રો તથા સ્ત્રીઓ હોય, જેના પગ વિશાળ હોય તે હંમેશાં સુખી હોય, જેના હાથમાં એક પશુ રેખા ન હોય અથવા ઘણીજ રેખાઓ હોય તે પુરુષનું આયુષ્ય અલ્પ હોય, તે નિર્ધન અને દુઃખી હોય છે. જેની અનામિકા આંગળીના વેદાથી કનિકા આંગળી કંઈક ઊંચી હોય તે પુરુષ ધનવાન થાય છે. તેમજ તેને માતાનો પક્ષ વિપુલ હોય છે. જેના મણિધંથી બાપની રેખા, કરભથી દ્રવ્ય રેખા અને આયુષ્યની રેખા પૂરી હોય છે, તે પુરુષનું ગૌત્ર, ધન અને આયુષ્ય સંપૂર્ણ હોય છે, અથવા આયુષ્ય રેખા જેટલી આંગળીઓને ઉલ્લંઘે તેટલી પત્નીથી આયુષ્યના વર્ષની ભણવી. તથા જેના અંગુઠાના મધ્ય ભાગે જવ હોય તે પુરુષ વિદ્યાવંત અને યશસ્વી હોય છે. અને તે પુરુષનો શુકલ પક્ષમાં જન્મ હોય છે. જેની આંગળી લાલ હોય તેનું પરખું સ્ત્રી છોડે નહીં, જેનાં નેત્રો પીળાં હોય તેને ધન છોડે નહીં, જેની ભુભચ્ચા લાંબી હોય તેને ઐશ્વર્ય છોડે નહીં, જેના હાથ પગમાં છત્ર, કમલ, અંકુશ, શંખ, મત્સ્ય વગેરે હોય છે તે મોટા લક્ષણવાલો હોય છે. જેના નખ રાતા હોય તેને ધન સુખ ધણું હોય. જેના નખ શ્વેત હોય તે ભિક્ષુક હોય, જેના નખ લૂખા હોય તે અનાચારી હોય છે.

શરીરમાં મુખ પ્રધાન છે, મુખમાં પણ નાક પ્રધાન છે, નાકથી પણ નેત્ર શ્રેષ્ઠ છે. મોટે જેનાં નેત્ર જેવાં હોય તેવો તેનો આચાર હોય છે. જેવું નાક હોય તેવું તેનું સજ્જનપણું હોય, જેવું રૂપ હોય તેવું ધન હોય, જેવું શીલ હોય તેવા ગુણો હોય, વગેરે લક્ષણો ભણવાં. લક્ષણો પુરુષોના જમણા ભાગમાં અને સ્ત્રીઓના ડાબા ભાગમાં સારાં હોય તે સારું ફળ આપનારાં ભણવાં. વળી સારા કે ખરાખ લક્ષણોમાંથી જે વધારે યળવાન હોય તેનું ફળ મળે છે.

વ્યંજન જન્મ્યા બાદ શરીરમાં પ્રગટ થાય છે. તે મસા, તલ અને લસણ રૂપ બાણવા. એ વ્યંજન પુરુષને જન્મણી બાબુ હોય તો સારાં અને સ્ત્રીને ડાબી બાબુ હોય તો સારાં બાણવા. સૌભાગ્યતા, ઐશ્વર્યતા અને ધીરતા વગેરે ગુણો બાણવા.

હે દેવાનંદા ! તું શ્રેષ્ઠ લક્ષણોવાળા, શ્રેષ્ઠ વ્યંજનોવાળા, અને શ્રેષ્ઠ ગુણોવાળા પુત્રને જન્મ આપીશ, તથા માન અને ઉન્માન પ્રમાણ યુક્ત સુંદર પુત્રને તું જન્મ આપીશ, માન એટલે પુરુષ પ્રમાણ જલથી ભરેલ કુંડીમાં પચ્ચીશ વર્ષનો પુરુષ એસે ત્યારે દ્રોણ પ્રમાણ જલ બહાર નીકળી જાય તો તે પુરુષ માનોપેત પ્રમાણ યુક્ત બાણવો, તથા છ સરસવનો એક જવ, ત્રણ જવની એક ચણોઠી, ત્રણ ચણોઠીનો એકવાલ, સોળવાલનો એક ગદિયાણો, દશ ગદિયાણોનો એક પલ, દોઢસો પલનો એક મણ, દશમણની એક ધડી, અને દશ ધડીનો એક ભાર થાય. આવા અર્ધા ભારથી જે તોળાય તે પુરુષ ઉન્માનોપેત બાણવો. જે પુરુષનું શરીર પોતાની એકસો આઠ આંગળનું હોય તે ઉત્તમ પુરુષ બાણવો, તેમાં બાર આંગળનું મુખ હોય બાકીનું શરીર છન્નું આંગળનું હોય તે ઉત્તમ પુરુષ શરીર છન્નું આંગળ પ્રમાણ હોય તે પુરુષ મધ્યમ બાણવો. તથા જેનું ચોર્યાંની આંગળનું શરીર હોય તે હીન પુરુષ બાણવો. ત્રીતીર્થકર દેવોનું શરીર પોતાના આંગળ પ્રમાણે એકઝોવીશ આંગળનું હોય છે. કારણ કે તેમના મસ્તક ઉપર બાર આંગળની શિખા હોય છે. હે દેવાનંદા ! તું સર્વ રીતે સુંદર, સૌમ્ય, ચંદ્ર જેવી કાન્તિવાલા, શ્વાધનીય, પ્રિયદર્શનવાળા દેવકુમાર જેવા શ્રેષ્ઠ પુત્રને જન્મ આપીશ.

એ તારો પુત્ર આઠ વર્ષનો થશે, ત્યારે તેને ભૂતકાલ અને ભવિષ્યકાલનું જ્ઞાન પરિણમશે અનુક્રમે યુવાવસ્થાને પામશે ત્યારે ઋગ્વેદ, યજુર્વેદ, સામવેદ, અથર્વવેદ એ ચાર વેદ અને પાંચમા ધતિહાસ પુરાણ તથા છઠ્ઠા નિધંદુ શબ્દકોશનો અંગોપાંગ અને રહસ્ય સહિત પારગામી થશે, ચાર વેદોના ધારક, પાર પામનાર અને ભૂલી ગયેલાઓને સંભારી આપનાર થશે. છ અંગનો જ્ઞાતા,

ષષ્ટિતંત્રમાં વિશારદ થશે. સાંખ્ય, ગણિત, આચાર શાસ્ત્રોમાં નિપુણ હશે. વ્યાકરણ, કાવ્ય, ન્યાય, છંદ, વ્યુત્પત્તિશાસ્ત્ર, જ્યોતિષશાસ્ત્ર અને બીજા પાણુ અનેક પ્રાજ્ઞાણુ સખંધી, પરિવ્રાજક સખંધી શાસ્ત્રોમાં અતિ નિપુણ થાશે.

તેથી હે દેવાનુપ્રિયે દેવાનંદા! તેં ઉત્તમ, કટ્યાણકારી, આરોગ્યકારી, દીર્ઘઆયુષ્યકારી, મંગલકારી એવાં મહાન સ્વપ્નો બોયાં છે એમ કહી ઋષભહત્ત પ્રાજ્ઞાણુ વારંવાર તેની અનુમોદના કરે છે.

એ પછી દેવાનંદા પ્રાજ્ઞાણી પોતાના સ્વામી પાસેથી સ્વપ્નોનો અર્થ સાંભળીને હર્ષિત થઈ, પ્રસન્ન થઈ અને હર્ષથી ભરેલા હૃદયવાળી થઈ છતી દશ નખ એકઠા થાય એ રીતે આવર્ત કરી અંજલી બેડીને ઋષભહત્ત પ્રાજ્ઞાણુને આ રીતે કહેવા લાગી. હે દેવાનુપ્રિય સ્વામિન! આપે જે સ્વપ્નોનો અર્થ કહ્યો તે તેમજ છે, સર્વથા સત્ય છે, સંદેહ રહિત છે, ઇચ્છિત છે, પ્રતીચ્છિત છે. આપે કહેલ એ સ્વપ્નોના અર્થ મેં માન્ય રાખેલ છે. એમ કહી તે સ્વપ્નોના અર્થોનો સ્વીકાર કરી તે દેવાનંદા ઋષભહત્ત પ્રાજ્ઞાણુની સાથે મનુષ્ય સંખંધી ઉત્તમ ભોગોને ભોગવતી છતી રહે છે.

તે કાલ અને તે સમયને વિષે શક નામના સિંહાસન ઉપર બેસનાર, દેવોનો દંદ્ર, દેવોનો રાજા, હાથમાં વજ્રને ધારણ કરનાર, અસુરોના પુરોનો નાશ કરનાર માટે પુરંદર, કાર્તિકેશેકના ભવમાં શ્રાવકની પાંચમી પડિમાને એકસો વખત વહન કરેલ તેથી શતક્રતુ કહેવાયો. તે કથા આ પ્રમાણે છે. પૃથ્વી ભૂણુ નગરમાં પ્રજાપાલ રાજા હતો. ત્યાં કાર્તિક નામે શેક હતો, તે શેક નવ તત્ત્વનો જાણુ, સમ્યક્ત્વ સહિત ધારવ્રતનો ધારણ કરનાર, સુદેવગુરુ ધર્મનો પરમ આરાધક હતો. તેણે શ્રાવકની પાંચમી પડિમાને એકસોવાર વહન કરી હતી. અહીં શ્રાવકની અગીઆર પડિમા કહે છે. (૧) ‘પહેલી પડિમામાં એક માસ સુધી શુદ્ધ સમક્તિ પાળવું. (૨) બીજામાં બે માસ સુધી પૂર્વની ક્રિયા સહિત બાર વ્રત ધારણ કરે પાળે. (૩) ત્રીજામાં પૂર્વની ક્રિયા સહિત ચૌદ નિયમ ધારે અને બે વખત સામાયિક કરે (૪) ચોથીમાં ચાર માસ સુધી પૂર્વની ક્રિયા સહિત પર્વ તિથિએ રાત દિવસનો પૌષધ કરે. (૫) પાંચમીમાં પાંચ માસ

સુધી પૂર્વની ક્રિયા સહિત પૌષ્ઠની રાતે ચારે પહોર કાઉરસગ્ગ કરવો અને ધર્મધ્યાન શુકલ ધ્યાન કરવું.
 (૬)-છઠ્ઠીમાં છ માસ સુધી પૂર્વની ક્રિયા પૂર્વક મન, વચન, ક્રયાથી અતિચાર રહિત શુદ્ધ શિયલ પાળે. (૭) સાતમીમાં સાત માસ સુધી પૂર્વની ક્રિયા સહિત સચિત વસ્તુનો ત્યાગ કરે (૮) આઠમીમાં આઠમાસ સુધી પૂર્વની ક્રિયા સહિત આરંભ ત્યાગ કરે. (૯) નવમીમાં નવમાસ સુધી પૂર્વની ક્રિયા સહિત પોતા માટે બીજને આરંભનો ઉપદેશ કરે નહીં (૧૦) દશમીમાં દશમાસ સુધી પૂર્વની ક્રિયા સહિત પોતાના માટે ઉદ્દેશીને થયેલો આહાર વાપરે નહીં (૧૧) અગ્નિચારમીમાં પૂર્વની ક્રિયા સહિત સાધુઓની જ્ઞેમ આચરણ કરે” આ અગ્નિચાર પરિમાઓ કહી તેમાં બીજ પડિમામાં બાર વ્રત પાળે એમ કહેલ છે. તીર્થંકર પરમાત્માઓએ કહ્યું છે કે જેઓ સર્વ વિરતિને નથી રચીકારી શક્તા તેઓ દેશવિરતિ રૂપ બારવ્રતનો રચીકાર કરે. ભગવાને કહેલ એ સમ્યક્ત્વ સહિત બાર વ્રતનું અંકેપથી આદરી વર્ણન કરાય છે.

સમ્યક્ત્વ-રાગદ્વેષ રહિત અનંતગુણવાળા શ્રીઆરિહંત પરમાત્માઓ તથા સર્વ કર્મ મુક્ત બનેલા અનંત ગુણવાળા શ્રીસિદ્ધ પરમાત્માઓને સંસાર તારક દેવ તરીકે માનવાની, અને શ્રી અરિહંત પરમાત્માઓએ કહ્યા પ્રમાણે સર્વવિરતિરૂપ સાધુ ધર્મને પાળનારા આચાર્યોને, ઉપાધ્યાયોને, અપાવવાની શક્તિ ધરાવનારા ધર્મને તારક ધર્મ તરીકે માનવાની તથા શ્રીવીનરાગસર્વજ્ઞ કુદૈશ પરમાત્માના સુગુરુ, અને સુધર્મને સારી રીતે આરાધવા. એ સિવાયના અન્ય દેવોને અન્ય ગુરુઓને અને અન્ય ધર્મને કુદૈવ, કુગુરુ અને કુધર્મ સમજ ન માનવા રૂપ સમ્યક્ત્વનો રચીકાર કરી પાળવું. એમાં (૧) શંકા-બિનેશ્વરદેવોએ કહેલ તત્ત્વોમાં શંકા, (૨) કાંક્ષા-અન્ય ધર્મની અભિલાષા કરવી અર્થવા સર્વ ધર્મની અભિલાષા કરવી અથવા સર્વ ધર્મને સમાન ગણવા (૩) ધર્મનું કેળ મળશે કે નહીં. એનો સંદેહ રાખવો અથવા સાધુ સાધ્વીઓના મલિન શરીર વસ્ત્રાદિ દેખી દુઃખેલા કરવી (૪) અન્ય ધર્મ

કે આન્ય ધર્મજિજ્ઞાની પ્રશંસા કરવી (૫) આન્ય ધર્મીઓનો, નારિતક્રોનો પરિવશ કરવો, એ સમ્યક્ત્વને મહિન કરનારા પાંચ અતિચારો દર્શાવે છે તે આચરવા નહિ.

(૧) પહેલા પ્રાણાતિપાનવિરમણવ્રતમાં કોઈ પણ અપરાધ વિનાના ત્રણ છયોને મારી નાખવાની બુદ્ધિથી મારવા નહીં. ધંધો રોજગાર કરતાં કે રસેહ આદિ કામકાજ કરતાં છત્ર વિરામના થાય, તેની આ વ્રતમાં જરૂર; ત્રણ છયો તે જે હન્દ્રિયવાળા-અજ્ઞસિયા, કુમ્મી, પોરા વગેરે. તથા હન્દ્રિયવાળા-કીડી, મકોડા, મોકડ, જૂં. હજી, ધનેરાં વિગેરે ચાર હન્દ્રિયવાળા વીંછી, ભગરા, માખી, મચ્છર, ડોશ, મકકડ, વાંદા વગેરે. પાંચ હન્દ્રિયવાળા-મનુષ્ય, પશુ, પક્ષી, મત્સ્યાદિ એવા ત્રણ એટલે હાલતા આવતા છયોને અપરાધ વિના મારી નાખવાની બુદ્ધિથી મારી નાંખવા નહીં. એવી પ્રતિજ્ઞા કરી તેને પાળતા રહેવું. એ વ્રતમાં (૧) બંધે-મનુષ્ય તથા પશુ આદિ છયોને માત્ર બંધનથી જાંબવા. (૨) વહે-છયોને આહરો પ્રહાર કરી થાય ત્યાં હોય કે વધ વડે મરેલા હોય. (૩) હવિચ્છેજો-છયોના નાક, કાન, પૂંછડાં વગેરે અંગોને કાપ્યાં હોય. (૪) અઈભાઈ-ગળદ, ઘોડા, ઊંટ વગેરે હાર અતિભાર નાખી ચક્ષુઆ હોય. (૫) ભત્તપાણુવુચ્છેજો પોતાના આશ્રિત મનુષ્યો અને પશુઓને સમય પ્રમાણે ખોરાક પાગરી આપ્યા ન હોય તથવા ખાવા પીવાનું આપ્યું ન હોય. એ પાંચ અતિચાર દોષ પહેલા વ્રતમાં સમાવ્યા નહીં.

(૨) બીજા રથુક્ષમ્પાવાહવિરમણવ્રતમાં આટલી જથ્થાવા પ્રમાણેના પાંચ મોટા જોડવાની પ્રતિજ્ઞા કરવી અને તે પાળવી. (૧) કન્નાલીંગ-કન્યાઆદિ જે પગવાળા મોટે સાગને ખરાબ અને ખરાબને સારા કરી સગપણુ વિવાહ આદિ કાર્ય કરવા (૨) ગોવાલીંગ-ગાય વિગેરે ચાર પગવાલા મોટે વેંચાણુ આદિના પ્રસંગે ઘોડા દૂધવાળાને વધારે દૂધવાળા કહેવા, ખરાબને સારા કહેવા (૩) ભૂમાલીંગ-પારડી જમીન મકાનાદિને પોતાના કહેવા. (૪) નારાવર-પારડી ચીજ વસ્તુ કે દાગીના વિગેરે થાપણુ પોતાની પાસે હોય, છતાં મારી પાસે નથી ગેમ કહેવું. (૫) કુલસખિજો-વાંચ સહ અથવા દ્રેષણુદ્વિથી જોડી સાક્ષી આપવી. એ પાંચ મોટા જોડા ન જોડવા મોટે પ્રતિજ્ઞા સહ પાળવી.

શકાય તેવું, ગોળ, ધી આદિ તોળી શકાય તેવું, કાપડ, જમીન આદિ માપી શકાય તેવું; હીરા, માણેક, મોતી, રૂપાનાળું આદિ પરીક્ષા કરવા જેવું એમ એ ચાર પ્રકારનું ધન (૫) ચોવીશ પ્રકારનું ધાન્ય (૬) ઘડયા વિનાનું સોનું રૂપું, (૭) ઘડેલ સોનું, રૂપું દાગીના વગેરે, (૮) જે પગવાળા દાસ, દાસી, નોકર ચાકર વગેરે, (૯) ચાર પગવાળા ગાય, ભેંસ, ઘોડા વગેરે, એ નવ પ્રકારના પરિત્રાહનું પ્રમાણુ કરી પ્રતિજ્ઞા લઇને પાળવી. એ વ્રતમાં—(૧) ક્ષેત્ર-ધર-દુકાન આદિ કરેલ પ્રમાણુથી વધારે રાખ્યાં હોય, (૨) ઘડેલ અથવા ઘડયા વિનાનું સોનું, રૂપું, આભૂષણ, સિક્કા વગેરે ધારેલ પ્રમાણુથી વધારે રાખ્યા હોય, (૩) ચારે પ્રકારનું ધન તથા ઘઉં, મગ, ચણદ વગેરે ચોવીશ પ્રકારનું ધાન્ય ધારેલ કરતાં વધારે રાખેલ હોય, (૪) જે પગવાળાં દાસ, દાસી વગેરે તથા ચાર પગવાળાં ગાય, ભેંસ વગેરે ધારેલથી વધારે રાખ્યાં હોય, (૫) તાંબુ, કાંસુ, લોખંડ વગેરે હલકી ભતની ધાતુ ધારેલથી વધારે રાખી હોય, એ પાંચ અતિચાર દોષ પાંચમાં વ્રતમાં લગાડવા નહીં.

(૬) છઠું દિશિવ્રત :—ત્રણ પ્રકારે ધારવું. ઊંચે આકાશમાં, તથા નીચે પાતાળમાં અને તિરછું જમીન ઉપર વધારેમાં વધારે ફેટલું જવું આવવું તેનું પ્રમાણુ કરી પ્રતિજ્ઞા લઈ પાળવી. એ વ્રતમાં (૧) ઉંચે પ્રમાણુથી વધારે જવાયું હોય, (૨) નીચે પ્રમાણુથી વધારે જવાયું હોય, (૩) ભૂમિ ઉપર તિરછું પ્રમાણુથી વધારે જવાયું હોય, (૪) એક દિશામાં જવાનું ઘટાડી બીજી દિશામાં પ્રમાણુથી વધારે જવાયું હોય, (૫) લીધેલ પ્રમાણુ વિસ્મૃત થવાથી પ્રમાણુથી વધારે જવાયું હોય એ પાંચ અતિચાર દોષ છઠા વ્રતમાં લગાડવા નહીં.

(૭) સાતમા ભોગોપભોગ વ્રતમાં—એકવાર વપરાય એવી ભોગ વસ્તુઓના અને વારંવાર વપરાય એવી ઉપભોગ વસ્તુઓના નિયમ કરવાનો છે. એ વ્રત ભોજનથી અને કર્મથી એમ બે પ્રકારે છે તેમાં ભોજન પ્રકારના ચૌદ નિયમો દરરોજ દિવસના અને રાત્રિના ધારીને પાળવાના છે. તે ચૌદ નિયમો કહે છે (૧) સચિત્ત વનસ્પતિ, પાણી વગેરેનું વજન અને સંખ્યાથી પ્રમાણુ, (૨)

(૧૨) એ પગવાળા અને ચાર પગવાળા વગેરેને ચાંક, ડાંભ હેવા, કાન, કંબલ, પૂછડાં, મુરકોના છદ કરવો તે નિર્લેખન કર્મ, (૧૩) ઘર, જંગલ, ખેતર, ઘાસ વગેરેને આગ લગાડવી તે દવાગ્નિકર્મ (૧૪) સરોવર, દ્રોહો, તલાવ, ફુંડ, ઝરા વગેરેને સુકવી નાખવા તે સરાદ્દિશોષણકર્મ (૧૫) અના ચારી, દુરાચારી, મનુષ્યો તથા કૂતરા બિલાડા, ફૂંકડા વગેરે હિંસક પ્રાણીઓ પોષવા તે અસતિપોષણ કર્મ અને બીજાં પણ ધણાં પાપ કાર્યો કરવાં એ પંદર કર્મોદાનનાં કામો શ્રાવકોએ ન કરવાં બેઠ્યએ છતાં જેના વિના ચાલે નહીં તે સિવાયનાં નહીં આચરવાની પ્રતિજ્ઞા લઇને પાળવી જેથી ધણાં પાપોથી બચી જવાય છે.

(૮) આઠમું અનર્થદંડવિરમણવ્રત:- એટલે પોતાની અને કુટુંબીઓની જરૂરત સિવાય બીજાને અર્થે વ્યર્થ દોષજનક પ્રવૃત્તિ કરવી તે અથવા પ્રયોજન વિના પાપ લાગે તેવી પ્રવૃત્તિ કરવી તે અનર્થદંડ એના ચાર પ્રકાર છે (૧) આર્તધ્યાન, રૌદ્રધ્યાન ધરવું, વૈર, કલાહ, રીસ, શ્રાપ, ગાળ, કર્કશવચન વગેરનું ધ્યાન ધરવું તે અપધ્યાનાચરિત (૨) ઝીલવું, છાંટવું, હિંચવું, જુગાર, શરત, વાદ, હાસ્યરસ, નાટક, ગીત, ખેલ કરવા, મલ્લ, પાડા, કૂતરા, ફૂંકડા આદિને યુધ્ધ કરાવવું, રોગ શ્રમવિના આખી રાત સૂઈ રહેવું, ફૂલ, ફળ, પાંદડા, ઘાસ વગેરેને તોડતા જવું. દેરાસર-ઉપાશ્રયમાં તાંબુલ ખાવા આદિ દશ આશાતના કરવી એ પ્રમાદાચરિત [૩] શસ્ત્રો, મુશલ, ધંટી, કોશ, કોદાળી, પાવડો, અગ્નિ વિગેરે હિંસાજનક શસ્ત્રો આપવાં તે હિંસા પ્રદાન, [૪] ખેત્રએડો, ગાડું ચલાવો દુકાન કરો, વાડી યાગળગીચા બનાવો, ચૂલો લગાવો, ઘાસ ઉખેડો, ઝાડી કાપો, વાછરાડાઓને સમરાવો, પુત્ર-પુત્રીઓને પરણાવો વગેરે જે કહેવું તે પાપોપદેશ, એ પ્રકારના અનર્થદંડ કરતાં અટકવું, એને યોગ્ય પ્રતિજ્ઞા લઇને પાળવી, એ વ્રતમાં વિષય વાસના વધે તેવી વાતો કરવી. (૨) ભાંડ એટલ

નયન મુખ અને નેત્રના નિરૂદ્ધા કરી લોકોને હસાવવા (૩) બહુ જોલકા બની વાચાલાપણે ભર્મ જોવાતા, અપરિણિતોના કરવી (૪) ઉપદ્રવ, મુશ્કેલ, ઘંટી, ઘાણી, ધનુષ્ય, બાણ વગેરે હિંસાજનક વસ્તુઓના સંગ્રહ રાખવો (૫) ઉપવેગ અને પરિભ્રમણની વસ્તુઓ જરૂર કરતાં ઘણી વધારે રાખવી એ પાંચ અતિચાર દોષ આઠમાવ્રતમાં લગાડવા નહીં.

(૯) નવમું સામાયિકવ્રત:—એટલે જેમાં સમભાવની સાધના થાય, અથવા જેમાં જ્ઞાન, દર્શન, આશિષ રૂપ મહાન ગુણોનો લાભ થાય તે વ્રત. એમાં પાપ કાર્યોનો ત્યાગ અને નિષ્પાપ એટલે પુણ્ય કાર્યોનું આરામન કરવાનું. એ વ્રતમાં (૧) મનથી હુધ્યાન કરવું, (૨) વચનથી પાપકારી બોલવું, (૩) ક્રાયાથી પુંજત્યા પ્રમાજર્યા વિના પાપ દોષ લાગે તે રીતે વર્તવું, (૪) સામાયિક ન કરવું (૫) અસાવધાનપણે સામાયિક કરવું. એ પાંચ અતિચાર દોષ નવમાવ્રતમાં લગાડવા નહીં.

[૧૦] દશમું દેશાવગાસિકવ્રત:—એમાં દશદ્વિશાનું પરિભ્રમણ જે છઠ્ઠા દ્વિશિવ્રતમાં કરેલ હોય તે દરરોજ સંક્ષેપીએ તથા વ્રતોતાણા નિયમ સંક્ષેપીએ એવી પ્રતિજ્ઞા લઇ પાળીએ. એ વ્રતના [૧] ધારેલ ભૂમિ બહારથી વસ્તુ મંગાવવી, [૨] ધારેલ ભૂમિ બહાર વસ્તુ મોકલવી [૩] સાદ કરી ખોંખારો કરી ધારેલ ભૂમિ બહારથી વસ્તુ મંગાવવી [૪] રૂપ દેખાડી ધારેલ ભૂમિ બહારથી વસ્તુ મંગાવવી [૫] કાંકરા આદિ કોઇ વસ્તુ કેંકરી પોતાપણું જણાવવું. એ પાંચ અતિચાર દોષ દશમાવ્રતમાં લગાડવા નહીં.

[૧૧] અગીઆરમું પૌષધવ્રત :— ધર્મની પુષ્ટિ કરે તે પૌષધ ચાર પ્રકારે છે. [૧] ચાર પ્રકારના આહારનો સર્વથી અથવા દેશથી ત્યાગ કરવો [૨] સર્વથા સ્નાનાદિ શરીર સુશ્રુષા અને શોભાનો ત્યાગ કરવો [૩] સર્વથા મૈથુનનો ત્યાગ કરવો [૪] સર્વથા પાપકારી સાંસારિક વ્યાપારાદિ વ્યવહારનો ત્યાગ કરવો. એ ચાર પ્રકારે પ્રતિજ્ઞા લઈ આઠ પહોરનો અથવા ચાર પહોરનો પૌષધ કરવો. એ વ્રતમાં [૧] શય્યા, ઉપાશ્રય, સંચારો, સંચારાની ભૂમિની પ્રતિલેખના—દંબિટ નિર્મીક્ષણ કરેલ ન હોય

[૨] એને સારી રીતે પોંભ્યા પ્રમાણ્યો ન હોય [૩] મલ મૂત્ર ત્યાંગ કરવાની ભૂમિની દષ્ટિ નિરીક્ષણા પ્રતિષેખના કરી ન હોય [૪] અથવા એને સારી રીતે હિવસે પોંછ પ્રમાણ ન હોય, [૫] પૌષધના ઉપવાસ, પારણાની મંત્રણા કરી સારી રીતે પાળેલ ન હોય, એ પાંચ અતિચાર—દોષ પૌષધવ્રતમાં લગાડવા નહીં.

[૧૨] બારસું અતિથિ સંવિભાગ વ્રત :—એટલે તિથિપર્વા દ્વિઔક્રિક વ્યવહારનો ત્યાગ કરી ભોજન સમયે ભિક્ષાર્થે જે આવે તે અતિથિ એટલે સાધુમુનિરાજ તેમને દાન આપવું તે. એમાં ન્યાયથી ક્રમાવેલ દ્રવ્યથી ઉત્પન્ન થયેલ, પોતાના માટે તૈયાર કરેલ પદાર્થોને દેશકાળને ભેદને શુદ્ધ શ્રદ્ધાથી શ્રેષ્ઠ સત્કારપૂર્વક પશ્ચાત્કર્માદિ દોષ રહિતપણે ઉત્કૃષ્ટ ભક્તિથી પોતાના આત્મા પર ઉપકાર કરવાની બુદ્ધિથી ઉત્તમ સાધુ—મુનિરાજને દાન આપવું—એ વ્રતમાં [૧] ન દેવાની બુદ્ધિથી સચિત્ત વસ્તુ પર દાન દેવા યોગ્ય અચિત્ત વસ્તુ મૂકી હોય, [૨] દેવા જેવી અચિત્ત વસ્તુને સચિત્તવસ્તુવાળી વસ્તુથી ઢાંકી હોય [૩] ગોચરીનો—સમય વીતી ગયા બાદ આમંત્રણ આપવું [૪] દેવા યોગ્ય આપણી વસ્તુને બીજાની કહેવી. (૫) ઇર્ષ્યા, અભિમાન કે ક્રોધથી આપવું. એ બારવ્રતમાં આ પાંચ અતિચાર—દોષ લગાડવા નહીં.

અંત સમયે આહાર પાણીના ત્યાગ રૂપ સંલેખના વખતે પાંચ અતિચાર—દોષ લગાડવા નહીં. (૧) ધર્મના પ્રભાવથી મને ઋદ્ધિ, સમૃદ્ધિ, સિદ્ધિ આ ભવમાં પ્રાપ્ત થાય તો ઠીક. (૨) ધર્મના પ્રભાવે પરલોકમાં મને ઇન્દ્ર ચક્રવર્તી આદિની સમૃદ્ધિ પ્રાપ્ત થાયો (૩) સન્માન સત્કારાદિ ભેદને વધારે જીતું તો ઠીક (૪) ભુધા તરસ આદિ સહન ન થવાથી હવે જલદી મરી જઈ તો ઠીક (૫) ધર્મના પ્રભાવથી આવતા ભવમાં વિષય ક્રામ ભોગાદિ મળે તો સારું. આ પાંચ પ્રકારની આશંસા વાંછા સંલેખના કરવી તે દોષ છે, માટે એવી આશંસા વાંચ્છા કરવા રૂપ પાંચઅતિચારદોષ લગાડવા નહિં.

આહિં બીજી પડિમાના પ્રસંગમાં શ્રાવકના બારવ્રતનું સંક્ષિપ્ત વર્ણન કર્યું. સાથે ત્રીજી પડિમામાં પાળવાના ચૌદ નિયમોનું પણ વર્ણન થયું. આ ચૌદ નિયમ સાથે દરરોજ માટે સચિત્ત નામના નિયમમાં

કરી કાળધર્મ પામી શેઠ સૌધર્મદેવલોકમાં ઇન્દ્ર થયા. ગૈરિક તાપસ પણ મરણ પામી સૌધર્મન્દ્રના ઐરાવલુ હાથી તરીકે ઉપયોગમાં આવે એવો દેવ થયો. ન્યારે આ ઇન્દ્ર કાર્તિકનો જીવ છે એમ તે હાથીએ જાણ્યું, ત્યારે તે ભાગવા લાગ્યો. ઇન્દ્ર તેને પકડી તેના ઉપર ચડી બેઠો. હાથીએ ઇન્દ્રને ભય પમાડવા બે રૂપ કર્યા એટલે ઇન્દ્રે પણ બે રૂપ કર્યા. હાથીએ ચાર રૂપ કર્યા ત્યારે ઇન્દ્રે પણ ચાર રૂપ કરી અવધિજ્ઞાનથી જોયું તો તાપસનો જીવ આ હાથી થયો છે એમ જાણ્યું. પછી ઇન્દ્રે તિરસ્કાર કર્યો ત્યારે હાથીએ લાચાર થઈ પોતાનું મૂળ રૂપ ધારણ કર્યું. ઇન્દ્રના શતકંતુ નામ મોટે કાર્તિક શેઠની કથા કહી.

વળી એ ઇન્દ્ર સહસ્રાક્ષ કહેવાય છે, કારણ કે તેના પાંચસો દેવ પ્રધાનો હોય છે. તેમની હબ્બર આંખો ઇન્દ્રનું જ કાર્ય કરતી હોય છે તેથી એક હબ્બર આંખવાળો કહેવાય છે, વળી ઇન્દ્રને મોટા મોટા મેધો વશ હોવાથી ઇન્દ્ર મધવાન કહેવાય છે, પાક નામના રાક્ષસને શિક્ષા કરનાર હોવાથી ઇન્દ્ર પાક-શાસન કહેવાય છે, દક્ષિણ જાભુના અર્ધો લોકનો અધિપતિ હોવાથી ઇન્દ્ર દક્ષિણ લોકાધિપતિ કહેવાય છે, ઐરાવલુ વાહનવાળો એવો તે ઇન્દ્ર બન્નીશલાખ વિમાનોનો અધિપતિ છતો પોતાને સ્થાને રહેલ છે. વળી તે ઇન્દ્ર દેવતાઓનો સ્વામી હોવાથી દેવેન્દ્ર કહેવાય છે, વળી તે ઇન્દ્ર રજ વિનાનાં સ્વચ્છ વસ્ત્રને ધારણ કરનારો, યથાયોગ્ય સ્થાને માળા સુગંધને ધારણ કરનારો, આમતેમ ડાલતા, મનોહર ચિત્રવાળા, સુવર્ણનાં બે કુંડોથી ધસાતા બે ગાલવાળો, છત્ર વગેરે રાજચિહ્નોની મોટી સમૃદ્ધિવાળો, મોટી ક્રાંતિવાળો મોટા બળવાળો, મોટા યશવાળો, મોટા મહિમાવાળો, અતિશય સુખી, દ્વીધ્યમાન શરીરવાળો, પગ સુધી લટકતી પાંચ વર્ણનાં પુષ્પોની વનમાળાને ધારણ કરનારો, એવો છતો ઇન્દ્ર સૌધર્મદેવલોકમાં, સૌધર્માવંતસંક નામના વિમાનમાં, સુધર્માનામની સલામાં, શક નામનાં સિંહાસન પર બેઠો છતો, બન્નીશ લાખ વિમાનોના, ચોર્યાશી હબ્બર સામાનિક દેવો કે જેઓ ઇન્દ્ર જેવા આયુ, શકિત અને જ્ઞાનાદિ સમૃદ્ધિને ધારણ કરનારા છે. તેઓમાં તથા મહત્તર સમાન પૂજ્ય મંત્રી તુલ્ય એવા તેત્રીશ ત્રાયસ્વીશક દેવોના, સોમ, યમ, વરુણ, કુબેર નામના ચાર લોકપાલના તેમજ સોળ હબ્બર દેવીઓના

પરિવાર નાળી પદ્મા, શિવા, શયી, અંબૂ, અમલા, અખસરા, નવમિકા અને રોહિણી એ નામની આઠ મુખ્ય ઇન્દ્રાણીઓના, તથા બહારની મધ્યની અને અંદરની એમ ત્રણ પર્ષદાઓના, તેમજ ગંધર્વ નાટક, ઘોડા, હાથી, રથ, પાયદલ, બળદ એવી સાત સેનાઓના, તથા સાત સેનાપતિઓના વળી ચારે દિશાઓના, પ્રત્યેક દિશાને આશ્રીને ચોર્યાશી ચોર્યાશી હજાર આત્મરક્ષક દેવોના મળી ત્રણ લાખ છત્રીશ હજાર આત્મરક્ષક દેવોના, તેમજ બીજા ધણા સૌધર્મવાસી દેવદેવીઓના એ પ્રમાણે સર્વ પરિવારના અધિપતિપણના કાર્યને, રક્ષણકાર્યને, અગ્રેસરપણાને, નાયકપણાને, પોષકપણાને, અત્યંત મોટાપણાને, આજ્ઞાથી મોટા એવા સેનાપતિપણાને, અધિકારી પુરુષોથી કરાવતો પળાવતો છતો ઇન્દ્ર રહે છે.

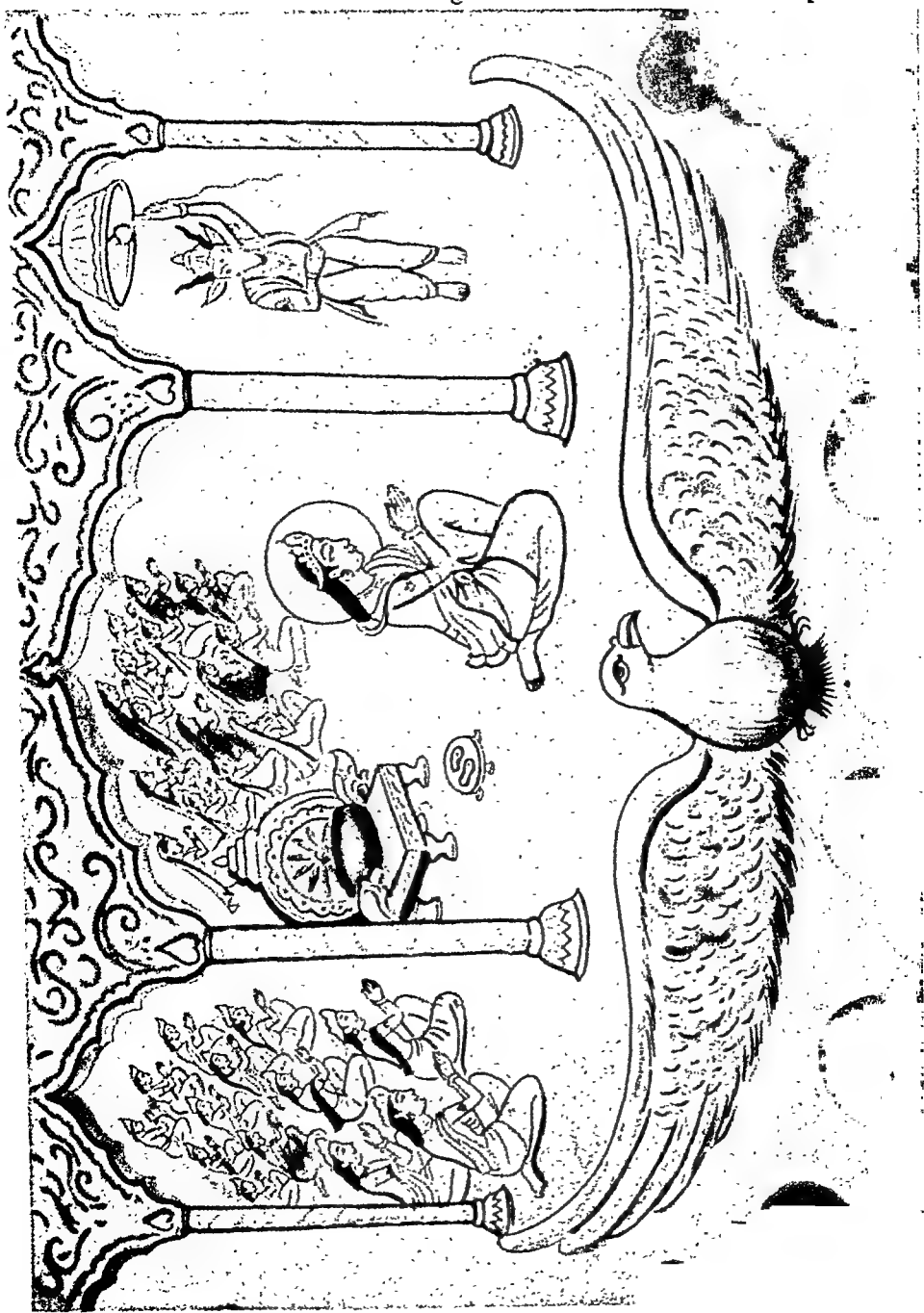
તથા મોટા સ્વરવાળા નાટક, અખંડિત ગાયનની સાથે વાગતી વીણા અને હસ્ત તાલ તથા ત્રુટિ નામે વાલ્મીક, મનોહર અને મેઘસમાન ધ્વનિવાળું માદલ વાજંત્ર, મનોહર પડલના વાગવાના શબ્દો વડે, તથા બીજા પણુ ઉત્તમપ્રકારના વાલ્મીકના શબ્દો વડે દિવ્ય એવા દેવલોકના ભોગવવા યોગ્ય, અનુભવવા યોગ્ય વિષયોને અનુભવતો એવો ઇન્દ્ર આ લાખ યોજનના સંપૂર્ણ એવા જંબુદ્વીપને બેતો છતો રહે છે.

આવા સમયે આ જંબુદ્વીપના દક્ષિણાર્ધભરતક્ષેત્રના બાહ્યકુંડ ગ્રામ નામના નગરમાં કોડાલસ ગોત્રવાળા ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણની ભલંધર ગોત્રવાળી દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની કુક્ષીમાં ચરમતીર્યપતિ ભગવાન શ્રી મહાવીર દેવને ગર્ભપણે ઉત્પન્ન થયેલા દેખે છે. દેખીને હર્ષિત થયો, સંતુષ્ટ થયો, ચિત્તમાં આનંદિત થયો, મનમાં પ્રસન્ન થયો, ધણા ચિત્તસંતોષને પામ્યો, હર્ષને કારણે વિક્રસિત હૃદયવાળો થયો, મેઘધારાથી સિંચિત કદળ પુષ્પની જેમ વિક્રસિત રોમફૂલવાળો થયો, પ્રકુલિત ઉત્તમ ક્રમલ સમાન મુખ અને નેત્રવાળો થયો. પ્રભુને ગર્ભને વિષે આવેલા ભેદ પ્રભુદર્શનથી અધિક ઉત્કંઠાવાળો થવાથી કંપતા ઉત્તમ કંકણ, બાબુળંધ, મુકુટ, કુંડલ અને હાર વળે શોભતી છાતીવાળો તેમજ મોતીમય કૂંમળોના શ્રવણથી રોલતા આભુષણોને ધારણુ કરનારો એવો તે ઇન્દ્ર આદ્યપૂર્વક ઉતાવળી ગતિથી

અકલ્પ સિંહાસનથી બેઠે છે. ઊઠીને પાદપીઠ પર પગ મૂકીને નીચે ઊતરે છે, ઊતરીને વૈદ્યુરત્ન, શ્રેષ્ઠરિષ્ટરત્ન, અંબનરત્ન વગેરે અનેક રત્નોથી બણે નિષ્ણાત કારીગરે તૈયાર કરેલ હોય એવી ઝળહળતા ચંદ્રકાંતાદિ મણિઓ અને કર્કેતનાદિ રત્નો વડે સુશોભિત એવી પગમાં પહેરવાની પાદુકાને ઉતારીને એકસાડી ઉતરાસંગ કરી અંબલી પૂર્વક બે હાથ બેડી શ્રી તીર્થંકર પ્રભુ સન્મુખ સાત આઠ પગ બંધ છે, જઈને ડાબા ઢીંચણ ઊંચો કરે છે, એટલે જમીનને અડાડયા વિના ઊભો રાખે છે, તથા જમણા ઢીંચણને જમીન પર સ્થાપે છે અને પોતાનું મસ્તક ત્રણ વખત ભૂમિ પર અડાડીને ઊંચો થાય છે, એટલે કેડથી ઉપરના અર્ધા શરીરથી ઊંચો થાય છે, પછી કંકણ અને બાહ્યબંધથી અક્કડ થયેલી એ ભુબંચોને વાળીને બન્ને હાથની દશ આંગળીઓ સાથે મેળવીને અંબલી કરી મસ્તક ઉપર ભમાડીને, નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે તે ધન્દ્ર અરિહંત પરમાત્માઓને નમસ્કાર કરવા નમોત્યુણું કહે છે. તે નમોત્યુણું ના શબ્દોના અર્થો અહીં કહે છે.

નમસ્કાર થાઓ, કર્મરૂપી શત્રુઓને હણનારા અરિહંતોને, તથા જ્ઞાનાદિયોવાળા ભગવંતોને, એ અરિહંત પરમાત્માઓ કેવા છે તો કે પોતપોતાના તીર્થની અપેક્ષાએ ધર્મની આદિકરનારા, તીર્થની સ્થાપના કરનારા, તીર્થ એટલે શ્રમણ પ્રધાન ચતુર્વિધસંઘ અથવા પ્રથમ ગણધર તે રૂપ તીર્થને સ્થાપનારા, બીજના ઉપદેશ વિનાજ સ્વયંબોધ પામેલા, સંસારમાં રહેવા છતાં પરોપકારી, શુભક્રિયા વાળા, દીનતા રહિત, કરેલા ઉપકારને બણનારા, દેવશુરની ભક્તિવાળા, તથા ગંભીર આશય અને અત્યંત ઉદારહિલ હોવાથી ગુણ સમૃદ્ધિને કારણે પુરુષોમાં ઉત્તમ, વળી કર્મરૂપી શત્રુઓને જીતવા અત્યંત ક્રૂર, પરિષેહો અને ઉપસર્ગોને સહન કરવામાં અત્યંત શૂરવીર હોવાથી પુરુષોમાં સિંહ. જેમ કમલ કાદવમાં ઉત્પન્ન થાય અને પાણીથી વધે, છતાં કાદવ અને પાણીથી ઉપરજ રહે છે, તેમ ભગવાન પણ કર્મરૂપ કાદવમાં ઉત્પન્ન થાય અને ભોગરૂપ પાણીથી વધે છતાં કર્મોથી અને ભોગોથી અલગ થઈ બંધ છે. તેથી પુરુષોમાં પુંડરિકકમલ જેવા, ગંધહસ્તીના ગંધથી બીજ હસ્તિઓ જેમ ભાગી બંધ છે તેમ તીર્થંકરો જ્યાં જ્યાં બંધ છે ત્યાં ત્યાં પાસેના પ્રદેશોમાંથી રોગ દુર્ભિક્ષ વગેરે ઉપદ્રવો નાશી બંધ છે,

ધન્દ્ર મહારાજ શકે સ્તવ વડે સ્તુતિ કરે છે.

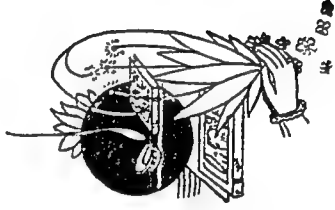
વિધ્યાચલ પર્વતની ભૂમિમાં તું ચાર દાંતવાળો લાલ રંગનો, સાતસો હાથાળીચોનો સ્વામી હાથી થયો. ક્યારેક ત્યાં પણ તને પૂર્વની પેઠે દાવાનલ જોવામાં આવ્યો તેથી તેં અતિસ્મરણુ જ્ઞાન થવાથી પૂર્વભવ બંધ્યો. પછી તેં દાવાનલથી બચવા માટે એક યોજન પ્રમાણ ભૂમિને વૃક્ષો અને ઘાસ વિનાની બનાવી તે ભૂમિમાં વરસાદનાં કારણે કે બીજ કારણે ઘાસ વેલડી વગેરે ઊગતાં તેને ઉખેડીને તે ભૂમિને તું હંમેશાં સાફ રાખતો.

કોઈક વખતે મોટો દાવાનલ લાગ્યો. તેના ભયથી સર્વે વનવાસી પ્રાણીઓ બચવા માટે ભાગીને તે સાફ યોજન પ્રમાણ ભૂમિમાં આવીને ઊભાં રહ્યાં. તું પણ ત્યાં જલદી આવીને ઊભો રહ્યો. જોવાથી ખંજવાળ થતાં તેં ખંજવાળવા એક પગ ઊંચો કર્યો ત્યારે બીજ જગ્યામાં સંકડાશથી પીડાતો એક સસડો તારા પગની જગ્યાએ આવી ઊભો. પછી શરીર ખંજવાળીને પગ નીચે મૂકતી વખતે ત્યાં રહેલ સસડો તને જણાયો, તેથી હયા લાવી તેં તારો પગ ઊંચો જ રહેવા દીધો. અહીં દિવસે દાવાનલ શમ્યો ત્યારે બધાં પ્રાણીઓ ત્યાંથી ચાલ્યાં ગયાં. તેં અહીં દિવસ સુધી હયા લાવી પગ અદ્ધર રાખ્યો, તેથી તારો પગ ઝલાઈ ગયો હોવાથી પગને નીચે મૂકતી વખતે તું પડી ગયો. ત્યાર પછી પણ ત્રણ દિવસ સુધી ભૂખ્યો તરસ્યો છતાં પણ હયા ભાવ ટકી રહેવાથી સો વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવી મરણ પામીને તું મગધ દેશના રાજા શ્રેણિકનો ધારિણી રાણીથી ઉત્પન્ન થયેલ પુત્ર થયો છ. “હું મેઘકુમાર ! તેં ધણી સમય સુધી ચાલુ રાખ્યો. તારા પોતાના બચવા માટે એક યોજન ભૂમિ ન જોઈએ, પરંતુ બીજ જોઈને બચાવી લેવાની વૃત્તિ પણ એમાં રહી જ હતી. એની સાક્ષી એ કે કોઈ પણ જોઈને તારી દિવસ સુધી ખૂબ કષ્ટ વેઠી તેં પગ ઊંચો જ રાખ્યો, તેમ પડી ગયા બાદ પણ ત્રણ દિવસ ભૂખ્યો તરસ્યો રહ્યો. જ્યાં તું ન આવ્યો કે જ્યાં ન આવ્યો એવાં જોઈને અહીં હાલો મારો નીચા તરફ હું આવી

દુઃખી અવસ્થામાં આવી પડ્યો અને મરણ આવ્યું ત્યાં સુધી પણ એ દયાવૃત્તિ ટકાવી રાખી. તે તિર્યંચપણામાં જીવદયા ધર્મ ખાતર આટલાં બધાં કષ્ટ સહન કરવાં ચાલુ રાખ્યાં તો આ માનવઅવતારમાં છકાય જીવોની દયા પાળનારા જગતવંદનીય એવા સાધુ મહાત્માઓના પગની રજથી આટલું બધું દુઃખ લગાડે છે તે શું બરાબર છે? પ્રભુના આવા ઉપદેશથી પ્રતિયોગ પામેલા મેઘમુનિ જાતિસ્મરણ જ્ઞાન પામી એવો અભિગ્રહ કરે છે કે આજથી મારી એ ઓંખા સિવાય આખા શરીરે ગમે તેવાં કષ્ટો આવે તો મારે તે સમભાવે સહન કરવાં, એમોટે બીજા કોઈ ઉપર ગુસ્સો કરવો નહીં તેમ જ દોષ દેવો નહીં. હે પ્રભુ ! આપે મને પૂર્વભવો યાદ કરાવી ઉન્માર્ગે જતારથને સારથી જેમ સન્માર્ગે લાવે તેમ સન્માર્ગે લાવી મારા પર અવાર્ણનીય ઉપકાર કરેલ છે. એમ કહી અભિગ્રહ લઈ ઉગ્ર તપ કરી નિર્દોષ ચારિત્ર પાળી અંતે એક માસનું અણસણું કરી સમાધિ પૂર્વક કાલ કરી વિજયનામના અનુસ્તર વિમાનમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થયા. ત્યાંથી વ્યવીને મેઘ મુનિનો જીવ મહાવિદેહ કોત્રમાં ઉત્પન્ન થઈ મોક્ષે બંશે.

ઘતિ મેઘકુમાર કથા.

પ્રથમ વ્યાખ્યાન પૂર્ણ થયું.

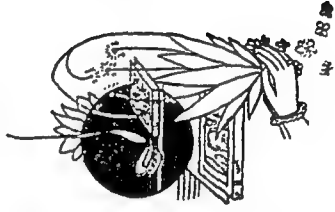
તે આજે યોજન પ્રમાણ બૂમિમાં આવીને ડોભાં રધાં. તું પણ ત્યાં જલદી આવીને ડોભો રહ્યો. જ્યોથી તે બૂમિ ચિકાર ભરાઈ ગઈ, જરા પણ કોઈને ડોભા રહેવા જગ્યા ન રહી. આ વખતે તને શરીરે ખંજવાળ પાતાં તે ખંજવાળવા એક પગ ડોંચ્યો કર્યો ત્યારે બીજી જગ્યામાં સંકડાશથી પીડાતો એક સસડો તારા પગની જગ્યાએ આવી ડોભો. પછી શરીર ખંજવાળીને પગ નીચે મૂકતી વખતે ત્યાં રહેલ સસડો તને જણાવ્યો, તેથી હયા લાવી તે તારો પગ ડોંચ્યો જ રહેવા દીધો. અહીં દિવસે દાવાનલ શમ્યો ત્યારે બધાં પ્રાણીઓ ત્યાંથી ચાલ્યાં ગયાં. તે અહીં દિવસ સુધી હયા લાવી પગ અદ્ધર રાખ્યો, તેથી તારો પગ કસાઈ ગયો હોવાથી પગને નીચે મૂકતી વખતે તું પડી ગયો. ત્યાર પછી પણ ત્રણ દિવસ સુધી ભૂખ્યો તરસ્યો છતાં પણ હયા ભાવ ટકી રહેવાથી સો વર્ષનું આયુષ્ય લોગવી મરણ પામીને તિર્યંચના ભવમાં જ્યોને બચાવવાની ભાવનાથી એક યોજન થયેલ પુત્ર થયો છે. 'હું મેઘકુમાર ! તે' ધણી સમય સુધી ચાલુ રાખ્યો. તારા પોતાના બચવા માટે એક યોજન ભૂમિ ન બેઠ્યો, પરંતુ બીજા જ્યોને બચાવી લેવાની વૃત્તિ પણ એમાં રહી જ હતી. એની સાક્ષી એ કે કોઈ પણ જ્યોને તારી દિવસ સુધી ખૂબ કષ્ટ વેઠી તે પગ ડોંચ્યો જ રાખ્યો, તેમ પડી ગયા બાદ પણ ત્રણ દિવસ અહીં ભરતો જ રહ્યો. અત્યંત વિચાર ન આપ્યો કે મેં આ બધા જ્યોને આવી ડોભા રહેવા દીધાં કે નહીં.

પણ કે વખતે મોટા દાવાનલ આવ્યો. તેના બચથી સર્વે વનવાસી પ્રાણીઓ બચવા માટે ભાગીને તે આજે યોજન પ્રમાણ બૂમિમાં આવીને ડોભાં રધાં. તું પણ ત્યાં જલદી આવીને ડોભો રહ્યો. જ્યોથી તે બૂમિ ચિકાર ભરાઈ ગઈ, જરા પણ કોઈને ડોભા રહેવા જગ્યા ન રહી. આ વખતે તને શરીરે ખંજવાળ પાતાં તે ખંજવાળવા એક પગ ડોંચ્યો કર્યો ત્યારે બીજી જગ્યામાં સંકડાશથી પીડાતો એક સસડો તારા પગની જગ્યાએ આવી ડોભો. પછી શરીર ખંજવાળીને પગ નીચે મૂકતી વખતે ત્યાં રહેલ સસડો તને જણાવ્યો, તેથી હયા લાવી તે તારો પગ ડોંચ્યો જ રહેવા દીધો. અહીં દિવસે દાવાનલ શમ્યો ત્યારે બધાં પ્રાણીઓ ત્યાંથી ચાલ્યાં ગયાં. તે અહીં દિવસ સુધી હયા લાવી પગ અદ્ધર રાખ્યો, તેથી તારો પગ કસાઈ ગયો હોવાથી પગને નીચે મૂકતી વખતે તું પડી ગયો. ત્યાર પછી પણ ત્રણ દિવસ સુધી ભૂખ્યો તરસ્યો છતાં પણ હયા ભાવ ટકી રહેવાથી સો વર્ષનું આયુષ્ય લોગવી મરણ પામીને તિર્યંચના ભવમાં જ્યોને બચાવવાની ભાવનાથી એક યોજન થયેલ પુત્ર થયો છે. 'હું મેઘકુમાર ! તે' ધણી સમય સુધી ચાલુ રાખ્યો. તારા પોતાના બચવા માટે એક યોજન ભૂમિ ન બેઠ્યો, પરંતુ બીજા જ્યોને બચાવી લેવાની વૃત્તિ પણ એમાં રહી જ હતી. એની સાક્ષી એ કે કોઈ પણ જ્યોને તારી દિવસ સુધી ખૂબ કષ્ટ વેઠી તે પગ ડોંચ્યો જ રાખ્યો, તેમ પડી ગયા બાદ પણ ત્રણ દિવસ અહીં ભરતો જ રહ્યો. અત્યંત વિચાર ન આપ્યો કે મેં આ બધા જ્યોને આવી ડોભા રહેવા દીધાં કે નહીં.

દુઃખી અવસ્થામાં આવી પડ્યો અને મરણુ આવ્યું ત્યાં સુધી પણ એ દયાવૃત્તિ ટકાવી રાખી. તે તિર્યંચપણામાં જીવદયા ધર્મ ખાતર આટલાં બધાં ક્રુદ્ધ સહન કરવાં ચાહુ રાખ્યાં તો આ માનવઅવતારમાં છકાય જીવોની દયા પાળનારા જગતવંદનીય એવા સાધુ મહાત્માઓના પગની રજથી આટલું બધું દુઃખ લગાડે છે તે શું બરાબર છે? પ્રભુના આવા ઉપદેશથી પ્રતિબોધ પામેલા મેઘમુનિ જતિસ્મરણુ જ્ઞાન પામી એવો અભિગ્રહ કરે છે કે આજથી મારી એ આંખો સિવાય આખા શરીરે ગમે તેવાં ક્રુદ્ધો આવે તો મારે તે સમભાવે સહન કરવાં, એમોટો બીજા કોઈ ઉપર ગુસ્સો કરવો નહીં તેમ જ દોષ દેવો નહીં. હે પ્રભુ ! આપે મને પૂર્વભવો યાદ કરાવી ઉન્માર્ગે જતારથને સારથી જેમ સન્માર્ગે લાવે તેમ સન્માર્ગે લાવી મારા પર અવર્ણનીય ઉપકાર કરેલ છે. એમ કહી અભિગ્રહ લઈ ઉગ્ર તપ કરી નિર્દોષ ચારિત્ર પાળી અંતે એક માસનું અણસણુ કરી સમાધિ પૂર્વક કાલ કરી વિજયનામના અનુત્તર વિમાનમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થયા. ત્યાંથી ચ્યવીને મેઘ મુનિનો જીવ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં ઉત્પન્ન થઈ મોક્ષે જશે.

ઘતિ મેઘકુમાર કયા.

પ્રથમ વ્યાખ્યાન પૂર્ણ થયું.

દુઃખી અવસ્થામાં આવી પડ્યો અને મરણ આવ્યું ત્યાં સુધી પણ એ દયાવૃત્તિ ટકાવી રાખી. તે તિર્થંચપણમાં જીવહ્યા ધર્મ ખાતર આટલાં બધાં કષ્ટ સહન કરવાં ચાલુ રાખ્યાં તો આ માનવઅવતારમાં છકાય જીવોની દયા પાળનારા જગતવંદનીય એવા સાધુ મહાત્માઓના પગની રજથી આટલું બધું દુઃખ લગાડે છે તે શું બરાબર છે? પ્રભુના આવા ઉપદેશથી પ્રતિબોધ પામેલા મેઘસુનિ બતિસ્મરણ જ્ઞાન પામી એવો અભિગ્રહ કરે છે કે આજથી મારી એ આંખો સિવાય આખા શરીરે ગમે તેવાં કષ્ટો આવે તો મારે તે સમભાવે સહન કરવાં, એ માટે બીજા કોઈ ઉપર ગુસ્સો કરવો નહીં તેમ જ દોષ દેવો નહીં. હે પ્રભુ ! આપે મને પૂર્વભવો યાદ કરાવી ઉન્માર્ગે જતા રથને સારથી જેમ સન્માર્ગે લાવે તેમ સન્માર્ગે લાવી મારા પર અવર્ણનીય ઉપકાર કરેલ છે. એમ કહી અભિગ્રહ લઈ ઉત્ર તપ કરી નિર્દોષ ચારિત્ર પાળી અતે એક માસનું અણસણ કરી સમાધિ પૂર્વક કાલ કરી વિજયનામતા અનુત્તર વિમાનમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થયા. ત્યાંથી વ્યવીને મેઘ મુનિને જીવ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં ઉત્પન્ન થઈ મોક્ષે બંશે.

ઘતિ મેઘદુમાર કયા.

પ્રથમ વ્યાખ્યાન પૂર્ણ થયું.

શ્રી કૃપસુત્ર વ્યાખ્યાન. ૨

તીર્થકરોને ધર્મસારથી તરીકે વર્ણવ્યા. વળી એ ભગવંતો કેવા છે તો કે જેમ ચક્રવર્તી ત્રણ સમુદ્ર અને ચોથા હિમવંત પર્વત એ ચારેના અંત સુધી પોતાના ચક્રથી પોતાની આજ્ઞા પ્રવર્તાવે છે તેમ તીર્થકરો પણ નરકાદિ ચારે ગતિનો ધર્મચક્ર વડે અંત કરનારા હોવાથી ધર્મને વિષે શ્રેષ્ઠ ચક્રવર્તી સમાન, સંસાર સમુદ્રમાં ફળતાં પ્રાણીઓને દ્રીપ સમાન, અનર્થોના પ્રતિકાર કરી રક્ષણ કરનારા, કર્મોના ઉપદ્રવોથી દુઃખિત થયેલાઓને શરણ આપનારા, દુઃખોથી મૂંઝાયેલાઓ માટે ગતિદ્રીપ, સંસારકૂપમાં પડતા હોવા માટે આધારદ્રીપ, અન્યથી હણાય નહીં એવા કેવળજ્ઞાન અને કેવળ દર્શનને ધારણ કરનારા, છદ્મસ્થ એટલે અસર્વજ્ઞ અવસ્થા જેમની ચાલી ગઈ છે એવા, રાગ-દ્વેષને છતેલા, ઉપદેશથી બીજા પ્રાણીઓને રાગ-દ્વેષથી છતાડનારા, સંસાર સમુદ્રને તરી જનારા, અન્ય ભવ્યાત્માઓને સંસાર સાગરથી તારનારા, હોવાદિ સર્વ તત્ત્વોને જાણનારા, અન્ય હોવોને તત્ત્વોનો યોધ કરાવનારા, પોતે કર્મ બંધનોથી મુક્ત થયેલા, બીજાઓને કર્મ બંધનોથી મુક્ત કરનારા, કેવળજ્ઞાનથી ત્રણે લોકના સકલ પદાર્થોને દ્રવ્ય અને પર્યાયથી પણ જાણનારા, કેવળદર્શનથી ત્રણે લોકના સકલ પદાર્થોને દ્રવ્ય અને પર્યાયથી જાણનારા, અચલ, રોગરહિત, અનંત, અક્ષય, પીડા રહિત, જ્યાંથી પાછું આવવાનું જ નથી એવા સિદ્ધિગતિ નામના સ્થાનને પામેલા, સર્વ ભયોને છતનારાં એવા પ્રકારના મહાન ગુણોને ધારણ કરનારા સર્વ જિનેશ્વરો છે. તે સર્વ જિનેશ્વરોને મારા નમસ્કાર થાઓ.

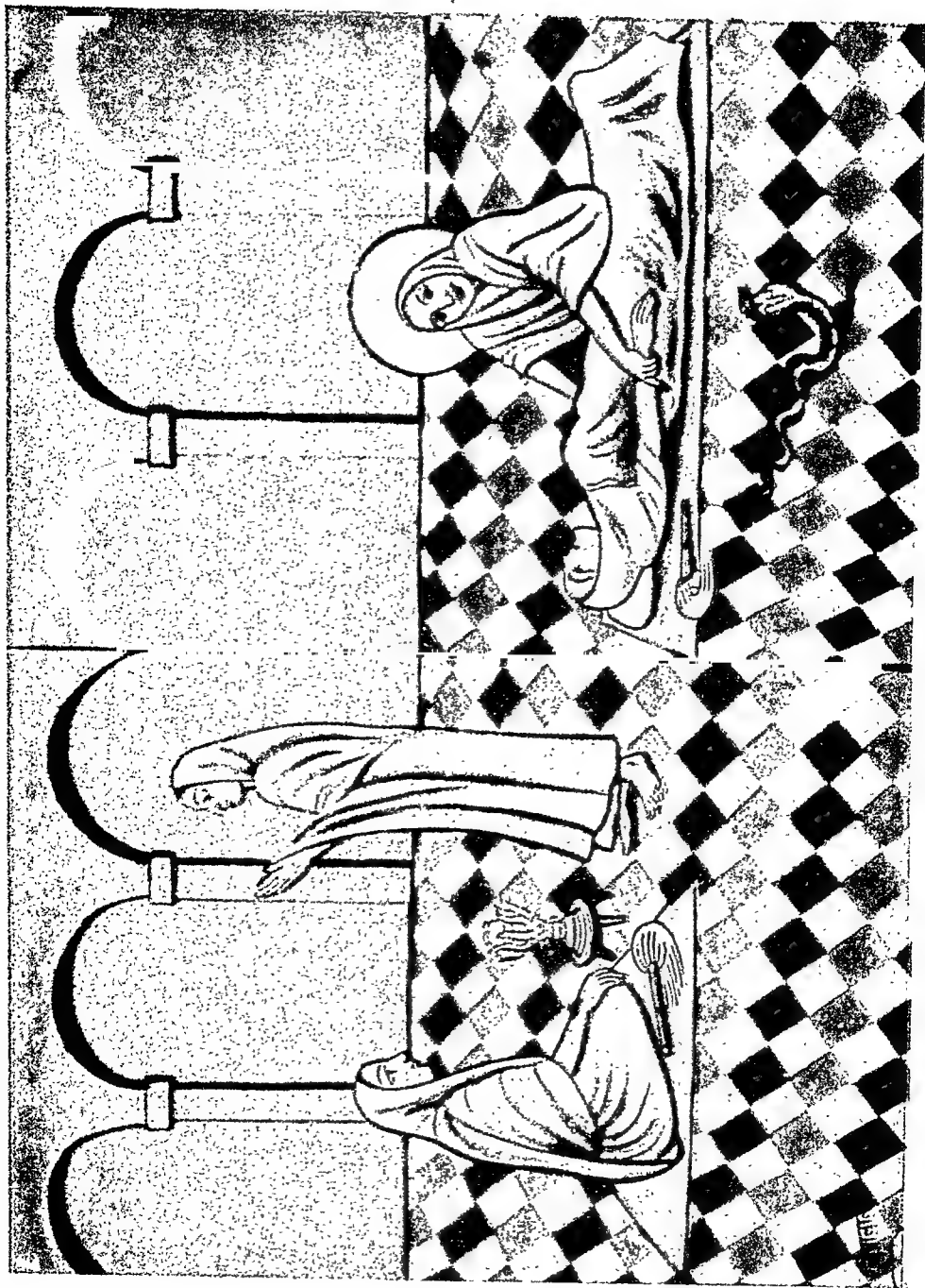
એ રીતે ઇન્દ્ર સર્વ તીર્થકરોને નમસ્કાર કરીને હવે શ્રમણ ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવને નમસ્કાર કરવા કહે છે, નમસ્કાર થાઓ શ્રમણ ભગવાન શ્રી મહાવીર પ્રભુને, પહેલાંના તીર્થકરોએ કહેલા અને સિદ્ધિગતિ નામના સ્થાનને પામવાની ઈચ્છાવાળા એવા ભગવંત શ્રી મહાવીરને, અહીં રહેલા એવો હું ત્યાં રહેલા એટલે બ્રાહ્મણ કુંડ્યામમાં ક્ષુભદત બ્રાહ્મણની દેવાનંદા નામની બ્રાહ્મણીઓની કુક્ષિમાં ગર્ભ પણે રહેલા ભગવંતને હું વંદન કરું છું. ત્યાં રહેલા ભગવંત, અહીં રહેલા મને જજ્ઞા. જામ

કહી વંદન-નમસ્કાર કરીને ઇન્દ્ર પૂર્વ સન્મુખ સિંહાસન ઉપર બેઠો, પછી તે દેવેન્દ્રને અંતરમાં ચિંતન સ્વરૂપ આવા પ્રકારનો મનોગત વિચાર આવ્યો કે, એ થયું નથી, થતું નથી અને થશે પણ નહીં. જે અરિહંત ભગવંતો, ચક્રવર્તીઓ, બલદેવો અને વાસુદેવો-શૂદ્રકુલોમાં અધમકુલોમાં, અલ્પ કુટુંબવાળાં કુલોમાં, નિર્ધન કુલોમાં, લોભી કુલોમાં, ભીખ માગનારાં કુલોમાં, બ્રાહ્મણ કુલોમાં જન્મ્યા હોય, જન્મતા હોય કે, જન્મશે, એવું કદાપિ બનતું નથી. પરંતુ નિશ્ચયથી અરિહંતો, ચક્રવર્તીઓ, બલદેવો અને વાસુદેવો, શ્રી ઋષભદેવે સ્થાપિત કરેલા ઉચ્ચ કુલોમાં અથવા ગુરુ સ્થાને સ્થાપિત કરેલા ભોગ કુલોમાં કે મિત્રસ્થાને સ્થાપિત કરેલા રાત્ર્ય કુલોમાં અથવા પ્રભુના જ ઇશ્વાકુલોમાં કે પ્રજલોક તરીકે સ્થાપિત કરેલ ક્ષત્રિય કુલોમાં અથવા હરિવર્ષ દોત્રના યુગલિયાના પરિવાર રૂપ હરિવંશ કુલોમાં અથવા બીજા એવા જ કોઈ વિશુદ્ધ જાતિવંશકુલોમાં જન્મ્યા છે, જન્મે છે અને જન્મશે.

ત્યારે પ્રભુ આ બ્રાહ્મણ કુલમાં કેમ આવ્યા ? તો કહે છે કે લોકમાં એવા પણ આશ્ચર્યકારી ભાવો અનંત ઉત્સર્ગિણી-અવસર્ગિણી કાળ વ્યતીત થયે છતે થાય છે. આ અવસર્ગિણીમાં પણ દશ આશ્ચર્યકારી ભાવો થયા છે. તે કહે છે. (૧) તીર્થંકરના ગર્ભનું હરણ થયું તે. (૨) ચમરેન્દ્રનો સૌધર્મ દેવલોકમાં ઉત્પાત થયો તે (૩) શ્રી વીર ભગવંતની પ્રથમ દેશના નિષ્ફલ ગણ તે (૪) ચંદ્ર અને સૂર્યનું મૂળ વિમાનથી પ્રભુને વંદનાર્થે આવવું થયું તે. (૫) મહાવીરદેવને કેવલી બન્યા પછી પણ ઉપસર્ગ થયો તે. (૬) શ્રી કૃષ્ણનું અમરકંકા ગમન તે. (૭) મલ્લીનાથ તીર્થંકર સ્ત્રી રૂપે થયા તે. (૮) હરિવંશ કુલની ઉત્પત્તિ થઈ તે. (૯) અસયંતીની પૂજા થઈ તે. (૧૦) અને એક સમયમાં એકસોને આઠ ઉત્કૃષ્ટ અવગાહનાવાળા સિદ્ધ થયા તે. આ દશ આશ્ચર્યોમાં શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુના તીર્થમાં એકસો આઠ સિદ્ધ થયા. શ્રી સુવિધિનાથ પ્રભુના તીર્થમાં અસયંતીઓની પૂજા પ્રવર્તી. શ્રી શીતલનાથ પ્રભુના તીર્થમાં હરિવંશ કુલની ઉત્પત્તિ થઈ. શ્રી મલ્લીનાથ પ્રભુના તીર્થમાં પ્રભુ પોતેજ સ્ત્રી તીર્થંકર થયા. શ્રી નેમનાથ પ્રભુના તીર્થમાં શ્રી કૃષ્ણ વાસુદેવ અમરકંકા ગયા. બાકીનાં પાંચ આશ્ચર્યો શ્રી વીર પ્રભુના તીર્થમાં થયાં. અહીં આ દશ આશ્ચર્યોની વિગત કહે છે.

પ્રથમ સાધ્વીજ ચંદનળાના તથા સાધ્વી મુગાવતીજની સુંદર સાધના

કેવલીપણે નિવરતો જગતના જીવોનું કુદશાળું કરતો ચડીય. પરંતુ નું તો પિત્તજ્વરના આધિથી પીડાતો છતાં સાત દિવસમાં છઠ્ઠરૂપણે જ મૃત્યુ પામીશ. પછી પ્રભુએ ગૌભગાદિ મુનિવંશને કહ્યું કે, આ ગોશાલાને સાચી રીતે સમજાવો. જેથી તેની સદ્ગતિ થાય. ગૌભગાદિ મુનિવંશેએ ગોશાલાને ધણી સદ્ગોષ્ઠતાં વચનો કહ્યા, પરંતુ તેથી ગોશાલો વધારે ક્રોધે બરાયો અને મુનિઓને ઠેંગાન કરવા અનેક ઉપાયો કરવા લાગ્યો, પણ શરીરમાં પ્રવેશેલ તેજોલેશ્યાના કારણથી તેના પ્રયત્નો નિષ્ફળ ગયા અને તેને તેજોલેશ્યાથી અત્યંત દાદ થવા લાગ્યો. પછી તેજે રીતોપચાર કરવા માંડ્યા તેથી દાદ વધવા લાગ્યો, ત્યારે ગોશાલાએ વિચાર્યું કે, “મહાવીરનું વચન નિષ્ફળ નહીં બધું” જોરે જોરે કરતો પાતાના પાંપોને અને ઉન્માર્ગ પ્રદેપણોનો પારાવાર પશ્ચાત્તાપ કરતો અને પાતાના શિષ્યોને અને અનુયાયીઓને બોલાવીને કહેવા લાગ્યો કે, “પ્રભુ મહાવીર સાચા કિત છે, સાચા તોરક છે, મહાવીરનો માર્ગ સુન્માર્ગ છે.” તમે બધા મહાવીરને શરણે નહો. મેં ઉત્સાહભાવી, ઉન્માર્ગ પ્રદેપક બનીને પાતાના આત્માને, શિષ્યોને અને અનુયાયીઓને ઉન્માર્ગે ચડાવીને બારે પાંચો કર્યા છે. હાથ! હું આ પાંચોથી કેમ છટીશ ? પાપી જોવા મારા મૃત્યુ બાદ મારા શરીરને તમે અને પછે દોઢાં જાંઘી આખા નગરમાં શરીરે શરીરે દસડીને મારાં પાંપોને નહેર કરવા પૂર્વક, મારે થુંકવા પૂર્વક દેરવલે નહેરે કહી પશ્ચાત્તાપથી પૂર્ણ દૃઢયજોગો ગોશાલો મૃત્યુ પામી પશ્ચાત્તાપ અને શુભ ભાવનાના પ્રભાવે જારમા દેવલોકમાં ગયો. એના અનુયાયીઓએ ગોશાલાના શરીરને મકાનમાં જ નગરીની શેરીઓ કચ્છીને ઢસેર્યો, અને વચન પાળવાનો વિધિ પતાવ્યો.

પ્રભુ પાસેથી ગોશાલાની જારમા દેવલોકની ગતિની વાત જાણીને ગૌભરવામીએ કહ્યું, હું ભગવન્ ! તીર્થંકરની આવી ઘોર આશાતના કરનારને જારમાં દેવલોક ? પ્રભુએ કહ્યું કે, મારા કહેલ વચન પ્રમાણે એને પિત્તજ્વરાદિથી થતો દાદ શમ્યો નહીં, પણ વધવા લાગ્યો. તેથી એને પારાવાર પશ્ચાત્તાપ થવાથી શુભ ભાવ સાથે મૃત્યુ થવાથી જારમું દેવલોક મળ્યું. પરંતુ આશાતના અને ઉત્તેજ્ય પ્રદેપણો આદિના ફળ તો એને અત્યંત ભયંકર કોટીના ભોગવર્ષાંજ પડશે. તે ગોશાલો જારમા

નરકમાં ગયો, ત્યાંથી નીકળી કૃમીથી ભરેલ કોઢ રોગવાલો કુંભાર થયો. ત્યાં પચાશ વર્ષ સુધી કૃમી રોગથી પીડાતો અદ્દામ નિર્જરાથી દેવ થયો. પછી રાત્ર અર્ધ પાપ કરી સાતમી નરકે ગયો. એવી રીતે મનુષ્ય, તિર્યંચ અને નરક ગતિમાં દુઃખો ભોગવતો ચિરકાલ સુધી ભટકીને તે ગોશાલો થયો. પૂર્વ ભવમાં જિન પ્રવચનના દ્વેષથી થયેલ ઉન્માર્ગ સ્થાપવાની વૃત્તિથી તેમજ ગણધર અને પ્રત્યેક બુદ્ધ ભવમાં અભાવથી થયેલ સુદેવ, સુગુરુ અને સુધર્મ ઉપરના દ્વેષથી ઉચ્છ્રાંત થઈ ગયા, તેથી ગોશાલાના તરફના અભાવથી થયેલ સુદેવ, સુગુરુ અને સુધર્મ ઉપરના દ્વેષથી ઉચ્છ્રાંત થઈ ગયા, તેથી ગોશાલાના ભવ પહેલાં પણ ધોર દુઃખો ચિરકાલ સુધી ભોગવ્યાં. અને પછી પણ ગાઢ મિથ્યાત્વના કારણે પૂર્વના અભ્યાસથી તીર્થંકર, ગુરુઓ અને ધર્મનો પ્રત્યનીક બન્યો અને ચિરકાલ સુધી ઉચ્છ્રાંત થઈ ગયા. આથી પ્રભુના મુખથી ગોશાલાનો વૃત્તાંત સાંભળી ધણા આત્માઓએ પ્રતિજ્ઞાથી પામી દીક્ષા સ્વીકારી. ધાગો દેશવિરતીધર બન્યા.

હવે પ્રભુ ઉપર ગોશાળે મૂકેલ તેજોલેશ્યાથી પ્રભુના શરીરે રક્ત અનિશાર તથા પિત્તજલરત થવાથી શરીર કૃશ થઈ ગયું. છતાં પ્રભુએ કોઈ પણ ભતનું ઔષધ લીધું નહીં. પ્રત્નના ઉચ્છ્રાંત વ્યાધિથી કોઢામાં એવી વાતો થવા લાગી કે, ગોશાલાની તેજોલેશ્યાથી પ્રભુનું છ માસમાં મૃત્યુ થક જશે. આ વાતને સિંહમુનિના કોને આવવાથી સિંહમુનિ એકાંતે જઈ મોટેથી રુદત કરવા લાગ્યા. જાનથી ગળેનહીં પ્રભુએ સિંહમુનિને બોલાવ્યા અને કહ્યું કે, અરે ભટ્ટ! લોકોની વાતો સાંભળીને તું શા મોંઢ મન કરે છે. હું હજી સોળ વર્ષ સુધી કેવલીપણે વિચરતો રહીશ. તીર્થંકરોને આવા ગોશાળાના કે સંપર્કને ઉપસર્ગો મૃત્યુ પમાડી શક્તા નથી. તું ચિંતા ન કર. સિંહમુનિએ કહ્યું. હે પ્રભુ! અમેનું કંઈક સત્ય જ છે, છતાં આપના શરીરને જોઈને મને અને બીજાઓને પણ થયેલ પડિતાર થાય છે. અમે વીતરણ છો, આપને શરીરની જરૂર નથી. પરંતુ આપના આ શરીરની આખા વિશ્વને ધરતી, જરૂર છે. મોટે અમારા મનની અને બીજા બધા આપના અનુયાયીઓના મનની શાંતિ માટે આપ અરેલો

ધર માટે અને ઘોડા માટે બબેરાપાક બનાવ્યો છે તે તું લઈ આવ. પછી સિંહમુનિ તે ઔષધ લઈ આવ્યા. દેવતાઓએ રેવતી શ્રાવિકાના ઘરે સુવર્ણ વૃષ્ટિ કરી. પ્રભુએ સિંહમુનિએ લાવેલા સૂઝતા ઔષધનું સેવન કર્યું. એ ઔષધથી પ્રભુનું શરીર સારું થઈ જવાથી પ્રભુના અનુયાયીઓમાં આનંદ પ્રવર્ત્યો.

કેવલજ્ઞાન પામ્યા પછી પણ પોતાના માટે બનાવેલ ઔષધને લાવવાની ના કહેનાર પ્રભુના શાસનના વ્યવહારને અધ્યાત્મની વાતો કરીને ધાર્મિક વ્યવહારને ઉડાડનારા ધ્યાનમાં લે તેો સારું. શ્રીવીર પ્રભુને કેવલી થયા પછી ગોશાલાએ ઉપસર્ગ કર્યો તે પાંચમું આશ્ચર્ય બજાયું.

(૬) છઠું આશ્ચર્ય નવમા શ્રી કૃષ્ણ વાસુદેવને દ્રૌપદી માટે અમરકંકા જવું પડ્યું તે છે. એક વખત નારદ મુનિ પાંડવોની ભાર્યો દ્રૌપદી પાસે આવ્યા. નારદને અસંયતી બાણીને દ્રૌપદીએ કાંઈ સત્કાર કર્યો નહીં. તેથી ગુસ્સે થયેલા નારદે તેને દુઃખી કરવા ધાતકી ખંડના ભરતક્ષેત્રમાં અમરકંકા નગરીમાં પહોંતાર રાજ પાસે આવી દ્રૌપદીના સૌંદર્યનું તેની પાસે વર્ણન કર્યું તે સાંભળી કામાંધ બનેલા તે રાજાએ પોતાના મિત્રદેવ મારકટે દ્રૌપદીનું હરણ કરાવ્યું. પાંડવોની માતા કુંતાજીએ શ્રી કૃષ્ણને દ્રૌપદીનું હરણ થયાની વાત જણાવી શોધ કરી આવવા ફરમાવ્યું. શ્રી કૃષ્ણને નારદ પાસેથી દ્રૌપદીના સમાચાર મેળવી લવણ સમુદ્રના અધિષ્ઠાયક એવા સુરિયત દેવનું આરાધન કર્યું, તેથી બે લાખ ચોજનના લવણ સમુદ્રમાંથી દેવસહાયથી પાંડવો સાથે શ્રી કૃષ્ણ અમરકંકા આવ્યા. ત્યાં નરસિંહ રૂપ કરી પદ્મોત્તર રાખને જીતીને દ્રૌપદીને લઈ પાંડવો સાથે પાછા લવણ સમુદ્ર માર્ગે જવા લાગ્યા, ત્યારે શ્રી કૃષ્ણે પોતાનો શંખ વગાડ્યો. તેનો અવાજ સાંભળી ધાતકી ખંડમાંના કપીલ વાસુદેવે ત્યાં રહેલ શ્રી મુનિસુપ્રત સ્વામીને પૂછી જંબૂદ્વીપના ભરત ક્ષેત્રના શ્રી કૃષ્ણ વાસુદેવને આવેલા બાણી તેને મળવા માટે સામે શંખ વગાડી શ્રી કૃષ્ણને બોલાવ્યા. પરંતુ ઘણા દૂર નીકળી જવાથી શ્રી કૃષ્ણ પાછા ન આવ્યા.

(૭) સાતમું આશ્ચર્ય—તીર્થ કરો હંમેશાં પુરુષો જ હોય છે. પરંતુ આ અવસર્પિણીમાં મિથિલા નગરીમાં કુંભપ્રજાપાલનાં પુત્રી મલિલકુમારીએ ઓગણીસમાં તીર્થે કર થઈ તીર્થ પ્રવર્તીવ્યું તે. એ

તેમને બાલપણથી જ રાજ્યો મિત્ર
 બનાવ્યાં. એ જ રાજ્યોમાંની આજે મહારાજ્ય રાજ્યો દીક્ષા લીધી. સાતે જણોનો એ નિર્ણય થયો હતો કે,
 આજેના બધાં જ એક સરખી તપશ્ચર્યા સાંધે જ કરવી. પરંતુ એ જ થી વધુ લાભ મેળવવાની ભાવનાથી
 પછી પાશુપત કરવા નહીં. એમ પોતાનું તપ વધારતા. પરંતુ માયા કરવાથી સ્ત્રી થવાનું કર્મ બાંધ્યું.
 અને વીશસ્ત્રાનક તપની વિશિષ્ટ આરાધના કરવાથી તીર્થ કર નામ કર્મ બાંધ્યું. ચોર્થાસી લાખ પૂર્વના
 આપ્તવાળા એ સાતે મુનિઓ ચોર્થાસી હજાર વર્ષ સુધી ચારિત્ર પાળી અંતે અણસણ કરી કાળ કરી
 વૈભવ્યંત નામના અનુત્તર વિમાનમાં દેવ થયા. ત્યાંથી ક્યવી મહાબલ રાજનો જીવ મિથિલા નગરીના
 કુંભરાજની પ્રભાવતી રાણીથી ચૌદ સ્વપ્ન સૂચિત પુત્રો તરીકે આવતર્યો. ચોસઠ ઇન્દ્રોએ ઓગણીસમાં
 તીર્થ કર તરીકે તેમનો જન્મ મહોત્સવ કર્યો. મલિકુમારી એમનું નામ રાખવામાં આવ્યું.
 દેવાંગનાઓથી પણ અત્યંત અધિક રૂપ મલિકુમારીનું હતું. એ રૂપની વાત સર્વત્ર ફેલાઈ હતી.
 વૈભવ્યંતથી ક્યવીને છએ મિત્રો બુદ્ધા બુદ્ધા દેશના મહારાજ્યો થયા અને તેમણે મલિકુમારીની
 અદ્ભુત સૌંદર્યની કીર્તિ સાંભળીને તેને પરણવા માટે દૂતો મોકલી કુંભરાજ પાસે માગણી કરી.
 મલિકુમારીએ પોતાના પૂર્વલવના મિત્ર રાજ્યોને અશોકવાડીમાં યોધ થાશે, એમ અવધિજ્ઞાનથી
 જાણીને તે વાડીનાં મહેલમાંના ઓરડામાં રત્નપીઠ ઉપર પોતાની સુવર્ણ મય પ્રતિમા બનાવરાવીને સ્થાપન
 કરી. એ પ્રતિમાના બધા અંગોપાંગો કેશ વગેરે મલિકુમારી જેવાં જ અત્યંત રમણીય બનાવી પ્રતિમા
 અંદર પોલી રાખી. માથે એક છિદ્ર કરાવી તે ઉપર સુવર્ણ કમળનું ઢાંકણું રખાવ્યું. પ્રતિમાવાળા
 ખંડને જ દાર કરાવ્યાં. પાછળની ભીંતમાં એક સાતમું દાર કરાવ્યું. પછી દરરોજ આહારનો એક એક
 કોળીઓ પ્રતિમામાં ઉપરના છિદ્રમાંથી નાખીને મલિકુમારી ભોજન કરવાં લાગ્યાં. કુંભરાજ્યે માંગણી
 ન સ્વીકારવાથી ગુસ્સે થયેલા જ રાજ્યો મોટા સૈન્ય સાથે યુદ્ધ કરવા માટે મિથિલા આવ્યા. એ રાજ્યોને
 મિથિલા મલિકુમારીને આપવાની તાત્કાલિક નેજાને પ્રતિમાવાળા કેમના જ દરવાજાની સામેના રૂમોમાં

ઘસાડી દેવામાં આવ્યા. રૂપ બેઈ તેઓ અત્યંત મોહિત થયા. ત્યાર બાદ મલ્લિકુમારીએ પ્રતિમાની ઉપરનું ઢંકણું છૂપી રીતે કાઢી નાખ્યું. તેથી અત્યંત દુર્ગંધ નીકળવા લાગી. એ દુર્ગંધ સહન ન થવાથી છ રાત્રીઓએ મોઢું ફેરવી નાખ્યું, ત્યારે પ્રગટ થઈ મલ્લિકુમારીએ શરીરના સહન, પડન વિધવંસણુ વગેરે ધર્મે સમજાવ્યા. સારી વસ્તુઓ પણુ જેના સંસ્પર્શથી દુર્ગંધમય થઈ જાય છે, એવા આ શરીર ઉપર રાગ કરવો શું ઉચિત છે? આપણે સાતે પૂર્વભવમાં મિત્ર રાત્રીઓ હતા. સાતેએ સાથે દીક્ષા લઈ ખૂબ આરાધના કરી અંતે દેવલોકમાં ગયા. આ સાંભળી છએ રાત્રીઓને ભતિ રમરણુજ્ઞાન થયું, અને વૈરાગ્ય પામ્યા. પછી મલ્લિકુમારીના કહેવાથી પોતપોતાના રાત્રીમાં ગયા. જ્યારે મલ્લિકાએ દીક્ષા લઈ કેવળજ્ઞાન પામી તીર્થની સ્થાપના કરી તેઓ તીર્થ કરે ત્યાં ત્યારે છએ રાત્રીઓએ દીક્ષા લીધી. શ્રેષ્ઠ આરાધના કરી મોક્ષે ગયા. શ્રી મલ્લિકાથ સ્ત્રી તીર્થ કરે તથા એ સાતમું આશ્ચર્ય બાણવું.

(૮) આઠમું આશ્ચર્ય—હરિવંશકુલની ઉત્પત્તિ. કૌશાંબી નગરીના રાત્ર સુમુખે વીરા નામના માણસની પત્ની વનમાલાને ઉપાડી પોતાના અંતઃપુરમાં રાખી. પોતાની સ્ત્રીના વિરહથી વીરો ગાંડો થઈ ગયો. રસ્તામાં જે કોઈ મલે તેને વનમાલા, વનમાલા બોલતો ભમવા લાગ્યો. કોઈ વખતે દુઃખી થઈ ગયેલા વીરાને બેઈ રાત્ર અને વનમાલા પોતાના અકાર્યનો પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યાં. એ સમયે આશ્ચિંતી વીજળી પડવાથી તે બન્ને મૃત્યુ પામી હરિવર્ષ ક્ષેત્રમાં યુગલિકપણે ઉત્પન્ન થયા. વીરો પણુ તે બન્નેને મૃત્યુ પામેલા જાણી અરે! એમને પાપ લાગ્યું, એમ કહીને ડાહ્યો થઈ ગયો. પછી વૈરાગ્યથી તપ કરી મૃત્યુ પામી સૌધર્મ દેવલોકમાં કિલ્ખિષિક દેવપણે થયો. એ દેવ વિભંગ જ્ઞાનથી તે બન્નેને યુગલિયાનું સુખ ભોગવતા બેઈ આ બન્ને હવે પછી પણુ અહીંથી મૃત્યુ પામી દેવતા થશે. તેથી મારા શત્રુ એવા એમને દુર્ગતિના દૂઃખમાં નાખું. એમ વિચારીને તેણે પોતાની શક્તિથી તે બન્નેના શરીરોને નાના કરી તેમને ભરતક્ષેત્રમાં લાવી રાત્ર પર સ્થાપી સાતે વ્યસન શીખવ્યાં. તેથી વ્યસની એવા તે હરિ અને હરિણી મૃત્યુ પામી નરકમાં ગયા. તેના વંશમાં જે માણસો થયા તે હરિવંશના કહેવાયા. આમાં યુગલિયાને ભરતક્ષેત્રમાં લાવવા, શરીર સંકોચાવવું અને તેમનું નરકમાં જવું એ બધું આશ્ચર્ય રૂપ છે.

આપણાં આરંભ કરી શકીએ છીએ. આપણાં આરંભ કરી શકીએ છીએ. આપણાં આરંભ કરી શકીએ છીએ.

આપણાં આરંભ કરી શકીએ છીએ. આપણાં આરંભ કરી શકીએ છીએ. આપણાં આરંભ કરી શકીએ છીએ.

આપણાં આરંભ કરી શકીએ છીએ. આપણાં આરંભ કરી શકીએ છીએ. આપણાં આરંભ કરી શકીએ છીએ.

આપણાં આરંભ કરી શકીએ છીએ. આપણાં આરંભ કરી શકીએ છીએ. આપણાં આરંભ કરી શકીએ છીએ.

નયસારે કહ્યું, આપશ્રી ક્રુષ્ઠમાં આવી ગયા એ ઠીક ન થયું, પરંતુ અમારા ભાગ્ય ઉઘડી ગયાં. તેથી આવા જંગલમાં પણ આપ જેવા મહાત્માઓનો અમને લાભ મળી ગયો. હે પૂજ્ય ! આપ ગોચરી વાપરી હયા અને અમે પણ ભોજન કરી લઈએ. પછી આપને હું માર્ગ બતાવવા સાથે ચાલીશ. પછી મુનિરાજેએ યોગ્ય સ્થળે ગોચરી વાપરી લીધા બાદ જમીને નયસાર મુનિરાજે સાથે માર્ગ બતાવવા ચાલ્યો. આ કોઈ ધણો! યોગ્ય આત્મા છે એમ જાણી મુનિરાજેએ નયસારને આત્મલક્ષી યોગ્ય ઉપદેશ આપ્યો. આત્મા છે, આત્મા નિત્ય છે, આત્મા કર્મનો કર્તા છે, આત્મા કર્મનો ભોક્તા છે, આત્માને મોક્ષ છે અને આત્માને મોક્ષ પ્રાપ્ત કરવાના એટલે આત્માને પરમાત્માપદ પ્રાપ્ત કરવા માટેના સમ્યગ્ દર્શન, સમ્યગ્ જ્ઞાન અને સમ્યગ્ ચારિત્રદૃષ્ટ શ્રેષ્ઠ ઉપાયો પણ આ જગતમાં છે, વગેરે વિસ્તારથી સમજાવ્યું. તે સાંભળીને નયસાર તીર્થોંકરપદ પ્રાપ્ત કરવાના બીજ રવદૃષ્ટ સમ્યક્ત્વને પામી ગયો. મુનિરાજે નયસારના બતાવેલ માર્ગે ચાલ્યા ગયા. નયસારે ત્યારથી શ્રાવકની કસળીમાં જોડાઈને આત્માને પવિત્રતાને માર્ગે વાળી દીધો. અંતે મૃત્યુ પામી કરેલ પુણ્યના યોગે પ્રથમ દેવલોકમાં દેવ થઈ દેવ સુષેા ભોગવી આશુચ્ય પૂર્ણ કરી ભરત ચક્રવર્તીનો પુત્ર મરિચિ થઈ વૈરાગ્ય પામી શ્રી ઋષભદેવ પાસે દીક્ષા લીધી. અગિયાર અંગનો અભ્યાસ કર્યો. ક્યારેક ઉનાળામાં તાપ સહન ન થવાથી મરિચિને વિચાર આવ્યો કે આ સંયમ પાળવો અત્યંત દુષ્કર છે. મારાથી તે પાળી શકાય તેમ નથી. તેમ પાછા ગૃહસ્થ થઈ જવું એ પણ ઠીક નહીં. તો હવે મારાથી પાળી શકાય તેવો માર્ગ નક્કી કરી એ પ્રમાણે ચાલવું. સાધુપણું પાળી શકાતું નથી તો સાધુના વેશમાં રહેવું એ પણ ઉચિત નથી. આ સાધુઓ ત્રણ દંડથી રહિત છે, પણ હું ત્રણ દંડ યુક્ત છું, તેથી મને ત્રિદંડનું ચિહ્ન હો. આ સાધુઓ દ્રવ્ય અને ભાવથી મુંડિત છે, હું તેવો નથી તેથી મારું મસ્તક શિખાયુક્ત અથવા ક્ષોર મુંડિત હો. આ સાધુઓ સર્વ પ્રાણીઓની હિંસાથી નિવૃત્ત થયેલા છે, મારાથી એમ પાળી શકાય તેમ નથી તેથી મારે સ્થૂલ હિંસાથી નિવૃત્તિ હો, આ સાધુઓ સદા શીલવ્રતથી સુગંધિત છે, હું તેવો નથી તેથી મારે શરીરે ચંદનાદિ સુગંધી દ્રવ્યોનું વિલેપન હો. આ સાધુઓ મોહ વિનાના છે, હું મોહ યુક્ત

પામેલા માણસોને સાધુઓના જ શિષ્યો બનાવવા લાગ્યો. ક્યારેક મરિચિના શરીરે રોગ ઉત્પન્ન થયો. માંદા પડેલા તેની સેવા ઝોના અવિરતિપણુને કારણે કોઈ પણ સાધુ કરતા નહીં. તેથી મરિચિને વિચાર આવ્યો કે આ સાધુઓ મારા પરિચિત છે. મેં ધણોને પ્રતિજ્ઞાથી ઝોમની પાસે મોકલી દીક્ષિત કર્યા. છતાં તેઓ મારી માંદગીમાં પણ મારી કોઈ સેવા કરતા નથી. અહે ! મેં આ ઝોટો વિચાર કર્યો. જો સાધુઓ મહાસંયમી છે. હું પણ જો સયંમી હોત તો મારી તેઓ આ સમયે સુંદર સેવા કરત. પરંતુ મેં તો ચારિત્ર મૂકી દીધું છે તો અસંયમી ઝોમવા મારી તેઓ સેવા કેમ કરે ? મારાથી ઝોમવા મારી સેવા કરે જો વિચારણા પણ કરાય નહીં, મારે આવા માંદગીના પ્રસંગે સેવા કરે તેવો ઝોક શિષ્ય બનાવી લેવો જોઈએ. પછી ધીરેધીરે મરિચિ નીરોગી થઈ ગયા. ત્યારબાદ પણ ઉપદેશ શક્તિથી પ્રતિજ્ઞાધ પામનારાને સાધુઓ પાસે મોકલી તેમના જ શિષ્યો બનાવતા રહ્યા. મરિચિ આચાર પતિત થયા હતા, પણ ત્યાં સુધી તેઓ વિચાર પતિત અને શ્રદ્ધા પતિત થયા ન હતા. પરંતુ પછી કપિલ નામનો રાજકુમાર મરિચિ પાસે આવી દેશનાથી પ્રતિજ્ઞાધ પામ્યો. ઝોટો સાધુઓ પાસે ચારિત્ર ગ્રહણ કરવા મરિચિએ કહ્યું. પરંતુ કપિલે કહ્યું, હું તો તમારા દર્શનનું વ્રત લક્ષ્ય. મરિચિએ કહ્યું કે હે કપિલ ! તે સાધુઓ ત્રણ દંડ રહિત છે હું ત્રણ દંડ સહિત છું, વગેરે વિગત સમજવીને કહ્યું, ઝોટો જ હું તને ત્યાં મોકલું છું. પરંતુ ભારેકમી કપિલ સાધુઓના ચારિત્રથી વિમુખ બનીને કહેવા લાગ્યો કે શું તમારા દર્શનમાં ધર્મ નથી ? મરિચિ પણ કપિલના અતિ આગ્રહને જોઈ આ મારો લાથક શિષ્ય થાશે. ઝોમ વિચારીને કહે છે “હે કપિલ, જૈન માર્ગમાં પણ ધર્મ છે અને મારા માર્ગમાં પણ ધર્મ છે.” પછી મરિચિ પાસે જ કપિલે દીક્ષા લીધી અને મરિચિનો શિષ્ય થયો. મરિચિએ કહેલ આ ઉત્સૂન ભાષણથી લગભગ કોડકોડી સાગરોપમ જેટલો સંસાર વધારી નાખ્યો. પોતાના આ કર્મની આલોચના પણ તેણે લીધી નહીં. અંતે ચોર્યાસી લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરી મૃત્યુ પામી પાંચમા બ્રહ્મદેવલોકમાં દેવતા થયો, ત્યાં દેવસુખા ભોગવી આયુષ્ય પૂર્ણ કરીને ત્યાંથી ચ્યવી પાંચમા ભવમાં કોલ્લાક સંનિવેશમાં કૌશિક નામે બ્રાહ્મણ થયો. પૂર્વ જન્મના વિરાધકપણાથી

પાછા ફરી રાણીને એ વાત જણાવી. રાણીને ગુસ્સો આવ્યો અને રાજાને કહ્યું કે યુવરાજ પુત્ર બગીચામાં પોતાની સ્ત્રીઓ સાથે આનંદ હોય, તેમ રાજરાણીને ફૂલ મેળવવાં મુઠકપટથી વિશ્વભૂતિને ઉદ્યાન બહાર લાવવાસ આપે છે તેથી હું તેને વશ કરવા રાજાને વિનયથી નમીને કહ્યું, આવા આવા સામાન્ય સામંત ઉપર આપ જેવા સમર્થ રાજાએ શુદ્ધ કરવા જવું યોગ્ય નથી, હું બઉ છું. એમ કહીને તે ત્યાં ગયો, પણ પુરુષસિંહ સામંતની તેવી કોઈ પ્રવૃત્તિ જણાઈ નહીં. એટલે સન્માન સત્કારપૂર્વક પાછા ફરી વિશ્વભૂતિ પુષ્પકરંડક ઉદ્યાને આવ્યા. ત્યાં પરિવાર સહિત વિશાખાનંદીને કોડા કરતા જાણી પોતાની સાથે કપટ રમયાણી નિગત જણાઈ આવી, તેથી રાજા અને રાજકુમાર ઉપર ગુસ્સો આવ્યો, પાસે રહેલ કોઠાના વૃક્ષને એક મુઠિ પ્રહાર કરી વૃક્ષના બધાં ફળો પાડી નાખી વિશાખાનંદીના દ્વાર પાળને કહ્યું કે ફલ મર્યાદા અને વડીલો તરફની ભક્તિ મને અટકાવે છે નહીં તે! આ વૃક્ષના ફળોની જેમ વિશાખાનંદી અને તેના પરિવાર કેપ તમારા બંધાનાં મસ્તકો ધડથી નીચે પાડી દેત. પછી વિશ્વભૂતિએ સંસાર આવો જ છે, પરિણામે ધણેા દુઃખ આપનાર છે વગેરે વિચારી ત્યાં કોઠાને પણ જણાવ્યા વિના સંભૂતિ મુનિરાજ પાસે જઈને ચારિત્ર લઈ લીધું. રાજા અને યુવરાજને ખબર પડતાં જ ત્યાં આવ્યા. રાજાએ અપરાધની વારંવાર ક્ષમા માગી રાજ્ય સ્વીકારવાનું કહ્યું, પરંતુ વિશ્વભૂતિ મુનિપણમાં રિત્તર થઈ ગયા. એથી રાજા વગેરે સ્વસ્થાને ગયા. વિશ્વભૂતિમુનિ છઠ્ઠ, અહમ, ચાર, પાંચ આઠ, પંદર વગેરે ઉપવાસ કરતા માસક્રમણ વગેરેની તપસ્યામાં બેડાઇ ઉત્ત તપ—સયંમથી આત્માને પવિત્ર બનાવતા કર્મોને અને શરીરને શોષવા લાગ્યા. યોગ્યતા જાણી ગુરુએ આજ્ઞા આપવાથી તેઓ એકાકીપણે સતત આત્મસાધના કરતા વિચરવા લાગ્યા. માસક્રમણને પારણે કોઇ વખત મથુરા નગરીમાં ભિક્ષા માટે ફરતા વિશ્વભૂતિ મુનિવર સમીપમાંથી જતી ગાયનું પાસું લાગવાથી પડી ગયા, આ જ સમયે રાજપુત્ર વિશાખાનંદી પરણવા માટે ત્યાં આવેલ

ત્રિપૃષ્ઠ-વાસુદેવના ભવમાં આ કાર્યથી કાનમાં ખીલા ઠોકાવાનું ફળ આપનારકર્મ બાંધ્યું. આ રીતે આ ભવમાં બીજાં પણ અનેક દુષ્કર્મો કરીને મહાવીરના જીવે જોગણીશમા ભવમાં સાતમી નરકમાં ઉત્પન્ન થઈ તેત્રીશ સાગરોપમ સુધી અત્યંત આકરાં દુઃખો ભોગવ્યાં. આહીં એ વિચારવાનું છે કે' મહાવીર પ્રભુનો જીવ પણ વાસુદેવ બન્યા પછી સાતમી નરકમાં ગયો. એ વાત જૈન શાસ્ત્રો કહે છે.

જે વાસુદેવો કે પ્રતિવાસુદેવો થાય છે તે મરીને નિયમા નરકમાં જાય છે એવો શાશ્વત નિયમ છે. જોથી આવતી ચોવિશીમાં થનાર અમમ નામના બારમા તીર્થંકર ભગવાનનો જીવ પણ વાસુદેવના ભવ પછી નરકમાં ગયેલ છે અને હાલ નરકમાં છે એમ સમજવું.

હવે ત્રિપૃષ્ઠના ભવ પછી સાતમી નરકમાં જઈ ત્યાં અત્યંત દુઃખો ભોગવી અસહ્ય દુઃખો ભોગવીને મહાવીરનો જીવ સિંહ થયો. વીસમો સિંહનો ભવ પૂરો કરી એકવીસમા ભવમાં ચોથી નરકમાં ગયા. ત્યાં દુઃખો અનુભવી ત્યાંથી નીકળી અનેક ભવો ભટકીને બાવીશમા ભવમાં મનુષ્ય થઈ શુભાશુભ કર્મો ઉપાર્જન કરીને ત્રેવીશમા ભવમાં મહાવિદેહમાં મૂકા નામે રાજધાનીમાં ધનંજય રાજાની ધારિણી રાણીથી ચૌદ સ્વપ્ન સૂચિત પ્રિયમિત્ર નામના ચક્રવર્તી થયા. ચોર્યાશીલાખ પૂર્વના આયુષ્યવાળા એ ચક્રવર્તીએ પોટ્ટિલાચાર્ય પાસે અંતે દીક્ષા લઈ એક કરોડ વર્ષ સુધી ચારિત્ર પાળી ચોવીશમા ભવમાં સાતમા મહાશુક નામના દેવલોકમાં દેવ થયા. ત્યાં સત્તર સાગરોપમ સુધી દેવસુખોને ભોગવી પચ્ચીશમા ભવે આ ભરતક્ષેત્રની છત્રિકા નગરીમાં જિતશત્રુરાજાની ભદ્રારાણીથી પચ્ચીશ લાખ વર્ષના આયુષ્યવાળા નંદન નામે પુત્ર થયા. ચોવીશ લાખ વર્ષ રાજ્ય સુખમાં રહીને રાજ્ય ત્યાગ કરી પોટ્ટિલાચાર્ય પાસે દીક્ષા લીધી. આ ભવમાં નંદનસુનિ તરીકે એક લાખ વર્ષ સુધી માસખમણને પારણે માસખમણ કરી વીશ સ્થાનક તપની ભવ્ય આરાધના કરી તીર્થંકર નામકર્મ ઉપાર્જન કર્યું. આહીં ભવ્ય આરાધનાથી તીર્થંકરપદ અપાવનારા શ્રી વીશસ્થાનક પદોનું સંક્ષિપ્ત વર્ણન કરાય છે.

(૭) સાતમા સાધુપદમાં :—ગૃહસ્થપણુનો ત્યાગ કરીને જગતભરના સર્વ છકાય જીવોને કુટુંબરૂપ માની રક્ષણ કરનારા, પાંચ મહાવ્રતોને પાળનારા, મોક્ષ સાધના કરનારા, પંદરે કર્મભૂમિના સર્વ સાધુઓ કે જેઓ સર્વ જીવો માટે તીર્થરૂપ છે તેમની આરાધના કરવી.

(૮) આઠમા જ્ઞાનપદમાં :—અરિહંતથી સાધુ સુધીના ગુણવંતોની આરાધના ઉપરનાં પદોમાં કહી, એ રીતે આત્મિકગુણો પણ આરાધનીય છે. મિથ્યાત્વ ગયા પછી આત્મામાં જે સમ્યગ્જ્ઞાન ગુણ પ્રગટ થાય છે તેની આરાધના કરવી.

(૯) નવમા દર્શનપદમાં :— મિથ્યાત્વ ગયા પછી આત્મામાં જે ઉપશમ ક્ષાયોપશમિક અને ક્ષાયિકાદિ સમ્યક્ત્વ દર્શનગુણ પ્રગટ થાય છે તેની આરાધના કરવી.

(૧૦) દશમા વિનયપદમાં :—વિનય ધર્મનું મૂળ છે. તેથી અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ગણી, સ્થવિર, કુલ, ગણ, સંઘ, ક્ષિયા, ધર્મ, જ્ઞાન અને જ્ઞાની એ તેરની આશાતના ન કરવી, ભક્તિ કરવી, બહુમાન કરવું, ગુણગાન કરવાં એમ ચાર પ્રકારે વિનય કરી આરાધના કરવી.

(૧૧) અગિયારમા ચારિત્રપદમાં :—પાંચ મહાવ્રતોના સ્વીકાર અને પાલન સાથે ક્રોધ, માન, માયા અને લોભરૂપ કષાયોને ધટાડવા, પરભાવ રમણતા ટાળી સ્વભાવમાં રમણતા કરવી. અન્ય જીવોને પણ ચારિત્ર પાળતા કરવા એ રીતે ચારિત્રપદની આરાધના કરવી.

(૧૨) બારમા પ્રત્યયર્થપદમાં :—સર્વ વ્રતોમાં મુકુટ સમાન પ્રત્યયર્થને મન, વચન, કાયાથી કરણ કરાવણુ અને અનુમોહનની રીતે, નવ કોટિએ શુદ્ધ રીતે પાળવું. અને બીજા જીવો પણ પ્રત્યયર્થ પાળતા થાય તે રીતે આરાધના કરવી.

(૧૩) તેરમા ક્રિયાપદ કે ધ્યાનપદમાં :— ધ્યાનક્રિયાની વિશેષતા છે. પૌદ્ગલિક પદાર્થોને મેળવવાની, સાચવવાની, વધારવાની વિચારણા તથા એ પદાર્થો અને સંબંધીઓનો વિયોગ થાય તો શોક, સંતાપ કરવો, એમનો સંયોગ થાય તો આનંદિત થવું, એ આર્તધ્યાન કહેવાય. એ ધ્યાન ત્યાજ્ય છે, એ પદાર્થો અને સંબંધીઓના નિમિત્તથી ગુસ્સો ફરી ક્રોધને મારવાના કે દુઃખી કરવાના

નિર્માણ કરવા ને રોડેધ્યાન કરેવાય. એ ધ્યાન ત્યાજ્ય છે. સમ્યગ્ દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રાદિ ગુણોની અને એ ગુણુમય સુદૈવગુરૂધર્મની આરાધનાની ભાવના એ ધર્મ ધ્યાન કહેવાય. એ ધ્યાન આદરણીય છે. શ્રુતજ્ઞાનના આલંબનથી કે એ વિના પણ ધર્મોસ્તિકાયાદિ પડ્ધત્યો અને એના પર્યાયોના ચિંતનમાં એકાગ્ર બની આત્માને આત્મામાં સ્થિર કરવો એ શુદ્ધ ધ્યાન છે. એ ધ્યાન આદરણીય છે. આર્ત-રોદ્ર ધ્યાનને તલ્લ ધર્મ-શુદ્ધ ધ્યાન કરવું તથા શુભ ધ્યાનપૂર્વક જિનેશ્વરેએ કહેલ ક્રિયા કરી એ પદ સેવવું.

(૧૪) ચૌદમા તપપદમાં:-આત્માને પરમાત્મા બનાવવો હોય તો તપની અનિવાર્ય જરૂર છે. તેથી આણુસણ, ઊનોદરિકા, વૃત્તિસંશેષ, રસત્યાગ, કાયકલેશ અને સંલીનતા એ છ પ્રકારે બાહ્ય તપ તથા પ્રાયશ્ચિત્ત, વિનય, વૈયાવચ્ચ, સ્વાધ્યાય, ધ્યાન અને ઉત્સર્ગ (ત્યાગ) એ છ પ્રકારે અભ્યંતર તપ એ બાર પ્રકારે તપની આરાધના કરવી.

(૧૫) પંદરમા દાનપદ કે પ્રથમ ગણુધરપદમાં:-મન, વચન, કાયાની શુદ્ધિથી અત્યંત ભક્તિપૂર્વક સત્પાત્રોરૂપ મહાવ્રતધારી તપસ્વીઓ વગેરે શ્રમણોને દાન આપીને તથા પ્રથમ ગણુધર કે ગણુધરપદની આરાધના કરીને એ પદ આરાધવું.

(૧૬) સોળમા વૈયાવચ્ચ પદ કે જિનપદમાં:-જિન, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સ્થવિર, તપસ્વી, ગ્ધાન, સાધુ, સંધ, કુલ, ગણુ એ દર્શોની અન્ન, પાણી, ઔષધ, વસ્ત્ર, પાત્ર, આસન, વસતિ, સંવાહનાદિ વડે વિશુદ્ધ ભાવ ભક્તિતથી વૈયાવચ્ચ કરવી.

(૧૭) સત્તરમા સંયમ પદ કે સમાધિ પદમાં:-આત્માને સમાધિમય સંયમમાં સ્થિર કરવો, ઉત્કૃષ્ટ કોટિએ સત્તર પ્રકારનું સંયમ પાળવું તથા શ્રમણપ્રધાન ચતુર્વિધસંધનાં સર્વે પ્રકારનાં વિદ્યોને દૂર કરી ઉત્તરેત્તર સંયમ ધર્મમાં સ્થિર બનતા રહે તેમ કરી સમાધિ પ્રાપ્ત કરવી.

(૧૮) અદ્ધારમા અભિનવજ્ઞાન પદમાં:-શુરુ નિશામાં રહી પ્રમાદ તજીને નિત્ય નવીન નવીન

(૧૮) ગ્રામણીશમાં શુભપદમાં :—શ્રુતજ્ઞાન નથા શ્રુતજ્ઞાનીની અનન્ય ભક્તિ કરવી. સ્ત્રી નીચી કુદરતે અર્થથી કહેલ અને મણકુદરતે દ્વાદશાંગીદેવ બનાવેલ તેમજ શ્રુતજ્ઞાનીઆમ અને દસાદારીઆમ રહેલ એવા તારક શ્રુતજ્ઞાનને સખાવવું, જ્ઞાન ભંડારાદિમાં સુરચિત બનાવવું, જામું પોને અદરશ્ય કરવું, અન્યોને અદરશ્ય કરાવવું. શ્રુતજ્ઞાનની અજ્ઞાનતાને મચાર કરશે વહેંચેલી એ પદની આરાધના કરવી. આ શ્રુતજ્ઞાનના બેટલા અક્ષર ભવાનાય તેટલા હલ્લ નર્મી રતર્મી મળે પ્રાપ્ત થાય છે.

(૨૦) વીશમાં તીર્થપદમાં :—તીર્થપદ અગિયોતોતી. તીર્થપદ કેવલી, મળવર, આચાર્ય, હિપાશ્યાય, સાધુઓની નથા તીર્થપદ અમલુ મુખ્ય ચતુર્વિધ સંધની અને તીર્થપદ કિન પ્રવરતની અનન્ય આરાધના કરવી, તથા જે ભુગિમાં વિનેયકોનો કલ્યાણકો થયાં છે, સાધુ આદિના મોક્ષ થયા છે એવા સચેતિગર, શદ્ગંત્ય, ગિરનાર, અષ્ટાપદ, ચંપાપુરી, પાનાપુરી, વગેરે તીર્થોની અનન્ય સેવા, ભક્તિ, યાત્રા, આરાધના કરી તેમજ જ્ઞાનની પ્રભાવતા કરી એ તીર્થપદની આરાધના કરવી. આ તીર્થપદના કલ્યાણમાં જોની વિશિષ્ટ પ્રકારની આરાધના કરી તીર્થકરનામકર્મ બોલી અને એક ભાસની સંકેપના કરી કાળ કરી નંદનમુનિજનો એ દ્વાર પ્રાપ્ત દેવલોકમાં ગયા. ત્યાં મુળેપત્તરાવનંદક વિમાનમાં વીશ સાગરોપમ મુર્ધી દેવમુખ ભોગવી ત્યાંથી ચર્ચી મરિચિના ભવમાં જે કૃત્રિય વદ કહેલ તો તેનાથી બંધાયેલ તીર્થગોત્રકર્મ આવરોપ રહ્યું હતું, તેના કિલ્લથી ભગવાનનો એવ સંત્યાવીશમાં ભવમાં દેવાનંદા પ્રામાણીની કૃષિમાં આવ્યો.

સોલસેન્દ્રે વિચાર્યું કે, તીર્થ ગોત્ર કર્મના કિલ્લ અગિયોતો, ચક્રવર્તીઆ, ગતદેવો, અને વાસુદેવો શદ્ કુળોમાં, અધમકુળોમાં, તુચ્છકુળોમાં, દલિદકુળોમાં, કેવલના કુળોમાં, વિશુદ્ધ કુળોમાં અને પ્રામાણ કુળોમાં ગર્ભ પળે આવ્યા છે. આવે છે અને આવશે. પરંતુ એ કુળોમાં ક્યારે પળે જન્મ્યા નથી, જન્મતા નથી અને જન્મશે પણ નહીં.

હવે આ અમલુ ભગવાન સ્ત્રી મહાવીર પ્રભુ જંબુદ્વીપના ભરતદેવમાં પ્રામાણકુલઆમ નગરમાં કોરાલ ગોત્રવાળા કમ્બલદત્ત પ્રામાણી ભાર્યો તત્કાલ ગોત્રવાળી દેવાનંદા પ્રામાણીની કૃષિમાં ગર્ભ પળે

ઉત્પન્ન થયેલા છે. માટે ભૂતકાળના, વર્તમાનકાળના અને ભવિષ્યકાળના ઇન્દ્રોનો એ આચાર છે કે અરિહંત ભગવંતોને તેવા પ્રકારના શુદ્ધકુળોમાંથી, અધમકુળોમાંથી, તુચ્છકુળોમાંથી, દરિદ્રકુળોમાંથી, ભિક્ષુકુળોમાંથી, કંબુશકુળોમાંથી કે બ્રાહ્મણકુળોમાંથી લઇને તેવા પ્રકારના ઉચ્ચકુળોમાં, ભોગકુળોમાં, રાજન્યકુળોમાં, જ્ઞાતકુળોમાં, ક્ષત્રિયકુળોમાં, ઇક્ષ્વાકુ-કુળોમાં, હરિવંશકુળોમાં કે તેવા પ્રકારના વિશુદ્ધ ભતિવંશકુળોમાં તેમજ રાજન્યલક્ષ્મી ભોગવનારા કુળોમાં મૂકવાનો ઇન્દ્રનો આચાર છે. માટે ક્ષત્રિયકુંડાગ્રમનગરમાં શ્રી સ્વભદ્રેવના ઉત્તમ વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલા ક્ષત્રિયોમાં કાશ્યપગોત્રી સિદ્ધાર્થ ક્ષત્રિયની પત્ની વાસિષ્ઠગોત્રવાળી ક્ષત્રિયાણી નિશલારાણીના ઉદરમાં ગર્ભપણે મુકાવું. અને જે ત્રિશલા પાચહલ સૈન્યના અધિપતિ હરિનૈગમેષિદેવને બોલાવીને ઇન્દ્રે આ પ્રમાણે કહ્યું, હે દેવાનુપ્રિય હરિનૈગમેષિન ! અરિહંતો, ચક્રવર્તીઓ, બલદેવો, વાસુદેવો, ક્યારે પણ શુદ્ધકુળોમાં, અધમકુળોમાં, કુપ્યવંશકુળોમાં, દરિદ્રકુળોમાં, તુચ્છકુળોમાં, ભિક્ષુકુળોમાં, બ્રાહ્મણકુળોમાં ગર્ભપણે આવ્યા છે, આંવે છે, આંને આવ્યું. પરંતુ તેઓ તે કુળોમાં જન્મ્યા નથી જન્મતા નથી અને જન્મશે પણ નહીં. એવા ઉત્તમ પુરુષોનો જન્મ ને, ઉચ્ચકુળોમાં, ભોગકુળોમાં, રાજન્યકુળો વગેરે ઉત્તમ જાતિ કુળવંશોમાં જ થયેલ છે, થાય છે અને થાશે.

તો પછી ભગવાન બ્રાહ્મણકુળમાં કેમ આવ્યા? તો કે અત્તની ઉત્સાહિણી. અવધરિપુત્રી. પદ્મ-આશ્ચર્યકારી એવો પણ બનાવ બને છે. શેષ રહેલા નામ-ગોત્ર કર્મના ઉદયથી આવા ઉત્તમ કુળોમાં, રાજન્ય કુળોમાં ગર્ભપણે આવ્યા છે, આંવે છે અને આવશે. પરંતુ એવા હીનકુળોમાં આવા ઉત્તમ પુરુષો જન્મ્યા નથી, જન્મતા નથી અને જન્મશે પણ નહીં. તો હે દેવાનુપ્રિય હરિનૈગમેષિન ! તું શ્રમાણે-ભગવાન શ્રી મહાવીર પ્રભુને આ જ ખુદીપના ભરતક્ષેત્રના બ્રાહ્મણ-કુંડાગ્રમનગરમાં જન્મે ત્યાં સ્વભદ્રેવના પત્ની દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની કુક્ષિમાંથી લઇને ક્ષત્રિયકુંડાગ્રમનગરમાં જન્મે ત્યાં જન્મ્યાના પાંચવિધોમાં કાશ્યપ ગોત્રવાળા ક્ષત્રિય ભિન્નરજી સન્નની પાંચવિધ ગોત્રવાળા ક્ષત્રિયોના

हिरचंद

धन्वंतरि महाराजનો સંશય.

ઉદરમાં ગર્ભપણે સ્થાપિત કર. અને ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીના પુત્રીરૂપ ગર્ભને દેવાનંદા બ્રાહ્મણીના ઉદરમાં મૂક. ઈન્દ્રોનો આ રીતે કરવાનો આચાર છે. તેથી તને આ રીતે કરવાનું કહેલ છે. તું જલ્દી આ કાર્ય કરી આવ. અને કામ કરી આવ્યાના મને સમાચાર આપ. ઈન્દ્રનો આવે આદેશ સાંભળીને અત્યંત ખુશ થયેલ સેનાપતિ હરિનેગમેષીદેવ તે ઇન્દ્રની આજ્ઞાને અંજલી બોલી મસ્તકે ભમાડી વિનયથી સ્વીકારીને ઈશાન ખૂણમાં આવે છે. ત્યાં વૈક્રિય સમુદ્ધાતથી પોતાનું ઉત્તરવૈક્રિય શરીર બનાવવા પ્રયત્ન કરી સંખ્યાતાયોજન પ્રમાણુ દંડ કરે છે. એટલે દંડુલ્ય આત્મપ્રદેશોને કર્મ પુદ્ગલસહિત શરીરથી બહાર કાઢે છે. પછી [૧] કર્કેતનરત્નોનાં [૨] વજરત્નોનાં [૩] વૈદ્યુરત્નોનાં [૪] લોહિતાક્ષરત્નોના, [૫] મસારગલ્હરત્નોનાં [૬] હંસગર્ભરત્નોનાં [૭] પુલકરત્નોનાં [૮] સૌગંધિકરત્નોનાં [૯] જ્યોતિરસરત્નોનાં [૧૦] અંજનરત્નોનાં [૧૧] અંજનપુલક રત્નોનાં [૧૨] જ્વલિતરત્નોનાં [૧૩] સુભગરત્નોનાં [૧૪] અંકરત્નોનાં [૧૫] સ્કેટક રત્નોનાં [૧૬] રિશ્તરત્નોનાં, એમાં સોળ જાતિનાં રત્નોનાં અત્યંત અસાર પુદ્ગલોને તજીને સારવાળાં ઉત્તમ પુદ્ગલોને ગ્રહણ કરે છે. વળી બીજાવાર વૈક્રિયસમુદ્ધાત વડે પ્રયત્ન કરી ઉત્તરવૈક્રિયરૂપ બનાવે છે. પોતાના મૂળરૂપથી અલગ પવિત્ર પુદ્ગલોનાં ઉત્તરવૈક્રિય શરીરથી હરિનેગમેષીદેવ, પોતાની ઉત્કૃષ્ટી વેગવાળી, અપળ, અત્યંતતીવ્ર, જ્યવાળી, પ્રચંડ, શીઘ્ર, વિક્ષનાશિની એવી દિવ્યદેવગતિથી નીચે ઉતરતો ઉતરતો તિચ્છર્ષા અસંખ્ય દ્વીપસમુદ્રોના મધ્ય મધ્ય ભાગેથી આવતો જ્યાં જંબૂદ્વીપનાં ભરેતક્ષેત્રમાં બ્રાહ્મણુ-કુંડગ્રામ નગરમાં ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણના ઘરમાં તેની પત્ની દેવાનંદા બ્રાહ્મણી છે. ત્યાં આવીને અવ-સ્થાપિની નિદ્રા પરિવાર સહિત દેવાનંદાને આપીને પ્રભુને નમસ્કાર કરી અપવિત્ર પુદ્ગલોને દૂર કરી પવિત્ર પુદ્ગલોને ફેલાવે છે. પછી “ભગવાન મને આજ્ઞા આપો” એમ કહીને પીડા રહિત એવા શ્રી વીર પ્રભુને પીડા ન થાય એ રીતે દિવ્ય પ્રભાવથી હાથમાં લઇને ક્ષત્રિયકુંડ નગરમાં સિદ્ધાર્થ રાજાને ધરે ત્રિશલાક્ષત્રિયાણી પાસે આવી પરિવાર સહિત ત્રિશલાક્ષત્રિયાણીને અવસ્થાપિની નિદ્રા આપી

અશુભ પુદ્ગલોને દૂર કરી શુભ પુદ્ગલોને ફેલાવી, સુગંધમય બનાવી પ્રભુને પીડા રહિતપણે દિવ્ય પ્રભાથી નિશલાના ઉદરમાં ગર્ભપણે સ્થાપિત કરે છે. અને નિશલાના ગર્ભને લઈને દેવાનંદાના ગર્ભપણે સ્થાપિત કરે છે. પછી તે દેવ જે દ્વિષામાંથી આવ્યો હતો, તે દ્વિષામાં ઉત્કૃષ્ટી, ચપળ, તીવ્ર, જયવાળી, પ્રચંડ, શીઘ્ર, દેવતાને યોગ્ય એવી દિવ્યગતિ વડે ગંગે ગંગે જતા સૌધર્મદેવલોકમાં સૌધર્મવતંસક વિમાનમાં શકસિંહાસન ઉપર દેવેન્દ્ર, દેવરાજ યેદા હતા, ત્યાં આવીને ઇન્દ્રને “આપની આજ્ઞાપ્રમાણે હું કાર્ય કરી આવ્યો છું” એમ કહે છે.

ઇન્દ્રને નિશલારાણીના ઉદરમાં પ્રભુને મૂકવાની કેમ ઇચ્છા થઈ તે કહે છે. પૂર્વભવમાં નિશલાનો જીવ દેરાણી અને દેવાનંદાનો જીવ જેદાણી હતો. બન્ને એકજ ધરમાં સાથેજ રહેતી હતી. લોભવશ બની જેદાણીએ દેરાણીનો રત્નકરંડિયો ચોરી લીધો. દેરાણીના શોધવાથી મળ્યો નહીં. ત્યારે દેરાણી જેદાણીના કળ્લઓ થયો, પણ જેદાણીએ રત્નકરંડિયો આપ્યો નહીં, તેના ઉદયથી જે કર્મ બંધાયું તે કર્મ દેવાનંદાને ઉદયમાં આવ્યું, તેથી ઇન્દ્રને પણ દેવાનંદાની કુક્ષિમાંથી પુત્ર રત્નરૂપી ગર્ભને બીજે ક્યાંય લઈ જવાની ઇચ્છા ન થતાં નિશલાના ઉદરમાં ગર્ભપણે મૂકવાની ઇચ્છા થઈ.

તે કાળ અને તે સમયને વિષે મહાવીર પ્રભુ ત્રણજ્ઞાનયુક્ત હતા. તેથી મને બીજે લઈ જવાશે એમ બાણે છે, પરંતુ લઈ જવાતાં પ્રભુ બાણતા નથી. અત્યંત અલ્પ સમય હોવાને કારણે, તથા લઈ જવાયા છે એમ પ્રભુ બાણે છે. અહીં દેવે દિવ્યશક્તિથી એવી કુશળતાથી લઈ જવાનું કાર્ય કર્યું કે ભગવાન બાણતા હોવા છતાં ન બાણવા જેવું થયું.

જે રાત્રે પ્રભુ દેવાનંદાની કુક્ષિમાંથી નિશલારાણીના ઉદરમાં મુકયા તે રાત્રીએ થોડી નિદ્રા લેતી એવી દેવાનંદાએ મનોહર, કલ્યાણકારી, ધન્ય, માંગલિક એવાં ચૌદ મહારવખોને નિશલા કુક્ષિમાંથી હરણ કર્યાં એવું સ્વપ્નું ભેયું. પછી દેવાનંદા જાગી ગઈ. એ ગજ, વૃષભ વગેરે આગળ કયા પ્રમાણેના ચૌદ સ્વપ્નોના જાગવાના.

રાત્રીના છેલ્લા પહોરે નિશાભાતાએ ચૌદ સ્વપ્નો નિહાળ્યાં.

પ્રથમ ત્રીજી સ્વપ્નમાં સિંહને બેયો. એ સિંહ મોતીની માળાઓના સમૂહ, ક્ષીરસાગર, ચંદ્રના કિરણો, પાણીના બિન્દુઓ અને રૂપાના મોટા પર્વતસમાન હોવાથી બેવાલાયક, મજબૂત, સુંદર, પોંચાવાળો હતો. ગોળ પુષ્ટ અને એક બીજાને અડીને રહેલી ઉત્તમ તીક્ષ્ણ દોદ્ધાથી શોભતા મુખવાળો હતો, વળી સારી રીતે સિંચેલા ભતિવંત કમલની સમાન ઉત્તમ પ્રમાણસૂક્ત શોભતા એવા મનોહર એ હોઠવાળો હતો, રાતા કમલની પાંખડી સમાન સુકુમાર કોમળ પ્રમાણસૂક્ત શોભતા એવા મનોહર એ હોઠવાળો હતો અને એના ગાળવાના

પછી ત્રીજા સ્વપ્નમાં વૃષભને બેયો. એ વૃષભ ઉજ્જવલ કમળ પત્રના સમૂહથી અધિક કાન્તિવાળો હતો. તથા કાન્તિના સમૂહના વિસ્તારથી દશે દિશાઓને શોભાવતો હતો. ઉત્કૃષ્ટ શોભાના સમૂહની પ્રેરણાથી ઉછળતા તેજસ્વીપણને લીધે શોભતા એવા મનોહર સ્કંધવાળો હતો. તથા સૂક્ષ્મ, નિર્મળ અને સુકુમાર રૂપાંટાની ચમકતી કાન્તિવાળો હતો. વળી દૃઢ, મજબૂત, માંસયુક્ત હોવાથી એ વૃષભ પુષ્ટ હતો, ઉત્તમ હતો, યોગ્યસ્થાને સર્વ અવયવો રહેલ હોવાથી અત્યંત સુંદર હતો. તથા મજબૂત ગોળાકાર અને અત્યંત શ્રેષ્ઠ અણીદાર એવાં શિંગડાવાળો હતો, તેમજ સરસ ઉપદ્રવોને શાન્ત કરનારા સમાન શોભતા એવા દાંતવાળો હતો, તથા અગણિત ગુણવાળો અને મંગલમય મુખવાળો હતો, એવા બળદને ત્રિશલારાણીએ બેયો.

પછી ત્રીજા સ્વપ્નમાં સિંહને બેયો. એ સિંહ મોતીની માળાઓના સમૂહ, ક્ષીરસાગર, ચંદ્રના કિરણો, પાણીના બિન્દુઓ અને રૂપાના મોટા પર્વત જેવો ઉજ્જવલ વર્ણવાળો હતો, અને મનોહર હોવાથી બેવાલાયક, મજબૂત, સુંદર, પોંચાવાળો હતો. ગોળ પુષ્ટ અને એક બીજાને અડીને રહેલી ઉત્તમ તીક્ષ્ણ દોદ્ધાથી શોભતા મુખવાળો હતો, વળી સારી રીતે સિંચેલા ભતિવંત કમલની સમાન ઉત્તમ પ્રમાણસૂક્ત શોભતા એવા મનોહર એ હોઠવાળો હતો, રાતા કમલની પાંખડી સમાન સુકુમાર કોમળ પ્રમાણસૂક્ત શોભતા એવા મનોહર એ હોઠવાળો હતો અને એના ગાળવાના

પાત્રમાં મૂકીને તપાવેલા શ્રેષ્ઠ સુવર્ણ સરખી ગોળ ફરતી વિજળી જેવી ચમકતી જે આંખવાળો હતો, તથા વિશાળ, પુષ્ટ અને ઉત્તમ બંધવાળો હતો અને પરિપૂર્ણ નિર્મળ કાંધવાળો હતો. તથા કોમળ, ઉજ્જવલ, સૂક્ષ્મ, અને ઉત્તમ લક્ષણવાળો હતો. તેમજ લાંબા ખાંધ ઉપર રહેલી કેસરાલવાંજોથી શોભતો અને ઊંચું કરેલ, વાકું વાળેલ, ગોળાકાર કરેલ તથા શોભા પામે તેમ પછાડાતાં પુંછડાવાળો હતો, વળી એ સિંહ મનની કુરતા વિતાનો, સુંદર આકૃતિવાળો, લીલા સહિત ગતિવાળો, મજબૂત અને તીક્ષ્ણ નખની અણીઓવાળો, મુખની શોભા કરનારી રાતી કોમળ વૃક્ષના નવા પાંદડા જેવી મનોહર લાંબી જીભવાળો હતો. એવા આકાશમાંથી ઉતરતા અને પોતાના મુખમાં પ્રવેશ કરતા સિંહને ત્રિશલારાણી જુએ છે.

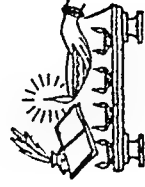
(૪) પછી પૂર્ણચંદ્ર જેવા મુખવાળી ત્રિશલારાણીએ લક્ષ્મીદેવીને ત્રીઠી. જે લક્ષ્મીદેવી ઉંચા હિમવંત પર્વતના ઉપર રહેલ પદ્મદ્રહના કમળ ઉપર રહેવાવાળી હતી, મનોહર રૂપવાળી અને સારી રીતે સ્થાપન કરેલ સુવર્ણના જે કાચાનાની ઉપમાવાળા જે ચરણવાળી હતી. તથા અતિ ઊંચા પુષ્ટ અંગુષ્ઠાદિકમાં બજે લક્ષ્મીદેવીએ પોતે જ લાખ આદિથી રંગેલા હોય નહીં એવા માંસયુક્ત સૂક્ષ્મ રાતા, ચીકણા નખોવાળી હતી. કમલ પત્રની જેવા સુકોમળ હાથ પગવાળી, ઉત્તમ કોમળ એવી આંગળીઓવાળી તથા કુરુવિંદાવર્ત આલૂષણ વડે સુશોભિત, પ્રથમ જડી અને પછી ચોછી જડી એવી હાથીની સૂંઢ જેવી શોભતી જે જંઘાવાળી હતી, ગુપ્ત ઢીંચણવાળી હતી. ઉત્તમ હાથીની સૂંઢસમાન પુષ્ટ સાથળવાળી હતી. સુવર્ણના કંઠોરાને ધારણ કરનારી મનોહર વિશાલ કેડવાળી હતી, તથા તેલમાં ઘૂંટેલા ભતિવંત અંજન, ભમરા અને મેઘના સમૂહ સમાન શ્યામ સીધી આંતરા વિનાની, સૂક્ષ્મ, સુભગ, વિલાસવાળી, મનોહર, કોમળ, એવા સરસવ આદિના પુષ્પોથી પણ કોમળ સુંદર રૂંવાટાની પંક્તિવાળી હતી. વળી એ લક્ષ્મીદેવી નાભિ મંડલના સુંદર વિશાળપણથી વખાણવા લાયક આગળના કેડના નીચેના ભાગવાળી હતી, તથા હથેલીમાં આવી શકે એવા વખાણવા યોગ્ય ત્રણ રેખાવાળા કેડના મધ્ય ભાગવાળી હતી. અને વિવિધ પ્રકારના ચંદ્રકાન્ત વગેરે મણિઓ, સુવર્ણ, વૈદુર્યઆદિકરત્નો અને

ગાઉ પહેળું અને એક ગાઉથી કાંઇક ગ્રાહ્યું એટલે ચૌદસો ચાલીશ ધનુષ્ય ઉંચું એવું લક્ષ્મીદેવીનું ભવન છે. તે ભવનના પૂર્વ, દક્ષિણ અને ઉત્તર દિશામાં પાંચસો ધનુષ્ય ઉંચા અઢીસો ધનુષ્ય પહોળાં એવા ત્રણ બારણાં છે. તે ભવનના મધ્યભાગમાં અઢીસો ધનુષ્યના પ્રમાણવાળી રત્નમય પીઠિકા છે, તેના ઉપર લક્ષ્મીદેવીની શય્યા છે. હવે એ મુખ્ય કમળની ચારે બાજુ લક્ષ્મીદેવીના આભૂષણોથી ભરપૂર, ગોળ આકારવાળા અને મુખ્ય કમળથી અર્ધા પ્રમાણવાળા એકસો આઠ કમળો પ્રથમ વલયમાં છે.

બીજા વલયમાં વાયવ્ય, ઈશાન અને ઉત્તર દિશામાં ચાર હજાર સામાનિક દેવોના ચાર હજાર કમળો છે. પૂર્વ દિશામાં ચાર મહત્તર દેવોના ચાર કમળો છે. અગ્નિ ખૂણામાં ગુરુસ્થાને રહેલા અલ્પતંત્ર સભાના દેવતાઓના આઠ હજાર કમળો છે. દક્ષિણ દિશામાં મિત્રસ્થાને રહેલા મધ્યમ પર્યાદાના દેવોના દસ હજાર કમળો છે. નૈઋત્ય ખૂણામાં નોકર સ્થાને રહેલા બાહ્ય પર્યાદાના દેવોના બાર હજાર કમળો છે, તથા પશ્ચિમ દિશામાં હાથી, ઘોડાં, રથ, પાયદળ, પાડા, ગંધર્વ અને નાટ્યરૂપ સાત ક્રટકના નાયકોનાં સાત કમળો છે. ત્રીજા વલયમાં લક્ષ્મીદેવીના અંગરક્ષક સોળ હજાર દેવોના પ્રત્યેક દિશામાં ચાર ચાર હજાર કમળો છે. ચોથા વલયમાં અલ્પતંત્ર આભિયોગિક દેવોના વસવાના બત્રીશ લાખ કમળો છે. પાંચમા વલયમાં મધ્યમ આભિયોગિક દેવતાના ચાલીશ લાખ કમળો છે. છઠ્ઠા વલયમાં બાહ્ય આભિયોગિક દેવોના અડતાલીશ લાખ કમળો છે. મૂળ કમળ સહિત સર્વ કમળોની સંખ્યા એક કોડ, વીશ લાખ, પચાસ હજાર, એકસોને વીશ થાય છે. એ બધાં કમળો શાક્તતાં છે, અને પૃથ્વીકાયિક છે. પરંતુ વનસ્પતિકાયિક કહેવાય છે. એ કમળો મુખ્ય કમળથી માંડીને અનુક્રમે અર્ધા અર્ધા પ્રમાણનાં બાણવાં સર્વે કમળોમાં વસતા દેવો, લક્ષ્મીદેવીના સેવકો બાણવા. લક્ષ્મીદેવી ભવનપતિ માહેની દેવી બાણવી. એ પ્રમાણે લક્ષ્મીદેવીનું વર્ણન બાણવું.

ઘતિ દ્વિતીય વ્યાખ્યાન

નવમી પાઠ્યપુસ્તક

પાણીના સ્વપ્નામાં ત્રિશારાણીએ પૂર્ણચન્દ્રને જોયા, જે ચંદ્ર ગાયના દૂધના કીણુ, પાણીના સિંદુએ, રૂપાના ઘડા જેવો શ્વેત હોતો, વળી મનોહર તથા હૃદયને અને આંખોને પ્રીતિ કરનારો હોતો. તેમજ સોળ કળાઓથી પૂર્ણિમાના ચંદ્ર જેવો પૂર્ણ હોતો, તથા ગાઢ અંધકારથી વ્યાપ્ત વનની અડીરૂપ ગુફાઓને પ્રકાશમય બનાવનાર હોતો, પ્રમાણભૂત શુક્લ પક્ષ અને કૃષ્ણ પક્ષની મધ્યે શ્લેષ પૂર્ણિમાને વિષે શોભાયમાન કળાવાળો હોતો. તથા ચંદ્રવિકાસી કમળોના વનોને વિક્રસ્વર કરનાર હોતો, રાત્રિની શોભાને કરનાર હોતો, તથા રાખ વગેરેથી માંજેલ કાચના તળીયા સરખો હોતો, હંસની જેવા મનોહર રંગવાળો હોતો. ગ્રહ વગેરે જ્યોતિષ મંડલના મુખના આભૂષણ સરખો હોતો, અંધકારનો દુશ્મન અને કામદેવના આણુના ભાથાદીપ હોતો, સમુદ્રના પાણીને વધારનારો અને પ્રિયજનના વિયોગને વિષે આકૃષ્ટ એવા મનુષ્યને કિરણોથી સંતપ્ત કરનાર હોતો, શાંત અને મનોહર આકૃતિવાળો હોતો, ભગવાન મોક્ષના દિગ્ગંધર્વ હોતો.

પછી છઠ્ઠા સ્વપ્નામાં ત્રિશારાણીએ પૂર્ણચન્દ્રને જોયા, જે ચંદ્ર ગાયના દૂધના કીણુ, પાણીના સિંદુએ, રૂપાના ઘડા જેવો શ્વેત હોતો, વળી મનોહર તથા હૃદયને અને આંખોને પ્રીતિ કરનારો હોતો. તેમજ સોળ કળાઓથી પૂર્ણિમાના ચંદ્ર જેવો પૂર્ણ હોતો, તથા ગાઢ અંધકારથી વ્યાપ્ત વનની અડીરૂપ ગુફાઓને પ્રકાશમય બનાવનાર હોતો, પ્રમાણભૂત શુક્લ પક્ષ અને કૃષ્ણ પક્ષની મધ્યે શ્લેષ પૂર્ણિમાને વિષે શોભાયમાન કળાવાળો હોતો. તથા ચંદ્રવિકાસી કમળોના વનોને વિક્રસ્વર કરનાર હોતો, રાત્રિની શોભાને કરનાર હોતો, તથા રાખ વગેરેથી માંજેલ કાચના તળીયા સરખો હોતો, હંસની જેવા મનોહર રંગવાળો હોતો. ગ્રહ વગેરે જ્યોતિષ મંડલના મુખના આભૂષણ સરખો હોતો, અંધકારનો દુશ્મન અને કામદેવના આણુના ભાથાદીપ હોતો, સમુદ્રના પાણીને વધારનારો અને પ્રિયજનના વિયોગને વિષે આકૃષ્ટ એવા મનુષ્યને કિરણોથી સંતપ્ત કરનાર હોતો, શાંત અને મનોહર આકૃતિવાળો હોતો, ભગવાન મોક્ષના દિગ્ગંધર્વ હોતો.

મનને પ્રસન્ન કરનાર પતિ હોતો, ચન્દ્રિકાથી શોભતો હોતો. એમ વાદળા વગેરેથી નાહીં ઢંકાયેલ એવા પૂર્ણ ચંદ્રને ત્રિશલારાણીએ બેયો.

પછી ત્રિશલારાણીએ સાતમા સ્વપ્નમાં સૂર્યને બેયો. એ સૂર્ય અંધકારના સમૂહને નાશ કરનાર હોતો, તેજથી અતિશય જ્ઞાનવલ્ક્યમાન રૂપવાળો હોતો, રાતા અશોકવૃક્ષ, પ્રકુલ્લિત એવા કેસુડાનાં ફૂલો, પોપટનું મુખ અને અર્ધી ચણોઠી એ સર્વ પદાર્થો જેવા રાતા વર્ણુવાળો હોતો, વળી એ સૂર્ય કમલના વનને પ્રકુલ્લ કરનારો હોતો, ગ્રહાદિક ન્યોતિષ ચક્રની ગતિના લક્ષણને મેષ આદિ રાશિથી જણાવનારો હોતો, આકાશ પ્રદેશને દીવાની માફક પ્રકાશિત કરનારો હોતો, ખરફના સમૂહનો નાશ કરનારો હોતો, ગ્રહોના સમૂહનો મોટો નાથક હોતો, રાત્રિનો નાશ કરનારો હોતો, ઉદય-અસ્ત સમયે એક મુહૂર્ત સુધી મુખે ભેઈ શકાય એવો અને એ સિવાયના સમયે ખરાબર ભેઈ ન શકાય એવો હોતો. રાત્રિને વિષે ઉદ્ધત એવા ચોર અને લંપટો વગેરેને ભગાડનારો હોતો. શીતને હરનારો, અને હંમેશાં મેરુપર્વતને પ્રદક્ષિણા કરનારો હોતો, વિશાળ મંડલવાળો તથા પોતાના હંબર કિરણોથી ચંદ્ર અને તારાઓના તેજને દાખી દેનારો હોતો, એ જાતના સૂર્યને રાણીએ બેયો. અહીં સૂર્યનાં એક હંબર કિરણો કહ્યાં છે. તે સામાન્ય રીતે કહ્યાં છે, પરંતુ માસ ભેદથી ગ્રાહાં વધારે કિરણો હોય છે તે કહે છે. ચૈત્રમાં ખારસો, વૈશાખમાં તેરસો, જેઠમાં ચૌહસો, આષાઢમાં પંદરસો, શ્રાવણમાં ચૌહસો, ભાદરવામાં ચૌહસો, આસોમાં સોળસો, કાર્તિકમાં અગિયારસો, માગશરમાં એકહંબર ને પચાશ, પોષમાં એકહંબર, માઘમાં અગિયારસો, ફાગણમાં એકહંબર ને પચાસ કિરણો સૂર્યનાં હોય છે.

ત્રિશલારાણીએ આઠમા સ્વપ્નમાં ધ્વજબેયો, જે ધ્વજ ઉત્તમ જાતિના સોનાના દંડના અગ્રભાગે રહેલો હોતો, અત્યંત સમૃદ્ધ રૂપ નીલા, રાતા, પીળા અને શ્વેતવર્ણુવાળા તથા મુકોમલ અને પવનથી આમ તેમ ઉછળતાં મોરપીછાંગ્રાથી ખનાવેલ વાળવાળો હોતો તથા અતિશય શોભતા સ્ફટિક મણિ, શંખ, અંકરત્ન, મોગરાનાં શ્વેતપુષ્પ, પાણીનાં બિંદુઓ, અને રૂપાના ઘડા જેવા ઉજ્જવલ વર્ણુવાળો હોતો, ઉપરના ભાગમાં ચીતરેલો અને જાણે આકાશતલના મંડળને ભેદવાને તૈયાર થયેલ ન હોય! એવો

મંગળારસિંહના ચિત્રથી શોભતો હતો. વળી જે ધ્વજ સુખકારી, સુકોમલ પવનથી હલાવેલ વેલડીની જેમ ફરકતો હતો, તથા જે અતિશય મોટા પ્રમાણુવાળો અને માણસોને બેવા યોગ્ય રૂપવાળો હતો. એવા ધ્વજને ત્રિશલારાણીએ સ્વપ્નમાં બેયો.

પછી નવમા સ્વપ્નમાં ત્રિશલારાણીએ પૂર્ણ કુંભને બેયો. તે કુંભ ઉત્તમ જાતના સોનાના સરખા અતિશય ચમકતા સ્વરૂપવાળો હતો, શુદ્ધ જલથી ભરેલ હોવાથી કલ્યાણને સૂચવતો હતો, દેહીપ્રમાન શોભાવાળો અને કમળોના સમૂહથી ચારે તરફથી શોભતો હતો, સંપૂર્ણ એવા સર્વે જાતના મંગલોના પ્રકારોને પ્રાપ્ત કરાવનારો હતો, ઉત્તમ રત્નોથી ચારે તરફ અત્યંત શોભતા કમળ પર રહેલ હતો, તથા નેત્રોને આનંદ આપનાર દેહીપ્રમાન તેજવાળો હતો. તેથી સર્વ દિશાઓને તે પ્રકાશિત કરતો હતો, વખાણવા લાયક લક્ષ્મીના મંદિર સમાન હતો, સર્વ પ્રકારના અમંગલોથી રહિત હતો, મનોહર પ્રકાશ યુક્ત અને શોભાની લક્ષ્મીથી શ્રેષ્ઠ હતો, તથા જેના કંઠમાં સર્વ ઋતુઓનાં સુગંધી ફૂલોની ગુંથેલી માળા હતી એવો સુવર્ણનો પૂર્ણ કલશ સ્વપ્નમાં ત્રિશલારાણીએ બેયો.

પછી ત્રિશલારાણીએ દશમા સ્વપ્નમાં પદ્મસરોવર દીધું. તે પદ્મસરોવર ઉગતા સૂર્યનાં કિરણો વડે વિકસર થયેલા હજાર પાંખડીવાળા કમળો વડે અત્યંત સુગંધી હતું, રાતા પીળા રંગનાં પાણીવાળું હતું, મગરમચ્છ આદિ પાણીના જીવોના સમૂહથી ચારે બાજુ વપરાતા પાણીવાળું હતું, અત્યંત વિસ્તારવાળું હતું, સૂર્ય વિકસી કમળો, ચંદ્ર વિકસી કમળો, રાતાં કમળો, મોટાં કમળો, અને શ્વેત કમળોની અતિ વિસ્તૃત શોભાના સમૂહથી જાણે જાળવલ્યમાન ન થયું હોય ! એવા ચક્રચક્રિત થઈ રહેલા મનોહર રૂપ અને શોભાવાળું હતું, પ્રસન્ન હૃદયવાળા ભમરોઓના સમૂહ અને મદોન્મત્ત થયેલ ભમરીઓના સમૂહથી યુગ્મન કરાતાં કમળોવાળું હતું. કલહંસ, બગલા, ચક્રવાક, ચાજહંસ, ચારસ વગેરે ગર્વિષ્ઠ એવાં પક્ષિઓના સમૂહનાં જોડાંઓથી સેવન કરાતા પાણીવાળું હતું, કમલોત્પત્તિઓની પાંખડીઓ ઉપર જોડી રહેલા પાણીના બિન્દુઓના સમૂહથી આકર્ષ્યકારી હતું, હૃદયને

આનંદ દેનાર, આંખોને મનોહર અને બીજા બધા તળાવોમાં શ્રેષ્ઠ પૂજનીક હોવાથી અત્યંત મનોહર હતું, એવા પદ્મસરોવરને ત્રિશલાદેવીએ સ્વપ્નમાં બોધું.

પછી અગિયારમા સ્વપ્નમાં, શરદ્વન્દ્રવદના એવી ત્રિશલારાણીએ ક્ષીરસમુદ્રને બોધ્યો, જે ક્ષીરસમુદ્ર ચંદ્રકિરણોના સમૂહ સમાન શોભાવાળા મધ્યભાગવાળો હતો, ચારે દિશાઓમાં વૃદ્ધિ પામતા પાણીના સમૂહવાળો હતો, ચપલ અને ચંચલ એવા અતિશય ઊંચા મોટા પ્રમાણવાળા તરંગોથી વારંવાર એકત્ર થઇને ભૂદા પડી જતા પાણીવાળો હતો, જેના તરંગો અત્યંત ઉચ્ચ પવનથી પછડાયેલા અને ચંચલપણે ઉપરાઉપરી દોડતા અને સ્પષ્ટપણે નાયતા હોય એવા દેખાતા હતા, વળી જે વારિધિના તરંગો અત્યંત ભય પામેલાની જેમ આમતેમ દોડતા હોય એવા લાગતા હતા, તથા હુએ સહન થઈ શકે એવા મોટા તરંગો, અને જુદી જુદી જાતના તરંગો પરસ્પર અથડાવાથી કિનારા સન્નુખ આવી ભટકાઇને પાછા ફરવાથી અત્યન્ત ચળકતા અને મનોહર દેખાતા હતા. તથા જે સમુદ્ર મોટા મગરમચ્છો, માછલાં, તિમિતિચિંગલ, વિરુદ્ધ અને તિલિતિલિક વગેરે અનેક પ્રકારના જલચર જીવોના પૂંછડાના આધાતથી ઉત્પન્ન થયેલા કપૂર સમાન સફેદ કીણુના ઢગલાવાળો હતો. વળી જે સમુદ્ર ગંગા વગેરે મહાનદીઓના આવતા વેગવાળા પાણીના પ્રવાહો વડે ઉત્પન્ન થયેલ ગંગાવર્ત નામે ધુમરીમાં પડવાથી ઊંચે ઉછળતા અને પાછા નીચે તેમાંજ પડતા અને એજ કારણે ધુમરીમાં ભમવાથી સ્વભાવે કરીને ચંચળ દેખાતા પાણીવાળો હતો. એવા ક્ષીરસમુદ્રને ત્રિશલારાણીએ સ્વપ્નમાં બોધ્યો.

પછી બારમા સ્વપ્નમાં ત્રિશલારાણીએ દેવવિમાનને દીકું: જે દેવવિમાન નવા ઉદય પામેલા સૂર્યના સરખી કાન્તિવાળું અને ચમકતી શોભાવાળું હતું, ઉત્તમ જાતિના સોના અને મોટા મણિઓના સમૂહથી શ્રેષ્ઠ તેજવાળા એક જ્વરને આઠ થાંભલાઓથી દેહીધ્યમાન હોવાથી આકાશને પ્રકાશમાન કરનાર હતું. સુવર્ણના પતરાંઓમાં લટકેલાં મોતીઓથી અતિશય શ્વેત ધનેલ હતું, જાજ્વલ્યમાન લટકતી દીવ્ય ગુંથેલી ફૂલોની માળાઓવાળું હતું. વૃક્ષ, વૃષભ, અશ્વ, મનુષ્ય, મગર, પક્ષીઓ, સર્પો, કિન્નરો,

હે દેવાનુપ્રિયે ! તેં કલ્યાણકારી ઉદાર સ્વપ્નો બ્રેમાં છે. હે દેવાનુપ્રિયે ! તેં ઉપદ્રવને હરનારાં, ધનની પ્રાપ્તિ કરાવનારાં, મંગલ કરનારાં, શોભાવાળાં તથા આરોગ્ય, ચિદાનંદ, દીર્ઘાયુ તેમજ કલ્યાણ, મંગલ અને વાંચ્છિત વસ્તુની પ્રાપ્તિ કરાવનાર સ્વપ્નો બ્રેમાં છે. એ સ્વપ્ન દર્શનથી હે દેવાનુપ્રિયે ! તેને મણિ, સુવર્ણાદિ ધનનો લાભ થશે, શબ્દાદિ પાંચે ઇન્દ્રિયોના વિષયોનો લાભ થશે, પુત્રનો લાભ થશે, સુખનો લાભ થશે, તથા સાત અંગવાળા રાજ્યનો લાભ થશે. ખરેખર એ પ્રમાણે હે દેવાનુપ્રિયે ! નવ માસ અને સાડાસાત રાત્રિદિવસ વ્યતીત થયે છતે શ્રેષ્ઠ પુત્રને તું જન્મ આપીશ. જે પુત્ર આપણા કુલમાં દવજ સમાન, આપણા કુલમાં દીપક સમાન, આપણા કુલમાં કોકઠી પરાભૂત ન થાય તેવા અચલ પર્વત સમાન, કુલમાં મુકુટ સમાન, કુલમાં તિલક સમાન, કુલની કીર્તિ ફેલાવનાર, કુલનો નિર્વાહ કરનાર, કુલમાં સૂર્ય સમાન, કુલનો આધાર, કુલની વૃદ્ધિ કરનાર, તથા ગ્રાહિ દિશામાં કુલના યશને વિસ્તારનાર, કુલના આશ્રયરૂપ વૃક્ષ સમાન, અને કુલની અત્યંત વૃદ્ધિ કરનાર, મુકોમત્ત હાથપગવાળા, લક્ષણોથી ગ્રોટો હાથપગની રેખાઓ વગેરેથી અને વ્યંજનોથી ગ્રોટો તલ, મસા વગેરેથી યુક્ત હશે, સંપૂર્ણ પાંચે ઇન્દ્રિય સહિત શરીરવાળો, શરીરનું માન અને ઉન્માન—જોગ્યાક જેની અંગાંગર હશે એવો તથા જે પુત્ર શોભાયુક્ત સર્વ અવયવોથી સુંદર શરીરવાળો, ચન્દ્ર સમાન મનોહર આકૃતિવાળો અને જે પ્રિય, મનોહર, દર્શનીય, સુંદર રૂપવાળો હશે એવા પુત્રને તું જન્મ આપીશ.

પરિણામ પામેલા વિકાનવાળો થાશે. ઓટો

કરનાર એવો શૂરવીર થશે, યુધ્ધમાં મહાન શત્રુચ્ચાન છતવામાં સમય અપા પરાક્રમવાળા પાટલ પરાજિત કર્યા વિના પાછો નહિ ફરે એવો થાશે. તે હાથી, ઘોડા, રથ, પાત્રદળ વગેરે મોટી સેના અને વાહનવાળો એવો રાજ્યનો અધિપતિ રાજ થશે.

તેથી હે દેવાનુપ્રિયે ! તે પ્રશસ્ત સ્વપ્ન ભેયાં છે. એમ યેત્રણુવાર સ્વપ્નોનાં વખાણુ કરે છે. પછી તે ત્રિશલારાણી સિધ્ધાર્થ રાજ પાસેથી આ પ્રમાણેનાં સ્વપ્નોના અર્થને સાંભળીને અને તે અર્થ હૃદયમાં ધારી હર્ષ પામીને, સંતોષ પામીને ચાવત્ હર્ષથી પૂર્ણ હૃદયવાળી થઇને હથેળીમાં દશનખ એકબીજા સાથે મેળવી મસ્તક ઉપર અંજલી કરીને આ પ્રમાણે કહેવા લાગી “હે સ્વામિન ! એ અર્થ એમજ છે તમે કહો છો તેમજ છે, યથાર્થ છે. સંદેહ રહિત છે, જે રીતે ઇચ્છેલ હતો તેમજ છે, તમારા સુખથી પડતાંજ એ અર્થને મેં ગ્રહણુ કરેલ છે, વાંછેલો અને પ્રતિવાંછેલો એ અર્થ તમો કહો છો તે સત્ય છે.” એવું બોલીને ત્રિશલારાણીએ સ્વપ્નોને સારી રીતે સ્વીકારે છે. પછી સિધ્ધાર્થ રાજથી આજ્ઞા પામેલ ત્રિશલારાણી વિવિધ પ્રકારના મણિરતનમય અને આશ્ચર્યકારી એવા ભદ્રાસનેથી ભઠીને નહિ અતિ શીઘ્ર તેમ નહિ અતિ ચપલ, ભ્રાંતિ રહિત, વિલંબ રહિત, એવી રાજહંસ સમાન ગતિથી ચાલતી, જ્યાં પોતાની શય્યા હતી ત્યાં આવીને આ પ્રમાણે બોલે છે. ઉત્તમ શ્રેષ્ઠ અને મંગલ કરનારાં એવાં આ સ્વપ્નો બીજાં પાપ સ્વપ્નોથી વિનાશ ન પામે એ રીતે વિચારીને દેવ ગુરુ ધર્મ સંબંધી મંગળ કરનારી શ્રેષ્ઠવાત્સિયાથી પોતે ભગતી અને સખીઓને ભગણુ કરાવતી હું રહું. રાણી ધર્મ ભગણુમાં સખીઓને કહે છે કે આ જગતમાં તીર્થંકર પરમાત્માઓ જેવા જીવો પર ઉપકાર કરનાર કેલ નથી. એ ઉપકારીઓએ દુર્ગતિમાં પડતા જીવોને બચાવવા માટે ધણુ ઉપદેશો આપ્યા છે. તેમાં દુઃખદાયી ભયંકર સંસારમાં પણ સુખની ભાવનાથી આસક્ત બનેલ જીવોને સમન્વવીને સમન્વપૂર્વક બચાવવા જિનેશ્વરેએ અનિત્યાદિ બાર અને મેત્યાદિ ચાર ભાવનાઓ કહેલ છે. સખીઓએ કહ્યું, દેવી ! તીર્થંકરેએ કહેલ એ બાર અને ચાર ભાવનાનું સ્વરૂપ અમને આપ સમન્વશો તો અમારા ઉપર મોટો ઉપકાર થશે, રાણીએ કહ્યું, તમને એ સાંભળવા ઇચ્છા છે તો સાવધાન થઇને

ચાંબળાં. એ ભાવનાઓમાં પોતે ગોતાના આત્માને સંયોધીને જાત કરવાનો છે અને તે આ રીતે તેમને ભાવવાની છે.

પહેલી અતિયભાવના—અરે આત્મન્! તારું આ સુંદર શરીર સંધ્યાનાં વાદળાંના રંગ જેવું ક્ષણભંગુર છે. યુવાનીની સુંદરતા પણ ક્ષણવારમાં ચાલી જનારી છે, આયુષ્ય વાયુના તરંગો જેવું ચંચલ છે, સંપત્તિઓ વિપત્તિઓ લાવનારી છે, સર્વ ઇન્દ્રિયનાં વિષય સાધનો સંધ્યાના રંગ જેવાં ક્ષણિક છે, મિત્ર, સ્ત્રી, સ્વજન, સંબંધીઓનું સુખ પણ સ્વપ્નમાં મળતાં સુખ જેવું ક્ષણિક છે, કારણ કે સ્વપ્ન પૂરું થતાં તે સુખ પૂરું થઈ જાય છે તેવું છે. તો આ સંસારમાં એવી કઈ વસ્તુ છે કે જે આનંદ આપનારી થાય? સવારમાં જે પદાર્થો સુંદર દેખાય છે તેજ પદાર્થો સાંજ સુધીમાં વિનાશ પામતાં જોવાય છે. એ પદાર્થો ઉપર અરે મૂઠ! શું પ્રીતિ કરી શકાય? પૂર્વ યુલ્યથી મળી ગયેલ વૈભવો, સત્તા અને કુટુંબ પરિવારને જોઈને અરે મૂઠ! તું ધમંડ્યુક્ત થા નહિ. એ બધું વીજળીના ઝબકારા જેવું ક્ષણિક છે. યુવાની ક્ષતરાની પૂંછડી જેવી કુટિલ મતિવાળી છે, એને વશ બનેલ જોવો અત્યંત નિંદા ન કરવાનું કરી તેનાં ભયંકર પરિણામ ભોગવે છે. સંસારનું વધારેમાં વધારે કાળ ચાલતું સુખ અનુત્તર વિમાનવાસી દેવોનું હોય છે. તે તેત્રીશ સાગરોપમ સુધી ચાલતું સુખ પણ ખૂટી જાય છે. તો પછી આ સંસારની કઈ વસ્તુ સ્થિર છે? હે જીવ! તું જેમની સાથે નાનપણમાં રમ્યો છે, જેમને તેં ધણા વખાણ્યા છે, અને જેમની સાથે ઘણી પ્રેમવાર્તાઓ કરી છે, તે બધાં રાખમાં મળી ગયાં અને તું નિશ્ચિંતપણે જોઈ છે. તારા પ્રમાદીપણને ધિક્કાર થાઓ. અરે જીવ! આ જમરાજ નિરંતર સ્થાવર અને જંગમ જીવોનું ભક્ષણ કરી રહ્યો છે. એક એક સમયમાં અનંત અનંત જીવોનું ભક્ષણ કરે છે, સુખમાં નાખેલા જીવોને ચાવતા એવા જમરાજને તેના હાથમાં રહેલા એવા આપણને મોઢામાં નાખતાં કેટલી વાર લાગશે? હે આત્મન્! એ જમરાજ તને મોઢામાં ન નાખે ત્યાં સુધીમાં તું તારા જ્ઞાન-દર્શન આગ્રિય સ્વકર્મમાં રમ્યા કર, બિલ્કલ ઉપાગ્રિજાન રહે જાડી દે.

તથા અત્યંત બળથી મહોમત્ત બનેલા સ્વર્ગવાસી દેવો અને ઇન્દ્રો પણ ચમરાજના મુખમાં સપડાઈ ચલાતા છતાં દીત મુખવાળા બને છે. તેઓ શરણુ માટે-દ્વશે દિશા તરફ દયાજનક નજર ફેરવે છે. પરંતુ તેમને ચમરાજના મુખમાંથી બચાવવા કોઈ સમર્થ નથી. આ જીવ મદ્, વિલાસ, આહંકાર વગેરે ત્યાં સુધીજ બતાવી શકે છે કે જ્યાં સુધી તેને ચમરાજના કટાક્ષ બાણોએ વીંધ્યો નથી, જ્યારે ચમરાજ આ જીવને પોતાને આધીન બનાવે છે ત્યારે આ જીવનો પ્રતાપ નાશ પામી બચ છે. ઉદય પામેલ તેજ ઝાંખું પડી બચ છે. ધીરજ ઉદમાદિ નાશ પામી બચ છે. પુષ્ટ શરીર અશક્ત થઇ બચ છે. કુટુંબીઓ એનું ધનાદિ પડાવી લઈ બચ છે, એવી અશરણુ સ્થિતિ આ જીવની થઈ બચ છે. હે જીવ! તું જૈન ધર્મનું શરણુ લે, અને પવિત્ર એવા ચારિત્રનો સ્વીકાર કર, ચારિત્રધારીઓનો સત્સંગ કર કારણ કે, તારા પર પ્રીતિ રાંખતો એવો પણ કુટુંબ પરિવાર મરણહયાવશ પડેલા તને બચાવી શકશે નહિ. હાથી ઘોડા, રથ અને — પદ્ધતિઓથી રક્ષાતા તથા અસ્પૃશ્ય બળને ધારણુ કરતા એવા મહાન રાજાઓને પણ નાના માછલાને જેમ માછીમાર પકડી લઈ બચ તેમ ચમરાજ ઉપાડી બચ છે, બિચારા તે રાજાઓને પણ કોઈ બચાવી શકતું નથી, તેા તને કોણુ બચાવશે? વળી જો આ જીવ બચવા માટે વજના ધરમાં છુપાઈ બચ, મોઢામાં ધાસના તરણા લે, દેવાધિષ્ઠિત એવા મંત્રવિદ્યા અને ઔષધિઓને ઉપયોગમાં લે કે રસાયણ વાપરે, પ્રાણાયમથી લાંબા સમય સુધી પવનને રોકી રાખવાની ક્રિયા કરે કે મોટા પર્વતો પર ચડી બચ કે, ભાગીને સમુદ્રની પેલે પાર ચાલ્યો બચ તેા પણ તેને મરણુ મૂકતું નથી. તેને જરા અવસ્થા પણ છોડતી નથી, રોગો પણ મૂકતા નથી, અને કોઈ બચાવી પણ શકતું નથી. માટે હે જીવ! તું ચેતી જ, જ્ઞાન, — દર્શન — ચારિત્ર — તપરૂપ તથા જ્ઞાન શક્તિપલાવ રૂપ ચાર અંગવાળા ધર્મને આરાધ. એ ધર્મનું શરણુ સ્વીકાર. અરિહંત, સિદ્ધ, સાધુ અને કેવલીક્રિયિત ધર્મ એ ચારનું શરણુ સ્વીકાર. જેથી તું અનાથ મટી સ્વયં નાથ બની જઈશ અને મોક્ષના શાશ્વત મુખનો સ્વામી બનીશ.

ત્રીજી સંસાર ભાવના—હે જીવ! આ અનાદિ સંસારમાં અનંતાનંત વખત જન્મમરણ પામીને અનંત પુદ્ગલ પરાવર્તન સુધી અનંત, અસંખ્ય દુઃખોથી પીડાતો તું ભટક્યો છે. હે જીવ! આ સંસાર અત્યંત ભયંકર છે. આ સંસાર જન્મ, જરા, મરણ, રોગ, શોક, વિયોગ, ચિંતા, અરતિ વગેરેથી તને ભવેભવ પીડનાર છે. આ સંસારમાં એક ચિંતા ગઈ ન હોય ત્યાં બીજી ચિંતા આવી જાય. એક દુઃખ ગયું ન હોય ત્યાં સુધીમાં બીજું દુઃખો આવીને આક્રમણ કરે છે. આ સંસારમાં ક્યારેક આ જીવ પિતાને પાળી પિતા કે દાદો થાય છે. ક્યારેક પુત્રને પુત્ર અને તેનો પણ પુત્ર બને છે. ક્યારેક પત્નીનો પણ પુત્ર થાય છે કે ભાઈ, ભત્રિજો થાય છે. ક્યારેક તેની પત્ની તેનો પતિ થાય છે. અને પતિ, પત્ની થાય છે. માતા પણ પત્ની બને છે અને પત્ની પણ માતા બને છે. શેઠ નોકર બને છે, નોકર શેઠ થાય છે. આવા અનેક વિચિત્ર સંબંધો આ જીવ અનંતીવાર પામ્યો છે. ધર્મ કર્યો વિના આ જીવ આ સંસારમાં નરકાદિમાં ભટક્યાજ કરે છે. અનંત દુઃખોવાળા આ સંસારથી છટી જવા માટે હે જીવ! તું ભવેભવ સર્વવિગ્નિનો સ્વીકાર કરી, પાળ, જેથી તારો સંસાર છટી જાય.

ચોથી એકત્વ ભાવના—હે જીવ! તું જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર ગુણવાળો છો, એકલોજ છો, બાકીનું ધન, પરિચ્છેદ, પરિવાર તારું નથી, એ બધું જન્મજન્મ રૂપ છે. એના ઉપર તારે મમન્ય રાખવું ન જોઈએ. હે જીવ! આ જગતમાં તારું કોણ છે? તેના તું તત્વથી વિચાર કર. જીવ એકલોજ જન્મે છે, એકલોજ મરણ પામે છે, એકલોજ પરભવમાં જાય છે, અને પોતાનાં કલેશ કર્મેણે જીવ એકલો જ ભોગવે છે. પોતાના આત્માની નથી એવી વસ્તુઓને પોતાની માની વર્તનાર આત્મા નરકાદિ દુગ્ગતિ-ઓમાં એકલોજ અનંતકાળ સુધી અનંતાં દુઃખોને ભોગવતો છતો દુઃખી દુઃખી થઈ જાય છે. એ દુઃખોથી શરવા માટે હે જીવ! તારા પોતાના જ જ્ઞાન-દર્શન ચારિત્ર ગુણોમાં રમણતા કર, જેથી મુક્તિ મુખ પામી. પાંચમી અન્યત્વ ભાવના—હે જીવ! સ્ત્રી, પુત્ર, બંધુ, બહેન, માતાપિતા વગેરે કુટુંબીઓ અને ધન, મકાન વગેરે પરિચ્છેદ તારાથી અન્ય છે. તું તેમનાથી અન્ય છે. દુર્ગતિમાં પડતા જોવા તને તેઓ પાંચાવવા સમર્થ નથી. બધાવવાના પાપ નથી. તું દુર્ગતિમાં જઈને ત્યાં જીવે ત્યાં જીવે.

આવવાના પણ નવા, હે જીવ! જન્મના પાઠ પુ કરવા નવા, હે જીવ! નવું જન્મ લે, જેને જોઈને તું ખુશી થાય છે, એ બધા સંસારી સંબંધીઓ તારાથી અન્ય છે, તારું કોઈ દુઃખ છે, જેને જોઈને તું ખુશી થાય છે, એ બધા સંસારી સંબંધીઓ તારાથી અન્ય છે, તારું કોઈ નથી. મોટે એમનામાં આસક્ત બની તું તારૂં જગાડ નહિ, તું તારા આત્માની મિલકત રૂપ જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રમાં આસક્તિ રાખી એમને પોષ. એ તારું ભલું કરશે.

છઠ્ઠી અશુચિભાવના—હે જીવ! આ શરીર મળ, મૂત્ર, માંસ, રુધિર, ચરબી, વીર્ય, પદ્મવગેરેથી ભરેલું અત્યંત અપવિત્ર છે. ગમે તેવી સારી, મનને લલચાવે એવી ખુશખૂ મીઠાઇ વગેરે વસ્તુઓને આ શરીરમાં નાંખીને તરત વસન કરી કાઢીએ તો થોડી વારમાં અપવિત્ર એવા આ શરીરના સંસર્ગથી એ સુગંધી વસ્તુઓ પણ પાસે ઊભી ન શકીએ એવી દુર્ગંધ યુક્ત થઇ જાય છે. એ શરીરના પુરુષના નવ અને સ્ત્રીના બાર ભાગમાંથી મળ, મૂત્ર, વીર્ય, પદ્મ, શ્લેષ્મ વગેરે અશુચિ વસ્તુઓ ઝર્ચા કરે છે. એવું અશુચિમય આ શરીર છે. વળી જે શરીરના એક એક રોમમાં પોણા જ રોગોનો ઉદ્ભવ થતો હોઈ સાડાત્રણ કરોડ રોમવાળું આ શરીર તદ્દન રોગ વ્યાપ્ત છે. એ રોગોની અસહ્ય વેદનાઓ શરીરને કારણે જીવને ભોગવવી પડે છે. તેથી હે જીવ! તું આ શરીર ઉપર મોહ રાખ નહિ, આ શરીરને બાવીસ અભક્ષ્યોથી અને બત્રીશ અનંત કાર્યોથી પોષ નહિ, તથા એને મિષ્ટાન્ન અને રસ વિગાધઓથી પણ પોષ નહિ. આ શરીર મારકૂત તો તું મહાવ્રતોનું પાલન અને ઉચ્ચ તપ કરી કર્મ ખપાવી મોક્ષને મેળવ.

સાતમી આશ્રવ ભાવના—હે જીવ! તું કર્મશ્રવોને તારી પાસે આવવા દેજે નહિ. એ કર્મશ્રવોજી જીવને અનંતાનંત કાળ સુધી નરકાદિ ગતિઓમાં ભટકાવી અનંતાનંત દુઃખોથી પીડે છે. તેથી એ કર્મશ્રવોને આવતા અટકાવવા મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, કષાય, ઇન્દ્રિય, યોગ અને પરચીશ ક્રિયાઓ ઉપર વિજય—મેળવવા સતત પ્રયત્ન કરતો થઈ જા. તું જો મનને, વચનને અને ક્રિયાને સતત સત્સંગમાં જોડી દેશે તો મિથ્યાત્વાદિ ઉપર વિજય મેળવી કર્મશ્રવોને અટકાવીને શાશ્વત સુખને મેળવી શકીશ.

આઠમી સંવર ભાવના :—હે જીવ! તું સંસારમાં અનાદિ અનંતકાળ રખડાવી અત્યંત અસહ્ય દુઃખોથી પીડનાર એવા કર્મશ્રવોનાં દુરોને બંધ કરવા સંવરમય જીવન બનાવ. એટલે તું પાંચ

સમિતિઓને આનંદ, ત્રણ ગુનિઓને ધારણ કર, બાવીશ પરિપોષેને જીત, દશ પ્રકારના યતિધર્મને પાળ, બાર પ્રકારની ભાવનાઓને ભાવ, અને પાંચ પ્રકારના ચાત્રિઓને જીવનમાં આણુ. એ રીતના સત્તાવન પ્રકારના સંવતનત્વ સાધી તારા આત્મામાં આવતા નવા કર્માશ્રિવોને અટકાવ. એ રીતે કરવાથી તું કર્મ મુક્ત બની શાશ્વત સુખનો ભોક્તા બની શકશે.

નવમી નિર્જેરા ભાવના—હે જીવ ! તેં અનાદિકાળથી મિથ્યાત્વ અને અજ્ઞાન વશ બનીને જે અનંતકાળ સુધી અનંત અસહ્ય દુઃખ આપનારાં કર્મો બાંધ્યા છે, તે કર્મોની સકામ નિર્જેરા કર. અનશન, ઊનોદરિકા, વૃત્તિસંક્ષેપ, રસત્યાગ, કાયકલેશ, અને સંલીનતા એ છ પ્રકારનું બાહ્યતંત્ર કરી, અને પ્રાયશ્ચિત, વિનય, વૈયાવચ્ચ, સ્વાધ્યાય, ધ્યાન અને ઉત્સર્ગ એ છ પ્રકારનું અભ્યંતર તંત્ર કરી એ બાર પ્રકારના તંત્રથી સકામ નિર્જેરા કરી એ પુરાણા કર્મોને નિર્જેરાવી, નાશ કરી નાખ. એ વિના તું અનંત દુઃખ પરંપરાથી છટી શકીશ નહિ. એ તંત્ર એવી મહાન શક્તિ ધરાવે છે કે એ તંત્ર કઠિનમાં કઠિન એવાં નિકાચિત કર્મોનાં પણ નાશ કરી દે છે. તે અનેક સિદ્ધિઓ અને અનેક લઘિધ્યોને પણ પ્રાપ્ત કરાવી દે છે. અસાધ્ય કાર્યોને પણ સાધી દે છે, અને જીવને સર્વ કર્મોથી મહાને માટે મુક્ત કરી સિદ્ધ પરમાત્મા બનાવી દે છે. માટે હે જીવ ! તું સતત અપ્રમત્ત બની બાર પ્રકારનું તંત્ર કરી કર્મોને નિર્જેરા નાખ.

દશમી લોકસ્વરૂપ ભાવના—હે જીવ ! આ લોક ચૌદ-રાજલોક પ્રમાણ અને ત્રણ ભુવન સ્વરૂપ છે. નીચે સાત રાજલોક છે. તેમાં એક એક રાજલોકને આંતરે સાત નરક પૃથ્વીઓ છે. દરેક નરક પૃથ્વીની નીચે અનુક્રમે ધનોદધિ, ધનવાત, તનુવાત અને આકાશ છે. સાતમી નરક પૃથ્વી સર્વ નરક પૃથ્વીઓથી નીચે છે, તે સાત રાજલોક પ્રમાણ લાંબી, પહોળી અને ગોળાકાર છે. તેના ઉપર એક રાજલોક ઊંચે છઠ્ઠી નરક છે, તે છ રાજલોક લાંબી, પહોળી અને ગોળાકાર છે. એજ રીતે એક એક રાજલોકને આંતરે ઉપર ઉપર ક્રમશઃ પાંચમી પાંચ, ચોથી ચાર, ત્રીજી ત્રણ, બીજી બે, અને પહેલી એક રાજલોક પ્રમાણ લાંબી, પહોળી, ગોળાકાર નરક પૃથ્વીઓ છે. આ સાતે નરકોમાં પાપ કરીને

દુઃખો ભાગવતા રહે છે. પહેલી નરક પૃથ્વીના આંતરમાં દસ પ્રકારના ભવનનાં નિ દેવો રહે છે. તે કૃષ્ણ
 તિર્થલોક છે. તેમાં નીચે આઠ પ્રકારના અંતરે, અને તેની ઉપર આઠ પ્રકારના વાયવ્યનર દેવો રહે
 છે. તેના ઉપર પાંચ ભરત, પાંચ ઐરવત અને પાંચ મહાવિકિટ રેવ છે. તેમાં મનુષ્યો રહે છે. તેઓ
 વિશિષ્ટ પ્રકારે મર્યાદા આપવાના હકીમે મેલે પણ જર્જર રહે છે, અને મર્યાદા ન કરવાના આદેશનિમાં
 દુઃખોને સહન કરતા ભરે છે. ત્યાં ધીસ અહર્યર્ણનો દેવો અને અપ્પન અંતરીપ છે. તેમાં
 યુગલિક વ્યવહારવાળા મનુષ્યો રહે છે. મનુષ્યના જન્મ મરણાદિ ત્યાં થાય છે તેમ અંતરીપ પ્રમાણ
 દેવ-લોક રજસીક પ્રમાણ ધોળા પહેળા અને ગોળાકાર એવા તિર્થલોકમાં છે. એ તિર્થલોકની
 મધ્યમાં થાળીના આકારે એક સાથ ચોળનો નરુદીપ છે. તેને કુરમાં ચક્રવાકાદે એક એકની દિગ્ગુણ
 પ્રમાણવાળા અસંખ્ય અસંખ્ય દીપો અને સમૂહો છે. તે એક પછી એક, એક પીળને ચીરણાકને
 રહેલા છે. તે તિર્થલોકના અંત ભાગમાં અર્ધચંદ્ર પ્રમાણનો રત્નચંદ્રમાળ સમૂહ અંતરે રસાશિની
 રહેલો છે. તેમાં એકદ્રિય, તેજદ્રિય, ચૌરિદ્રિય ને ત્રિચંદ્રચંદ્રિય એવા જન્મ મરણાદિ રહે છે.
 તિર્થલોક રામભૂતતા પૃથ્વીથી ઉપર અને નીચે નવસો નવસો ચોળનો છે. તેમાં કૃષ્ણના નવસો
 ચોળનમાં ઉપરના જે એકસોથી ચોળન છે. તેમાં ચૂર્ણ, ચંદ્ર, શ્રદ્ધ, નક્ષત્ર અને તારા એમ પાંચ
 પ્રકારના ચર અને ચિત્તર ત્ર્યોનિતી દેવો રહે છે. ઉપરનો ઉર્ધ્વલોક શ્રદ્ધા ચાત રાજસીક પ્રમાણ
 છે. તેમાં નીચેથી ઉપર ક્રમશઃ ચાર દેવલોક, નવ શ્રેણિક, પાંચ અનુચર વિમાનો છે. તેમાં ચેમાનિક
 દેવો ઉત્પત્ત થાય છે. તેના ઉપર શિદ્ધશિલા છે. તેથી ઉપર એક ચોળ પર ચૌદ રાજસીકોના અંત
 ભાગ છે, તેમાં કર્મશય દરી ચોથ પામેલા અનંતા શિદ્ધ પરમાત્માઓ રહે છે. કેટ નાથ રાખી
 પગ ધાયા પહેળા દરી કલ્પા રહેલા પુરુષ જેની ગોળાકાર આકૃતિવાળા આ ચૌદરાજસીકમાં ગનિરહાયક
 ધર્માસ્તિકાય, રિતરતા સહાયક અધર્માસ્તિકાય અને આવકાશ દેનાર આકાશાસ્તિકાય છે, નથા અવાસ્તિક-
 કાય, પુરુષાસ્તિકાય અને કાળ એમ છ દ્રવ્યો સમાકાળ રહે છે. આ ચૌદરાજસીકમાં સર્વસ્થાને ચાર્યથી

લાખ જીવોનિચો રહેલી છે, તેમાં અનંતવાર જન્મ મરણાદિ લેતો આ જીવ અનંત દુઃખોને ભોગવતો અત્યંત દુઃખી દુઃખી થઈ ગયેલ છે. હે જીવ! તને એ દિવસ ક્યારે આવશે કે તું જૈન ધર્મને આરાધી, ધર્મમય જીવન વિતાવી, સર્વ કર્મોને ખપાવી ચૌહ રાજલોકને અંતે સિદ્ધ પરમાત્મા થઈને બિરાજીશ?

અગિયારમી યોધિ દુર્લભ ભાવના—હે જીવ! તું અનાદિ કાળથી મિથ્યાત્વને વશ બની પાંચે ધન્દ્રિયોના વિષયોપભોગને સુખનું સર્વસ્વ માની, એમાંજ રાગ્યો માગ્યો રહી અનંત ભવો કરી અનંત દુઃખોનો ભોક્તા બની ગયો. તેં તને પોતાને ઝાળખવાનો ક્યારે પણ પ્રયત્ન કરેલ નથી, તેથી સર્વ દુઃખથી મુક્ત કરનાર દુર્લભ એવા યોધિરત્નને પામ્યો નથી. મિથ્યાત્વીઓના જ સંસર્ગમાં રહી તેમની કુચુક્તિઓથી ભ્રમિત થઈ તું યોધિરત્નને પમાડનાર એવા સદ્ગુરુઓ વગેરેના સંસર્ગથી દૂર રહ્યો છે. તો તને દુર્લભ એવું યોધિરત્ન કેમ પ્રાપ્ત થાય? અને યોધિરત્ન વિના સર્વદુઃખથી મુક્તિવાળો મોક્ષ તને કેમ પ્રાપ્ત થાય? તેથી હે જીવ! તું સદ્ગુરુઓનો સતત સત્સંગ કરી દુર્લભ એવા યોધિરત્નને મેળવ. જેથી તને સહેલાઈથી મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય.

બારમી ધર્મભાવના :—હે જીવ! તું ઉપકારી એવા જિનેશ્વરદેવોએ કહેલ દેશવિરતિ અને સર્વવિરતિ સ્વરૂપ ધર્મને તથા દાન, શીલ, તપ અને ભાવધર્મને તેમજ સમ્યગ્ દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર તથા ક્ષમા, મૃદુતા, સરલતા, નિર્લોભતા, તપ, સંયમ, સત્ય, શૌચ, નિષ્પણ્ડિતા અને પ્રલયચર્યરૂપ દશ પ્રકારના ચતિધર્મને આરાધી જીવન સફલ બનાવ. એ ધર્મ મળવો અત્યંત દુર્લભ છે, એ ધર્મની આરાધનાના પ્રતાપે જ જીવ સર્વ સંપત્તિઓ, સર્વ લલિધંઓ, સર્વ સિદ્ધિઓ, સર્વ સત્તાઓ અને સર્વ પદવીઓને પામે છે. અરિહંત અને સિદ્ધ પરમાત્મા પણ બને છે. તથા સર્વ દુઃખથી મુક્ત બની શાશ્વત સુખને જીવ પ્રાપ્ત કરે છે. તેથી હે જીવ! તું એ રીતે ધર્મઆરાધનામય જીવન બનાવી શાશ્વતકાળ સુધી સુખી થા. આ બાર ભાવનાનું સ્વરૂપ જણાવી રાણીએ આ રીતે જિનેશ્વરદેવે કહેલ આર ભાવનાનું અર્થક્રમ પણ કર્યું.

આવ્યા અને હાથ બેડી અંજલિ કરીને આપની આજ્ઞા પ્રમાણે બધું તૈયાર કર્યું છે એવી ખબર આપી.

રાત્રિ પૂર્ણ થયે છે તે બીજે દિવસે સૂર્ય વિકાસી ક્રમણા વિકસિત થયાં અને ચંદ્રવિકાસી ક્રમણા કુરમાઈ ગયાં. એટલે સૂર્ય ઉદય પામ્યો, ત્યારે પ્રભાતના સમયે એ સૂર્ય રાતા અશોક વૃક્ષની કાંતિ જેવો, કેસુડાના ફૂલ જેવો, પોપટની—ચાંચ જેવો, ચણોઠીના અર્ધ લાલ ભાગ જેવો, બપોરીઆના ફૂલ જેવો, પારેવાના પગ તથા આંખો જેવો, કોષિત કોચલની આંખો જેવો, બસુદના પુષ્પના સમૂહ જેવો, હિંગલાના સમૂહ જેવો, અને એવી બીજી બધી રાત્રી વસ્તુઓ જેવો લાલ રંગવાળો દેખાતો હતો. વળી રક્તવર્ણથી શોભતો એવો એ સૂર્ય પદ્મદ્રહ વગેરે સ્થાનોમાં રહેલા ક્રમણવનોને વિકરન્વર કરનારો, એક હુબર કિરણોવાળો, દિવસને કરનારો અને તેજથી ચમકતો હતો, તે ઉદય પામેલા સૂર્યનાં કિરણોના પ્રતોષે અંધકારનો નાશ થયો. તેના બાલ આતપ—તડકાથી બણે જીવલોક પૂર્ણ લાલ રંગનો થયો ત્યારે સિંધધાર્ય રાજ શય્યાથી ઊઠ્યા. પછી બાબેઠ પર પગ રાખી નીચે ઉતરી ન્યાં મદલ યુધ્ધ કરવાની શાળા છે તે સ્થાને ગયા. ત્યાં અનેક પ્રકારની ફૂદલું, બાહુ વગેરેને મરોડવું, મદલયુધ્ધ કરવું એવી મહેનતવાળી કસરતોને કરી સિંધધાર્ય રાજ થાકી ગયા ત્યારે આખા શરીરે અને શરીરના બધા અવયવોને પ્રીતિ ઉપજાવનારાં તેલો ચોળીને મર્દન કરવામાં આવ્યા, જે તેલો સૂંઘવા યોગ્ય, સુગંધથી બહેકતાં, જાડરને તેજ કરનારાં, બળને વધારનારાં, માંસની વૃદ્ધિ કરનારાં, વીર્યને વધારનારાં, બધી ઇન્દ્રિયોને તથા બધાં ગાત્રોને સુખમય કરનારાં, સોવાર અને હુબરવાર પકાવેલાં એવા શતપાક અને સહસ્રપાક વગેરે અનેક જાતનાં ઉત્તમ સુગંધવાળાં હતાં. એવાં તેલોથી તે સિંધધાર્ય રાજને આખા શરીરના અવયવે નિપુણ માણુસોએ માલિશ કર્યું. જે માણુસો હાથેપગે સુકોમળ તળિયાવાળા હતા, તેલ લગાડવામાં, તેલની માલિશ કરવામાં, અને માલિશ કરેલ તેલને પરસેવા વાટે બહાર કાઢી નાખવામાં શરીરને જે ફાયદાઓ થાય તે બધું બરાબર બાણુનારા હતા, સમયના બાણુકાર હતા. કોઈપણ કાર્ય શીઘ્રતાથી કરી આપનારા, તથા મર્દન કરનારાઓમાં અગ્રેસર હતા. શરીરે પુષ્ટ, બુધ્ધિવાળા, વિવેકવાળા, થાકે નહીં.

એવા મનોહર વીરવલ્લભને ધારણ કરનારા થયા. વધારે શું કહીએ એ રાજ સાક્ષાત્ કલ્પવૃક્ષ જેવા અલંકૃત થયા. જેમ કલ્પવૃક્ષ પત્ર, પુષ્પ, ફળોથી અત્યંત શોભિત થાય તેમ મુકુટ વગેરે અલંકારોથી અલંકૃત થયેલા અને કોરંટ વૃક્ષના ફુલોની માળાઓથી અત્યંત શોભતા એવા છત્રને ધારણ કરેલા થયા, વળી ઉજ્જવલ શ્રેષ્ઠ ચામરોથી વિંઝાતા એવા જેમને જેવાથી માણસો જય જય શબ્દ કરતા હતા એવા સિદ્ધાર્થ રાજ જ્યારે સ્નાનધરથી રાજ્યસભામાં જવા નીકળ્યા ત્યારે કેવા કેવા પુરુષોથી પરિવેશ હતા તે કહે છે. અનેક ગણનાયકો, દંડનાયકો, માંડલિક રાજ્યો, ઇશ્વરો, યુવરાજો, પાટવી કુમારો, તલવરો-રાજ્યો ખુશી થઇને જેમને તલવાર આપેલ હોય એવા રાજપુરુષો, પ્રતિહારો, અમાત્યો, સેવકો, કોટુંબિકો-કુટુંબના વડિલો, મંત્રિઓ, મહામંત્રિઓ, જ્યોતિષિઓ, પ્રતિહારો, અમાત્યો, સેવકો, રાજની પાસે એસનારા પીઠમદંકો, કર ભરનારા નગરજનો, વ્યાપારીઓ, શ્રીદેવીની છાપવાળા સુવર્ણનો પટ મસ્તક પર પહેરનારા શ્રેષ્ઠિજનો, મોટા મોટા સાર્થવાહો, સેનાપતિઓ, દૂતો, અને સંધિપાલો વગેરેથી પરિવેશ સિદ્ધાર્થ રાજ હતા. અહીં સંધિપાલકની કથા કહેવાય છે.

દેશોની સરહદોને બંને તે સંધિપાલકો. સરહદ માટે રાજ્યો વચ્ચે ક્ષણ થાય ત્યારે સંધિ કરી આપે છે. કૌશાંબી નગરીમાં જિતશત્રુ રાજ હતા તે રાજને કોઈ પુરુષે કહ્યું કે, બીજા બધા અધિકારીઓ બરાબર કામ કરે છે, પરંતુ સંધિપાલક તો એસીને ખાય છે. તે સાંભળી રાજ્યે સંધિપાલકને કહ્યું કે, તમે એસીને ખાઓ છા પણ કાંઈ કરતા નથી આ સાંભળીને સંધિપાલકે કહ્યું કે હે રાજન ! અમે જે કરીએ તે બીજા ન કરી શકે અમે શત્રુને મિત્ર અને મિત્રને શત્રુ કરી દઇએ અને બીજા પણ બુદ્ધિનાં મોટાં મોટાં કાર્યો કરીએ એટલે કોગટવું ખાતા નથી. રાજ્યે તેની પરીક્ષા માટે એક સીવલ ડાળલો આપીને તેને કહ્યું, અદિમર્દન રાજ અમારો શત્રુ છે તેને આ આપજે અને મિત્રાચારી કરાવી આવજે. સંધિપાલક તે લઇને અરિમર્દન રાજ પાસે પહોંચ્યો અને સભામાં નમસ્કાર કરી ભેટણું આપ્યું. રાજ્યે તેને ખોલી બેસ્યું તો તે ડાળલામાંથી એક સોનાની ડાળલી નીકળી તેને

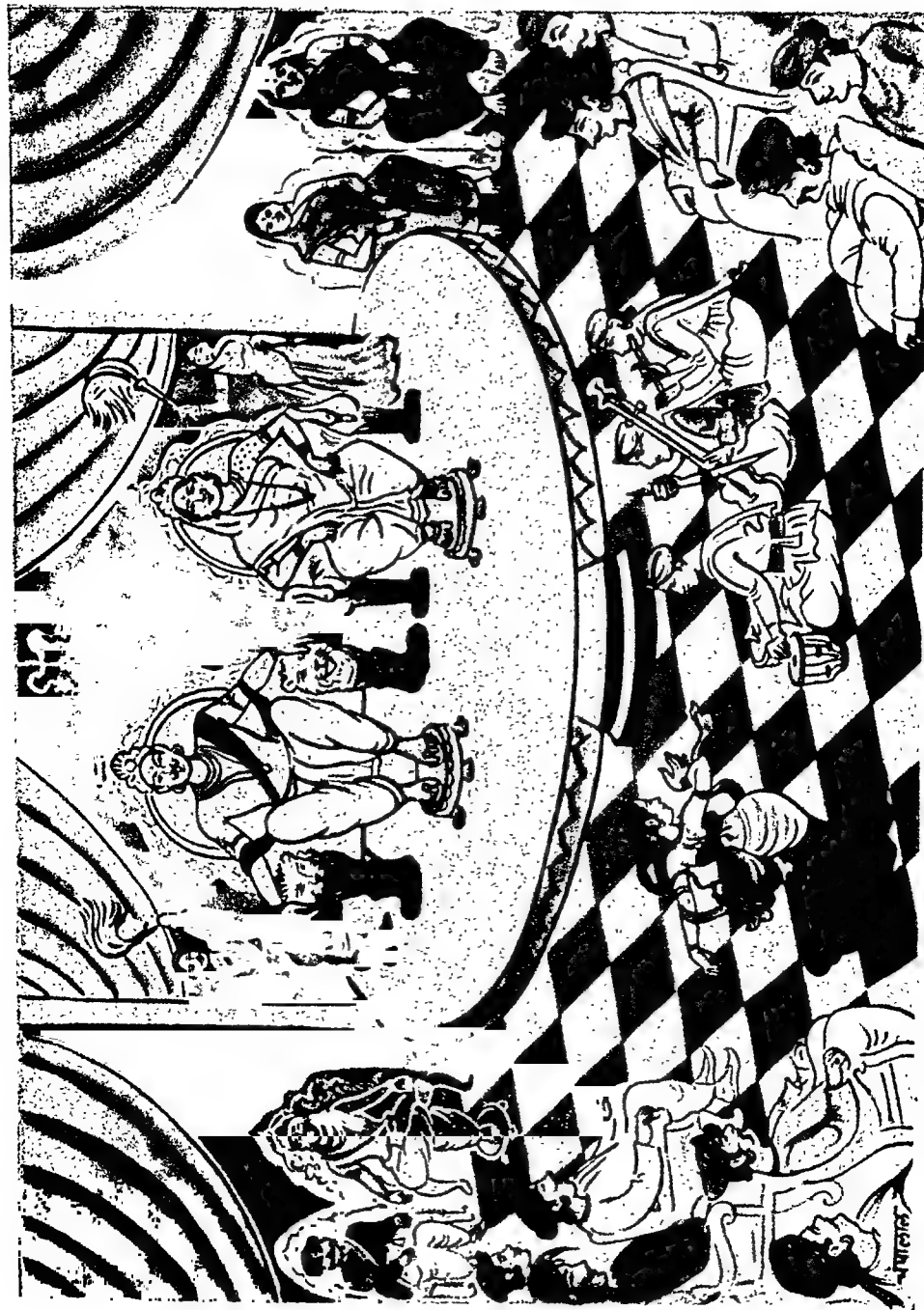
આચાર કરી, રાજસભાને યોગ્ય માંગલિક એવા શ્વેત ઉત્તમ પ્રકારનાં વસ્ત્રો શરીરે પહેરી તથા કિંમતી અલંકારોથી અલંકૃત થઈ, માંગલિક માટે શ્વેત સરસવ અને હુર્વા મસ્તક ઉપર પાઘડીમાં રાખીને પોતપોતાનાં ઘરોમાંથી નીકળે છે.

પછી નગરના મધ્ય ભાગમાંથી પસાર થઈ, મહેલોમાં મુકુટ સમાન એવા સિંધધાર્થ રાજના શ્રેષ્ઠ મહેલના મુખ્ય દરવાજા પાસે આવીને વિચાર વિનિમય કરીને કહેવા લાગ્યા કે, આપણામાંથી કોઈએકને નેતા બનાવવો, કારણ કે, નિર્નાયક ટોળું પરસ્પર લડવા માંડે, માટે કયાંય પણ જય પામે નહિ. તેથી આપણે પરસ્પર સ્વપ્નાનો અર્થ વિચારીને કોઈએકને નેતા કરી તેના મુખથી સ્વપ્નાનો અર્થ રાજ સમક્ષ કહેવો. પરંતુ દરેકે ભુદો ભુદો અર્થ કહેવો નહીં. જેથી આદરણીય બનશું. જે સમુદાયમાં સર્વ માણસો આગેવાન થવા માગતા હોય, સર્વ પોતાને મહાપંડિત માનતા હોય, અને સર્વ મોટાઈ મેળવવા ઇચ્છતા હોય તે સમુદાય છિન્નભિન્ન થઈ જાય છે. હાંસીપાત્ર થાય છે, અને દુઃખી થાય છે.

આ ઉપર પાંચસો સુભટોનો વૃત્તાંત કહેવાય છે.

કોઈ વખતે આસપાસથી ભેગા થયેલા પાંચસો બહાદુર લડવૈયા સુભટો નોકરીની ઇચ્છાથી કોઈ રાજ પાસે આવ્યા. રાજાએ મંત્રીની સલાહથી તેમની પરીક્ષા કરવા બંધાને એકજ પલંગ આપ્યો. પાંચસોમાંથી પલંગ પર કોણ સૂવે એ બાબત વંધી પડ્યો, એક કહે હું સૌથી મોટો છું, પલંગ પર સૂવાનો મારો અધિકાર છે. બીજે કહે મારું કુટુંબ ખાનદાન છે મારા બાપદાદા મહા પરાક્રમી અને પ્રતિષ્ઠિત થઈ ગયા છે, તેથી પલંગ પર સૂવાનો મારો અધિકાર છે. ત્રીજે કહે આપણામાંથી મારા કરતાં બુદ્ધિ અને બળમાં કોઈ મોટો નથી તેથી આ પલંગ પર સૂવાનો મારો અધિકાર છે. આ રીતે પરસ્પર વાદ થયો. ત્યારે એક ડાહ્યા માણસે કહ્યું કે ભાઈઓ! આપણે બંધાજ પરાક્રમી અને કુળવાન છીએ, તેથી આ વાદ છોડીને પલંગને વચ્ચે રાખીને પછી પલંગ તરફ પગ રાખીને આપણે બધા સૂઈ જઈએ. જેથી નાનો મોટો કોઈ ન કહેવાય. આ વાત બંધાને ગમી ગઈ તેથી અભિમાનપૂર્વક બધા પલંગ સામે

શ્રી સિદ્ધાર્થ રાજ નિશાદેવી સહિત સભામાં બિરાજે છે.

આ પ્રમાણે આણીવીદ સાંભળીને સિદ્ધાર્થ રાજ્યે રવાના પાકકાળ પહોંચી પુણ્યપ્રાપ્તિની પૂજા અને વસ્ત્રાદિથી સત્કાર કર્યો અને સન્માન કર્યું. ત્યાર પછી સ્વપ્નસદાય પાકકેડા પૂર્વે ગોઠવી રાખેલ ભદ્રાસનો ઉપર બેસે છે.

સિદ્ધાર્થ રાજની રાજરણામાં કેટલાક વિચક્ષણ પુરુષો હતા, વિચક્ષણ પુરુષ ઉપર અર્ધ કર્યા કરે છે.

પૃથ્વી ભૂમણું નગરમાં જિત્તાડિ નામે દુબ્ધ સ્વભાવચર્ચો રાજા હતો, તેણે શોકેન બેઠાં આજ દહ નિર્ધન કરી નાખ્યા હતા. ત્યાંનાં જિનહત્ત નામના શોક યુનામાં આવતા નર્મી રાજ્યે તેને આપરાધમાં લેવા પ્રધાન બતાવ્યો, જિનહત્ત શોક ન્યાયથી રાજકાર્ય સંભાળતા હતા. એક વખત રાજની માતા મરી ગયાં એજ દિવસે રાજને ત્યાં પુત્ર પણ જન્મ્યો. રાજને લાગ્યું કે, પ્રધાન અને મહાજન પુત્ર જન્મની ખુશાલી બતાવવા આવશે, અથવા માતાના મૃત્યુનો શોક પ્રદર્શિત કરવા આવશે તો તેમને બંને રીતે દંડવાનો આ સારો અવસર આવ્યો છે. પછી બુદ્ધિશાળી તે પ્રધાને મહાજનને સાથે સહ રાજરણામાં આવી રાજને કહ્યું કે હે રાજનું! આપ કહેા તેા અમે આ શ્રીકિળ આપની આપના પુત્ર જન્મનેો મહોત્સવ મનાવીએ અને આપ કહેા તેા આપનાં માતાહતા મૃત્યુનો શોક પ્રદર્શિત કરીએ. પ્રધાન અને મહાજનનાં આવાં વચન સાંભળી તેમને ઘણા બુદ્ધિશાળી બાગી રાજ્યે ખુશી થકને પહેલા પુત્ર જન્મનો ઉત્સવ કરીને પછી માતાનો શોક નિવાર્યો, તથા માતાના દેશમાં દંડ કર વગેરે દુર કરાવી ન્યાય માર્ગ પ્રવર્તવ્યો. આ વિચક્ષણ પુરુષ પર જિનહત્ત શોકની કથા કરી.

પછી સિદ્ધાર્થ રાજ વિશલાવાણીને પહાડમાં બેસાડે છે, અને ગોતે લાયમાં કુળદૂત થકને સ્વપ્ન પાકકેડાને સ્વપ્નોનું કળ પૂછે છે, કારણ કે રાજની પાસે, દેવની પાસે, શુદ્ધની પાસે અને નિમિત્તિયાની પાસે બાલી લાયે જવું ન બેઠ્યો. કળ મુકવાથી કંઇ પ્રાપ્ત થાય છે, તે ઉપર મુલદેવની કથા કહે છે.

ભિક્ષા માટે ગયો. ભિક્ષામાં મળેલ અહરના બાકીને લઈને તે ગામ બહાર તળાવને કાંઠે આવ્યો. પછી
 ખાવા બેઠો ત્યારે એને ગ્યેલા વિચાર આવ્યો કે, મારા ઘણું ઉપવાસ થઈ ગયા. તેથી આ અહુમતપનાં
 પાવણે કોઈ મહાપુરુષને આપીને પછી પાવણું કરું તો શાકું. આ કારણે એના મુલ્યથી કોઈ મુનિવર
 ત્યાં આવી ચડ્યા. મૂલદેવે તેમને ત્રણ પ્રદક્ષિણાપૂર્વક વંદન કરીને વિનંતિ કરી બાબ પૂર્વક અહરના
 બાકીના વહેંડોવ્યા. આ સમયે ત્યાં ધૂસ ઉપર ચહેલા કોઈ દેવે અહરના બાકીના બેઠને કહ્યું કે “વસાળ
 તે નરાળ કુમારના હુતિ સાચુ પાળવું.” એમ કહ્યા પછી મૂલદેવને કહ્યું કે તારે આ યજ્ઞોકતા બીજી
 એ પદ કહીને તેમાં બે માંગણું હોય તે માંગી લે. પછી “મળિયંત દેવરત્તં, દુષ્ટીમહસ્ત્તં સ્વતંત્ર”
 એ રીતે બે પદ કહી મૂલદેવે માંગી લીધું. ત્યારે દેવે કહ્યું કે આજથી શાતમે દિવસે તું દેવકર્માને
 અને હજાર હાથી સહિત રાજ્યને ચેળવીશ. પછી સંતુષ્ટ એવા મૂલદેવે બાકીના બાકીના બાકી પાણી
 પીને જોનાતર નગરે પહોંચી ગામની બહાર એક દેવમંદિરમાં ઘણા માણસો સૂતા હતા ત્યાં યજ્ઞન
 કર્યું. લગભગ રાત્રી પૂર્ણ થવા આવી ત્યારે જોણે સ્વપ્નમાં પૂર્ણચંદને મુખમાં પ્રવેશ કરતો જોયો.
 આવું જ સ્વપ્ન ત્યાં ચતેલા કોઈ કાપડી બાવોને પણ આવ્યું. એ વાન તેણે સવારમાં બીજા કાપડી
 બાવોગોને કહી ત્યારે તેજોગ્યો કહ્યું કે, આજે તું ભિક્ષા લેવા જઈશ ત્યારે ઘી, ગોળ સહિત રોટલો
 તને મળશે. પછી ખુશી થયેલા તે કાપડી ભિક્ષા લેવા ગયો ત્યારે તેને ઘી, ગોળ સહિત રોટલો જ
 મળ્યો. આ સમયે મૂલદેવ વિચારના લાગ્યો કે, આ સ્વપ્નનું ફળ તો ઘણું જ સારું મળે પરંતુ આ કાપડી
 અજ્ઞાનતાથી થોડામાં તે ફળ જોઈ બેઠો. પછી મૂલદેવે ઉદ્યાનમાંથી ફળદ્રૂપ થઈ સ્વપ્નફળ કહેનારના
 ઘરે જઈ તેને પોતાના સ્વપ્નનું ફળ પૂછ્યું. જ્યોતિષીએ કહ્યું કે, એ તું મારી પુત્રીને પગણે તો હું
 તને સ્વપ્નફળ કહું. પછી મૂલદેવે તે કમૂલ કરવાથી જ્યોતિષીએ કહ્યું કે, આજથી શાતમે દિવસે તું
 રાજ્ય પામીશ. આ સાંભળી મૂલદેવ તેની પુત્રીને પગણીને રજો. એક દિવસ તે ગામના તળાવની
 પાળે સૂતા હોતો, ત્યારે તે નગરનો અપુત્રીએ રાત્ર મરી જવાથી પ્રધાન બાઈએ પંચ દિવ્ય

નવાવમાન, રત્નરાગ, આગનાશખા, દેવદર્શન, મેઘ, સુવાણી, ગ્રહા, અને કૃષ્ણા. હે દેવાનુચિત !
 એ વીણ મહારવખનોમાંથી અશિરંત ગર્ભમાં આવે ત્યારે અગ્નિદંતની માતાઓ, અને ચક્રવર્તી ગર્ભમાં
 આવે ત્યારે ચક્રવર્તીની માતાઓ હાથી બળદ વગેરે ચૌદ મહારવખોને જોઈને જાગે છે, વાસુદેવ ગર્ભમાં
 આવે ત્યારે વાસુદેવની માતાઓ એ ચૌદ મહારવખોમાંથી સાત મહારવખોને જોઈને જાગે છે, બલદેવ
 ગર્ભમાં આવે ત્યારે બલદેવની માતાઓ એ ચૌદ મહારવખોમાંથી ચાર મહારવખોને જોઈને જાગે છે,
 માંડલિક ગર્ભમાં આવે ત્યારે માંડલિક રાજની માતાઓ એ ચૌદ મહારવખોમાંથી એક મહારવખોને
 જોઈને જાગે છે.

સ્વપ્ન શાસ્ત્રમાં નવ પ્રકારનાં સ્વપ્નો કહ્યાં છે તે કહેવાય છે. પ્રથમ અનુભવેલ હકીકત સ્વપ્નમાં જોવાય, સાંભળેલ હકીકત સ્વપ્નમાં જોવાય, દેખેલી હકીકત સ્વપ્નમાં દેખાય, વાત પિતા અને કુટુંબ વિકારથી સ્વપ્ન આવે. સ્વપ્ન ભાવે અથવા મહામૃત્તાદિકની પીડાથી સ્વપ્ન આવે. ચિંતામાં પડેલને સ્વપ્ન આવે, જો છ પ્રકારનાં સ્વપ્નો નિષ્ફલ હોય છે. જોવાં સ્વપ્નોનું શુભ કે અશુભ ફલ પ્રાપ્ત થતું નથી. પરંતુ ફલ આદિની સહાયથી સ્વપ્ન આવે, ધર્મકાર્યના પ્રભાવથી સ્વપ્ન આવે, કે ઉત્કૃષ્ટ યોગ્યતા યોગે સ્વપ્નો આવે, યોગકાર્યના પ્રભાવે કે ઉત્કૃષ્ટ પાપના યોગે સ્વપ્ન આવે, જો ત્રણ પ્રકારનાં સ્વપ્નો આવે તેનું શુભાશુભ ફલ પ્રાપ્ત થાય છે. રાત્રીના પહેલા પહેલે સ્વપ્ન આવે તેનું ફલ બાર મહિને મળે છે, બીજે પહેલે સ્વપ્ન આવે તેનું ફલ આઠ માસે મળે છે, ત્રીજ પહેલે સ્વપ્ન આવે તેનું ફલ ત્રણ મહિને મળે છે, ચોથે પહેલે સ્વપ્ન આવે તેનું ફલ એક મહિને મળે છે, અને રાત્રીની કંદરી એ ઘડીના સમયે સ્વપ્ન આવે તેનું ફલ દસ દિવસમાં મળે છે, તથા ચૈત્ર્યેદિય સમયે આવેલ સ્વપ્નનું ફલ પ્રાચે તેજ દિવસે મળે છે. ઉપરાઉપરી આવેલાં, દિવસે આવેલાં, માનસિક વ્યાધિ અને રાત્રીઉંઝિ આદિથી આવેલ તથા મળમૂલના રોકાણથી આવેલાં સ્વપ્નો નિષ્ફળ જતાં. જે મનુષ્ય મનરેકન હોય, જેની રસરુચિસાદિ-પાતુઓ સમ હોય, જે સ્વર ચિત્તચાળા હોય, જે કંદ્રિયા ઉપર સંયમ રાખનાર હોય, તથા જે દયાળુ હોય, તેનું સ્વપ્ન પ્રાચે દૃઢિચ્છન ફળને આપનારૂં થાય છે. અરણ્ય

હાથી, વાહન, આસન, ધર કે વસ્ત્ર, વગેરે અપહરણ થતું સ્વપ્નામાં ભુજ્યે તો રાત્રને તેના પર શંકા થાય. બંધુઓમાં વિરોધ થાય, અને ધનની નુકસાની થાય. સ્વપ્નમાં સૂર્ય અને ચંદ્રના સંપૂર્ણ બિંબને ગળી જાય તો તે આખી પૃથ્વીનો રાત્ર થાય. સ્વપ્નમાં શસ્ત્ર, ઘરેણાં, મણિ, મોતી, સોનું, રૂપું, તેમજ બીજી ધાતુઓનું હરણ થતું હોય તો તેના ધનનો નાશ, અપમાન તથા ભયંકર રીતે મરણ થાય છે. સ્વપ્નામાં હાથી ઉપર બેસી નદીનાં કાંઠે ભાતનું ભોજન કરે તો નીચ જાતિનો હોય તો પણ ધર્મ-ધનવાળો થઈ આખી પૃથ્વીને ભોગવનારો થાય. સ્વપ્નામાં પોતાની પત્નીનું અપહરણ દેખનારનું ધન નાશ પામે છે. પત્નીનો પરાભવ થતો હોય તો પોતે દુઃખી થાય છે. પોતાના ગોવત્રી મહિલાઓનું હરણ અથવા પરાભવ થતો હોય તો બંધુઓનો વધ કે બંધન થાય છે. સ્વપ્નામાં પોતાની જમણી ભુજમાં ધોળા સર્પને દંડ દેતો હોય તો પાંચ જ અહોરાત્રમાં જોક હબર સોનામહોરને મેળવે. સ્વપ્નામાં પોતાની શય્યા અથવા પગરખાં ગુમાવે તેની પત્ની મરણ પામે અને તે પોતે શરીરમાં પણ સખત પીડા ભોગવે છે. સ્વપ્નામાં માણસનાં મસ્તકનું ભક્ષણ કરે તો રાત્ર મેળવે, માણસના પગનું ભક્ષણ કરે તે જોક હબર સોનામહોરો મેળવે, અને ભુજનું માંસ-ભક્ષણ કરે તો પાંચસો સોનામહોરો મેળવે. સ્વપ્નામાં બારણાની ભૂંગળનો, પલંગનો, હિંચકનો, પગરખાંનો તથા ધરનો ભંગ થતો ભુજ્યે તો તેની પત્ની મરણ પામે, સ્વપ્નામાં સમુદ્ર પાણીથી ભરેલ નદી, તથા મિત્રનું મરણ હોય તે નિમિત્ત વિના પણ ઓચિંતું ધણું ધન મેળવે છે. સ્વપ્નામાં ધણું તપેલ, છાણવાળું ડોળાદ ગયેલ અને ઔષધ-વાળું પાણી પીજ્યે તે અંતિસાર-જાડાના રોગથી મરણ પામે છે, સ્વપ્નામાં દેવની પ્રતિમાની યત્રા અથવા દર્શન કરે, પ્રક્ષાલ કરે, પ્રતિમા આગળ નૈવેદ્ય ફલપુષ્પાદિ મૂકે અને પૂજા કરે તેની સર્વ પ્રકારે વૃદ્ધિ થાય છે. સ્વપ્નામાં પોતાના હૃદયરૂપ સરોવરમાં કમળો ઊગેલાં હોય તે કોઈ રોગથી મરણ પામે છે, જો માણસ સ્વપ્નામાં ધણું ધી મેળવે તેના યજ્ઞ વૃદ્ધિ પામે છે. દૂધપાક અથવા ખીરનું ધી સાથે ભોજન કરે તો સારું ફળ મેળવે, સ્વપ્નામાં હસનારા થોડા સમયમાં રડવાનું મેળવે છે. સ્વપ્નામાં નાચનારા વધ બંધનને મેળવે છે, સ્વપ્નામાં ભણનારા કલેશ પામે છે. ગાય, બળદ, ઘોડો, રાત્ર

દેવપૂજન બેનારાં વિજય પોમ, સ્વપ્નમાં નહીં ઊતરનાર તરત ઘર પહોંચ્યું છે, સ્વપ્નમાં કંઈમાં સવા દુખ કે દાંત પડ્યા હોય તેના ધનનો નાશ થાય છે, અથવા તેને રોગ થાય છે. સ્વપ્નમાં શીંગડાવાળા દાઢવાળા તથા વાનર, વરાહ વગેરેને દેખે તો રાજભય થાય, સ્વપ્નમાં ચાંચડ, મચ્છર, માંકડ વગેરેથી પોતાને વીંટળાયેલા દેખે તો દશ દિવસમાં ધનનો નાશ થાય. સ્વપ્નમાં પોતાને તેલ ચોળનારો વ્યાધિ મુક્ત થાય છે. સ્વપ્નમાં આસન, શય્યા, વાહન, ધર, વગેરેને બળતાં દેખે તો સુખકારી ભાણેલાં, સ્વપ્નમાં કુંડુંમ યુક્ત શરીરાળો બની નૃત્ય કરતો કે ગીતગાન કરતો દેખે તો લક્ષ્મીની વૃદ્ધિ થાય, સ્વપ્નમાં ગધેડા, ઉંટ, પાડાવડે બેઠેલા રથ દેખે તો મરણ પામે. સ્વપ્નમાં સિંહ, ઘોડા કે બળદથી બેઠેલા રથ પર પોતાને બેઠેલા દેખે તો રાજ થાય, સ્વપ્નમાં ઘોડા, વાહન, વસ્ત્ર, ધર, લઈ જતા બેવાય તો રાજભય થાય, શોક થાય, અને ધનની હાનિ થાય, સ્વપ્નમાં શ્વેત હાથી ઉપર બેઠેલા દેખે તો સર્વ દેશનો રાજ થાય, સ્વપ્નમાં ઘ્રો, અક્ષત, ચંદન દેખે તો માંગલિક થાય. સ્વપ્નમાં રાજનો હાથી, ઘોડો, બળદ, સારા વર્ણવાળી ગાય દેખાય તો કુલ વૃદ્ધિ થાય, સ્વપ્નમાં બેડા અને છત્ર મળ્યાં દેખે અથવા તલવાર દેખે તો પ્રયાણ કરવું પડે, સ્વપ્નમાં વહાણમાં બેસી જનારનું વહાણ ભાંગે. પોતે તરીને બહાર નીકળે, તો પરદેશ જવાનું થાય. સ્વપ્નમાં ભેંસ ઉપર ચડીને દક્ષિણ દિશા તરફ જનાર તરત મરણ પામે છે. સ્વપ્નમાં ઉકાળો પીનારને આડાનો રોગ થાય છે. સ્વપ્નમાં દેવતા, સાધુ, બ્રાહ્મણ, રાજ, પિતૃ, વૃષભ એમાંથી કોઈ પણ આવીને આપણને કાંઈ પણ કહે તે વાત અવશ્ય સત્ય થાય છે.

હે દેવાનુચિત રાજન્ ! આવાં અનેક સ્વપ્નોના ફેલા સ્વપ્ન શાસ્ત્રમાં કહેલ છે. આગળ કહેલાં ત્રીશ ઉત્તમ સ્વપ્નોમાંથી તીર્થ કરની માતા જેવાં ચૌદ મહાસ્વપ્નો ભુજ્યે તેવાં ચૌદ મહાસ્વપ્નો ત્રિશલા મહારાણીચ્ચિ બેયેલાં છે, તેમાં પ્રથમ સ્વપ્નમાં હાથી દીઠા છે, તે ચાર દંતૂળવાળો દીઠા છે, તેથી રાણીને મહા પરાક્રમી તથા દાન, શીલ, તપ અને ભાવ રૂપ ચાર પ્રકારના ધર્મની પ્રદૂપણા કરનાર પુત્ર રત્ન થારો. બીજો સ્વપ્ન વૃષભ બેયો છે, તેથી ધર્મધોરી પુત્ર થારો, તે જેમ જોડેલો ક્ષેત્રમાં બળદથી ધાન્યનું બીજ વાવે છે તેમ આ ભરત ક્ષેત્રમાં ભવીજીવોનાં હૃદયપી ક્ષેત્રમાં બાધિબીજને વાવશે. ત્રીજો સ્વપ્ન

શિવજ્ઞેયો છે. તેથી કામદેવ આદિ દુષ્ટ હાથીજ્ઞાને ભગાડી મૂકશે, ત્રોથે સ્વપ્ને લક્ષ્મીદેવીને જોયેલ છે, તેથી વરગીતાન આપી દીક્ષા લઇ કેવલજ્ઞાન રૂપ લક્ષ્મીને પામીને તીર્થંકર બની આઠ પ્રાતિહાર્યોદિ મહાલક્ષ્મીને ભાગવશે. પાંચમે સ્વપ્ને પુષ્પોની જે માળાઓ જોઈ છે તેથી સાધુ ધર્મ અને શ્રાવક ધર્મ એ બે પ્રકારનો ધર્મ કહેશે, અને ત્રણ ભુવનમાં પૂજશે. છઠ્ઠા સ્વપ્નમાં ચંદ્રમા જોયો છે તેથી મનોહર દર્શનવાળો, શાન્ત પ્રકૃતિવાળો થાશે અને ત્રણ ભુવનના જીવોને હર્ષ પમાડનાર થાશે. સાતમા સ્વપ્નમાં સૂર્ય દીઠો છે, તેથી જ્ઞોના મિથ્યાત્વરૂપ અંધકારનો નાશ કરનાર અને ભામંડલથી વિભૂષિત થાશે. આઠમા સ્વપ્નમાં ધ્વજ જોયો છે તેથી દુલમાં ધ્વજ સમાન શ્રેષ્ઠ થાશે, તથા ઝોની આગળ ધર્મધ્વજ ચાલશે. નવમા સ્વપ્નમાં પૂર્ણકલશને જોયો છે તેથી સમગ્ર ગુણવાલો થશે, અને ધર્મરૂપ મહેલને સ્થિર કરશે. દશમાં સ્વપ્નમાં પદ્મ સરોવર જોયું છે, તેથી જગતના તાપને નાશ કરનાર થશે. તથા દેવોએ રચેલ સુવાણુના કમલ ઉપર પગ મૂકીને ચાલનાર થાશે. અગિયારમા સ્વપ્નમાં સમુદ્ર દીઠો તેથી ગંભીર થાશે. અને કેવલ જ્ઞાન પામીને ચૌદરાજ લોકમાં રહેલા પદાર્થોના ભાવોને જાણશે. બારમા સ્વપ્નમાં દેવવિમાન જોયું છે તેથી ભુવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષી અને દેવલોક સુધીના વૈમાનિક દેવોને પૂજવા યોગ્ય તથા સેવા કરવા યોગ્ય થાશે, તથા નવગ્રંથેયક અને પાંચ અનુત્તરવાસી દેવોને આરાધવા યોગ્ય થાશે. તેરમા સ્વપ્નમાં રત્નરાશિ જોયો છે તેથી દેવોએ રચેલ ત્રણ ગઢવાળા સમવસરણમાં વિરાજિત થાશે, અને ભવીજીવોને ધર્મોપદેશ આપશે. ચૌદમા સ્વપ્નમાં નિર્ધૂમ અગ્નિ જોયો છે તેથી તેજસ્વી અને પોતાના આત્માની શુદ્ધિ કરનાર થાશે તથા ભવિજીવોને શુદ્ધ કરનાર થાશે, ચૌદ મહાસ્વપ્નોનું એકદું ફલતો ચૌદરાજલોકનો સ્વામી થાશે, ચૌદરાજલોકના અગ્રસ્થાનમાં રહેલ મોક્ષ સ્થાનને પ્રાપ્ત કરશે.

હું દેવાનુપ્રિય રાજન્ ! આ પ્રમાણેના ફલને આપનારા એવા ચૌદ મહાસ્વપ્નોને ત્રિશલા મહારાણીએ જોયાં છે, તેથી તમને ધનનો લાભ થશે, સુખનો લાભ થશે, ભોગોના લાભ થશે, પુત્રનો લાભ થશે, અનંતનો લાભ થશે.

અવા રાત્રિ નિઘ્ય ત્રિશલાશાણા નિવ મોક્ષ અન સાદાસાત્ દિવસ રાત્ર ગય છત તમારા કુલમાં ક્વબ્જ સમાન, કુલમાં હીપક સમાન, કુલમાં મુકુટ સમાન, કુલમાં પવૈત સમાન, કુલમાં તિલક સમાન, કુલની કીર્તિ કરનાર કુલનો નિર્વાહ કરનાર, કુલમાં સૂર્ય સમાન, કુલનો આધાર, કુલના યશને વધારનાર, કુલમાં વૃક્ષ સમાન, કુલની પરંપરા વધારનાર, મુકોમલ હાથ પગવાળા, સંપૂર્ણ પૃથ્વીન્દ્રિય શરીરવાળા, લક્ષણો—વ્યંજન શુભૈશુક્ત, માન અને ઉન્માન પ્રમાણથી સંપૂર્ણ સારી રીતે પ્રગટ થયેલા મનહર સર્વ અંગોથી સુંદર શરીરવાળા, ચંદ્રસમાન શાન્ત મુદ્રાવાળા, મનોહર પ્રીતિકારી દર્શનવાળા, અને સુંદર રૂપવાળા, એવા પુત્રને જન્મ આપશે.

એ પુત્ર બાલ્યાવસ્થાને ત્યજી સર્વ ક્લાગ્યો વગેરેનો બાણીકાર થાશે, યુવાન થઈ દાનાદિ આપવામાં શૂર થાશે, યુદ્ધમાં વીર થશે, અત્યંત પરાક્રમવાળો થાશે, હાથી, ઘોડા, રથ, પાત્રદલ વગેરેની વિસ્તારવાળી સેનાવાળો થાશે, ચારે દિશાઓના સ્વામી ચક્રવર્તી રાજ્યના સ્વામી રાજધિરાજ થશે, અથવા ત્રણલોકના નાયક અને ચાર ગતિને નાશ કરનારા શ્રેષ્ઠ ધર્મરૂપ ચક્રને ધારણ કરનાર એવા ધર્મચક્રવર્તી તીર્થંકર થાશે, તેથી હે દેવાનુપ્રિય રાજન્ ! ત્રિશલારાણીએ ધણાજ સારા સ્વપ્નેો ભેંયાં છે, આરોગ્ય, સંતોષ દીધયિય, કલ્યાણ અને મંગલ કરનાર સ્વપ્નેો રાણીએ ભેંયાં છે, પછી સિદ્ધાર્થ રાજ તે સ્વપ્ન લક્ષણ પાઠકોના મુખથી સ્વપ્નેોનો અર્થ સાંભળીને અને ધારીને અત્યંત ખુશી થયા, સંતોષ પામ્યા, ચાવત હર્ષથી પૂર્ણ હૃદયવાળા થયા છતાં એ હાથથી અંજલિ કરીને તે સ્વપ્નલક્ષણ પાઠકોને આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યા, હે દેવાનુપ્રિય સ્વપ્ન પાઠકો ! એ એમજ છે, એ તેમજ છે, એ ચથાર્થ છે, એ મારી ઇચ્છા પ્રમાણે છે. તમારા મુખમાંથી પડતા એ વચનોને મેં ગ્રહણ કરેલ છે. એ વાંછિત છતાં વારંવાર વાંછેલ છે, જેવી રીતે તમે અર્થ કહો છો તેવી રીતે એ અર્થ સાચો છે. એમ કહીને સિદ્ધાર્થ રાજએ તે સ્વપ્નેોને સારી રીતે હૃદયમાં ધારણ કરીને તે સ્વપ્નલક્ષણ પાઠકોને ચોખ્ખા વગેરેના ધણા ભોજન વડે અને બ્રહ્મ, બૌદ્ધ, વગેરેના ધૃટા કુદો વડે તથા વસ્ત્રો વડે તેમજ વાસચૂર્ણાદિ મુગંધિ દ્રવ્યો વડે તથા ગુંથેલા પુષ્પોના હાર વડે, અને હાર, મુકુટ બાજુબંધ વગેરે આભૂષણો વડે સત્કારી સન્માનીને જીવન પર્થે ત ચાલે તેટલું પ્રીતિ સહિત ધણા દ્રવ્યનું દાન દહને તેમને વિદાય આપી.

પછી શિશ્વાર્થરાજ સિંહાસનથી ઉઠીને પડદામાં બેઠેલા ત્રિશલા રાણી પાસે જઈને આ પ્રમાણે કહે છે. હું દેવાનુપ્રિયેત્રિશલા ! નિશ્ચય સ્વપ્નશાસ્ત્રમાં બેંતાલીશ સામાન્ય અને ત્રીશ મહા સ્વપ્નોના કહેલાં છે. એમાં જે ત્રીશ મહાસ્વપ્નો છે તેમાંથી તીર્થકરની અને ચક્રવર્તીની માતાઓ ચૌદ મહાસ્વપ્નોનાં દેખે છે. વાસુદેવની માતાઓ સાત મહાસ્વપ્નોને દેખે છે, બલદેવની માતાઓ ચાર મહા સ્વપ્નોને દેખે છે, અને માંડલિક રાજની માતા એક મહાસ્વપ્નને દેખે છે, પછી જગી જય છે. હું દેવાનુપ્રિયેત્રિશલા ! તેં આવાં ચૌદ મહાસ્વપ્નો જોયા છે, તેથી તેં ધણા ઉત્તમ સ્વપ્નો જોયા છે. એ સ્વપ્ન દર્શનથી શ્રેષ્ઠ ધર્મે કરીને ચાર ગતિનો અંત કરવાને સમર્થ ધર્મચક્રવર્તી એવા ત્રણલોકના અધિપતિ જિનેશ્વર તારા પુત્ર થશે. એ અર્થને સાંભળીને અને ધારીને તે ત્રિશલારાણી હર્ષ પામી, સંતોષ પામી, યાવત્ હર્ષથી પરિપૂર્ણ હૃદયવાળી થઈ છતી બે હાથ વડે અંજલિકરીને એ સ્વપ્નોને સારી રીતે હૃદયમાં ધારી રાખીને સિદ્ધાર્થ રાજની આજ્ઞા પામીને ત્રિશલારાણી વિવિધ પ્રકારના મણિઓ અને રત્નોથી જડેલા ચિત્રવિચિત્ર એવા ભદ્રાસનથી બેઠે છે. પછી નહિ અતિ ચપલ, નહિ ભ્રાંતિવાળી, નહિ વિલંબવાળી, એવી રાજહંસ જેવી ગતિથી ચાલતી જ્યાં પોતાનું નિવાસ સ્થાન છે ત્યાં આવી તે ઘરમાં પ્રવેશ કરે છે.

હવે જે દિવસથી આરંભીને શ્રમણ ભગવાન શ્રી મહાવીરપ્રભુ હરિનૈગમેષિ દેવવડે સિદ્ધાર્થ રાજનાં કુલમાં લવાયા — તે દિવસથી કુળેર ભંડારીની આજ્ઞા માનનારા અને તિચ્છલોકમાં વૈતાલથ પર્વતની મેખમાલામાં રહેનાર વ્યંતરનિકાયના ધણા તિર્યગ્-ભૂંલકહેલા ધન્દ્રની આજ્ઞાથી હવે પછી જેનું વર્ણન કરવામાં આવે છે એવા પૂર્વે પૃથ્વીમાં દોટેલા જે મહાનિધાનો હતાં, જેવાકે, જેના માલિકો નાશ પામી ગયા હતા, જે ધનના એકઠા કરનારા નાશ પામી ગયા હતા. જેના ગોત્રીઓ અને ગોત્રીઓના ઘરો નાશ પામી ગયાં હતાં, તથા જેના સ્વામીઓ સર્વ રીતે નાશ પામી ગયાં હતાં. તથા જેને એકઠા કરનારા સર્વ રીતે નાશ પામી ગયા હતા તથા જેના ગોત્રીઓનાં ઘરો સર્વ રીતે નાશ પામી ગયાં હતાં તથા જે ત્રિશલાસ્વપ્નના કથનના પ્રમાણમાં, એનાં નજીકની લગ્નગાનના પ્રમાણમાં, રાજના

તથા જેની ચારે બાજુએ જે ગાઉ ઉપર ગામો હોય એવા મંડો, જેનો જલમાર્ગો તથા સ્થલ માર્ગો કોમ અને પ્રકારનો જવા આવવાનો માર્ગ હોય એવા ઢોલ મુળોમાં, પુરોમાં, જેનો જલમાર્ગો કે સ્થલમાર્ગો જવા આવવાનો એકજ માર્ગ હોય એવા પત્તનોમાં, તીર્થ સ્થાનોમાં, અથવા તાપસોના આશ્રમોમાં હતા એવા નિધાનો, તથા જે નિધાનો જ્યાં જેદોતો જેવી કરીને રક્ષાવું મટિ વાડ વિગેરેના કિલ્લાવાળી જમીનમાં ધાન્ય રાખે છે તેવા રાપાટ જમીનવાળા સંઘાટ કુંવાય, તેવા સંઘાટોમાં, સંઘ અથવા વ્યાપારીઓની વણઝાર તથા લશ્કર આદિકે ઊતરવાના સંનિયેશોમાં, તથા શંખોદા કુચ રમાન આકારવાળા શંખોદક સ્થાનોમાં, તથા જ્યાં ત્રણ માર્ગો એકત્ર થાય તેવા ત્રિવાટામાં, તથા ચાર રસ્તાઓ જ્યાં ભેળા થતા હોય એવા ચોકમાં, તેમજ જ્યાં ત્રણ માર્ગ ભેળા થતા હોય એવા ચતુરમાં, તથા ચાર બારણોવાળા દેવમંદિર અથવા છત્રી વગેરેમાં, તથા ચોટા પંથવાળા રાજમંડોમાં, તથા ગામડાના જૂના રહેવાના ઉજ્જડ સ્થાનોમાં, ગામની પાણી નીકળવાની ખાળમાં, નગરની પાણી નીકળવાની ખાળમાં, દુકાનોમાં, યજ્ઞાદિદેવોનાં મંદિરોમાં, ગામ વગેરેના માણસોને એસવાના ચોરામાં, પાણી પીવાની પરણોમાં, તથા ડેળ વગેરેના વૃક્ષોથી છવાયેલા અને યુવાન સ્ત્રી પુરુષોને રમતગમત કરવાના જગીચાઓમાં, તથા પુષ્પ ફલવાળા વૃક્ષોથી શોભિત અને મહોત્સવ વગેરેના સમયમાં ઘણા માણસોના ઉપયોગમાં આવતા એવા ઉધોનોમાં, તથા એક જમીનના જ વૃક્ષોના સમૂહવાળાં વનોમાં, તથા અનેક જમીનના વૃક્ષોના સમૂહવાળા વનપડોમાં, રમશાનમાં, ઉજ્જડ ઘરોમાં, પર્વતોની શુક્રચોમાં, શાન્તિ કરવાના સ્થાનોમાં, પર્વતોની ખોદેલ શિલાઓમાં, સભા મંડોમાં, લોકોને રહેવાના ઘરોમાં, એ પ્રમાણે ઉપર કહેલા સ્થાનો વગેરેમાં કૃપણ પુરુષોએ પહેલા દરેલાં જે જે નિધાનો હતાં, તે સર્વે ધનના નિધાનોને તિર્થગૃહભદ્રદેવો સિદ્ધાર્થ રાજના ધરમાં લાવીને મૂકે છે.

હવે જે રાતે શ્રમણ ભગવાન શ્રી મહાવીર પ્રભુ જ્ઞાતકુલમાં સંહારાથા તે રાતથી આરંભીને તે જ્ઞાત કુલ રૂપાથી અને સુવર્ણથી વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યું, તથા ગણિમાદિ ચાર પ્રકારના દ્રવ્યથી તથા

પ્રમથુ ભગવાન શ્રી મહાવીર પ્રભુના માતા પિતાના મનમાં આ પ્રકારે વિચાર ચિંતવન અભિલાષદ્રુપ મનમાં રહેલો ભાવ ઉત્પન્ન થયો કે” જ્યારથી અમારો આ પુત્ર ગર્ભપણે આવેલ છે, ત્યારથી અમે દુપાથી વૃદ્ધિ પામ્યાં છીએ, સોનાથી વૃદ્ધિ પામ્યાં છીએ, તથા ધનથી, ધાન્યથી, રાજ્યથી, દેશથી, બળથી, વાહનથી, ધાન્યના ભંડારથી, અંતઃપુરથી, દેશનિવાસીલોકોથી, રત્ન, મણિ, મુક્તાકલ, શંખ, સ્ફટિક, પ્રવાલ વગેરેથી વૃદ્ધિ પામ્યાં છીએ, તેમજ વિદ્યમાન એવા શ્રેષ્ઠ દ્રવ્યથી, તથા સ્વજનોના પ્રીતિ સત્કારથી અતિશય વૃદ્ધિ પામ્યાં છીએ. તેથી અમારો આ બાળક જન્મ પામશે, ત્યારે અમે આ બાળકનું વૃદ્ધિ પામવાને યોગ્ય ગુણવાળું “વર્ધમાન” એવું નામ રાખશું.

હવે શ્રમણ ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવ માતા તરફ પોતાની ભક્તિ ખતાવવા માટે અને માતૃભક્તિનું પ્રેરક દૃષ્ટાન્ત આપવા માટે “હું બ્યારે ગર્ભમાં હાલુ ચાલું છું ત્યારે માતાને જરૂર કશું થતું હશે.” એ રીતનો વિચાર કરી પ્રભુ ગર્ભમાં નિશ્ચળ થયા. હલન, ચલન, કંપન તલને અંગોપાંગોને ગુપ્ત રાખીને વધા, પ્રભુ ગર્ભમાં નિશ્ચળ થવાથી ત્રિશલાચારીને કોયો વિચાર ઉત્પન્ન થયો કે શું મારો ગર્ભ ક્યાંકથી પડ્યો નથી? અથવા શું મારો ગર્ભ મરણ પામ્યો? શું તે ગર્ભ ક્યાંથી ગયો? શું તે ગર્ભ પાછો આવ્યો? એવાં અનેક પ્રશ્નો ઊભા થઈને કંઈકેકાં જોવા અને લગભગ તે ગર્ભ ક્યારેક નહોતો

હોયળીમાં મુખ સ્થાપીને બેઠેલી, તથા આત્મધ્યાનગ્રસ્ત બનેલી તે ત્રિશલારાણી નીચા નેચ રાખીને પૃથ્વી સન્મુખ બેતી હતી આ પ્રમાણે વિચારે છે, કે અરે! હું ભાગ્ય વિનાની છું. ભાગ્ય હીન એવા અમારે ત્યાં એવાં નિધાન-અગટ ક્યાંથી થાય? હરિદ્રના હાથમાં ચિન્તામાં ચિન્તામાં રત્ન ક્યાંથી રહે? અરે! હવે તને ધિક્કાર થાઓ. તેં મારા મનોરથરૂપ કટપવૃક્ષને ઉછેડી નાંખેલ છે. તેં મને મેરુપર્વત ઉપર ચડાવીને નીચે ફેંકી દીધી છે, તેં મને બે નેત્ર છલ્લે ખેંચી લીધાં છે. અરે હૈવ! તેં મને રત્નોના ખનનો આપીને ઝૂંટવી લીધા છે, ભોજનનો થાળ આપીને ખેંચી લીધો છે, મારું વહાણ ભર દરિયામાં ડુબાડી દીધું છે, હૈ હૈવ! તેં મારા ત્રિલોકનાથ પુત્રરત્નને હરી લીધું છે, તેથી તું અતિશય નિર્દય છે, અત્યંત નિર્લજ્જ છે. આવા હૈવને એલંભા આપીને વળી વિચારે છે કે હૈવને એલંભા આપવાથી શું? અરે જીવ! તેં પૂર્વભવોમાં તીવ્ર પાપ કર્યાં હશે, ધાવતા એવા બાળકોને અને વાછરડાંઓને માતાથી વિયોગી બનાવ્યાં હશે, વૃક્ષની ડાળીઓ ભાંગી હશે, ઉંદરોનાં દર પાણીથી પૂરી દીધા હશે, કીડીઓ વગેરેનાં દરો ઉના પાણીથી ભરી દીધા હશે, પક્ષીઓનાં ઇંડા ફેડાયા હશે, અથવા બચ્ચાંઓ સહિત પક્ષિઓના માળા જમીન પર ફેંકી દીધા હશે, પક્ષીઓને બચ્ચાથી વિયોગિત કર્યાં હશે. અથવા પૂર્વે બાલહત્યા કરી હશે, ગર્ભ પડાવ્યા હશે, શોકના પુત્રાદિ માટે મંત્રો ઔષધોના પ્રયોગો કર્યાં હશે, કામણ કર્યાં હશે, ગર્ભના સ્તંભન કર્યાં હશે, તળાવો ફેડાવ્યા હશે, અણુગળ પાણી પીધા હશે, પક્ષીઓને પાંજરામાં નાખ્યાં હશે, શિકાર કરીધા હશે, પ્રાણીઓની હિંસા કરીધી હશે, અસત્ય યોદ્ધા બીબંદે ઢગ્યા હશે, બીબના રત્ન, સુવર્ણ ધન વગેરે લૂંટ્યા હશે, શીલવ્રત ભાંગ્યા હશે, કોઠના શીલ ભંગાવ્યાં હશે, કોઠને કુડાઆલ દીધાં હશે. શાપ દીધા હશે, મુનિઓને સંતાપ્યા હશે, ગામોને બાળ્યા હશે, જંગલમાં દાવાગિન લગાવ્યા હશે, દેવ દ્રવ્ય ભક્ષણ કરેલ હશે. જિનમંદિર પાડ્યાં હશે. ગુરુઓનાં અવર્ણુવાદ યોદ્યા હશે, દેવગુરુ ધર્મ ઉપર દ્વેષ કર્યો હશે. કોઠને દાન દેતા નિવાર્યાં હશે. અભક્ષ્ય ભક્ષણ કર્યાં હશે, આવાં અનેક પાપો મારા જીવે પૂર્વ ભવમાં કર્યાં હશે, તે હમણાં મને ઉદ્ધમાં આવ્યાં છે.

સમયે સિદ્ધાર્થ રાજાપ્રસાદ કે જ્યાં મદંગ વીણાઓ વગેરે અનેક જાતના વાજાંત્રો અને નૃત્યોથી ગર્જના થઈ રહી હતી અને અત્યંત આનંદનું વાતાવરણ ફેલાયેલ હતું તે રાજ ભવન સુમસામ થઈ ગયું. શોકમગ્ન બની ગયું, અત્યંત વ્યાકુલ બની ગયું.

આ વખતે શ્રમણ ભગવાન શ્રી મહાવીર પ્રભુએ પોતાની માતાના મનમાં ઉત્પન્ન થયેલ આવા પ્રકારનો વિચાર—મનોગત ભાવ—અવધિજ્ઞાનવડે બાણીને વિચાર્યું, કે “ઓહો ! આ મોહરાજાની ગતિ વિચિત્ર છે. મેં માતાના સુખ માટે હલન ચલન નિવાર્યું, પરંતુ મારું કો કર્તવ્ય માતાના સુખને બદલે દુઃખરૂપ બની ગયું. હવે માતાના આ દુઃખને દૂર કરવા માટે હલન ચલન કરવું બેઠ્યો.” એમ વિચારીને પ્રભુએ પોતાનું એક અંગ ફરકાવ્યું, ગર્ભના અંગના ચલનથી નિશ્વારાણી રાજ રાજ થઈ ગયાં, અને અત્યંત આનંદિત થઈને કહેવા લાગ્યાં કે મારા ગર્ભનું કોઈએ હરણ કરેલ નથી. મારો ગર્ભ મરી ગયેલ નથી. વ્યવહાર ગયેલ નથી. ગળી ગયેલ પણ નથી. એ મારો ગર્ભ હમણાં થોડો સમય ફરકતો બંધ થયેલો તે હમણાં વળી ફરકતો થઈ ગયેલ છે. એ રીતે કહીને અત્યંત હર્ષપૂર્ણ હૃદયવાળા થઈ ફરી કહેવા લાગ્યા કે મારા ગર્ભને તદ્દન કુશળ છે, હજી મારા ભાગ્ય જાગે છે, હું ત્રણ લોકમાં માનનીય પુત્રને પામીને ત્રણ લોકમાં માનનીય થઈશ. મારું જીવન ધન્ય અને સાર્થક બની જશે. જિનેશ્વરદેવની મારા પર કૃપા ઉતરી છે, પૂર્વ જન્મમાં આરાધેલ જૈન ધર્મરૂપ કલ્પ વૃક્ષ મારા માટે ફળ્યો છે, શાસનદેવ દેવીજી અને ગોત્રદેવીજી મારા પર પ્રસન્ન થયેલ છે, વગેરે બોલતાં અને અત્યંત—આનંદિત દેખાતાં નિશ્વારાણીને બેઠને વૃંધસ્ત્રીઓના મુખમાંથી જ્ય જ્ય નંદાના આશીર્વાચન નીકળવા લાગ્યાં, કુળવાન સ્ત્રીઓએ ધવલમંગલ પ્રવર્તાવ્યા, અનેક જાતના વાજાંત્રો વાગતા થઈ ગયા, ગીત, નૃત્ય થવા લાગ્યા, રાજભવનનું વાતાવરણ દેવલોક જેવું શાભનીય બની ગયું, ગર્ભની કુશલતાની વધામણીમાં કરોડોનું ધન સિદ્ધાર્થ રાજ પાસે મુકાયું અને કરોડોનું દાન સિદ્ધાર્થ રાજએ આનંદથી આપ્યું. આનંદમય વાતાવરણ થઈ ગયા પછી ભગવાને કોયો વિચાર કર્યો કે હજી હું ગર્ભમાં જ છું છતાં

માતાને આટલો બંધો રહેલ છે, અને એ કારણે આટલું બધું દુઃખ ધારણ કર્યું તો હું જન્મ પામ્યા પછી જ્યારે દીક્ષા લઈશ ત્યારે કેટલું દુઃખ થશે, એમ વિચારીને કર્મના ઉદયને અનુસારે એવો અભિપ્રાય લીધો કે જ્યાં સુધી મારાં માતાપિતા જીવતાં હશે, ત્યાં સુધી મારે દીક્ષા ગ્રહણ કરવી નહીં. અવધિજ્ઞાન ધરાવતા હોવાથી પોતાના દીક્ષા કાલને જાણનારા પ્રભુએ આવો અભિપ્રાય લઇને એવો સિદ્ધાન્ત નથી રચાવ્યો કે જ્યાં સુધી માતાપિતા જીવતાં હોય ત્યાં સુધી કોઇએ પણ દીક્ષા લેવી નહીં. કારણ કે પ્રભુએ કેવલજ્ઞાન પામીને મા, બાપ, જીવતા હોય, તેણે દીક્ષા લેવી નહીં એવું ક્યારે પણ કહેલ નથી. પરંતુ જેમના માતાપિતા જીવતાં હતાં એવા ઘણા આત્માઓને દીક્ષા આપી છે. વળી જો એવો શાસ્ત્રીય નિયમ જ હોય તો શ્રી મહાવીરદેવ સિવાયના ઘણાં તીર્થંકરોએ માતાપિતા જીવતા હોવા છતાં દીક્ષા કેમ લીધી ? આ ચોવીશીમાં પ્રથમ તીર્થંકર શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુએ દીક્ષા લીધી તેથી માતા મરૂદેવાએ લગભગ હજાર વર્ષ સુધી રડી રડીને આંખોનું તેજ ગુમાવ્યું. નેમિનાથ પ્રભુને માતાપિતાએ પરણવા માટે ઘણું સમજવ્યું છતાં તેમના જીવતાં જ દીક્ષા લઈ ગયા, આવું બધું વિચારીને માતાપિતા જીવતાં હોય ત્યાં સુધી દીક્ષા લેવી ન જોઈએ, એવું જોલવું કે માનવું નહીં.

પછી તે ત્રિશલારાણી રનાન અને પૂજ કરી કૌતુકભાંગલ્ય કરી સર્વ પ્રકારના અલંકારોથી સુશોભિત થઇને રહેવા લાગી, તથા પોતાના તે ઉત્તમ ગર્ભને નહિ અતિ ઠંડા, નહિ અતિ ગરમ નહિ અતિ મરચા મરી સુંઠ વગેરેથી તિખા—નહિ અતિ કડવા, નહિ અતિ કથાયેલા, નહિ અતિ ખાટા, નહિ અતિ મીઠા, નહિ અતિ ચીકણા, નહિ અતિ લુખા, નહિ અતિ લીલા, નહિ અતિ સૂકા, પરંતુ સર્વ ઋતુઓમાં સેવવાથી સુખકારી એવા પ્રકારના ભોજનથી, વસ્ત્રોથી, સુગંધીપદાર્થોથી, માળાઓથી, ગર્ભનું પોષણ કરે છે. તથા રોગ, શોક, મોહ, અને પરિશ્રમથી, રહિત એવી રાણી ત્રિશલા ગર્ભને હિતકારી, પ્રમાણ્યુક્ત આરોગ્યકારક, પુષ્ટિકારક એવા આહારને પણ યોગ્ય અવસરે વાપરતી, તથા દોષરહિત એવી કોમલ શલ્યા—આસનનો ઉપયોગ કરતી, તેમજ અત્યંત સુખ કરનારી અને

સ્ત્રી વાયુ કરનારા પદાર્થો ખાય તો ગર્ભ ખૂંધવાળો, આંધળો, જડચુધ્ધિવાળો, અને ઠીંગણો થાય છે. પિત્ત કરનારા પદાર્થો ખાય તો ગર્ભ ટાલવાળો તથા પીળા વર્ણવાળો થાય. કફ કરનારા પદાર્થો ખાય તો ગર્ભ સફેદ કોલવાળો થાય, અથવા પાંડુરોગવાળો થાય. ગર્ભવતી સ્ત્રી જે અતિ ખારા પદાર્થો ખાય તો ગર્ભના નેત્રનો નાશ થાય. અતિ ઠંડો આહાર કરે તો ગર્ભને વાયુનો પ્રકોપ થાય. અતિ ગરમ પદાર્થો ગર્ભના બળને હરણ કરે છે. અતિશય વિષય સેવન ગર્ભના પ્રાણને હરે છે. વાહનમાં બેસી મુસાફરી કરવાથી ઘોડા અને ઊંટ ઉપર સવારી કરવાથી, ઘણું ચાલવાથી, ચાલતાં લયકાવાથી, પડી જવાથી, પેટ દબાવવાથી કે પેટ ચોળાવવાથી, અતિ દોડવાથી, ઊંચા નીચા બેસવા સુવાથી સાંકડા સ્થાનમાં સંકોચાદને બેસવાથી કે ઉભડક આસને બેસવાથી, ઉપવાસ કરવાથી, અતિ લૂચો આહાર કરવાથી, અતિશય ભોજન કરવાથી, બહુ કડવા પદાર્થો, બહુ તીખા પદાર્થો ખાવાથી, અતિ રાગ કે અતિ શોક કરવાથી, અતિશય આડા થવાથી, ઉલટીઓ થવાથી, ભુલાય લેવાથી, હીચકા ખાવાથી, આવા અનેક કારણોથી ગર્ભને પીડા થાય છે, અને ગર્ભ પડી પણ બંધ છે.

ગર્ભવતી સ્ત્રી દિવસે સૂવે તો ગર્ભ ઊંઘણી થાય, અંજન કરે તો ગર્ભ આંધળો થાય, રૂદ્ધન કરે તો વાંકી નજરવાળો થાય. સ્નાન વિલેપન કરે તો દુરાચારી થાય, તેલનું મર્દન કરે તો ગર્ભ કોલીઓ થાય. નખ કપાવે તો બાળક ખરાબ નખવાળો થાય, દોડે તો બાળક ચંચળ થાય, હસે તો બાળકના દાંત, હોઠ, તાલુ, જીભ, કાળા થાય, બહુ બોલે તો બાળક બકબકીઓ થાય, ઘણા શબ્દ સાંભળે તો બાળક બહેરો થાય, બહુ પવન ખાય તો ગર્ભ સુનો થાય, અથવા મદોન્મત્ત થાય.

ગર્ભવતી સ્ત્રીને ચોમાસામાં લૂણ અમૃત બેવું, શરદ ઋતુમાં જળ અમૃત બેવું, શિશિર ઋતુમાં ખાટો રસ અમૃત બેવો, હેમન્ત ઋતુમાં ગાયનું દૂધ અમૃત બેવું, વસંત ઋતુમાં ઘૃત અમૃત બેવું, અને ગ્રીષ્મ ઋતુમાં ગોળ અમૃત બેવો ગુણકારી છે.

ગર્ભવતીસ્ત્રીએ જે દેશમાં જે વસ્તુ પાચન થતી હોય, જે કાલમાં જે વસ્તુ ગુણકારી હોય, તેવી

વસ્તુઓને વાપરવી. બધા મીઠા પદાર્થોબુધ્ધિ દેનારાછે, બધા ખારા પદાર્થો મળનો નાશ કરનારા છે. બધા કપાયેલા પદાર્થો બ્રુલાય કરનારા છે, બધા ખાટા પદાર્થો ઝેર સરખા છે. કુળની વૃદ્ધ સ્ત્રીઓ ત્રિશલાણીને શિખામણુ આપવા લાગી કે હે રાણી! તમે હમાણું ધીરે ધીરે ચાલજો. બહુ ધીરેથી ઓલજો, ક્રોધ કરશો નહિ, ગર્ભને પથ્ય ભોજન લેતા રહેજો. ખડખડાટ હસજો નહિ, ખુલ્લી જમીનમાં બહુ ફરશો નહિ, બને ત્યાં સુધી કોમળ પથારીમાં સૂઈ રહેજો. નીચાણવાળી જગ્યામાં ઊતરવાનું અને ઉંચાણવાળી જગ્યામાં ચડવાનો પ્રયાસ કરશો નહિ. ઘરની બહાર પગલું ભરશો નહિ, ગર્ભના ભારથી મંદ થયેલા ત્રિશલાણી તે વૃદ્ધસ્ત્રીઓની શિખામણુને માન આપીને ગર્ભ પોષણ થાય તે રીતે વર્તવા લાગ્યાં, પછી ત્રિશલાણી ઉત્તમ ગર્ભના પ્રભાવથી વખાણવા યોગ્ય દોહલાવાળાં થયાં, જે જે દોહલા ઉત્પન્ન થયા તે તે દોહલાઓને સિદ્ધાર્થરાબઝે પૂરવાથી સંપૂર્ણ દોહલાવાળાં તેમજ સન્માનિત દોહલાવાળા, તથા અપમાનિત નહિ કરેલા દોહલાવાળાં, સર્વ પ્રકારે વાંચિછતપૂર્ણ દોહલાવાળાં ત્રિશલાણી થયાં, ત્રિશલાણીને ઉત્તમ ગર્ભના પ્રભાવથી, જે પ્રશસ્ત દોહદ-મનોરથો ઉત્પન્ન થયા તે કહે છે, હું અમારી પડલ વગડાવું, ઘણું દાન આપું, સદ્ગુણોની સારી રીતે સેવા ભક્તિ કરું, જિનેશ્વરદેવોની પૂજા કરું. મહોત્સવો કરી અનેક રીતે સાધર્મિકોની ભક્તિ વાત્સલ્ય કરું, હું સિંહાસન ઉપર બેઠી હોઈ, મારા મસ્તક ઉપર શ્રેષ્ઠ છત્ર શોભતું હોય, બન્ને બાજુ મને ચામર વીંજાતા હોય, અને પુરેપુરી રીતે મારી આજ્ઞા સર્વત્ર પ્રવર્તતી હોય તો કેવું સારું? મારી આબ્જુ બાજુ ધ્વજો ફરકતી હોય, હું યાત્રી ઉપર બેઠી હોઈ, લોકો અતિશય આનંદથી જય જય શબ્દથી મારી જય પોકારતા હોય, હું પૃથ્વીને સ્પર્શ રહિત કરું, જિનાલયો અને ધર્મશાળાઓ બંધાવું, ચાચકોને દાન આપવા દાનશાળા બંધાવું, જગતના બધા જીવોને અભયદાન અપાવું તો કેવું સારું? આવા આવા ઘણા મનોરથો અને દોહલાઓ થયા તે સર્વે સિદ્ધાર્થ રાબઝે પૂરવાથી સન્માનિત દોહલાવાળાં, ત્રિશલાણી સુખે રહેવા લાગ્યાં.

કોઈ વખતે ત્રિશલાણીને ઇન્દ્રાણીનાં કુંડલ પહેરવાનો દોહલા મનોરથ થયો, પરંતુ તે પૂર્ણ ન થવાથી, રાણી ઇર્ષ્યા થવા લાગ્યાં, આ વાત જાણે અવધિવાન વડે જાણવાથી ત્રિશલાણીનો દોહલા

પૂર્ણ કરવાનું વિચારી ઇન્દ્ર, ઇન્દ્રાણીઓના પરિવાર સહિત ક્ષત્રિય કુંડે નગરની પાસે આવી સમીપના પર્વત ઉપર ઇન્દ્રપુરી વસાવીને રહ્યો. અને ક્ષત્રિય કુંડઆમનગરમાં સેવકો મારફત ઉપદ્રવ કરાવવા લાગ્યો, પોતાના નગરના ઉપદ્રવોને સહન ન કરી શકવાથી સિદ્ધાર્થ રાજ સૈન્ય લઈ યુદ્ધ કરવા માટે ઇન્દ્રપુરીએ આવી યુદ્ધ કરવા લાગ્યા, ત્યારે ઇન્દ્ર પણ બલવાન છતાં યુદ્ધ કરતો ત્યાંથી નાશવા લાગ્યો, ઇન્દ્રાણીઓ પણ ઇન્દ્ર પાછળ નાશવા લાગી, આ સમયે સિદ્ધાર્થ રાજ્યએ ઇન્દ્રાણીઓને પકડીને તેમના કુંડલો ઉતારી લઇને નગરીને પણ લૂંટી લીધી, અને ઇન્દ્રાણીઓનાં કુંડલો નિશલારાણીને આપીને તેનો દોહલો પૂર્ણ કર્યો. તેથી નિશલારાણી આનંદ વિભોર બની સ્વસ્થ થઈ ગયાં. પછી તે નિશલારાણી ગર્ભને પીડા ન થાય તે રીતે સુષ્ણે ચાંભલા વગેરેના આશ્રય લઇને બેસે છે, બેઠે છે, સૂએ છે, ઉભા રહે છે, શય્યામાં આજોરે છે, ભૂમિ ઉપર ફેરે છે અને સુષ્ણે ગર્ભનું પોષણ કરે છે. હવે તે કાલ અને તે સમયમાં શ્રીષ્ઠ ઋતુનો પ્રથમ ચૈત્ર માસ અને તેનો બીજો પક્ષ ઝોટલે ચૈત્ર માસનો શુકલ પક્ષ ચાલતો હતો. તે પક્ષના તેરમાં દિવસે ઝોટલે ચૈત્ર શુદ્ધિ તેરસનાં દિવસે નિશલારાણીના તે ઉત્તમ ગર્ભને નવમાસ અને સાડાસાત દિવસ વીતી ગયા.

અહીં ચોવિશે તીર્થ કરોનો ગર્ભસ્થિતિ કાળ સમાન નથી તે કહેવાય છે, શ્રી ઋષભદેવપ્રભુ નવમાસ અને ચાર દિવસ ગર્ભમાં રહ્યા. શ્રી અભિનંદનાથ પ્રભુ આઠ માસ અને પચીસ દિવસ.

શ્રી સંભવનાથ પ્રભુ નવ માસ અને છ દિવસ,
 શ્રી અભિનંદન સ્વામી આઠ માસ અઠ્યાવીશ દિવસ,
 શ્રી સુમતિનાથપ્રભુ નવ માસ છ દિવસ,
 શ્રી પદ્મપ્રભુસ્વામી નવ માસ છ દિવસ,
 શ્રી સુપાર્શ્વનાથપ્રભુ નવ માસ ઝોગાણીશ દિવસ,
 શ્રી ચંદ્રપ્રભુસ્વામી નવ માસ સાત દિવસ,
 શ્રી સુવિધિનાથ પ્રભુ આઠ માસ છવીશ દિવસ,

શ્રી શીતલનાથ પ્રભુ નવ માસ છ દિવસ,
 શ્રી શ્રેયાંગનાથ પ્રભુ નવ માસ છ દિવસ,
 શ્રી વાસુપ્રજ્ઞ સ્વામી આઠ માસ વીશ દિવસ,
 શ્રી વિમલનાથ પ્રભુ આઠ માસ એકવીશ દિવસ,
 શ્રી અનંતનાથ પ્રભુ નવ માસ છ દિવસ,
 શ્રી ધર્મનાથ પ્રભુ આઠ માસ છવીશ દિવસ,
 શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુ નવ માસ છ દિવસ,
 શ્રી કુંથુનાથ પ્રભુ નવ માસ અને પાંચ દિવસ,
 શ્રી અરનાથ પ્રભુ નવ માસ આઠ દિવસ,
 શ્રી મલ્લીનાથ પ્રભુ નવ માસ સાત દિવસ,
 શ્રી મુનિસુવ્રત સ્વામી નવ માસ આઠ દિવસ,
 શ્રી નમિનાથ પ્રભુ નવ માસ આઠ દિવસ,
 શ્રી નેમિનાથ પ્રભુ નવ માસ આઠ દિવસ,
 શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ નવ માસ છ દિવસ,

અને શ્રી મહાવીર પ્રભુ નવ માસ સાડા સાત દિવસ ગર્ભમાં રહ્યા હતા.

એ રીતે ગર્ભ સ્થિતિ બાણવી.

હવે બ્યારે ચંદ્ર, સૂર્યોદિ સર્વેગ્રહો ઉચ્ચસ્થાનમાં વર્તતા હતા, સર્વત્ર સૌમ્યભાવ, શાંતિ અને પ્રકાશ વિકસિત થઈ રહ્યાં હતાં, અંધકાર નાશ પામી ગયો હતો, ઉલ્કાપાત, રત્ને વર્ષિ, ધરતીકંપ અને દિગ્દાહ જેવા ઉપદ્રવોનો અત્યંત અભાવ થઈ ગયો હતો, દક્ષિણમાં અંત ભાગ સુધી વિશુદ્ધિ અને નિર્ભયતા છવાય ગઈ હતી સર્વે પક્ષીઓ પોતાના મીઠા મધુરા શબ્દ વડે બાણે જય જય શબ્દોના ઉચ્ચાર કરી રહ્યા હતા. દક્ષિણ દિશામાં ગરબી અને પીત્તવરણ અંદ અંદ કીત બલિત સ્પર્શ કરી

રહ્યો હતા તથા સર્વ પ્રકારના વાન્યાદિ પાકના પૃથ્વી જરવા હાથ, તરણ, સુગંધ, વગેરે સંબંધોથી દેશવાસી લોકોનાં હૃદયો ઉર્ધ્વથી નાચી રહ્યા હતા અને વસંતોત્સવાદિની કીડા દેશભરમાં ચાલતી હતી, આવો સમય પ્રવર્તે તો હતો, ત્યારે મધ્યરાત્રીને વિષે ઉત્તર કાલ્યુની નક્ષત્રમાં ચંદ્રનો યોગ પ્રાપ્ત થયે છે,

અહીં ઉચ્ચ ગ્રહોના ફેલ કહે છે, બે ત્રણ ગ્રહ ઉચ્ચના હોય તો રાજ થાય. પાંચગ્રહ ઉચ્ચસ્થાનમાં હોય તો વાસુદેવ થાય, છ ગ્રહો ઉચ્ચ સ્થાનમાં હોય તો ચક્રવર્તી થાય, અને સાત ગ્રહો ઉચ્ચ સ્થાનમાં હોય તો તીર્થંકર થાય, બે ત્રણ ગ્રહ નીચ સ્થાનમાં હોય તો દાસ થાય, ત્રણ ગ્રહ સ્વસ્થાને હોય તો મંત્રી થાય, ત્રણ ગ્રહ અસ્ત થયેલ હોય તો જડ થાય.

હવે અહિં તીર્થંકરના જન્મ સમયે આઠ ગ્રહો ઉચ્ચ સ્થાનના છે, તે કહે છે.

“સૂર્ય મેષનો ઉચ્ચ, ચંદ્ર વૃષભનો ઉચ્ચ, મંગલ મકરનો ઉચ્ચ, બુધ કન્યાનો ઉચ્ચ, બૃહસ્પતિ કર્કનો ઉચ્ચ, શુક્ર મીનનો ઉચ્ચ, શનિ તુલાનો ઉચ્ચ, રાહુ મિથુનનો ઉચ્ચ, એ રીતે સર્વ ગ્રહો ઉચ્ચ સ્થાનમાં આવ્યા, તે સમયે મધ્ય રાત્રિએ મકર લગ્નમાં ચૌદ રાજલોકમાં ઉદ્યોત થયે છે, નારદીના જીવોને પણ અંતઃસુહૃત્ શાતા થયે છે, સર્વ પ્રાણીઓને સુખશાતા વર્તે છે, ગોવા અતિ ઉત્તમ અવસરે બાધા રહિત ગોવા નિશાકારાણીએ, બાધા રહિત ગોવા પુત્રને જન્મ આપ્યો. મહાવીર પ્રભુનો જન્મ થયો” જ્ય મહાવીર.

ચોથું વ્યાખ્યાન સંપૂર્ણ.

[illegible][illegible]

પ્રભુ મહાવીર દેવના જન્મકલ્યાણક વખતે છપ્પન્ દિગ્દિમારીગોનું આગમન.

આઠ દિક્કુમારીકાઓ પશ્ચિમ દિશાના રુચક પર્વતમાંથી ત્યાં આવીને પ્રભુજીને તથા પ્રભુજીનાં માતાન પવન કરવા માટે હાથમાં પંખા લઇને ઉભી રહી. વળી અલંબુશા, મિતકેશી, પુંડરિકા, વારાણી, હાસા, સર્વપ્રભા, શ્રી અને હ્રીએ નામની આઠ દિક્કુમારિકાઓ ઉત્તર દિશાના રુચક પર્વતથી આવીને ચામર વીંજતી ગીતગાન કરવા લાગી. તથા ચિત્રા, ચિત્રકનકા, શતેરા અને વસુદામિની, જો નામની ચાર દિક્કુમારીકાઓ વિદિદ્ધ રુચકથી આવીને હાથમાં ત્રીપક લઇ ઇશાન વગેરે વિદિશાઓમાં ઉભી રહી. વળી રૂપા, રૂપાસિકા, સુરૂપા, અને રૂપકાવતી જો નામની ચાર દિક્કુમારિકાઓએ રૂચકથી આવીને પ્રભુની નાડીને ચાર આંગુલ છોટથી કાપીને જોદેલા ખાડામાં નાંખી ખાડો વૈદુર્યરત્નોથી પૂરી તેના પર પીઠ બનાવ્યો અને તેને હુવાથી બાંધીને તે જન્મ ધરથી પૂર્વ, દક્ષિણ, ઉત્તર દિશામાં કેળના ત્રણ ધર બનાવ્યાં. પછી દક્ષિણ દિશાના કેળ ધરમાં પ્રભુજીને અને પ્રભુજીનાં માતાજીને સિંહાસન ઉપર બેસાડીને જો બન્નેને સુગંધી તેલતું મર્દન કર્યું. પછી પૂર્વદિશાના કેળ ધરમાં પ્રભુજીને અને પ્રભુજીની માતાજીને લઈ જઈ સ્નાન વિલેપન કરીને વસ્ત્ર આભૂષણો પહેરાવ્યાં. પછી ઉત્તર દિશાના કેળના ધરમાં માતાજી સહિત પ્રભુજીને લઈ જઈ સિંહાસન ઉપર બેસાડીને અરણિના ભે કાબ ધસી, તેનાથી અગ્નિ ઉત્પન્ન કરી તેમાં ઉત્તમ ચંદનનો હોમ કરી તે અગ્નિની રાખથી રક્ષા પોટલી તૈયાર કરી પ્રભુજીને અને પ્રભુજીનાં માતાજીને તે રક્ષા પોટલી બાંધીને રત્નના ભે ગોળા અફળાવી, “તમે પર્વત જેવડા લાંબા આયુષ્યવાળાં થાઓ” જોવાં આશિર્વાચન ઉચ્ચારી પ્રભુજીને અને પ્રભુમાતાને જન્મ સ્થાને મૂકીને તે દિક્કુમારીકાઓ ગીત ગાન કરી પોતપોતાના સ્થાને ચાલી ગઈ. આ દરેક દિક્કુમારીકા સાથે ચાર હજાર સામાનિક દેવો, ચાર મહારાજાઓ, સોળ હજાર અંગરક્ષક દેવો, સાત દેવસેનાઓ, સાત સેનાધિપતિઓ, તથા બીજાં પણ મહદિગ્ધ દેવો હોય છે. આભિયોગિક દેવોએ બનાવેલા યોજન પ્રમાણવાળા વિમાનોમાં બેસીને તેઓ પ્રભુનો જન્મ મહોત્સવ કરવા આવે છે.

પ્રભુના જન્મથી નિશ્ચલ એવું પણ ધન્દ્રતું સિંહાસન કંપાયમાન થયું. તેથી અવધિજ્ઞાનનો ઉપયોગ

નું આવેશ અતિ પાંદુંબલા નામની શિલા ઉપર પ્રભુને

[illegible]

১৯৫০

ପ୍ରତିଦିନ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଶକ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତି

ne u
supphpho tñf fctac
supph

•treble in 11th the

श्री १५००

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

... ..

2012. 2012. 2012.

(કુળી) અને તહેલક

[illegible]

तीर्थानि माहा तया दण्डा
नारयणमिव तं

ਪਾਲੀ ਦਥਾ

प्रा.स. पृ. ३३, पृ. ३३

मुद्रा, दुः, गङ्गायी लयां. मुद्रा प्रः

મુદ્રાદ્વારે પાડ્યું એવું
૧૬૭૧-૭૨

ਪਾਸੇ ਰੁਹੇਲਾ ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ

आँ डाय नहि, अथवा नाहु

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ક્રમ ક્રમ : ૦ : ગ્રામા શાલતા હતા.

डाय नही, नही नही

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

मोदावाला प्रेस

三

२२॥

3

ઇન્દ્ર મહારાજ [સૌધમેન્દ્ર] પોતાના પાંચ રૂપ ધરી
વીર પ્રભુને મેરુગિરિ ઉપર લઇ જાય છે.

શ્રી નિશલામાતા પુનઃ પાઠણે બ્રહ્મવે છ.

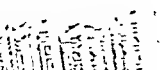

અથ ત્યાર અ બાળકનુ નામ આપ્યુ હતુ. . . . .

શ્રી શ્રમણુ ભગવાન મહાવીરદેવ કારયપગોત્રવાળા હતા. તેમના ત્રણુ નામ આ પ્રમાણે છે. માતાપિતાએ આપેલ ‘વર્ધમાન’, તપ કરવા વગેરેની શક્તિ પ્રભુના જન્મની સાથે જ ઉત્પન્ન થયેલ હતી તેથી ‘શ્રમણુ’ એ બીજું નામ હતું. તથા વીજળી વગેરેના અકસ્માતથી ઉત્પન્ન થયેલ ભય, અને સિંહુ વગેરેથી થયેલ ભય તે ભૈરવ એ ભય તથા ભૈરવમાં અત્યંત નિર્ભયપણે રહેનાર, અને ભૂખ, તરસ વગેરે બાવીશ પરિથહોને અને ઉપસર્ગોને સહન કરનાર, તથા ભદ્રાદિ પ્રતિમાઓને પાળનાર, બુધ્ધિવંત, અગતિરતિને સહન કરનાર, ગુણપાત્ર અને પરાક્રમવંત હોવાથી દેવોએ કહેલું શ્રમણુ ભગવાન ‘શ્રીમહાવીર’ એવું ત્રીજું નામ હતું.

દેવોએ પ્રભુત્વ નામ મહાવીર રાખ્યું તેનું વર્ણન કરે છે. જન્મમહોત્સવ પછી પ્રભુ દાસદાસીઓ અને સેવકોની મધ્યે સેવાતા અને ચંદ્રમાની પેઠે અને કલ્પવૃક્ષના અંકુરની પેઠે વૃદ્ધિ પામતા, મહોત્જસ્વી, ચંદ્રસમાન મનહર સુખવાળા, સુંદર નેત્રવાળા, ભમરા સમાન રચામ કેશવાળા, પરવાળા સમાન લાલ ગ્રોહવાળા, હરિત સમાન મનોહરગતિવાળા, ઉજ્જવલદંતપંક્તિવાળા, કમળ સમાન સુકોમળ હાથપગવાળા, સુગંધી શ્વાસોશ્વાસવાળા, દેવેથી પણ અધિક સ્વપ્નવાન, બતિરમરણુ અને મતિ શ્રુત અને અવધિજ્ઞાનવાળા, આરોગ્યવાળા, વૈર્યગંભીરાદિ ગુણોના ખબરના, અને જગતમાં તિલક સમાન એવા પ્રભુ આઠવર્ષના થયા છતાં બાળવયની રમતગમતમાં જરાપણુ રસ ધરાવતા ન હતા, છતાં સમાનવયના બાળકોના અત્યંત આગ્રહથી અને ત્રિશલા માતાએ પણ કહ્યું કે અરે વર્ધમાન કુમાર ! તમે ધરમાંજ કેમ બેસી રહો છો? બહાર રમવા કેમ જતા નથી? એવા માતાના વચનથી પ્રભુ માતાને હર્ષ પમાડવા માટે રમવા ગયા. ત્યાં કેટલાક બાળકેા રમતા હતા તેમાં એવી શરત હતી કે, જે આગળ જઈને સામેના આમલી વૃક્ષને સ્પર્શ કરે તે જીત્યો અને પાછળ રહે તે હાર્યો કહેવાય. અને હારેલ હોય તે ખેતાના ખભા ઉપર જીતેલાને બેસાડીને જ્યાંથી દોડયા હોય ત્યાં લઈ જાય.

યથા ત્યાર અ બાળકરુ નામ નામ 'વર્ધમાન' થાઓ.

શ્રી શ્રમણ ભગવાન મહાવીરદેવ કાશ્યપગોત્રવાળા હતા. તેમના ત્રણ નામ આ પ્રમાણે છે. માતાપિતાએ આપેલ 'વર્ધમાન', તપ કરવા વગેરેની શક્તિ પ્રભુના જન્મની સાથે જ ઉત્પન્ન થયેલ હતી તેથી 'શ્રમણ' એ બીજું નામ હતું. તથા વીજળી વગેરેના અકસ્માતથી ઉત્પન્ન થયેલ ભય, અને સિંહ વગેરેથી થયેલ ભય તે ભેરવ એ ભય તથા ભેરવમાં અત્યંત નિર્ભયપણે રહેનાર, એને ભૂખ, તરસ વગેરે બાવીશ પરિબલોને અને ઉપસર્ગોને સહન કરનાર, તથા ભદ્રાદિ પ્રતિભાઓને પાળનાર, બુદ્ધિવંત, અરતિરતિને સહન કરનાર, ગુણપાત્ર અને પરાક્રમવંત હોવાથી દેવોએ કહેલું શ્રમણ ભગવાન 'શ્રીમહાવીર' એવું ત્રીજું નામ હતું.

દેવોએ પ્રભુનું નામ મહાવીર રાખ્યું તેનું વર્ણન કરે છે. જન્મમહોત્સવ પછી પ્રભુ દાસદાસીઓ અને સેવકોની મધ્યે સેવાતા અને ચંદ્રમાની પેઠે અને કટપવૃક્ષના અંકુરની પેઠે વૃદ્ધિ પામતા, મહાતેજસ્વી, ચંદ્રસમાન મનહર સુખવાળા, સુંદર નેત્રવાળા, ભમરા સમાન શ્યામ કેશવાળા, પરવાળા સમાન લાલ ઓજાવાળા, હસ્તિ સમાન મનોહરગતિવાળા, ઉજ્જવલદંતપંક્તિવાળા, કમળ સમાન સુકોમળ હાથપગવાળા, સુગંધી શ્વાસોશ્વાસવાળા, દેવોથી પણ અધિક સ્વરૂપવાન, ભતિરમરણ અને મતિ શ્રુત અને અવધિજ્ઞાનવાળા, આરોગ્યવાળા, ધૈર્યગંભીરાદિ ગુણોના ખજના, અને જગતમાં તિલક સમાન એવા પ્રભુ આઠવર્ષના થયા છતાં બાળવયની રમતગમતમાં જરાપણ રસ ધરાવતા ન હતા, છતાં સમાનવયના બાળકોના અત્યંત આગ્રહથી અને ત્રિશલા માતાએ પણ ક્રહ્યું કે અરે વર્ધમાન કુમાર ! તમે ધરમાંજ કેમ બેસી રહો છો ? બહાર રમવા કેમ જતા નથી ? એવા માતાના વચનથી પ્રભુ માતાને હર્ષ પમાડવા માટે રમવા ગયા. ત્યાં કેટલાક બાળકો રમતા હતા તેમાં એવી શરત હતી કે, જે આગળ જઈને સામેના આમલી વૃક્ષને સ્પર્શ કરે તે જીત્યો અને પાછળ રહે તે હાર્યો કહેવાય. અને હારેલ હોય તે પોતાના ખભા ઉપર જીતેલાને બેસાડીને જ્યાંથી દોડ્યા હોય ત્યાં લઈ બંધ.

શ્રી બાળ વર્ધ માતકુમાર ભણી રહ્યા છે. તે સમયે ધન્વંદ મહારાજ બાહ્યાણના રૂપે પડિતજની શંકા યાજવા કુમારને ગાળન પ્રશ્નો પૂછે છે.

પ્રભુ આદિ વર્ણના તથા બાદ મોટી માતાપિતાઓ સામાન્ય બાળકોની જેમ પાકાણામાં ભાગ્યે જ મોકલવા માટે બુબ દિવસ, બુબ વેળાએ પાકાણામાં મોકલવાની મંદોસ્વયંવૃત્તની ચોટી નેપાટી કરી. સગારાંબંધીઓનો સત્કાર, હાથી, ઘોડા વગેરે વાડનોથી, દાર, મુકદ્દ, બાબુમંથ, કંકણ વગેરે આભૂષણોથી અને મુંદર વસ્ત્રોથી કર્યા. અબ્બાસ કસબનાર પંડિત મોટ મદામકસવાળા વસ્ત્રો અને ધરેણાં, અનેક પ્રકારના રત્નો અને થીફળ વગેરે ઉત્તમ વસ્ત્રોને તૈયાર કરાવી, પાકાણાના વિદ્યાર્થીઓ માટે સાકર, પીરતા, વિવિધ પ્રકારની મીઠાઈઓ અને અનેક ખતનાં વસ્ત્રો તૈયાર કરાવ્યાં. સુવર્ણ રત્ન અને રૂપાથી તૈયાર કરેલ પાટી, ખડીયાં, લેખણ વગેરે બહાવાના ઉપકરણો તૈયાર કરાવ્યા. સરસ્વતીદેવીની પૂજા માટે રત્નો અને મોનીઓથી જટલું સુવર્ણનું આભૂષણ તૈયાર કરાવ્યું. અન્ય શિશુકોને દેવા માટે બુદ્ધી બુદ્ધી ખતના વસ્ત્રો તૈયાર કરાવ્યાં. આ સમયે કુળની વૃદ્ધસ્ત્રીઓએ નીચ જતળથી પ્રભુને નવરાવી, ચંદન, કપૂર વગેરે સુગંધી દ્રવ્યોથી, વિલેપન કરીને ઉત્તમ વસ્ત્રો અને શ્રેષ્ઠ આભૂષણોથી પ્રભુજીને અલંકૃત કર્યા અને સોનાની સાંકળથી અલંકૃત એવા કિનામ હાથી કિપર પ્રભુજીને બેસાડીને સેવકોએ પ્રભુના મસ્તક ઉપર શ્રેષ્ઠ છત્ર નર્ચું. જે બાબુ જ્યેન ચામેરા વર્તિાવા લાગ્યા, ગીનગાન શરૂિન વિવિધ વાજિત્રોના સુમંથર રવરો નીકળવા લાગ્યા. ચતુરંગી સેનાથી પહિરેલા વીર પ્રભુને પંડિતના ધરે ભાર્ગવા માટે મોટી ધામધૂમથી લાવવામાં આવ્યા ત્યાં પંડિત પણું નિલક કરી સુવર્ણ જનોઈ પહેરી. રવચ્છ વસ્ત્રો અને આભૂષણોથી અલંકૃત થક વર્ધમાનકુમારની વાટ ભેતા બેઠા હતા.

27

श्री वर्धमानकुमार पत्नी यशोदादेवी साथे.

શ્રમણ ભગવાન મહાવીર પ્રભુના પિતા કાશ્યપ ગોત્રવાળા હતા, તેમના ત્રણ નામો આ પ્રમાણે હતા સિદ્ધાર્થ, શ્રેયાંસ અને યશસ્વી.

શ્રમણ ભગવાન શ્રી મહાવીર પ્રભુની માતા વાસિષ્ઠ ગોત્રના હતા તેમના ત્રણ નામો આ પ્રમાણે હતા ત્રિશલા, વિદેહદિન્ના, પ્રીતિકારિણી.

શ્રમણ ભગવાન શ્રીમહાવીર પ્રભુના કાકા સુપાર્થનામે હતા. નંદિવર્ધનનામે મોટા ભાઈ હતા. સુદર્શના નામે બહેન હતી અને કૌડિન્ય ગોત્રવાળી યશોદા નામે પત્ની હતી. પ્રભુની દીકરી કાશ્યપ ગોત્રની હતી તેનાં અણુબળ અને પ્રિયદર્શના એ બે નામ હતાં. પ્રભુની દોહિત્રી એટલે દીકરીની દીકરી કાશ્યપ ગોત્રની હતી તેનાં શેષવતી અને યશસ્વતી એ બે નામ હતાં.

શ્રમણ ભગવાન શ્રી મહાવીર પ્રભુ સર્વકળાઓમાં કુશળ હતા, નિપુણતા સહિતની સાચી પ્રતિજ્ઞાવાળા હતા, સુંદરરૂપવાળા, સર્વગુણવાળા સરલ સ્વભાવવાળા અને વિનયવાળા હતા. પ્રખ્યાત જ્ઞાતકુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ સિદ્ધાર્થ રાજના પુત્ર હતા, જ્ઞાતકુળમાં ચંદ્રસમાન હતા, વજ્રઋષભનારાય સંઘયણવાળા અને સમચતુરસ સંસ્થાનવાળા હોવાથી ઉત્તમ સુંદર શરીરવાળા હતા, ત્રિશલાક્ષત્રિયાણીથી ઉત્પન્ન થયેલ શરીરવાળા હતા, અને ગૃહસ્થપણમાં જ અતિશય ક્રોમળ એવા તે શ્રી વીર ભગવાન ત્રીશ વર્ષ સુધી ગૃહવાસમાં રહ્યા. પ્રભુ બ્યારે અહ્વાસિ વર્ષ ના થયા ત્યારે શ્રી પાર્શ્વનાથા પ્રભુના ભક્ત શ્રાવક એવા શ્રી વીરપ્રભુના માતાપિતા અનશન કરી મરણ પામી ચોથા માહેન્દ્ર દેવલોકમાં ગયા તેથી પોતાનો અભિગ્રહ પૂર્ણ થયો બાણીને પ્રભુએ પોતાના મોટાભાઈ નંદિવર્ધન રાજને કહ્યું કે, મારો અભિગ્રહ પૂર્ણ થયેલ છે તેથી હું દીક્ષા લઉં છું. એ સાંભળી નંદિવર્ધન રાજએ કહ્યું કે, ‘અરે ભાઈ! ક્ષત ઉપર ક્ષાર ન નાખ; એકતો માતાપિતાના વિરહનું દુઃખ છે તે પર વળી તમે દીક્ષા લ્યો તો તમારા વિરહનું દુઃખ આવે તે મારાથી કેમ સહન થાય ? પ્રભુએ કહ્યું ‘અરે ભાઈ ! આ જીવની સાથે સર્વે જીવોનો પિતા, માતા, ભાઈ, બહેન, પુત્ર, પુત્રી, સ્ત્રી, કાકા, કાકી, મામા, મામી, માસા, માસી,

શ્રી વર્ધમાનકુમાર વડીલબંધુ નંદીવર્ધન રાજાની પાસે
દીક્ષા અંગીકાર કરવા માટે આજ્ઞા માંગે છે.

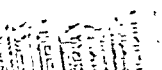
નવ લોકાંતિક દેવો ગ્યાવીને હે પ્રભુ ! તીર્થ પ્રવર્તવો ! જામ વિનંતી કરી રહ્યા છે.

અંતઃપુરને, દેશવાસી જનતાને ત્યજી દહને, તથા ધણા એવા રત્ન, મણિ, મુકતાફળ, દક્ષિણાવર્તશંખ, રક્ષિકં, કસોટી આદિ પત્થર, પરવાળા વગેરે ઉત્તમ સારવસ્તુઓને ત્યજી દહને, વળી એ બધી વસ્તુઓ અસ્થિર છે, વિનશ્ચર છે, ક્ષણિક છે, દુઃખદાયી છે એમ જાણીને વિશેષે તજવા યોગ્ય છે એને તજી દે છે, વગેરે છે, તેમજ ચાચકોને દાન દહને અને ગોત્રીઓને ધનનો ભાગ વહેંચી આપીને એ વસ્તુઓને ત્યજી દે છે. પ્રભુને દીક્ષા લેવાને એક વર્ષ બાકી રહ્યું ત્યારથી પ્રભુએ દરરોજ સૂર્યોદય ચયાથી આરંભીને સવાપહોર દિવસ ચડે ત્યાં સુધી વાર્ષિકદાન આપવા માંડ્યું. એ સમયમાં પ્રભુ દરરોજ એક કોડ અને આઠ લાખ સોનૈયાનું દાન દેવા લાગ્યા, સાથે વસ્ત્રો, આભૂષણો, મણિરત્નો, મુકતાફળો, અને મેવા મીઠાઇનું પણ દરરોજ દાન દેવા લાગ્યા. નગરના દરેક રસ્તે અને શેરીએ શેરીએ હરેરા પીટાવી “જને જે બેઠાએ તે લઈ જવ” એવી ઉદ્દોષણા કરાવી. પ્રભુદાન આપે ત્યારે ઇન્દ્ર દેવોને આદેશ કરી ભંડારોને ભરાવી રાખે, અહીં દાન દેવાના છ અતિશ કહે છે. સૌધર્મેન્દ્ર તીર્થ કરના હાથમાં સ્થિતિકરે, ઇશાનેન્દ્ર સુવર્ણની છડી હાથમાં રાખી દેવોને દાન લેતા નિવારે, અને મનુષ્યના લલાટમાં હોય તેટલું જ તે માગે એવી પ્રવૃત્તિ રાખે, ચમરેન્દ્ર ઉભો રહી તીર્થ કરના હાથમાં એાછી કે વધારે સોનામહોર ન આવે તેની વ્યવસ્થા કરે, ભવનપતિ દેવો અન્યક્ષેત્રના મનુષ્યોને દાન લેવા તેડી આવે, વાણવ્યંતર દેવો તે મનુષ્યોને તેમના ક્ષેત્રમાં પાછા મૂકી આવે. જ્યોતિષિ દેવો નિવાધરોને દાન લેવાની ખબર આપે. જ્યારે પ્રભુએ વાર્ષિક દાન આપવાની શરૂઆત કરી ત્યારે નંદિવર્ધન રાજાએ પણ મોટી ત્રણ દાનશાળાઓ મંડાવી, એક દાનશાળાથી ભરતક્ષેત્રના માનવોને અન્નનું દાન આપવાની શરૂઆત કરી, બીજી દાનશાળાથી વસ્ત્ર વગેરે આપવાની શરૂઆત કરી અને ત્રીજી દાનશાળાથી આભૂષણો વગેરે આપવાની શરૂઆત કરી.

તીર્થ કરોએ પોતાના હાથે આપેલા દાનના પ્રભાવે ઇન્દ્રોને માંહોમાંહે એ વર્ષ સુધી કલહ ન થાય, ચક્રવર્તી વગેરે રાજાઓ તે દાનના સૌનેયા પોતાના ભંડારમાં રાખે તેા એના પ્રભાવથી ચાર વર્ષ સુધી

માણસને ખબર હતી છતાં મને આખી રાત જગલમા ભટકતા કયા અમ બળડતા બળદાના રાસવાજ પ્રભુજીને મારવા દોડ્યો. અવધિજ્ઞાનના ઉપયોગથી આ વાત બાણીને ત્યાં આવી ઇન્દ્રે ગોવાળીઆને શિક્ષા કરીને પ્રભુને કહ્યું હે પ્રભુ ! તમને બાર વર્ષ સુધી ઘણા ઉપસર્ગો થવાના છે. તેથી આપની સેવા માટે ત્યાં સુધી હું સાથે રહું, પ્રભુએ જ્યોતે અનુમતિ આપી નહીં. તેથી ઇન્દ્ર મરણાંત કષ્ટ ટાળવા માટે પ્રભુની માર્ગીનો પુત્ર સિદ્ધાર્થ જે વ્યંતર થયેલ હતો તેને આદેશ આપી પોતે સ્વર્ગમાં ગયા.”

સવારમાં પ્રભુ ત્યાંથી કેલ્લાક સંનિવેશમાં ગયા, ત્યાં બહુલ પ્રાક્ષણને ઘરે મારે પાત્ર સહિત ધર્મ પ્રરૂપવો જ્યોત વિચારીને ગૃહસ્થના પાનમાં પરમાત્મ (ખીર)ને વહોરી પ્રથમ પાચણું કર્યું. આ સમયે ત્યાં હુંદુલિનાદ, વસ્ત્રવૃષ્ટિ, પુષ્પવૃષ્ટિ, સુગંધી જલવૃષ્ટિ, સાડાબાર કેડ સૈનૈયાની વૃષ્ટિ, અને દેવોએ કરેલ “અહોહાનં અહોહાન”ની ઉદ્દોષણા જ્યોત પાંચ દિવ્ય પ્રગટ થયાં. ત્યાંથી વિચરતા પ્રભુ મોરારાક સંનિવેશમાં દુધજનંત તાપસના આશ્રમમાં આવ્યા. ત્યાં સિદ્ધાર્થ રાત્રનો મિત્ર જ્યોતે તે કુલપતિ પ્રભુ પાસે આવ્યો ત્યારે પ્રભુએ પૂર્વના અભ્યાસથી તે કુલપતિને મળવા જે હાથ લાંબા કર્યા. પછી તે રાત રહીને પ્રભુ વિહાર કરતા હતા ત્યારે ત્યાં ચાતુર્માસ કરવા આવવા માટે તે કુલપતિએ આવજા કરેલ. પ્રભુ ત્યાંથી વિહાર કરી ગયા, પછી વિચરતા વિચરતા ચાતુર્માસ કરવા જ્યોત કુલપતિના આશ્રમે આવીને રહ્યા. આ વખતે બીજાં સ્થાનોમાં ધાસ ન મળવાથી તથા બીજા તાપસોએ પોતાની ઝૂંપડીઓથી દૂર હાંકી દેવાથી ગાયો નિઃશંકપણે પ્રભુ જે ઝૂંપડીમાં હતા તે ઝૂંપડીમાંથી ધાસ ખાવા લાગી. આ જોઈ ઝૂંપડીના માલિકે (રજેવાડે) આ વાત કુલપતિને કહેવાથી તેણે પ્રભુને કહ્યું કે, હું વર્ધમાન ! પક્ષીઓ પણ પોતાના આશ્રયસ્થાનનું રક્ષણ કરે છે અને તું રાજકુમાર થઈને પણ તારા પોતાના આશ્રયસ્થાનને રક્ષણ કરવાની શું શક્તિ નથી ધરાવતો ? આ સાંભળી પ્રભુએ વિચાર્યું કે અહીં હું વધારે રહીશ તો આ તાપસોની અત્યંત અપ્રીતિ થશે માટે અહીંથી જવું સારું, જવું વિચારી ચોમાસી પુનમથી પંદર દિવસ વીત્યા હતા તો પણ પ્રભુએ ત્યાંથી વિહાર કરી અસ્થિક ગામ

ક્રમસૂત્ર ત્યાગ્યાન.-૬.

પછી ચાર જ્ઞાનવાળા પ્રભુ મહાવીરે તરત ત્યાંથી વિહાર કર્યો. જનસમુદાય પ્રભુ નજરે ચડ્યા ત્યાં સુધી બેઠે રહ્યો અને જોલવા લાગ્યો કે, 'હું વીર ! તમારા વિના અમને બહુ' શૂન્ય અરણ્ય જેવું લાગશે. હવે અમને તમારા સહવાસ વિના કેમ આનંદ થશે ? 'હું વીર !, અમારાં નેત્રોને અમૃતોજન જેવું આપનું પ્રિયદર્શન હવે અમને ક્યારે થાશે ? 'હું વીર ! આપ તો રાગદ્વેષ રહિત છો છતાં, અમને ક્યારેક, યાદ કરી દર્શન આપવા વહેલા પધારતા રહેજો. એવું જોલતો જનસમુદાય વિરત દુઃખ ધરતો પોતપોતાને સ્થાને ગયો.

ધન્દ્રાદિદેવોએ દીક્ષા પ્રસંગમાં ગોશીર્ષચંદન વગેરે સુગંધવાળી વસ્તુઓથી પ્રભુને પૂજ્યા હતા. તેની સુગંધ પ્રભુના શરીર ઉપર ચાર માસથી પણ અધિક સમય સુધી રહી હતી. એ દિવ્ય સુગંધથી આકર્ષિત થઇને દૂરદૂરથી પણ જ્યેષ્ઠાઈ આવતા એવા ભ્રમરાઓ પ્રભુને ડુંખ દેતા થઈ ગયા. યુવાનો આવી સુગંધ બાળીને પ્રભુ પાસેથી સુગંધી પદાર્થોની માંગણી કરવા લાગ્યા. પરંતુ મૌન ધારીને રહેલા પ્રભુ કંઈ પણ ઉત્તર આપતા નહિ તેથી ગુસ્સે થયેલ યુવાનો પ્રભુને ઉપસર્ગો કરી દુઃખ દેવા લાગ્યા. કેટલીક સ્ત્રીઓ પ્રભુનું અલૌકિકરૂપ, સૌભાગ્ય અને શરીરમાંથી બહુકની સુગંધને જોઈને ભાગની પ્રાર્થનાદિ કરવારૂપ અતુક્કળ ઉપસર્ગો કરી રહી હતી. પ્રભુતો મેઝ પર્વત જેવા અચલ રહી સમભાવે બંધુજ સહન કરતા વિચરતા રહી બે ઘડી દિવસ બાકી રહ્યો ત્યારે કુમારગામ પાસે આવી રાતે કાચોત્સર્ગ-ધ્યાનમાં રહ્યા. એ સ્થાને કોઈ ગોવાળીઓ આજો દિવસ હજી ખેડીને બળદોને મૂકી, ગાયો દોહવા ચાલ્યો ગયો. બળદો ત્યાંથી ચરતા ચરતા વનમાં દૂર ચાલ્યા ગયા. ગાયો દોહીને આવેલા ગોવાળીઓએ પ્રભુને પૂછ્યું 'કે હું આર્ચ ! મારા બળદો ક્યાં ગયા ? પ્રભુએ મૌન પાળ્યું, જોરલે ગોવાળીઓએ વિચાર્યું કે આને બળદ નથી. પછી તે બળદોને જોવા જતા રહ્યાં.

શ્રી પ્રભુ મહાવીરદેવને શૂલપાણી યક્ષ ઉપસર્ગ કરે છે.

બાણી ધનદેવ સમીપના વર્ધમાન ગામમાં ત્યાંના આનંદના ગામલોકોને સોંપીને તે બળહના નિર્વાહને સારવાર માટે સારી રકમ આપીને ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો. પણ

નહી, તેથી સીંગતો સીંગતો તે બળહ ભૂખ્યો તરસ્યો ન આવી જવાથી દેવ થયો. એ શૂલપાણિ નામે થયેલા ગામના લોકો ઉપર ઘણો ગુસ્સો કરી તે ગામમાં એટલા બધા માણસો મરી ગયા કે ત્યાં માણસોના

દબાવા થઈ ગયા. એ કારણે તે ગામનું વર્ધમાનને વતા રહેલા માણસોએ યક્ષની આરાધના કરી તેથી ત્યક્ષ થઈને પોતાનું મંદિર તથા મૂર્તિ બનાવવાનું કહેવાથી ત્યાંના બધેલા લોકોએ

પાણિ યક્ષને પ્રતિષ્ઠાવા પ્રથમનું ચાતુર્માસ મુને ત્યાં રહેવાની ના કહી છતાં પ્રભુ તે રાત્રિએ તેજ મંદિરમાં

રહ્યા, યક્ષે પ્રભુને બીજાવા માટે પૃથ્વી પણ ફાટી બચ એવું અદ્ભુતસ્ય કર્યું. હાથી અને સર્પનાં રૂપો કરીને અસહ્ય ઉપસર્ગો કર્યા. એથી પ્રભુ લેશ પણ ક્ષોભ પામ્યા નહીં. પછી તે ચક્ષે બીજાને તો જીવજ નય તેવી રીતે પ્રભુના મસ્તકમાં, કાનમાં, નાકમાં, આંખમાં, દાંતમાં, પીઠમાં તથા નખ વગેરેમાં અને કુર્યાનોમાં વેદના ઉપજવી છતાં પ્રભુને નિષ્કંપ બાણી તે ચક્ષ પ્રતિષ્ઠા પામ્યો. આ વખતે પ્રગટ થયેલા સિંધાર્થ વ્યંતરે કહ્યું કે ‘અરે દુષ્ટ, પાપી, શૂલપાણિ ! તે ઘણું જ દુષ્ટ કાર્ય કર્યું છે. ચોસક ધન્દ્રને પણ પૂજ્ય એવા ત્રિલોકનાથ વીરપ્રભુની મહાઆશાતના કરી છે. બે આ વાત ધન્દ્ર બાણશે તો તારા સ્થાનેનો પણ નાશ કરશે અને આકરી શિક્ષા કરશે. સિંધાર્થવ્યંતરના આવા વચન સાંભળીને તે

તેના કારણે તેની માટે દરિદ્રતા વાટચૂં બધા આનું વિચારી તે શીધતાથી પ્રભુ પાસે આવ્યો. પોતાના પાપોને ધરતીને નેત્રે વિચારી કે હું અત્યંત કષ્ટ વેઠીને દોગલજ સામુદ્રિકશાસ્ત્ર ભણ્યો. આવી નીચી સ્થિતિમાં પાપોને ધરતીના પુરુષ પણ આ રીતે વ્રતકષ્ટ કરતા દેખાય છે તો સામુદ્રિક શાસ્ત્રો બધાં વ્યવસ્થા બજાવે છે, તેથી એ શાસ્ત્રને પાણીમાં જ નાંખી દઉં, સામુદ્રિક પુષ્પના આ વિચારોને નું સામુદ્રિકશાસ્ત્રના અભ્યાસના ખેદ ન કર, એ શાસ્ત્રો સાચાં જ છે. આ ઉત્તમ પુરુષ ત્રણ લોકના નાથ સરસ્વત નેરિન્દ પૂજિત છે. યાદા જ કાળમાં કેવળજ્ઞાન પામી તીર્થંકર પરમાત્મા થાશે. એમનું શરીર શાંભાશાય સુગંધી છે. એવા અગણિત ગુણોથી શોભતા એ પ્રભુના ગુણોને ગણવા કોણ સમર્થ છે? એ રીતે જિનગુણોને સ્તવીને ઇન્દ્ર પુષ્પ નિમિત્તિઆને મણિ, કુંડલ, સુવર્ણાદિ આપી સમૃદ્ધ કરીને સ્વર્ગમાં ચાલ્યો ગયો. પુષ્પ સામુદ્રિક પણ આનંદિત થઇ પોતાના દેશમાં ગયો. પ્રભુ ત્યાંથી વિહાર કરી ગયા.

શ્રમણભગવાન શ્રી મહાવીર પ્રભુ સર્વવિરતિ સ્વીકાર્યા બાદ છન્દસ્ય કાળના લગભગ સાડાઘાર વર્ષ સુધી શરીર ઉપરની મમતાને ત્યજીને વિચરતા રહ્યા. એ સમયમાં પ્રભુને જે કોઈ દેવ સંબંધી, મનુષ્ય સંબંધી, અને તિર્થંચ સંબંધી ભોગ, પ્રાર્થના વગેરે અનુકૂળ ઉપસર્ગો કે તાડના તળેનાદિ પ્રતિકૂળ ઉપસર્ગો દિપ્ત્યન્ન થયા તે ઉપસર્ગોને પ્રભુએ ક્રોધ વિના, દીનતા વિના, નિશ્ચલ રહીને નિર્ભયતાથી સહન કર્યા. દેવ, મનુષ્ય, તિર્થંચોએ કરેલા ઉપસર્ગો કેવા થયા અને પ્રભુએ તેને કેવી રીતે રહી સહન કર્યા તેનું અહીં સક્ષિપ્ત વર્ણન કરે છે.

પ્રભુ પોદેલું ચાનુર્માસ ચોગક સંનિવેશથી આવીને શૂલપાણિયક્ષના મંદિરમાં રહ્યા. આ ચક્ષુર્મંદિરમાં ધનદેવ નામના વાણિજ્યોના બજાર હતા. ધનદેવ પાંચસો ગાડાઓ સાથે નદી ઉતરતો હતો. તેના પાછળ પોતાના પાંચસો ગાડાઓ અને પાંચસો ગાડાઓના ચાણીયાઓ હતા. આ ચક્ષુર્મંદિરમાં ધનદેવ નામના વાણિજ્યોના બજાર હતા. ધનદેવ પાંચસો ગાડાઓ સાથે નદી ઉતરતો હતો. તેના પાછળ પોતાના પાંચસો ગાડાઓ અને પાંચસો ગાડાઓના ચાણીયાઓ હતા.

આવીને પડિમા ધારીને રહ્યા, ત્યાં પ્રભુના સંકાર મોટે પ્રભુના શરીરમાં પ્રવેશ કરીને સિંધ્ધાર્થે વ્યંતર નિમિત્તો કહેવા લાગ્યો, તેથી ત્યાં પ્રભુનો મહિમા પ્રવત્યો. પ્રભુના મહિમાને વક્તો ભેદ ત્યાં રહેતા અચ્છંદક નામના નિમિત્તિઆગ્રે ગુસ્સે થઇને તુણુચ્છેદના વિપથમાં પ્રસ્થ કર્યો. સિંધ્ધાર્થે કહ્યું તે નહિ છદાય. પછી તે અચ્છંદક નિમિત્તિઆગ્રે તે તુણુને છેદવાનો પ્રયત્ન કર્યો. આ વાત અવધિજ્ઞાનથી ઇન્દ્રે જાણી તેથી ત્યાં આવી તેની આંગળીને ઇન્દ્રે વજ્રથી છેદી નાંખી. ત્યાગ્નાદ ક્રોધ પામેલા સિંધ્ધાર્થે લોકોને કહ્યું કે એ અચ્છંદક ચોર છે. એણે વીરધોપ નામના ઐહતનો દશ પલનો ખાલો ચોરીને ધરની પાછળ ખજૂરીના ઝાડ નીચે દાટ્યો છે. બીજું ઇન્દ્રશર્માનો ઘેરા ચોરી મારીને ખાઈ ગયો છે. તે ઘેરાના હાડકાં ધર પાસેની ગોરડી નીચે દાટ્યાં છે. તેનું ત્રીજું દુપણુ તો તેની સ્ત્રીને પૂછવાથી તે તમને કહેશે. પછી લોકોએ તેની સ્ત્રીને જઇને પૂછ્યું. તેથી તેની સ્ત્રીએ પણ પોતાના પતિ સાથે તેજ દિવસે કલાહ થયેલ હોવાથી કહી દીધું કે, અરે લોકો! એ પાપીનું મુખ પણુ ભેવા જેવું નથી. એ પોતાની સગી બહેનને પણુ ભોગવે છે. આ રીતે લોકોમાં પોતાના પાપની વાત જાહેર થઈ જવાથી અત્યંત લજ્જા પામેલા તે અચ્છંદક એકાંતમાં પ્રભુને વિનવવા લાગ્યો કે હે પ્રભુ ! વિશ્વવંદ્ય, આપ તો સર્વ સ્થાને પૂજાશી, પરંતુ મારી તો આજીવિકા અહીં જ છે. એ સાંભળી તેની અપ્રીતિ જાણીને પ્રભુ ત્યાંથી વિહાર કરીને શ્વેતાંબિકા નગરી તરફ ચાલ્યા. રસ્તામાં જતા માણસોએ કહ્યું કે આ રસ્તા ધણા વિઘ્નવાળો છે તેથી આપ બીજે રસ્તે થઇને જાઓ. એવો લોક નિયેધ જાણીને પણુ દયાળુ પ્રભુ કનકખલ તાપસના આશ્રમમાં ચંડકૌશિકને પ્રતિબોધ પમાડવા ગયા.

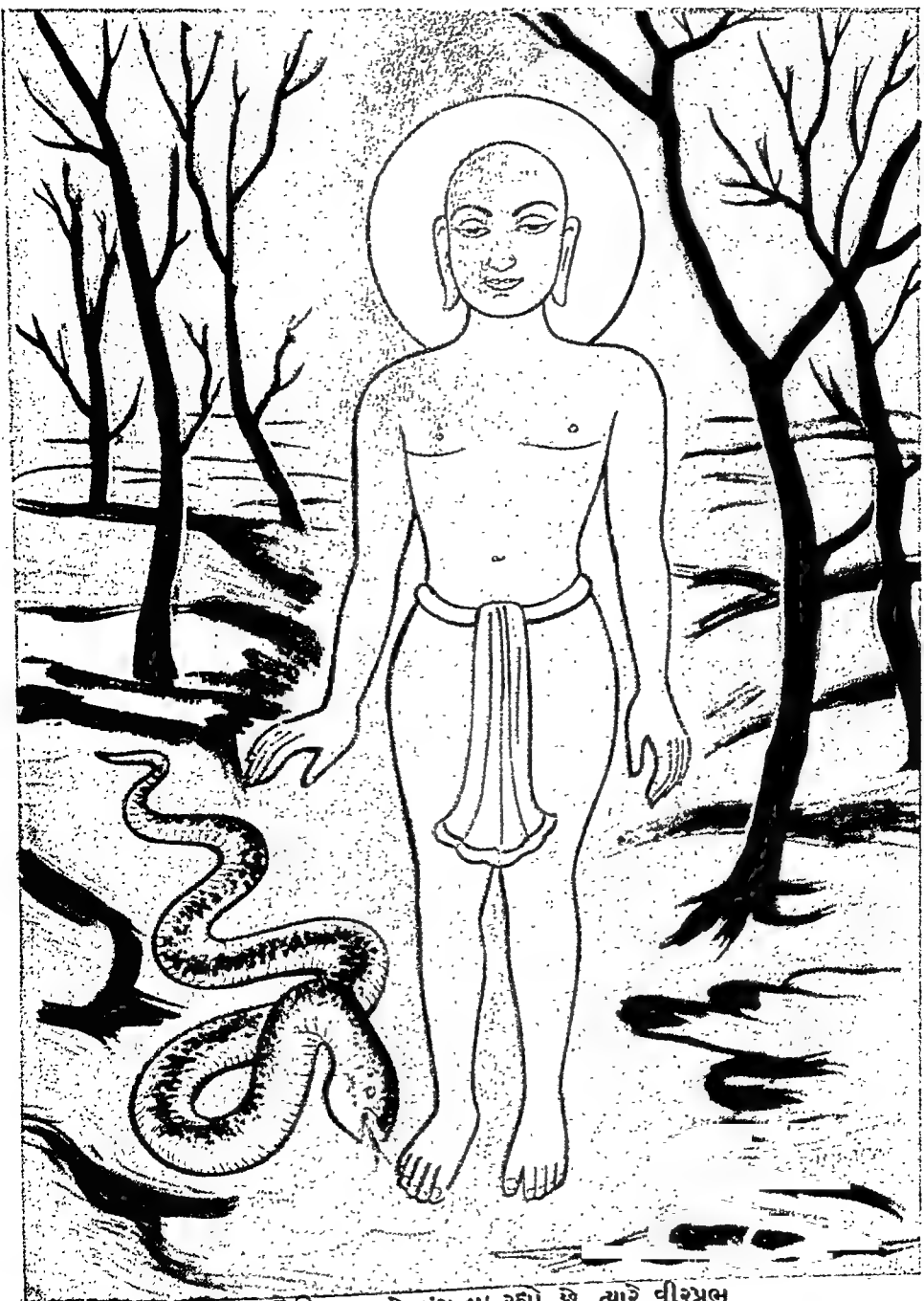
એ ચંડકૌશિક પૂર્વલવમાં મહાતપસ્વી સાધુ હતો. પારણાના દિવસે કોઇવાર ગોત્રીએ જતાં તેમના પગ નીચે દેડકી આવી ગઈ. સાથે રહેલા સાધુએ તે વિગધાને પ્રતિક્રમવા મોટે, ઇશિયાવહિ વખતે, ગોત્રી આલોવતી વખતે એને સાંજના પ્રતિક્રમણ વખતે ક્રોમ ત્રણ વખત સંભારી આપેલ તેથી તે સાધુ ઉપર ગુસ્સે થઇ ગુસ્સાથી તેને મારવા દોડતા એવા તપસ્વી સાધુ વચ્ચે રહેલા થાંભલા

યક્ષ ગાદુજ ભવલીત થઇ ગયો અને પોતાના અપરાધની ક્ષમા માગી પ્રભુની પૂજા ભક્તિ કરતો પ્રભુ સમક્ષ નૃત્ય કરવા પૂર્વક ગાયન કરવા લાગ્યો. તે યક્ષનું ગાયન સાંભળીને લોકો માનવા લાગ્યા કે તે યક્ષ પ્રભુને મરવા જેવા કરી નાખ્યા હશે તેથી તે યક્ષ નૃત્યગાન કરે છે. પ્રભુને પણ રાત્રે લગભગ ચાર પંડોર મુઠી સદન કરેલા ભયંકર ઉપસર્ગોથી પાછલી રાતના છેલ્લા પહોરના અંતે કાઉરસગામાંજ ક્ષણવાર નિદ્રા આવી. તેમાં ઉભે ઉભે જ પ્રભુએ દશ સ્વપ્ન જોયાં. સવારમાં લોકો ભેળા થયા ત્યારે તેમાં અષ્ટાંગ નિમિત્તના બાણ ઉત્પલ અને ઇન્દ્રશર્મા નામના બે નિમિત્તીયા પણ હતા. તેમણે પ્રભુને દિવ્યગંધ, ચૂર્ણ, પુષ્પ, વગેરેથી પૂજિત થયેલા બાણી, હર્ષથી પ્રણામ કરીને તે જોમાંથી ઉત્પન્ન કર્યું કે હે પ્રભુ ! તમે રાત્રિના અંતે જે દશ સ્વપ્ન જોયા છે તેનું કૃણ આપ તો બાણોજ છો છતાં હું કહું કે પ્રથમના સ્વપ્નમાં આપે તાડ જેવા ઉંચા પિશાચને માર્યો તેથી આપ થોડા જ વખતમાં મોહનીય કર્મને હણી નાંખશો. બીજા સ્વપ્નમાં આપની સેવા શ્વેત પક્ષી કરતું હતું તેથી આપ શુકલ ધ્યાન ધારણ કરશો. ત્રીજા સ્વપ્નમાં આપની સેવા કરતા વિચિત્ર કોયલ પક્ષીને જોવું તેથી તમે દ્વાદશાંગીની પ્રરૂપણા કરશો. ચોથા સ્વપ્નમાં આપની સેવા કરતો ગાયોનો સમૂહ જોયો તેથી સાધુ, સાધ્વી, શાવક, શાવિકાદૃપ ચતુર્વિધ સંઘ આપની સેવા કરશે. પાંચમા સ્વપ્નમાં આપે સમુદ્ર તર્યો તેથી આપ સંસાર સમુદ્રને તરી જાશો. છઠ્ઠા સ્વપ્નમાં આપે ઉગતો સૂર્ય જોયો તેથી આપ થોડાજ સમયમાં દેવજ્ઞાન પામશો. સાતમા સ્વપ્નમાં આંતરુણ્યો વડે આપે માનુષોત્તર પર્વતને વીંટ્યો તેથી આપની કીર્તિ ત્રણે ભુવનમાં વિસ્તરશે. આઠમા સ્વપ્નમાં આપ મેઝ પર્વતના શિખર ઉપર ચડ્યા તેથી આપ સમવસર્ણમાં સિંહાસન ઉપર જોમીને દેવમનુષ્યાદિની સભામાં ધર્મ પ્રરૂપશો. નવમા સ્વપ્નમાં આપે દેવોથી શોભી રહેલ પદ્મ સરોવર દીઠું તેથી ભવનપતિ, વ્યાંતર, જ્યોતિષી અને વૈમાનિક જોમ ચારે પ્રકારના દેવો આપની સેવા કરતા રહેશે. દશમા સ્વપ્નમાં આપે જે અગંધીમય બે પુરોષાની માળા દીઠી તેનું કૃણ હું જાણતો નથી. કોણે સિદ્ધાર્થ કહ્યું તેનું કૃણ આપે અને અંતે આપને સર્વોચ્ચ પદ મળે તેની પ્રાર્થના કરો. આથી અગત્ય નથી. પ્રભુએ જોયા

આઠ પખવાડિયાવાળું પહેલું ચાતુર્મસિ પૂર્ણ કર્યું. પ્રભુ ત્યાં ચાતુર્મસિ કરીને મોરક સંનિવેશમાં આવીને પડિમા ધારીને રહ્યા, ત્યાં પ્રભુના સત્કાર માટે પ્રભુના શરીરમાં પ્રવેશ કરીને સિદ્ધાર્થ વ્યંતર નિમિત્તો કહેવા લાગ્યો, તેથી ત્યાં પ્રભુનો મહિમા પ્રવર્ત્યો. પ્રભુના મહિમાને વધતો જોઇ ત્યાં રહેતા અચ્છંદક નામના નિમિત્તિઆગ્ર ગુરુસે થઇને તુલુચ્છેદના વિષયમાં પ્રશ્ન કર્યો. સિદ્ધાર્થે કહ્યું તે નહિ છદાય. પછી તે અચ્છંદક નિમિત્તિઆગ્રે તે તુલુને છેદવાનો પ્રયત્ન કર્યો. આ વાત અવધિજ્ઞાનથી ઇન્દ્રે જાણી તેથી ત્યાં આવી તેની આંખોને ઇન્દ્રે વજ્રથી છેદી નાંખી. ત્યાજ્યાદ ક્રોધ પામેલા સિદ્ધાર્થે લોકોને કહ્યું કે એ અચ્છંદક ચોર છે. જાણે વીરઘોષ નામના જેદ્રુતનો દશ પલનો ખાલો ચોરીને ઘરની પાછળ ખજૂરીના ઝાડ નીચે દાટ્યો છે. બીજું ઇન્દ્રશર્માનો ઘેટો ચોરી મારીને ખાઈ ગયો છે. તે ઘેટાના હાડકાં ઘર પાસેની બારડી નીચે દાટ્યાં છે. તેનું ત્રીજું દુપણુ તો તેની સ્ત્રીને પૂછવાથી તે તમને કહેશે. પછી લોકોએ તેની સ્ત્રીને જઈને પૂછ્યું. તેથી તેની સ્ત્રીએ પણ પોતાના પતિ સાથે તેજ દિવસે કલાહ થયેલ હોવાથી કડી ઠીકું કે, અરે લોકો! એ પાપીનું મુખ પણ જોવા જેવું નથી. એ પોતાની સગી બહેનને પણ ભોગવે છે. આ રીતે લોકોમાં પોતાના પાપની વાત જાહેર થઈ જવાથી અત્યંત લજ્જા પામેલા તે અચ્છંદક ચોરાંતમાં પ્રભુને વિનવવા લાગ્યો કે હે પ્રભુ! વિશ્વવંધ, આપ તો સર્વ સ્થાને પૂજારી, પરંતુ મારી તો આજીવિકા અહીંજ છે. એ સાંભળી તેની અપ્રીતિ જાણીને પ્રભુ ત્યાંથી વિહાર કરીને શ્વેતાંબિકા નગરી તરફ ચાલ્યા. રસ્તામાં જતા માણસોએ કહ્યું કે આ રસ્તો ધણા વિદનવાળો છે તેથી આપ બીજે રસ્તે થઇને જાઓ. એવો લોક નિયેધ જાણીને પણ દયાળુ પ્રભુ કનકબલ તાપસના આશ્રમમાં ચંડકૌશિકને પ્રતિગોધ પમાડવા ગયા.

એ ચંડકૌશિક પૂર્વભવમાં મહાતપસ્વી સાધુ હતો. પારણાના દિવસે કોઠવાર ગોચરીએ જતાં તેમના પગ નીચે દેડકી આવી ગઈ. સાથે રહેલા સાધુએ તે વિરાધનોને પ્રતિક્રમવા માટે, ઇચ્છિયાવહિ વખતે, ગોચરી આલોવતી વખતે અને સાંજના પ્રતિક્રમણ વખતે એમ ત્રણ વખત સંભારી આપેલ તેથી તે સાધુ ઉપર ગુરુસે થઈ ગુરુસાથી તેને મારવા દોડતા એવા તપસ્વી સાધુ વચ્ચે રહેલા થાંભલા

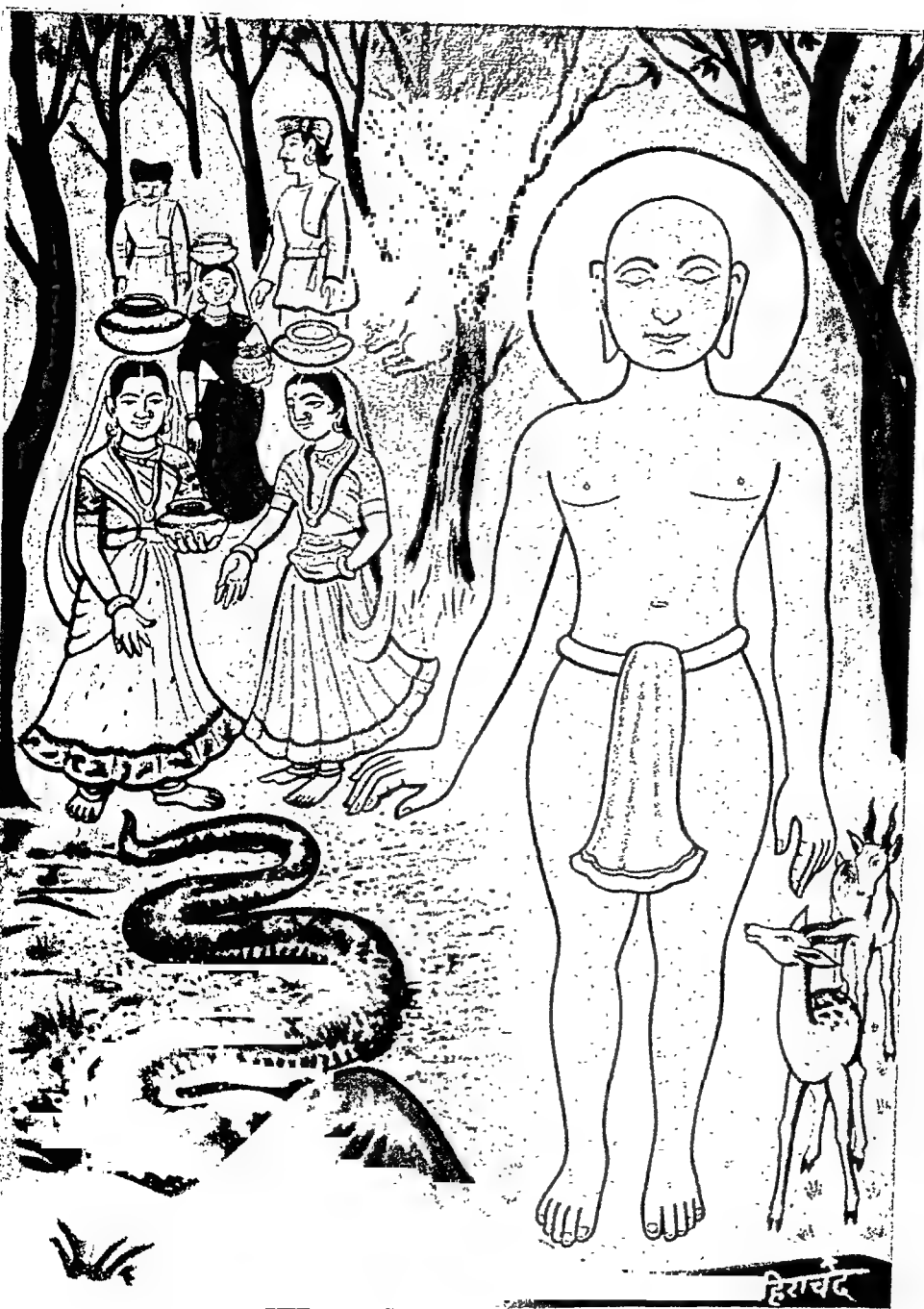

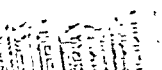
ચંડ કોશિક પ્રભુને દંશ દધ રહ્યો છે, ત્યારે વીરપ્રભુ
 “હું ચંડ કોશિક ! બૂઝ બૂઝ” એમ કહે છે.

ચંડકૌશિક પ્રતિષ્ઠાધ પામી પોતાના આત્માને વોસરાવી સમભાવમાં રહે છે.

કરચું. ત્યાર પાસે જાય ત્યારે જાણીએ છીએ કે તે વાસણનું ધાતું રક્ષણ કર્યું. છતાં તે ભાંગી ગયું. ગોવાળીઓએને કહી આવ્યો. તેથી તેઓએ એ વાસણનું ધાતું રક્ષણ કર્યું. છતાં તે ભાંગી ગયું. આ બેઈ ગોશાળાએ એવો નિશ્ચય કર્યો કે જે થવાનું હોય છે તે થાય જ છે. પ્રભુ ત્યાંથી બ્રહ્મણ ગામે આવ્યા. ત્યાં નંદ અને ઉપનંદ નામના એ ભાઈઓના એ પાડા હતા. તેમાં નંદના પાડામાં પ્રભુ ગયા અને ઉપનંદના પાડામાં ગોશાળો ગયા. પ્રભુને નંદે ખીર વહોવાથી અને ઉપનંદે ગોશાળાને વાસી અન્ન વહોરાવ્યું. તેથી ક્રોધિત થયેલ ગોશાળાએ તેને મોટી શિક્ષા કરી. પ્રભુ ત્યાંથી ચંપાનગરીમાં આવ્યા અને ત્યાં એ માસખમણ કર્યા. કોટેએ એ માસનું તપ કરી ત્રીજું ચાતુર્માસ ત્યાં રહ્યા. છેલ્લા એ માસનું તપ કરીને તેનું પાશુનું ચંપાનગરીની બહાર કરીને પ્રભુ ત્યાંથી કોટલાગ સન્નિવેશમાં આવીને એક શૂન્ય ધરમાં કાયોત્સર્ગે રહ્યા. ગોશાળે ત્યાં શૂન્ય ધરમાં ગામધણીના પુત્રને વિદ્યુન્મનિ દાસીની સાથે કીડા કરતો જોયો અને તેની હાંસી કરી તેથી તેણે ત્યાં ગોશાળાને માર્યો. પછી પ્રભુ પાતાલક નગરે આવ્યા અને શૂન્ય ધરમાં કાયોત્સર્ગે રહ્યા. ગોશાળાએ ત્યાં પાણુ રકંદને પોતાની દાસી સાથે કીડા કરતો જોયો અને તેની પણ હાંસી કરી. તેથી તેણે પણ ગોશાળાને માર્યો. ત્યાંથી વિહાર કરીને પ્રભુ કુમારક સન્નિવેશમાં આવ્યા. ત્યાં ચંપા નામના રમણીય ઉદ્યાનમાં કાયોત્સર્ગે રહ્યા. ત્યાં શ્રી પાર્વનાથ ભગવાનના સંતાનીય શ્રી મુનિચંદ્રસૂરિ વિશાળ શિષ્ય પરિવાર સહિત કુંભારની શાળામાં ઉતર્યા હતા. તેમને જોઈને ગોશાળાએ કહ્યું કે તમે કોણ છો ? તેમણે કહ્યું અમે નિર્વ્રથ છીએ. એ સાંભળી ગોશાળાએ કહ્યું કે તમે ક્યાં અને મારા ધર્મચાર્ય ક્યાં, તેમણે કહ્યું જોવા તું છે તેવા તારા ધર્મચાર્ય હશે. ત્યારે ગુરુએ થયેલા ગોશાળાએ કહ્યું કે મારા ધર્મચાર્યના પ્રતાપથી તમારો આશ્રમ નાશ પામશે. સાધુઓએ કહ્યું, અમને તેનો ભય નથી. પછી ગોશાળો પ્રભુ પાસે આવ્યો. તે રાત્રે જિનકલ્પની તુલના કરતા અને શાળાની બહાર પ્રતિમા ધારીને રહેલા એવા મુનિચંદ્રસૂરિને નહીં જોળખવાથી મહિરા પાનથી મરત બનેલા અને ધૂમતાં ત્યાં આવેલા કુંભારે સૂરિને ચોર માનીને ઘણો માર માર્યો. તેને સહન કરતા સૂરિએ અવધિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. ઘણો માર લાગેલ તેથી

ગોળી પાંચે ન કરી રહેલો વળા. તેનું નામ મોડિયા કહેવા આવેલા દેવોએ ઉદ્યોત કર્યો, તે ઉદ્યોતને દૂરથી
 જોઈને ગોશાળાને પડીને કે નાખ્યો. તેમણે આશ્રમ નાશ પામી રહેલ છે. ત્યારે સિદ્ધાર્થે ખરી વાત
 જાણી પાંચે ન કરી રહેલાઓના ગોશાળા તેમના આશ્રમે જઈને ત્યાં રહેલા સાધુઓના નિરરુકાર
 અર્ચન જાણીને પોંદરાં ગોશાળાને પડીને હેડમાં નાખ્યો. પછી પ્રભુને હેડમાં ચોકીદારોએ
 કરતા હતા ત્યારે ઉત્પલ નિમિત્તિયાની સોમા અને જ્યંતી નામની બે બહેનો હેડમાં નાખવાની વિચારણા
 બાજુએ પાવણી પડિયાજિકા બની હતી. તેમણે પ્રભુને જાળખીને હેડમાં નાખતા ચોકીદારોને
 અટકાવીને ગોશાળાને પલુ છોડાવી દીધા. પછી પ્રભુ ત્યાંથી પુષ્ટ ચંપાનગરીએ આવ્યા. ત્યાં ચાર
 માસશ્રમણ કરી એટલે ચાર માસના ઉપવાસ કરી ચોથું ચાતુર્માસ પૂરું કર્યું. ત્યાંથી વિહાર કરી
 તેજ નગરીની બહાર પારણું કરી ત્યાંથી પ્રભુ આવસ્તિ નગરીમાં આવ્યા. ત્યાં નગરીની બહાર
 કાંયોત્સર્ગે રહ્યા. ભિક્ષા લેવા જતાં ગોશાળાએ પૂછ્યું આજે મને કેવો આહાર મળશે? સિદ્ધાર્થે
 કહ્યું, આજે તને ભિક્ષામાં મનુષ્યનું માંસ મળશે. પછી ગોશાળો જ્યાં માંસ મળે એવા વાણિયાઓને
 ત્યાં ભિક્ષા લેવા ગયો. પરંતુ બન્યું એવું કે ત્યાં રહેતા પિતૃદત્ત વણિકની સ્ત્રી ભદ્રાને મરેલા બાળકો
 જન્મતા હતા તેથી તેણીએ કોઇ નિમિત્તિયાને ઉપાય પૂછતાં તેણે કહ્યું કે જો તું તારા મરેલા
 બાળકનું માંસ દૂધપાકમાં રાંધીને કોઇ ભિક્ષુકને આપીશ તો તારા બાળકો જીવતા રહેશે. તેથી તે
 તેનું ભક્ષણ કરીને પ્રભુ પાસે આવ્યો, સિદ્ધાર્થે સત્ય વૃત્તાંત કહી સંભળાવ્યો. ગોશાળાએ તે વાત
 ધામજર છે. પછી પ્રભુ નંદિદ્ર સંનિવેશની બહાર નંદિદ્ર વૃક્ષની નીચે પડિમા ધારીને રહ્યા. ત્યારે ત્યાં
 ગોશાળાએ જોઈને નંદિદ્ર સંનિવેશની બહાર નંદિદ્ર વૃક્ષની નીચે પડિમા ધારીને રહ્યા. ત્યારે ત્યાં

શ્રી પ્રભીની પૂર્વભવની અપમાનિત પત્ની કુટુંબના શીતજળ દ્વારા ઉપસર્ગ કરે છે.

અને એવા પ્રભુને કોટવાદોએ ચાર ધારીને ગોશાળા સહિત પકડ્યા. પરંતુ પ્રથમ પાર્શ્વનાથ પ્રભુની
 અવેશવિનિર્મિતિ અને પત્નીથી પડિત્રાન્નિકા બનેલી એવી વિજયા અને પ્રગલ્ભાએ તેમને છોડાવ્યા.
 પત્ની પ્રભુ વૈશાલી નગરી નરક ચાલ્યા ત્યારે ગોશાળો પ્રભુથી છૂટો થઈ અલગ માર્ગે ચાલ્યો. ત્યાં તેને
 માર્ગમાં પાંચસો ઘોરો મળ્યા. તે ઘોરો મામો મામો કહીને ગોશાળાના ખભા ઉપર ચડી બેસવા લાગ્યા.
 તેથી ગોશાળો થાકીને લોથપોથ થઈ ગયો અને વિચારવા લાગ્યો કે પ્રભુ સાથે રહેવું જ ઠીક છે. એમ
 વિચારી પ્રભુ જે રસ્તે ગયા હતા તે રસ્તે પ્રભુની શોધ કરતો ચાલ્યો. પ્રભુ તો વૈશાલી નગરીએ
 પહોંચીને લુહારની ખાલી પડેલી જગ્યામાં તેની આજ્ઞા લઈને પડિમા ધારીને રહ્યા. એ શાળાનો
 સ્વામી જ માસની માંદગીમાંથી ઉઠીને તેજ દીવસે લોહું ટીપવાનો ઘણ લઈને ત્યાં આવ્યો. પ્રભુને
 જોઈને અપશકુન માની પ્રભુને તેજ ઘણથી મારવા દોડ્યો. આ વાત અવધિજ્ઞાનથી ઈન્દ્રે જાણી તેથી
 ત્યાં આવી તે લુહારને ઈન્દ્રે આકરી શિક્ષા કરી. પ્રભુ ત્યાંથી વિહાર કરી ગ્રામાક સંનિવેશમાં આવ્યા
 ત્યાં ઉદ્યાનમાં બિભેલક યક્ષે મહિમા કર્યો, પ્રભુ ત્યાંથી શાલિગીર્ષ ગામે આવ્યા. ત્યાં અત્યંત શીત
 પડતી હતી. તેવા સમયે પ્રભુ કાયોત્સર્ગે રહ્યા. ત્યારે ત્રિપૃષ્ઠવાસુદેવના ભવમાં અપમાનિત થયેલ
 વિજયવતી નામની ગાણી મરીને ક્રેટલાક ભવ ભમીને કટપૂતના નામે વ્યંતરી થઈ હતી. તેણે
 તાપસીનું રૂપ ધારણ કરી પોતાની જટામાંથી હિમ જેવું ઠંડું પાણી પ્રભુ ઉપર છાંટવા માંડ્યું. કડકડતી
 માથમાસની ટાંઢમાં પ્રભુને આ આક્રોશ શીત ઉપસર્ગ થયો એમ છતાં પ્રભુને ધ્યાનમાં નિશ્ચલ જાણી
 તે વ્યંતરી પ્રભુની ક્ષમા માગીને નમસ્કાર કરી પોતાના સ્થાને ચાલી ગઈ. એવા શીત ઉપસર્ગને
 સમભાવે સહન કરતા એવા વીરપ્રભુને ત્યારે લોકાવધિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. પછી પ્રભુ ભદ્રિકાનગરીએ
 આવ્યા. ત્યાં ચોમાસી તપ અને અનેક પ્રકારના અભિયોદોથી પ્રભુએ છઠ્ઠું ચાતુર્માસ કર્યું. અહીં
 જ માસે ગોશાળો પ્રભુ પાસે આવ્યો. ચોમાસી તપનું પારણં પ્રભુએ ભદ્રિકાનગરીની બહાર કર્યું.
 પછી કાપડને સહિત એવા અગ્નિક્ષેત્રમાં અગ્નિજ્વલન કરી આગલિયા.

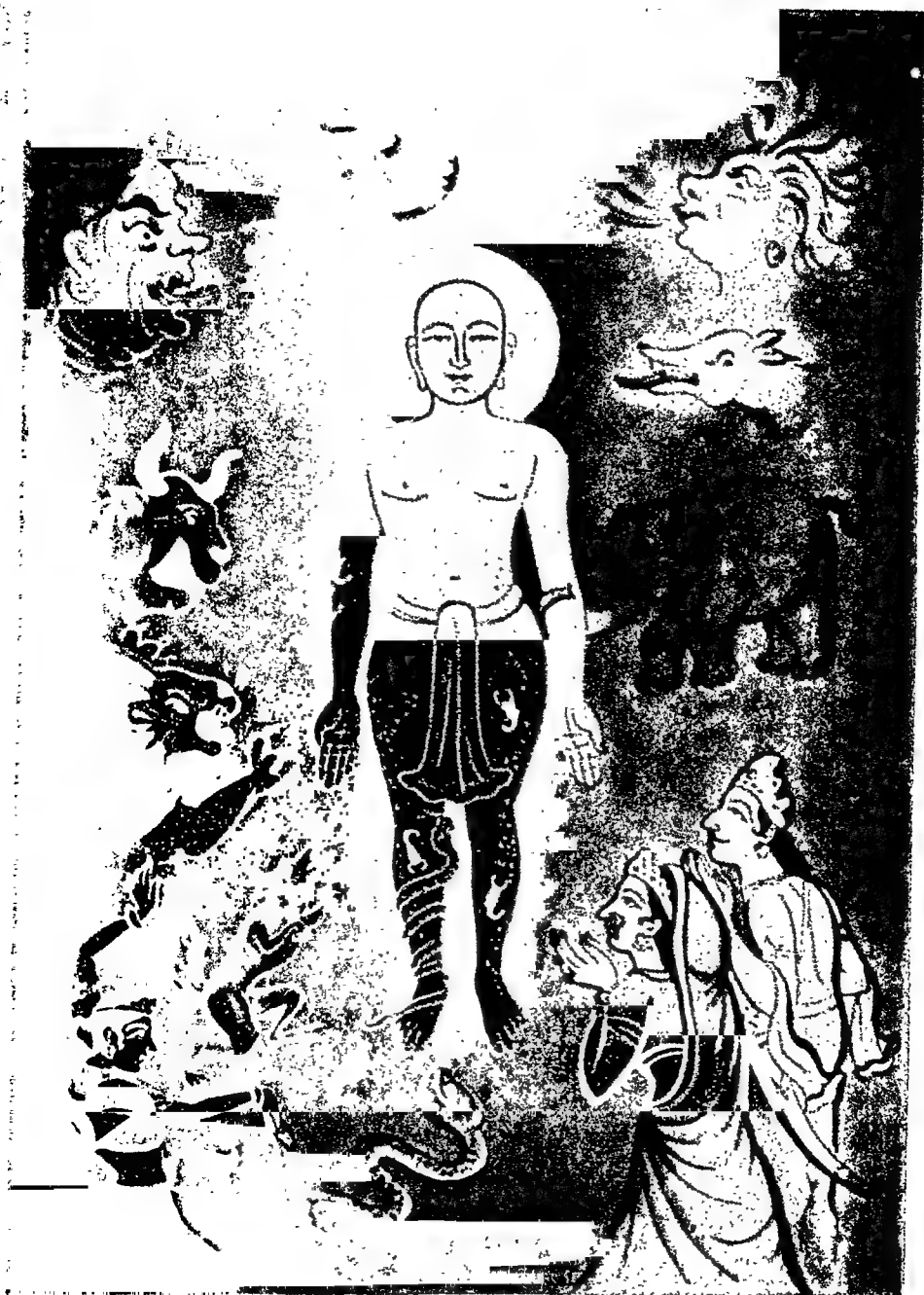

નક્કાની નેનવેશના શરી ગદ. તેથી ગોશાળો ગમી ગયો. પ્રભુની અલૌકિક શક્તિ બ્રેહ તાપસ પ્રભુની પ્રમા સંગી નગી પડેલા.

આ તેજોદેશ કેમ પ્રાપ્ત થાય? એવા ગોશાળાના પ્રશ્નથી અવશ્ય ભાવીભાવના યોગથી સર્પને ફરી પાવાની પેઠે અનર્થકારી એવી તેજોદેશ્યાની વિધિ સિદ્ધાર્થે કહી કે છમાસ સુધી નિરંતર છટૂતપ કરી સૂર્યની આત્માપના લેતો છતો દરેક પારણે એક મૂઠી અડદના બાકડા તથા એક અંજલિ પ્રમાણુ ગરમ પાણીનો ઉપયોગ કરે તેને એ છમાસના તપને અંતે તેજોદેશ્યા પ્રાપ્ત થાય.

પછી ત્યાંથી સિદ્ધાર્થપુરે જતાં માર્ગમાં તે તલના છોડનો પ્રદેશ આવવાથી ગોશાળાએ તે તલનો છોડ ઊપજ્યો નથી તો તેની એક શીંગમાં સાત તલની વાત શી કરવી? સિદ્ધાર્થે કહ્યું તેજ કરતાં તેજ છોડ જણાયો. પછી તેની શીંગને ફેડી બ્રેહ તો તેમાં સાત તલ બેથા. તેથી તેને થયું કે જે પ્રાણીઓ મરે છ તે જ્યો તેજ શરીરમાં પાછા ઉત્પન્ન થાય છે. એથી તેણે પોતાના નિયતિવાદના સિદ્ધાંતને વધારે મજબૂત બનાવ્યો. ત્યાંથી ગોશાળો પ્રભુથી અલગ પડી ગયો અને શ્રાવસ્તી નગરીમાં એક કુંભારની શાળામાં રહી છ માસના છઠ તપ વગેરે વિધિથી તેણે તેજોદેશ્યા સાધી લીધી. પછી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના સંતાનીય કોઇ સાધુ દીક્ષા પાળી ન શકવાથી ગૃહસ્થથયેલ તેમની પાસેથી ગોશાળો મટાંગ નિમિત્તેનો અભ્યાસ કરી અષ્ટાંગ નિમિત્ત અને તેજોદેશ્યાની પ્રાપ્તિથી પોતાને સર્વજ્ઞ તરીકે પ્રોળખાવવા લાગ્યો.

પ્રભુએ દશમું ચાતુર્માસ શ્રાવસ્તી નગરીએ આવીને કર્યું. તેમાં વિવિધ પ્રકારની તપશ્ચર્યા કરી, તપનું પાઠનું નગરીની બહાર કર્યું. પછી વિચરતા પ્રભુ અનાર્થ લોકોની વસ્તિવાળી દંદ ભૂમિમાં આવ્યા. ત્યાં પદાવ ગામની બહાર પાનાવ કાંચમાં અડદના તપ કરીને એક રાત્રિ પડિયા ધાવ્યને રમા.

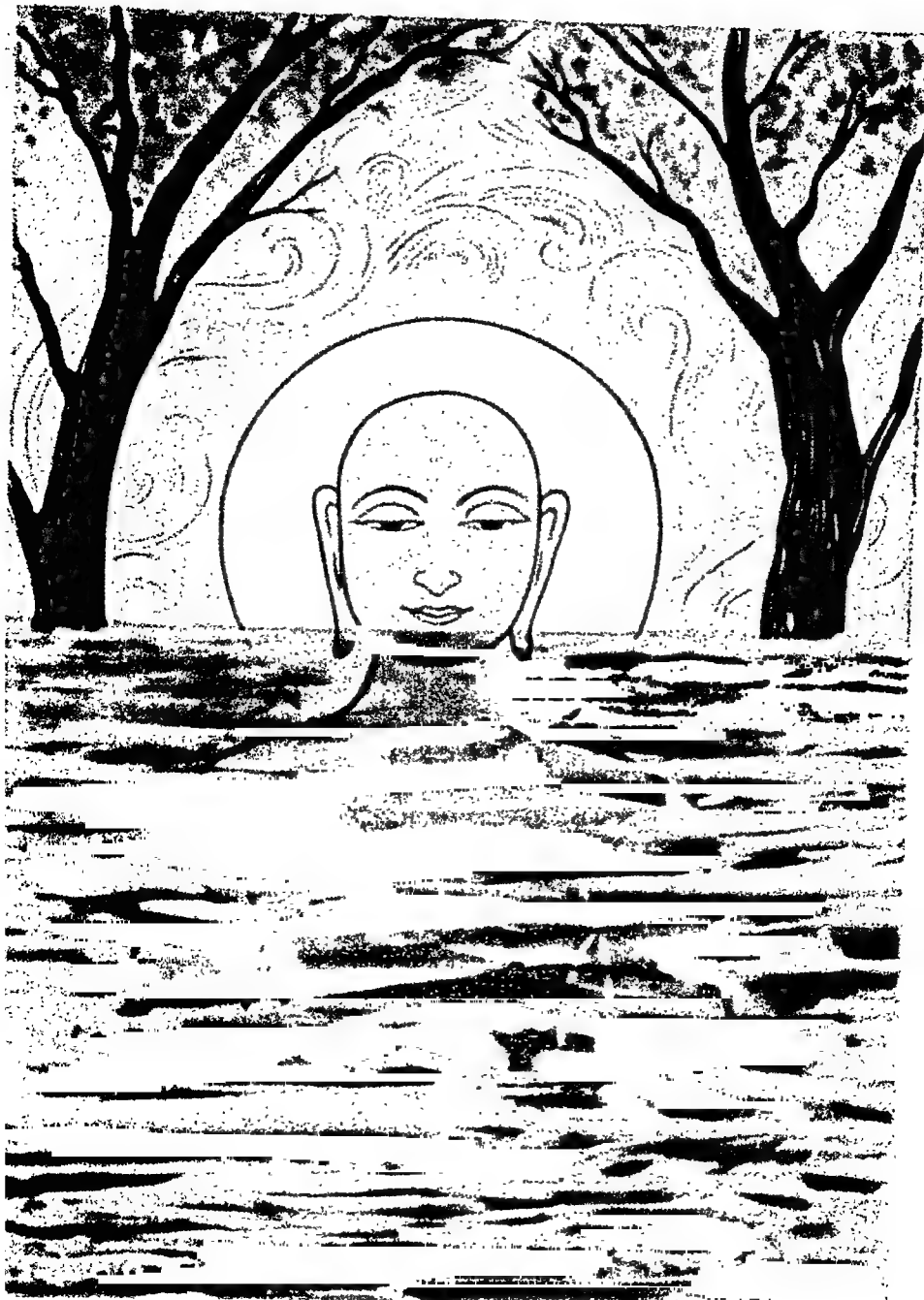
સંગમ પ્રભુ મહાવીરદેવને ગ્રેકન રાત્રીમાં ભયંકર વીસ ઉપસર્ગો કરે છે.

ત્યાં બેઠેલા સંગમ નામના દેવે કહ્યું કે હે દેવેન્દ્ર ! તમે કરેલ આ પ્રશંસા દત્તાના અપમાન સ્વરૂપ છે. આ રીતે પ્રશંસા ન કરવી જોઈએ. હું તેને ક્ષણવારમાં ચલાયમાન કરી આવું છું. જો મનુષ્યનો શો ભાર છે કે તે દેવોથી ચલિત ન થાય? જામ કહી કોઢથી ધમધમતો સંગમદેવ પ્રભુ પાસે આવ્યો અને તેણે પ્રથમ જોવી ધૂળની વૃષ્ટિ કરી કે તેથી પ્રભુના મુખ, નોક, કાન, ગાંધ વગેરે શરીરના અવયવો જોવા પૂરાઈ ગયા કે જેથી પ્રભુજી શ્વાસોસ્વાસ લેવા પણે અસમર્થ થઈ ગયા. પછી વજ્રમુખવાળી કીડીએ વિકુર્વે જે કીડીએ પ્રભુના શરીરમાં જોક બાબુથી જઈ બીજા બાબુથી નીકળવા લાગી તેથી પ્રભુનું શરીર ચાલાણી જેવું તે દેવે કરી નાંખ્યું. પણ પ્રભુ મનથી ચલિત ન થયા, પછી વજ્ર સમાન રૂંખ દેનારા ડાંસ મચ્છરો ઉત્પન્ન કરી એવા રૂંસ દેવરાત્ર્યા કે જેથી પ્રભુના શરીરમાંથી ગાયના દૂધ સમાન લોહી નીકળવા લાગ્યું. પછી તીક્ષ્ણ મુખવાળી ધીમેલોથી આખા શરીરે ચટકાઓ દેવાવી દુઃખ આપવા માંડ્યું. પછી વીંછીએ વિકુર્વે પ્રભુના શરીરમાં કઠોર રૂંખ મારીને આખા શરીરને ભેદી નાંખ્યું. પછી વિકુર્વે લા નોળીઆઓએ ઉચ્ચ દાઢોથી પ્રભુના શરીરનું માંસ દોડી દોડીને તોડવા માંડ્યું, ત્યાર પછી વિકુર્વે લા સર્પો દાઢો ભાંગી જાય તેટલા ભેરથી રૂંખો મારવા લાગ્યા, પછી વિકુર્વે લા ઉંજો મારવા પ્રભુના શરીરને કડકડવા માંડ્યું, પછી વિકુર્વે લા હાથીએ પ્રભુને સૂંઢથી પકડી ઉછાળી દંતૂળથી ઝીલી દાંતોથી પ્રહાર કરી પગથી કચડવા લાગ્યા, પછી વિકુર્વે લી હાથાળીઓએ પણ હાથીઓની જેમ પ્રહાર કરી પીડ્યા, પછી વિકુર્વે લા પિશાચોએ અદ્ધારયાદિ ઘોર ઉપસર્ગો કરી પ્રભુને પીડ્યા, પછી વિકુર્વે લા વાઘોએ વજ્ર જેવી દાઢોથી અને અત્યંત તીક્ષ્ણ નખોથી પ્રભુના શરીરને વિદારીને અત્યંત પીડ્યા. પછી વિકુર્વે લા સિંધધાર્થરાજ અને ત્રિશલારાણી વિલાપ કરતાં કહે છે કે, હે, પુત્ર ! તું અમને બચાવી લે. અમે તારા વિના કોઈથી બચી શકીએ તેમ નથી. આ રાક્ષસો અમને બહુજ પીડી રહ્યા છે. અમને એમાંથી કોઈપણ રીતે છોડાવ, નહીં તો આ અમારા પ્રાણ લેશે વગેરેથી પ્રભુને પીડા આપી. પછી સેનાની વિકુર્વે લી છાવણીના માણસોએ પ્રભુના પગોને ચૂસેા બનાવી અગ્નિ સળગાવી ઉપર વાસણ રાખી ભાત વગેરે રાંધવા માંડી

પ્રભુને લેવા. પણ વિકૃતિ એ ચોટાળાએ નીકળે ચાંચવાળાં પક્ષીઓનાં પાંજરાઓ પ્રભુનાં જંઘા, બાહુ, અને પેગે બાંધેલાં પાંજરાઓ. તેના પક્ષીઓએ પ્રભુના શરીરને નીકળે ચાંચ અને નખોના પ્રહારથી પક્ષી વિકૃતિ થી પીડાતા. પક્ષી વિકૃતિ થી પ્રચંદ પવનથી પ્રભુને ઉછાળી ઉછાળીને નીચે પટકીને પીડ્યા. એકપવનની ચુલિકાનું પણ ચૂર્ણ થઈ જાય તેવું એક હજાર ભાર પ્રમાણનું ચક્ર વિકૃતિ પ્રભુ ઉપર તેના બેરબી પ્રહાર કર્યો. તે ચક્રના પ્રહારથી પ્રભુ ઢીંચણ બેટલા જમીનમાં ગયા. પક્ષી પ્રભાત વિકૃતિને લે દેવાર્ણ! કયાં સુધી ધ્યાનમાં રહેશે? ક્યારથી પ્રભાત થઈ ગયેલ છે વગેરે કહ્યું પણ પ્રભુએ જ્ઞાનથી ખાણું કે હલ્લો રાત્રિ બાકી છે એટલે સ્થિર જ રહ્યા. પક્ષી અંતે તે સંગમદેવે દેવોની ઋદ્ધિ વિકૃતિને આપું અને કહેા તો મોક્ષ આપી દઉં. આવું સાંભળ્યા છતાં પ્રભુ કાંઈ બોલ્યા નહિ. એટલે તે સંગમદેવે કે અનુકૂળ એવા કોઈપણ ઉપસર્ગથી પ્રભુ જરા પણ ચલાયમાન ન થયા. સંગમદેવે એકજ રાતમાં મોટા મોટા વીશ ઉપસર્ગો કરીને પ્રભુને હેરાન હેરાન કરી દીધા છતાં કરુણાવંત પ્રભુએ સંગમદેવ ઉપર કરવાની પણ શકિત છે તેવા અને તે બળવાળા એ વીર પ્રભુએ આવા વગર કારણે હેરાન કરનારા સંગમદેવ ઉપર પણ કોથ ન કરતાં કૃપાજ વરસાવી તો પક્ષી એમની પાસે રહેવાથી આપણી કિંમત શી? એવા વિચારથી બાણે હોય નહિ તેમ કોથ પ્રભુને મૂકીને ચાલ્યો ગયો.

પ્રભુએ ત્યાંથી દિવસે વિહાર કર્યો. સંગમદેવની દુરુલતા હલ્લ ગઈ ન હતી તેથી પ્રભુ જ્યાં જ્યાં જતા ત્યાં ત્યાં આહારને અને પર્ણીય કરવા લાગ્યો, અને બીજા પર્ણીય બનના ઉપસર્ગો કરવાનું. એક દિવસે આ દેવના કાપડોથી અને એક દિવસે આ દેવના કાપડોથી બનના ઉપસર્ગો કરવાનું.

સંગમ મહાવીર પ્રભુને ભયંકર ઉપસર્ગ કરે છે.

બહાર કાયોત્સર્ગ ધ્યાને રહ્યા. પછી તે સંગમદેવ ચાવી ભતનાં આંત ઉગ્ર કુટા મ આખ્યા છતાં ત્રણ અસ્ખલિત વિશુદ્ધ પરિણામવાળા જ રહ્યા છે એ બાણીને ઝંખવાણો પડી જઈ પ્રભુને વંદન કરી કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રભુ ! સૌધર્મેન્દ્રે આપના સત્ત્વની દેવસલામાં જે પ્રશંસા કરી હતી તે બરાબરજ છે. મેં આપના ઘણા અપરાધ કર્યા છે એની મને ક્ષમા આપો. એમ કહી ઇન્દ્રની બીક મનમાં રાખતો છતાં દેવલોક તરફ ગયો. પછી તેજ ગોકુલમાં એક વૃદ્ધાએ પ્રભુને પરમાન્ન વહોરાવી પારણું કરાવ્યું તેથી ત્યાં પાંચ દિવ્ય પ્રગટ થયાં.

પ્રભુને ચલિત કરી આવીશ એમ કહીને સંગમ, દેવલોકમાંથી ગયો ત્યારથી ત્યાંના દેવદેવીઓના ઉદ્દેગનો પાર ન હતો. ઇંદ્રે પણ સૌધર્મ સલામાં નાથ, ગાનતાન રંગરાગ, વિલાસ વગેરે બંધ કરાવ્યા. મારા નિમિત્તેજ આ દુષ્ટ સંગમે આવા આકરા ઉપસર્ગો પ્રભુને કરવા માંડ્યા. એ ચિંતામાં ઇન્દ્ર, મુખ ઉપરહાથ રાખીને, ચિંતાતુર થઇને, નીચું મુખ રાખીને બેઠો હતો. હવે પ્રભુને આકરા ઉપસર્ગો કરીને પણ ચલાવી ન શકનાર તેથી ભટ પ્રતિજ્ઞાવાળો મારેજ શ્યામ મુખવાળો થયેલો અધમ એવો સંગમદેવ દેવલોકમાં આવતો બેવાયો ત્યારે ઇંદ્રે અવળું મુખ કરીને દેવોને કહ્યું કે ‘અરે દેવો ! આ કર્મચંડાળ પાપી અધમ સંગમ આવે છે એતું મુખ બેવું’ એ પણ મહાપાપકારી છે. એણે આપણા સ્વામી ત્રિલોકનાથને બહુજ દુઃખ આપીને સંતાપ્યા છે તેથી એણે આપણો મોટો અપરાધ કરેલ છે. પાપી આપણાથી જેમ ભય પામ્યો નથી તેમ પાપથી પણ ભય પામ્યો નથી. એ દુષ્ટને જલદી સ્વર્ગમાંથી કાઢી મૂકો. ઇન્દ્રની આજ્ઞા થવાથી દેવોએ તે દુષ્ટ સંગમને ધક્કા મુકકા લાકડી વગેરેથી મારીને દેવલોકમાંથી કાઢી મૂક્યો, તિરસ્કાર અને મારથી અપમાનિત થયેલો એવો તે સંગમદેવ નિસ્તેજ અને ઠરી ગયેલા અંગારા જેવો બની ત્યાંથી તે મેરુપર્વતની ચૂલિકામાં જઇને રહ્યો. ત્યાં તે પોતાનું બાકી રહેલ એક સાગરોપમનું અણબધ પૂર્ણ કરશે. તે સંગમની અગ્રમહિબીઓ પણ ઇન્દ્રને આજ્ઞા કરી રબ મેળવી પોતાના પતિ સંગમદેવ પાસે મેરુપર્વતની ચૂલિકામાં ગઈ.

મુપાલક

પ્રભુ મહાવીરદેવનું ચંદનના આંગણે આવવું, પાછા જવું અને ચંદનાનું રોલું.

ચંદનાની બેડી તૂટી કાંઝર થયાં અને માથે સુંદર વાળ થયા.

કચડી મરણ પામી. તેથી સૈનિક વસુમતિને પોતાની પુત્રી તરીકે કહીને આશ્વાસન આપાન કાળાખાના બળરમાં વેચવા લઈ ગયો, ત્યાં આવેલા ધનાવહ શેઠે તે વસુમતિને વેચાતી લઈ પોતાને ઘરેલાવી પુત્રી તરીકે રાખી. વસુમતીની ચંદન જેવી શીતલ વાણી હોતી તેથી ધનાવહ શેઠે તેનું ચંદનખાળા નામ રાખ્યું. એક વખતે બપોરે શેઠ ઘેર જમવા આવ્યા ત્યારે બીજી કોઈ દારૂ હાજર ન હોવાથી ચંદનખાળાએ શેઠના પગ ધોઈ આપ્યા ત્યારે ચંદનખાળાનો ચોટલો પૃથ્વી પર લટકતો હતો તેને શેઠે ઉઘો કર્યો. તે દૃશ્ય બેઠાને શેઠની પત્ની મૂળાશેઠાણીને થયું કે શેઠ નિશ્ચયે આ યુવાન રૂપવતી બાળાને પોતાની પત્ની બનાવશે પછી મારા ઉપર સ્નેહ રાખશે નહીં. પછી કોઈક દિવસે ખાસ કાર્ય માટે શેઠ બહાર ગયા ત્યારે મૂળા શેઠાણીએ નાપિતને તેડાવીને ચંદનખાળાનું મસ્તક સુંડાવી નાખ્યું અને એના બન્ને પગમાં બેડી નાંખી, માર મારી એક અંધારા ઝોરડામાં નાંખી તાળું ફાટી પોતે પોતાને માવતરે જઈને રહી. બહારથી આવ્યા પછી ચોથે દિવસે શેઠને ખબર પડી કે ચંદનખાળાની આવી દશા થઈ છે. શેઠે તરત તે ઝોરડામાંથી ચંદનખાળાને બહાર ઉંબરામાં એસાડી સૂપડાના ખૂણામાં બીભું કાંધ ન હોવાથી રાંધેલા અડદના બાકુલા નાંખીને તે સુપડું ચંદનખાળાને આપી પોતે બેડી તોડાવવા બહારને તેડવા ગયા. ચંદનખાળાના ત્રણ ઉપવાસ થઈ ગયા, એટલે તેને વિચાર આવ્યો કે કોઈ અતિથિને આપી પછી બાકુલા વાપડું તો સાડું. આ વખતે શ્રી વીરભગવાન પોતેજ ત્યાં ભિક્ષાર્થે આવ્યા, પ્રભુને આવતા બેઠા ચંદનખાળાને અતિશય આનંદ થયો અને તે વિનંતી કરીને પ્રભુને બાકુલા વહોરાવવા તૈયાર થઈ. પરંતુ પોતાનો અભિચ્છ હજી સંપૂર્ણ થયો નથી એમ બાણી પ્રભુ પાછા વળ્યા. એથી ચંદનખાળાને અત્યંત દુઃખ થવાથી તેની આંખમાંથી આંસુ સરવા માંડ્યાં અને તે રડવા લાગી. તે બાણી પ્રભુએ પોતાનો અભિચ્છ પૂરો થયો બાણી પાછા વળીને ચંદનખાળાને હાથે અડદના બાકુલા વહોર્યા. ત્યારે ત્યાં પ્રસન્ન થયેલા દેવાએ પાંચ દિવેયો પ્રગટ કર્યા. ઇન્દ્ર ત્યાં આવ્યો, દેવો આનંદથી નૃત્ય કરવા લાગ્યા, ચંદનખાળાના મસ્તક પર સુંદર વાળ થઈ ગયા તેના પગની બેડીને સ્થાને અત્યંત કીમતી

શ્રી પ્રભુ મહાવીરદેવને ગોવાળીયો કાનમાં ખીલા ઠોકે છે.

વિષ્ણુ, ઈશ્વર, શિવજી, જનની-ગંગાધર, મહાધર, ભૂધર, લક્ષ્મીધર, પંડ્યા-વિષ્ણુ, સુંકુદ, ગાંધાર્ય, પુરુષોત્તમ, નારાયણ હવે-શ્રીપતિ, ઉમાપતિ, વિદ્યાપતિ, ગણપતિ, જ્યોત્સ્વ, વ્યાસ-મહાદેવ, શિવદેવ, મૂલદેવ, સુખદેવ, ગંગાપતિ, ગૌરિપતિ, ત્રિવાહી, શ્રી કંઠ, નીલકંઠ, હરિહર, રામજી-બાલકૃષ્ણ, ચતુરામ, રામ, રામાચાર્ય, રાહલ-મધુસૂદન, નરસિંહ, કમલાકર, સોમેશ્વર, હરિશંકર, ત્રિકમ, બેશી-પૂનો, રામજી, શિવરામ, દેવરામ, ગોવિંદરામ, રઘુરામ, ઉદિરામ, વગેરે ઘણા પંડિતો આ યજ્ઞ પ્રસંગમાં આવ્યા હતા.

આ અવસરે શ્રમણ ભગવાન શ્રી મહાવીર દેવને વંદન કરવા માટે આકાશમાંથી દેવોને સમૂહ આવવા લાગ્યો. તે જોઇને યજ્ઞ કરવા આવેલા પ્રાજ્ઞણ પંડિતો પરસ્પર કહેવા લાગ્યા કે ‘અહો! યજ્ઞનો મહિમા કેટલો બધો મહાન છે! જોમાં સાક્ષાત્ દેવો આવી રહ્યા છે, દેવો યજ્ઞ મંડપ ત્યજીને સમવસરણ તરફ જવા માંડ્યા ત્યારે પ્રાજ્ઞણોનો આનંદ ઉડી ગયો, એ દેવો, સર્વજ્ઞને વંદન કરવા જાય છે એવું જનતા દ્વારા જાણવા મળ્યું, ત્યારે ઇન્દ્રભૂતિ ક્રોધથી ધમધમીને બકવા લાગ્યા. આ જગતમાં હું જ સર્વજ્ઞ છું. બીજા સર્વજ્ઞ હોય જ નહીં, બીજા સર્વજ્ઞ છે આવું વચન કાનને પીડા ઉત્પન્ન કરે છે. મૂર્ખાઓને તો કોઈ બનાવી જાય પરંતુ આણે તો દેવોને પોતા તરફ લોભાવ્યા છે. તેથી એ કોઈ મહાધૂર્ત લાગે છે. નહીં તો યજ્ઞ મંડપને અને સર્વજ્ઞ એવા મને છોડીને આ દેવો ત્યાં કેમ ચાલ્યા જાય? આ તો તીર્થ જલને મૂકીને જોમ કાગડાઓ, સરોવરને મૂકી જોમ દેડકાઓ, ચંદનરસને મૂકીને જોમ માખીઓ, સારા વૃક્ષને મૂકીને જોમ ભાટો, ખીરને મૂકીને જોમ ભૂડો, બીજા ચાલ્યા જાય તેમ યજ્ઞને મૂકીને આ દેવો બીજા ચાલ્યા જાય છે. કોઈ સમજાય છે કે જેવો એ સર્વજ્ઞ હશે તેવા એ દેવો હશે, મારાથી જોના સર્વજ્ઞના અભિમાનને સહન કરી શકાય તેમ નથી. એક મ્યાનમાં એ તલવાર હોય નહીં, એક શુક્રમાં એ કેસરીસિંહ પણ રહી શકે નહીં, આકાશમાં એ સૂર્ય પણ પાસે રહી શકે નહીં તેમ હું અને એ જોમ એ સર્વજ્ઞા અહીં રહી શકીએ નહીં. ઇન્દ્રભૂતિ આ રીતે વિચાર કરતો હતો ત્યારે પ્રભુને વંદન

૧.

પાડવા નેચાર થયો છે. “અરે, આ તો સસલો કેસરીસિંહની કેશવાળીને કાપવાની તૈયારી કરી રહેલ છે. મારી સમીપમાં પાતાનું સર્વજ્ઞપણું પ્રસિધ્ધ કરનાર જોણે શેષ નાગના મસ્તક ઉપરથી મણિ લેવાની તૈયારી કરી છે. જોણે પવનની સામે રહીને દાવાનળ સળગાવ્યો છે. હું હમણાંજ ત્યાં જઈ તેને ઘોલતો પાણુ ખંધ કરી દઈશ. જ્યાં સુધી સૂર્ય ઉગતો નથી ત્યાં સુધી ખદોત કે ચંદ્ર પ્રકાશ કરી શકે છે, જ્યાં સુધી કેસરીસિંહની ગર્જનાઓ કાને ન આવે ત્યાં સુધીજ મહોન્મત્ત હાથીઓ, ઘોડાઓ, હરણીયાઓ વગેરે આનંદ અનુભવી શકે છે. મારા ભાગ્યથીજ આવો વાદી મને પ્રાપ્ત થયેલ છે, તેની સાથે વાદ કરી મારી જીભની ખરજને આજે હું દૂર કરીશ. લક્ષણ શાસ્ત્રમાં હું નિપુણ છું, સાહિત્યમાં મારી ગતિ અરુપલિત છે, તર્કશાસ્ત્રમાં મને કોઈ જાળંગી શકે તેમ નથી, મેં ક્યાં શાસ્ત્રોમાં પરિશ્રમ નથી કરેલ? યમને માલવ દેશ ક્યાં દૂર છે? વચન સિધ્ધને શું સિધ્ધ નથી? રસ શાસ્ત્રના જાણકારને કયો રસ અજાણ્યો હોય? ચક્રવર્તીને શું અજ્ઞેય હોય? વજ્રને ન ભેદાય એવું શું હોય? મહાત્માને ન સધાય એવું શું હોય? ભૂખ્યાને ન ખવાય એવું શું હોય? ખલ પુરુષને ન ઘોલવા યોગ્ય એવું શું હોય? કલપવૃક્ષને ન દેવા યોગ્ય શું હોય? વૈરાગીને ન ત્યજવા યોગ્ય શું હોય? અને મને ન જીતવા જેવું શું છે? તો પછી હું ત્યાં જઈ, એનું પરાક્રમ જોઈ અને એને પરાજિત કરું, એમ કરવાથી હું ત્રિલોક વિજેતા કહેવાઈશ.

એ રીતે વિચાર કરતો ધન્વન્તરી પ્રભુ જ્યાં બિરાજમાન હતા ત્યાં આવીને સમવસરણના પગથિયાં ચઢતો હતો વીરપ્રભુને ચોત્રીશ અતિશયોથી શોભતા, સુવર્ણના સિંહાસન ઉપર બેઠેલા, દેવમનુષ્યોથી પરિવેશ, અમૃત જેવી વાણીથી ઉપદેશ આપતા જોઈને સ્તબ્ધ થઈ જાય છે, અને વિચારે છે “શું આ પ્રભા છે કે વિષ્ણુ છે કે શંકર છે?” અથવા તો ચંદ્ર છે! ના એ ચંદ્ર તો નથી ચંદ્રમાં તો કલંક છે, તેમ સૂર્ય પણ નથી સૂર્ય તો તીવ્ર તેજવાળો હોવાથી તેની સામે જોઈ પણ શકાતું નથી, તેમ આ મેરુ પણ નથી મેરુ તો અતિશય કઠિણ છે, વળી આ કેમ? નથી કેમ? તો અચામ વર્ણના છે. તો કા પ્રભા...

કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્તિ પછી ચાર વર્ષે મુક્તિમાં જવાનો પ્રારંભ થયો એ પર્યાયોત્કૃત ભૂમિ જાણવી.

તે કાલે અને તે સમયે શ્રમણ ભગવાન શ્રી મહાવીર પ્રભુ ત્રીશ વર્ષ સુધી ગૃહવાસમાં રહી તથા ચારવર્ષથી કાંઈક અધિક સમય હ્રસ્વરથ મુનિપણે રહીને કાંઈક જોછો એટલે છમાસ જોછા ત્રીશવર્ષ સુધી કેવલી પર્યાય પાળીને એટલે જંતાલીશ વર્ષ સુધી ચારિત્ર પર્યાય પાળીને, સર્વ મળીને જોતેર વર્ષનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરીને ભયોપગ્રાહી એવા વેદનીય, આયુ, નામ અને ગોત્ર એ ચાર અઘાતિકર્મોના ક્ષય કરીને આ અવસરિર્પિણી કાળનો દુષ્પ્રસુપ્ત નામનો ચોથો આરો ધણો વીતી ગયો એટલે ત્રણવર્ષ અને સાડાઆઠ માસ બાકી રહ્યા છે ત્યારે મધ્યમ અપાપા નગરીમાં હસ્તિપાલ રાજના કારકુનની સભામાં બીજે કોઈ મોક્ષે જનાર સાથે ન હોવાથી એકલાજ છકુલકત એટલે છ ટંકના ભોજન પાણી ત્યાગ કરીને એટલે છકુતપ કરીને સ્વાતિનક્ષત્રમાં ચન્દ્રનો યોગ પ્રાપ્ત થયે છતે ચાર ઘડી રાત્રિ બાકી રહી હતી ત્યારે પક્ષાસને એઠેલા ભગવાન કલ્યાણકૃલ વિપાકના પંચાવન અધ્યયનોને તથા પાપ ફળ વિપાકના પંચાવન અધ્યયનોને અને છત્રીસ નહીં પૂછાયેલા એટલે અપૃષ્ટવ્યાકરણ એવા અધ્યયનો કહીને પ્રધાન નામના એક મટ્ટેવા અધ્યયનને ભાવતા ભાવતા મોક્ષને પામ્યા. સંસારથી છૂટયા, સમ્યક્પ્રકારે ઉપર ઉર્ધ્વગતિને પામ્યા. જન્મ, જરા, અને મરણનાં બંધનો છોડી સિદ્ધ થયા, બુદ્ધ થયા, મુક્ત થયા, સર્વકર્મનો અંત કરનાર થયા અને સર્વ સંતાપથી રહિત થયા, સર્વ દુઃખોથી મુક્ત થયા.

સર્વ દુઃખોથી મુક્ત થયેલા એવા શ્રી મહાવીર પ્રભુને મોક્ષમાં ગયે નવસો વર્ષ થયા અને દશમા સેંકડાનો આ એંસીમો સંવત્સર જાય છે. એટલે નવસો એંસીમા વર્ષે કલ્પસૂત્રાદિ સર્વ શાસ્ત્રો દેવદિગ્વિજ્ઞાનમાત્રમણે લખાવ્યાં છે અને આ કલ્પસૂત્રનું સભામાં વાંચન નવસોત્ર્યાણુમા વર્ષે થયું છે.

શ્રમણ ભગવાન શ્રી મહાવીર પ્રભુનું ચરિત્ર સમાપ્ત.

કલ્પ સૂત્રનું છકુ વ્યાખ્યાન સમાપ્ત.

એ મારથી મરુભૂતિ જે પાર્શ્વનાથનો જીવ તે મૃત્યુ પામ્યો. ઇતિ પ્રથમ ભવ.

બીજે ભવે મરુભૂતિ વિંધ્યાચળની અટવીમાં સુન્તક નામે હાથી થયો. અને ક્રમઃ મરીને પક્ષીની જેમ ઉડતો ગયો. કુર્કુટ નામે સર્પ થયો, કોણ વળતે અરવિંદ રાજર્ષિ વિંધ્યાચળની અટવીમાં આવ્યા. તેમણે મરુભૂતિને હાથી થયેલ જાણી ધર્મોપદેશ દીધો તેથી પ્રતિજ્ઞા પામી જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થવાથી પૂર્વભવ ભ્રમે અને બારવ્રત સ્વીકાર્યા પછી તે હાથી મુનિને પગે લાગી ચાલ્યો ગયો. કુર્કુટ સર્પે હાથીને ભ્રમે અને વેરભાવ ઉત્પન્ન થવાથી હાથીના મસ્તક ઉપર ડાંખ માર્યો તેથી હાથી શુભ ધ્યાનથી મરણ પામ્યો હતો બીજે ભવ.

મગ્નભૂતિના જીવ ત્રીજે ભવે આઠમા દેવલોકમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થયો। અને કુકુટ સર્પ મરીને પાંચમી નરકે નારકી થયો. ઇતિ ત્રીજો ભવ.

ચોથા ભવે મરુભૂતિના જીવ દેવલોકથી ચ્યવી આ જંપૂદ્રીપના મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં સુકટજીવિજયમાં
 વૈતાલ્ય પર્વતની દક્ષિણ શ્રેણીમાં તિલવતી નગરીમાં કિરણુવેગ નામે રાજ્ય થયો, વૈરાજ્ય પામી એ રાજ્યએ
 દીક્ષા લઈ અપ્તક્રમે વિચરતાં વૈતાલ્યપર્વતના હૈમશૈલ શિખર ઉપર ક્રાંતોત્સર્ગ કર્યો. ત્યાં ક્રમક્રમે જીવ
 પાંચમી નરકનાં અસહ્ય દુઃખ ભોગવી ત્યાંથી નીકળી એ જ વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર સર્પ થયો હતો તે ત્યાં
 આવ્યો, એ સર્પે મુનિને ભેઈ પૂર્વના વેરથી મુનિના પગમાં ડંખ માર્યો. મુનિ તેથી શુભધ્યાને મરણ
 પામ્યા. ઇતિ ચોથો ભવ.

પાંચમે ભવે મરુભૂતિનો જીવ જારમા અચ્યુત દેવલોકમાં દેવ થયો અને તે કમઢનો જીવ સર્પ, મુનિનો ધાત કરી પાંચમી નરકે ગયો. ઇતિ પાંચમો ભવ.

છકુભવે મરુભૂતિનો. જીવળારમા અચ્યુત દેવલોકથી ચ્યવીને આ જાંબૂદ્વિપના પશ્ચિમ મહાવિહિહમાં ગંધિલાવતી વિજયમાં શુભંકરા નગરીમાં વજનાભ નામનો રાજ થયો. ત્યાં શ્રી ક્ષેમંકર તીર્થંકર પ્રભુ પધાર્યા, રાજ તેમની પાસે જઈ વંદના કરી દેશના સાંભળીને પ્રતિજ્ઞાધ પામી નીક્ષિત થયો. પછી

કરતો છતો લોકમાં પ્રસિદ્ધિને પામ્યો.

પુરુષાદાનીય શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ મોતાના ગર્ભમાં પણ ત્રણજ્ઞાન સહિત હતા, હું સ્વર્ગથી ચ્યવીશ એમ પ્રભુ બ્રહ્મતા હતા. પરંતુ ત્યાંથી ચ્યવતાં પ્રભુ નથી બ્રહ્મતા અને હું સ્વર્ગથી ચ્યવી ગયો છું એમ બ્રહ્મે છે. અહીં પ્રથમ મહાવીર પ્રભુના વૃત્તાંતમાં જણાવ્યા પ્રમાણે જ સ્વપ્નદર્શન સ્વપ્ન-કૃષ્ણ, પ્રૌઠ વગેરે ચાવત્ ત્રિશલાદેવીના સ્થાને વામાદેવી પોતાના વાસધરમાં આવી, સુખપૂર્વક તે ગર્ભનું પાલન કરે છે. એ બધું બ્રહ્મવું.

તે કાળ અને તે સમયમાં પુરુષાદાનીય શ્રી પાર્શ્વનાથ અરિહંત જે આ શિયાળાનો બીજો માસ અને ત્રીજો પક્ષ એટલે પોષકૃષ્ણપક્ષ. તે પોષકૃષ્ણ પક્ષની દશમીને દિવસે નવ માસ બરાબર પૂર્ણ થયા અને ઉપર સાડાસાત રાત્રિ દિવસ ગયા ત્યારે મધ્યરાત્રિએ વિશાખા નક્ષત્રમાં ચંદ્રનો યોગ પ્રાપ્ત થયે છે તે જન્મ્યા અર્થાત્ એ સમયે આરોગ્યવાળી એવી વામાદેવીએ આરોગ્યવાન એવા પુત્રને જન્મ આપ્યો. જે રાત્રિએ પુરુષાદાનીય શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ જન્મ્યા તે રાત્રિ ધણા દેવદેવીઓ વડે બ્રહ્મે અત્યંત વ્યાકુળ થઈ હોય એવી તથા શબ્દો વડે કોલાહલવાળી યજ્ઞ હોય તેમ પ્રકાશમય થઈ.

શ્રી પાર્શ્વનાથનો જન્મભિષેક, જન્મમહોત્સવ વગેરે પ્રથમ શ્રી મહાવીરદેવના એ પ્રસંગમાં જણાવી ગયા તે પ્રમાણે બ્રહ્મવું. પરંતુ મહાવીરદેવને સ્થાને પાર્શ્વનાથનું નામ બ્રહ્મવું. આ કુમારનું પાર્શ્વનાથ નામ થયો ત્યાં સુધી બ્રહ્મવું. વામાદેવીએ પાર્શ્વનાથ ગર્ભમાં આવ્યા બાદ એક વખત શય્યામાં સુતી વખતે પોતાની પાસેથી કાળો નાગ જતો બેયો હતા તેથી પ્રભુનું નામ પાર્શ્વ રાખ્યું.

પુરુષાદાનીય પાર્શ્વનાથ પ્રભુ દક્ષ, દક્ષપ્રતિજ્ઞાવાળા, ઉત્તમરૂપવાળા, સર્વગુણયુક્ત, ભદ્ર, અને વિનયવાળા હતા. પાંચધાવમાતાઓથી પાલન કરાઈ, બીજના ચંદ્રમાની જેમ વૃદ્ધિ પામી માતાપિતાને આનંદ ઉપજાવી પ્રભુ ચૌવનવયને પામ્યા. એ વખતે કુશસ્થળ નગરના પ્રસેનજિત રાજા ઉપર મલેચ્છસોડો ચઢી આવ્યા હતા એ રાજાની સહાય માટે વિનંતિ આવતાં અશ્વસેન રાજા ત્યાં જવાની

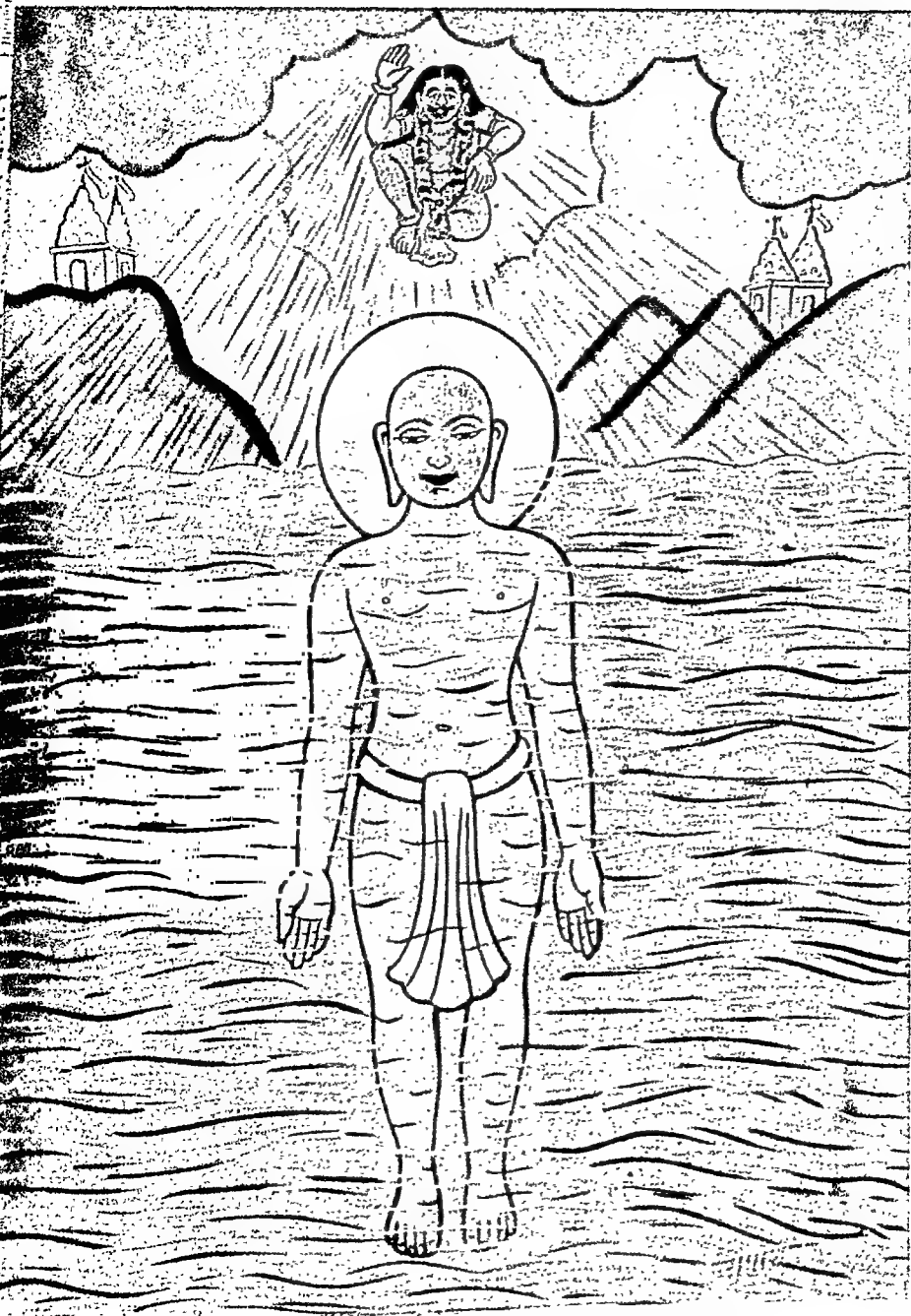
ક્રમ પંચાગિન તપ કરે છે, ત્યાં પાર્શ્વનાથનું આવરુ.

કેઈ તાપસના આશ્રમ પાસે આવ્યા, ત્યાં રાત્રે એક કૂવાની સમીપમાં વડ વૃક્ષ નીચે કાઉસસગ દયાને
 રળા, આ વખતે મેઘમાલી દેવે અવધિજ્ઞાનથી બ્રેયું તો પાર્શ્વપ્રભુને ત્યાં જોયા. પૂર્વવેરથી ત્યાં આવી
 એ દેવે વેતાલના, વીછીના, સર્પના, સિંહના, હાથીના અને બીજા પણ અનેક જાતના રૂપો વિકુર્વીને
 ઉપસર્ગો કરવા માંડ્યા. તે ઉપસર્ગોથી પ્રભુ જરાપણ ધ્યાનથી રહ્યા નહીં એટલે તે દેવે ગર્જના કરી
 કદપાંત કાળ જોયો વાયુ વિકુર્વી ધૂળ વૃષ્ટિ કરીને પાર્શ્વપ્રભુના આંખ, કાન, નાક પૂરીને શ્વાસ રૂંધી
 નાંખ્યો, પછી મેઘ વિકુર્વીને મુશળધારાથી વરસાદ વરસાવ્યો તથા બ્રહ્માંડ તૂટી જાય તેવી ગર્જના કરી
 કરવા લાગ્યો. ક્ષણવારમાં તે વરસાદનું પાણી પ્રભુના કંઠ સુધી પહોંચી આવ્યું, અને દેવના પ્રભાવથી
 તે પાણી ચારેબાજુ વધારે પ્રસર્યું નહીં, ત્યાં જ વધવા માંડ્યું, આ સમયે ધરણેન્દ્રનું
 આસન કંપ્યું તેથી અવધિજ્ઞાનનો ઉપયોગ દેવાથી ઈન્દ્રે પાર્શ્વપ્રભુનો ઉપસર્ગ જાણ્યો. અને
 સપરિવાર તરત પ્રભુ પાસે આવીને પ્રભુના મસ્તક ઉપર ફણાછત્ર ધારી રહ્યો તથા પદ્માવતી
 દેવીએ પ્રભુના પગની નીચે પદ્મકમળની રચના કરી. એ રીતે ત્રણ દિવસ સુધી અખંડ જુગ મુશળ-
 ધારાએ મેઘને વરસતો બ્રેઈ અવધિજ્ઞાનથી તેનું કારણ ઈન્દ્રે બ્રેયું તો મેઘમાલી દેવને વરસાદ વરસાવતો
 બ્રેયો, ત્યારે ધરણેન્દ્રે કહ્યું કે, “અરે દુહા ! આ પ્રભુ ઉપર આટલો ક્રોધ ? ક્ષમાસાગર એ પ્રભુ તો સહન
 કરશે પણ હું સહન નહીં કરું, એમ કહી ધરણેન્દ્રે મેઘમાલી પર વજ્ર ફેંક્યું. તેથી અત્યંત ભયભીત
 થઈ પ્રભુ પાસે આવી પોતાનો અપરાધ વારંવાર ખમાવીને તે મેઘમાલી પ્રભુના ચરણનું શરણું લઇને
 રહ્યો, ત્યારે ધરણેન્દ્રે તેને કહ્યું “અરે દુહા તેં પ્રભુનું શરણું લીધું છે એટલે તને મૂકું છું, એમ કહીને
 વજ્ર લઈ તેને છોડી દીધો. ધરણેન્દ્ર વંદના કરી પોતાના સ્થાને ગયો, મેઘમાલી પણ પોતાના હથ
 ભવના વેરને ખમાવી પ્રભુ આગળ ભક્તિ નૃત્ય કરી પોતાને સ્થાને ચાલ્યો ગયો.

આ રીતે દેવ, મનુષ્ય અને તિર્થંકારો દ્વારા ઉપસર્ગો

ક્રમઠ પાર્શ્વનાથ ભગવાનને જલ વડે ઉપસર્ગ કરે છે.

ધરણેન્દ્ર તથા પદ્માવતી આવીને પ્રભુ પાર્શ્વનાથનો ઉપસર્ગ નિવારે છે.

અહિન વિચાર્યા નેશવર્ષો અકિનો યોગ સાધન થય છેન જોડે ન જાણનારો પાપના અવિનાશી અનુભવ એવા કિસ્મ કેવળાન અને કેવળાર્થનાં કિન્નર અર્થ.

પદી સર્વ બોલોને બલુના અને તેના જે શ્રી પાર્થિવનુ જનનના નકલે કાલર કિર્તિશ્યા કિષકાદ કુટતા પુત્રીને પાવન કલતા વિસ્તરતા સાચા પુરુષાદનીય સ્વીપાર્થનાથ અહિરતેન આકાશનુચલક અને આકાશફલે નતા તે ગળ્યંદો સુખ આયંધાર વલિકા ભવરસદી કોમલ કોમલ નીચલ અને ગણરવી એ નામના હતા.

પુરુષાદનીય શ્રી પાર્થનાથ અહિરતને આયંધિરા વગેરે કોણ હજર સાધુઓની—કેન્દ્રક અને સંપદા હતી. પુરુષયુક્તા વગેરે આહવીશ હજર સાધુઓની કેન્દ્રક સાધનો સંપદા હતી. સુવન વગેરે એક સાળ અને ચોરસ હજર શ્રમેણોપાસિકોની કેન્દ્રક આદર સંપદા હતી અને સુવંદા વગેરે સળ સાળ સત્યાર્વોશ હજર શ્રમેણોપાસિકોઓની કેન્દ્રક શ્રાવિયારસંપદા હતી. નથા કેવલી નથી પણ કેવલીની જેમ સર્વશક્તશક્તિઓની સાહચર્યોએ ચોદપૂર્વનાદી મુનિઓની કેન્દ્રક સંપદા હતી. વળી ચોદકો અવધિકાનીઓની, એક હજર કેવળજ્ઞાનીઓની, અગીયારકો મેદિયશિષ્યાળા મુનિઓની, એકો મનરણ્યન જ્ઞાનીઓની કેન્દ્રક સંપદા હતી. નથા એક હજર સાધુઓ શિદ્ધિપદને પામેલા અને એ હજર સાધવીકરો શિદ્ધિપદન પામી હતી. વળી આકોસ વિપુલમનિઓની, એકો ચાલીઓની અને આકોસ અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પાન્ન થનારા મુનિઓની સંપદા હતી.

પુરુષાદનીય શ્રીપાર્થનાથ અહિરતની એ પ્રકારની અંતકૃતભૂમિ, કોઈએ મુહિતમાં જનારાઓની મર્યાદા હતી, એક યુગાન્તકૃત ભૂમિ અને બીજી પર્યાગાન્તકૃત ભૂમિ. તેમાં શ્રીપાર્થનાથ પ્રમુખી મોડોન એવા પદ્મકર પુરૂષ સુધી મુહિત માર્ગ વાઢ્યો તે યુગાન્તકૃત ભૂમિ અને શ્રી પાર્થનાથ પ્રમુને કેવળજ્ઞાન થયા પછી ત્રણ વર્ષે કોઈ મુનિ મેલે ગયા તે પર્યોગાંતકૃતભૂમિ બહુથી.

પુરુષાદાનીય શ્રીપાર્થનાથ અગિરંત ત્રીસ વર્ષ સુધી ગૃહસ્થાવાસમાં રહી ત્યાગી યાત્રિ દિવસ છદ્મસ્થ અવસ્થામાં રહી તથા ત્યાગી દિવસ ઓછા સિત્તેર વર્ષ સુધી કેવલી પર્યાય પાળીને ઓમ પૂર્ણ સિત્તેર વર્ષ સુધી ચારિત્રપર્યાય પાળીને એ રીતે સંપૂર્ણ એકસો વર્ષનું આયુષ્ય પાળીને વેદનીય, આયુષ્ય, નામ અને ગોત્ર કર્મ ઓમ ચારે અધાનિકમોના ક્ષય કરી આ અવસર્ગિણીનો દુઃખમરુપન નામનો ચોથો આરો ધણો વ્યતીત થયે છતે જે આ ચોમસાનો પહેલો માસ અને બીજો પક્ષ એટલે શ્રાવણ શુક્લ પક્ષ, એ પક્ષની અષ્ટમીના દિવસે શ્રીસમેત જિખર નામના તીર્થે પૂર્વ નના દિ. બંદ ઉપર પોતાના સહિત ચોત્રિશ એટલે બીજા તેત્રીશ શ્રમણોની સાથે પાગલી વગરના મરુદ્ધનનું નામ કરી વિશાખા નક્ષત્રમાં ચંદ્રનો યોગ પ્રાપ્ત થયે છતે સવારના સમયે બંને ત્રીશ શ્રમણ દ્વારે કાશ્યપી મોક્ષે ગયા. સંસારથી નિવૃત્ત થયા. સર્વ દુઃખોથી મુક્ત થયા. એ પ્રાનુતા ગણના કેટલે પેઠે એ અને પદ્માવતી યક્ષિણી હતાં.

પુરુષાદાનીય શ્રીપાર્થનાથ અગિરંતને મોક્ષે ગયાને બારેમા વર્ષ ગયાં અને નેરકદેવના નકીતને ત્રીશમું વર્ષ જાય છે. ત્યારે આ સૂત્રપુરુષનેકો સખાયાં છે કનિ. પહેલે નેરક અગિરંત સમ. ન.

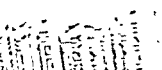
હવે શ્રી નેમીનાથ પ્રભુનું ચરિત્ર કહેવાય છે.

તે કાળ અને તે સમયને વિષે શ્રી નેમિનાથ પ્રભુનાં પાંચ કથકારે કહે. કિં. તાલકાને વચ. ને. ચિત્રા-નક્ષત્રમાં દેવલોકથી વ્યવીનેગર્ભમાં આવ્યા, ચિત્રાનક્ષત્રમાં જન્મ્યા. કિં. તાલકાને વચ. ને. ચિત્રા નક્ષત્રમાં દેવલજ્ઞાન પામ્યા અને મોક્ષ પાળું ચિત્રા નક્ષત્રમાંજ પામ્યા.

શ્રી નેમિનાથ પ્રભુ તે કાલ અને તે સમયે જે આ ચોમાસાનો ચોથો માસ અને સપ્તમીના એટલે કાર્તિક માસ (ગુજરાતી આસો માસ) ફલ્ગુપક્ષ તેની બારસે અવીસ ચાગદોપમની ચિત્રા નક્ષત્રમાં અપરાજિત વિમાનમાંથી અંતરહિત વ્યવીને આ જ્યોત્સ્નિપતા ભરત ક્ષેત્રમાં શર્ષ પુરુષગણમાં સ્તન-વિજય રાજની શિવાદેવી નામે રાણીના હિરમાં મરુદ્ધનના સમયે ચિત્રાનક્ષત્રમાં ચંદ્રનો યોગ પ્રાપ્ત થયે અને ગર્ભપણે હિરપ્રાનુતા ચોથો માસને ચોથો વર્ષે જન્મ અને તેના કલા. પક્ષ નક્ષત્રમાં

श्री तीर्थंकर नेमनाथ लगवान

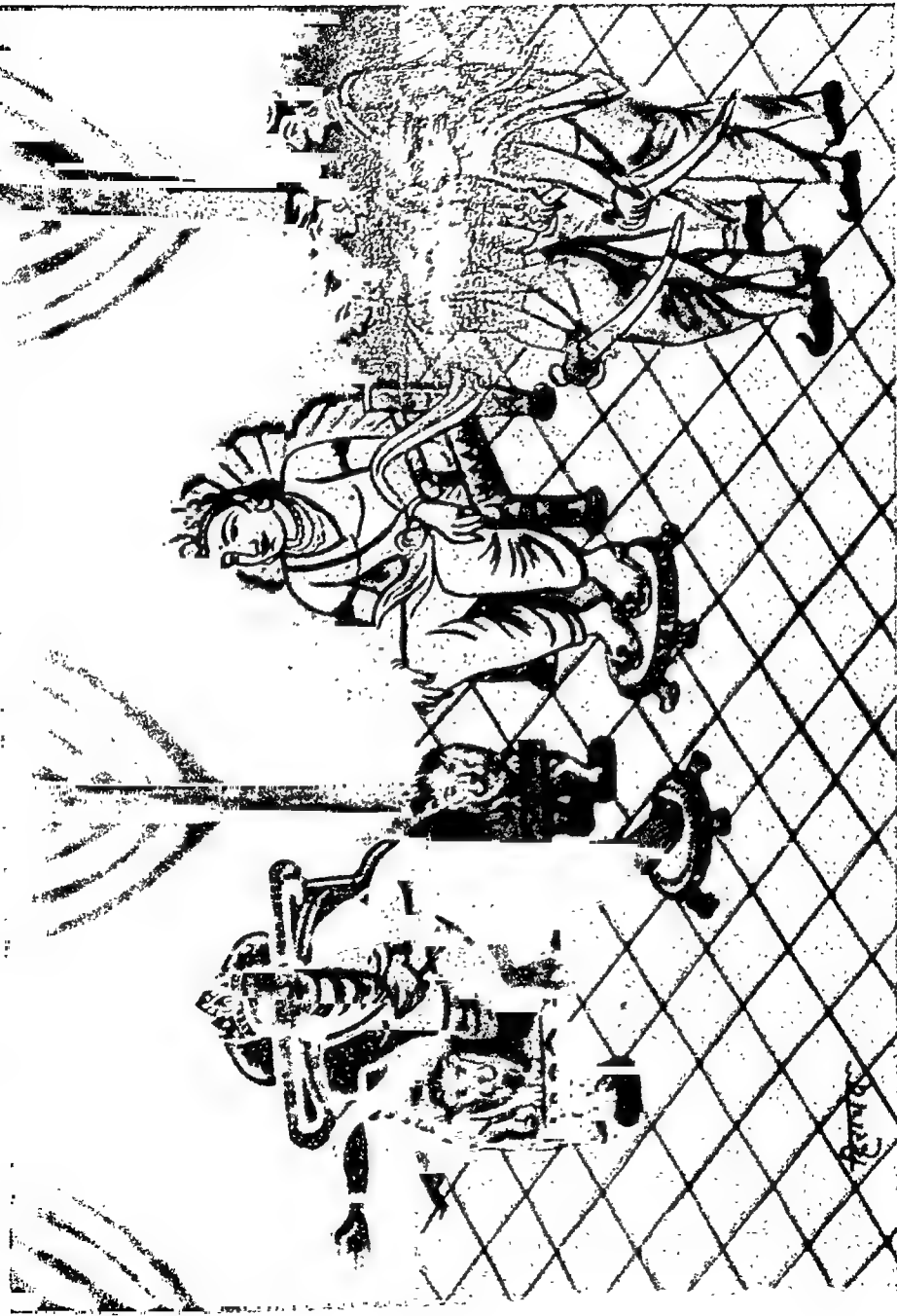
અણસુ બુદ્ધસત્ત્વ તેની પાંચવીના સિત્તિના માત્ર પદસરકે પૂર્વે એક સિત્તિ નિવસમાં સંકલ્પે એમ કહે આદિકવચાણાં ત્રિયાં સિત્તિદીપ્તિ આદિકવચન ત્રિયાં પૂર્વેને જનમ આપેલો. એટલે જનમનેજનમ અને જનમચિરોદ્ધ મનાવીર અનુભવ જનમપૂર્વત્ત્વમાં સંકલ્પે તે સીત્તિ જઈ નહીં. જનમનેજનમ સંકલ્પિત્ત્વ સત્ત્વે કઈ અને અપારા ક્રિયાત્ત્વ નામ અસિદ્ધિત્ત્વે પાળેલ ત્યાં સુધી જઈ નહીં.

શ્રી નેમિકવચુ મર્વમાં ત્તા જ્યારે સિત્તિમનસને મર્વમાં સિત્તિમનસ નોતે સંકલ્પે અપારા સીત્તિ ની તે કાષ્ટથી પિત્તલે તે બાળકનું નામ અસિદ્ધિદીપ્તિ સંકલ્પે. જનમમાં અપરિમળમ રૂપમય અપરિમળ ક્રિયાદિસ હે. કોઈ વખતે પૂજન અવસરોને પરિવશ કરી નેમિકવચને સિત્તિદેવે મનાવેલે કવચે ક્રે. નેમિકવચ નું પદસીને અપારા મનાવેલેને પૂર્વે ક્રે.

તેને એક સપાયે નેમિકવચ સિત્તિની કેલસાથી કરના કરના આક્રમણનુંદેવની આક્રમણમના આપ્યા. ત્યાં તેમણે વિચના કરેલાથી આંગળીના અક્રમણ નદે ક્રમદેવના આક્રમી જેમ જરને ક્રેલક. કમળના નાળની જેમ આલર્ગ મનુષ્યને વાળ્યું. સરસીની જેમ ક્રોમુદીમરને કમડી અને પંચકન્યસેબ સરને વગાડેલો, જ્યારે પ્રમુદે સંબળ વગાડેલો ત્યારે વાજલિયો આવાન કચ્છાને કુચેડી થોડેને પાડના ભાગવા લાગ્યા. તેમજ ધોડાંએ વાંચન સોડી અર્થસાધામાંડી ભાગવા લાગ્યા. સકળનગર આક્રમણમના સાથે જોડેલાંને અનુભવનું થયું. આપેલો સંબળે ભયંકર સંબલ સાંબળી થયું જનમના થયા થું ? કાચી શકાથી શ્રીકૃષ્ણ અપારસાળામાં ઘોડી આપ્યા, ત્યાં નેમિકવચને જેલાથી શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું. આપણે જનને જણુ આપણા આટુળળની પરીક્ષા કરીએ. પછી મદલકુટલીશાળામાં શ્રીકૃષ્ણ નેમિકવચને સોડી ગયા. ત્યાં નેમિકુમારે શ્રીકૃષ્ણને કહ્યું આપણે મદલેની જેમ જતીનપદ આપેલીએ તે બદલાવ નહીં. નેથી આપણે બન્ને એકબીજાની સાંગી કહેલ બુદ્ધને વાળીએ, કૃષ્ણે તેનો સ્વીકાર કરી પોતાની બુદ્ધ સાંગી કરી. નેમિકુમારે તે બુદ્ધને કમળના નાળની જેમ નરત વાળી લીધા. પછી શ્રીનેમિકુમારે પોતાની બુદ્ધ સાંગી કરી. શ્રીકૃષ્ણે તેને વાળવા થયો પ્રયત્ન કર્યો, ખૂબ જળ વાપર્યું. પરંતુ કાષ્ટની જેમ તે વાળી

શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવ શંખનાદ સાંભળી આશ્ચર્ય અનુભવે છે અને શંખનાદ કોણે કર્યો તેની તપાસ કરાવે છે.

મોક્ષે પણ ગયા છે. પછી પદ્માવતીએ કહ્યું કે, પત્ની વિના પુરુષની શોભા નથી અને પત્ની વિનાના પુરુષને કોઈ વિશ્વાસ કરતું નથી તેમ પત્ની વિનાનો પુરુષ અપમાનિત પણ થાય છે. ગાંધારીએ કહ્યું, પત્ની વિના યાત્રા, ઉત્સવ, ઉજવણી, સંઘ, પર્વ, અને વિવાહ વગેરે પણ શોભતાં નથી. પછી ગૌરીએ કહ્યું, તિર્થે જ્ય ભતિના પક્ષીઓ પણ આખો દિવસ બહાર ફરી સાંજે પોતાના માળામાં પત્નીઓ સાથે સુએ નિવાસ કરે છે. માટે “હે દિગ્ધર ! તમે તો તે પશુઓથી પણ શું હીન બુદ્ધિવાળા છો ? પછી લક્ષ્મણે કહ્યું કે, રતનાદિક સકલ અંગ સેવામાં સહાય કરનાર પત્ની વિના પુરુષની શી દશા થાય ? પછી સુસીમાએ કહ્યું કે પત્ની વિના ઘરે આવેલા મિજમાન, અતિથિ, મુનિરાજ વગેરેની કોણ સેવા ભકિત કરે ? જોવી રીતે બીજી પણ સ્ત્રીઓની વચન્યુક્તિથી તથા યાદ્યોના આગ્રહથી મૌન સેવતા હાસ્યયુક્ત સુખવાળા નેમિકુમારને ભેદને, ના નથી પાડતા માટે માન્ય કરેલ છે. જોવા ન્યાયથી નેમિકુમારે વિવાહની હા કહી છે જોમ બધી સ્ત્રીઓ યોલવા લાગી. પછી ઉગ્રસેન રાબની દીકરી અને કંસની બહેન જે કુમારી રાજમતી હતી તેની માગણી કરી. શ્રી કૃષ્ણે એ માન્ય કરાવીને કોષ્ટિક નામના નિમિત્તિયાને નેમિકુમાર અને રાજમતીના લગ્નનું મુહૂર્ત પૂછ્યું, નિમિત્તિયાએ કહ્યું કે ચાતુર્માસમાં બીજા પણ કેટલાક કાર્યોની ના કહેલ છે તો વિવાહ કેમ થાય ? ત્યારે રાજ સમુદ્રવિજયે કહ્યું કે, શ્રીકૃષ્ણે મહામહેનતે નેમિકુમારને પરણવાની હા કરાવી છે તો એ કામમાં હવે વિલંબ ન બેઠો. વિધન ન થાય તેવા સમીપના દિવસ કહે, ત્યારે નિમિત્તિયાએ આવળુ શુદ્ધ દંતું મુહૂર્ત આપ્યું, પછી વિવાહને યોગ્ય વસ્ત્રાલંકારોથી અલંકૃત અને રથમાં બેઠેલા, જનતાને આનંદ આપનારા છત્રથી શોભતાં, સમુદ્ર-વિજય વગેરે દર્શાહ તથા કૃષ્ણ બલભદ્ર વગેરે પરિવારથી પરિવરેલા શ્રી નેમિકુમાર શિવાદેવી વગેરે ઉત્તમ સ્ત્રીઓ ધવલમંગલ ગીતો ગાતે છતે પરણવા ચાલ્યા, આગળ ચાલતાં તેમણે સારથિને પૂછ્યું આ મહાન મહેલ કોનો છે ? સારથિએ કહ્યું એ મહેલ ઉગ્રસેન રાબનો છે અને સામે દેખાતી એ સ્ત્રીઓ રાજમતીની સખીઓ છે. આ વખતે એ સખીઓમાંની મૃગલોચનાએ ચંદ્રાનનો કહ્યું, સ્ત્રી વર્ગમાં

સારાથ્ય કહ્યું, તમારા વવાહના પ્રસંગ એકવ થયેલ માણસોની યોજનાવધિ માટે આગેવા આ પશુઓનો આશન્દ સંભળાય છે. આ સાંભળીને નેમિકુમારને થયું કે, “આ વિવાહનો મોડોતસવ વિક્રકાર પાત્ર છે.” જો આ પશુઓ માટે અનુત્સવ શોકકરૂપ છે. આ સમયે રાજમતીનું જન્મગું નેવ ફરકતું થયું. એ વાત તેણે સખીઓને કહી, ત્યારે સખીઓએ કહ્યું કે, તાદે અપમંગલ નાથ પામે, એમ કહી થુકરવા લાગી, આ સમયે નેમિકુમારે સારથિને કહ્યું, રથને પાછો વાળ માટે વિવાહ કરવો નથી અને પશુ રક્ષકને કહ્યું કે, આ બધા પશુઓને છોડી મૂકો, એટલે તેમણે પશુઓને છોડી દીધા, સાર-થિએ રથ પાછો વાળ્યો. ત્યારે સમુદ્રવિજય રાજાએ અને શિવાદેવી વગેરે સ્વજનોએ રથને અટકાવીને શિવાદેવીએ કહ્યું “હે પુત્ર તું એકવાર વિવાહ કરીને તારી વહુનું મુખ મને બતાવ. ત્યારે નેમિકુમારે કહ્યું, હે મા ! તમે એ આગ્રહ ન કરો, મને માનુષી સ્ત્રી ઉપર પ્રેમ નથી, મને મુક્તિ સ્ત્રી ઉપર પ્રેમ થયો છે તેથી તેને મેળવવા પ્રયત્ન કરીશ. આ સમયે રાજમતી પણ “હા દેવ.” આ શું થયું ? આ શું થયું ? એમ કહેતી મૂચ્છા ખાઈ જમીન ઉપર પડી ગઈ, સખીઓએ ચંદનરસ વગેરે શીત ઉપ-ચારોથી સંચેતન કરેલી રાજમતી વિલાપ કરતી કહેવા લાગી કે, “હે નિરુપમનાથ ! હે જગશરણ ! હે કદંબો સસુદ્ર ! તમે મને ત્યજીને ક્યાં જાઓ છો ? હે જદવકુળકમલ સૂર્ય ! તમે આ શું કર્યું ? વળી તે આક્રોશ કરતી કહે છે કે “હે ધૂર્ત ! અનંતા સિધ્ધલેએ સેવેલી એવી મુક્તિરૂપ વેશ્યાપરજ તમને પ્રીતી હતી તો મને શા માટે હેરાન કરી ?

આ સાંભળી સખીઓએ કહ્યું “અરે બહેન ! આવા કાળા કુળડા અને વૈરાગી વર ઉપર આટલો બધો રાગ શા માટે રાખે છે. દુનીયામાં શું સારા વર નથી મળતા ? જરૂર મળે છે તો એનો મોહ તજ દે. આ સાંભળી રાજમતીએ કહ્યું, જો પશ્ચિમમાં સૂર્યનો ઉદય થાય, અને પૂર્વમાં સૂર્યનો અસ્ત થાય તો પણ હું એ નેમિકુમાર વિના અન્ય વર નહીં કદે. વળી નેમિકુમારને સંબોધિતે કહે છે. “હે રાજપુત ! તમે ઘરે આવેલા યાચકોને માગ્યાથી વધારે આપો છો અને હું યાચતા કદે છું છતાં મારા હાથને હાથ

આપ્યા નહીં. અર્થાત્ મારા હાથને ગ્રહણ ન કર્યો. પરંતુ એ હાથે દીક્ષા ગ્રહણ કરતી વખતે મારા મસ્તક ઉપર વાસકોપ કરાવીશ. હવે નમિકુમારને વિવિધ પ્રકારે કહેતા રાજ સમુદ્રવિજય અંતે કહે છે કે, કમલદેવ આદિ બિનેશ્વરો વિવાહ કરી રાજ્ય ચલાવ્યા પછી દીક્ષા લઈ મોક્ષે ગયા છે અને બાલ પ્રભાચારી એવા તમે તેમનાથી અધિક થાઓ.

હવે શ્રી નમિકુમારને ગૃહસ્થાવાસમાં કુમારપણે ત્રણસો વર્ષ થયાં ત્યારે જીવકલ્પિક લોકાંતિક દેવોએ આવીને ‘હું લોકનાથ! જગતલિતકારી, સુખકારી એવું ધર્મતીર્થ પ્રવર્તવો વગેરે કહ્યું. આ વગેરે વર્ણન પૂર્વે શ્રી મહાવીર પ્રભુના વૃત્તાંતમાં આવી ગયેલ છે તે પ્રમાણે અહીં પણ સર્વ દ્રવ્ય, ગોત્રીઓને વહેંચી આપ્યું ત્યાં સુધીનું જાણવું.

પછી જે આ ચોમાસાનો પહેલો માસ અને બીજો પક્ષ એટલે શ્રાવણ શુક્લપક્ષ તેની છઠ્ઠના દિવસે પહેલા પહેરે ઉત્તરકુશામે શિબિકામાં બેઠેલા શ્રી નેમિનાથ પ્રભુ મનુષ્ય, દેવ અને અસુરોથી પરિવર્ધા છતાં, દારિકા નગરીના મધ્ય મધ્ય ભાગમાંથી નીકળીને નગરીની બહાર જ્યાં રૈવતક નામે ઉદ્યાન છે અને જ્યાં અશોકવૃક્ષ છે ત્યાં આવી પાલખીમાંથી ઉતરીને પોતાની મેજેજ કુશોનો પંચમુષ્ટિ લોચ કર્યો, અને છકુના પાણી વિનાના તપથી ચિત્રા નક્ષત્રમાં ચંદ્રનો યોગ પ્રાપ્ત થયે છતે ધન્દ્રે આપેલા એક દેવદૂધ્ય વસ્ત્રને લઈને એક હજાર પુરુષોની સાથે દીક્ષા ગ્રહણ કરી ધરમાંથી નીકળેલા પ્રભુ સાકુપણાને પામ્યા.

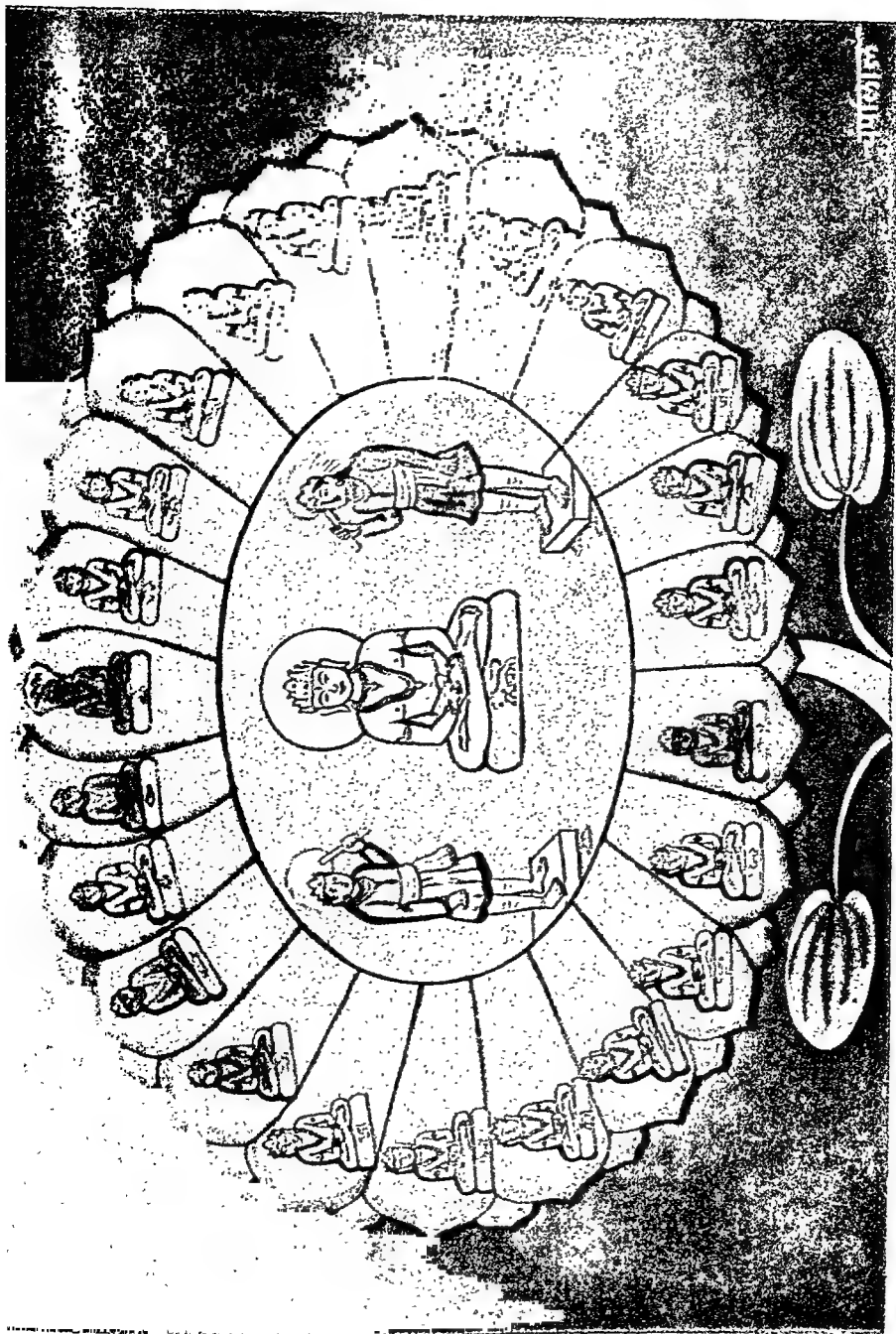
શ્રી અગ્નિનેમિ અગ્નિહૃત ચોપન રાત્રિ દિવસ નિરંતર પોતાના શરીરને વોસિરાવીને રહ્યા. અહીં પૂર્વે શ્રી મહાવીર પ્રભુના ચરિત્રમાં કહેલ સર્વે અધિકાર જાણવો, તે યાવત્ પંચાવનમા રાત્રિ દિવસમાં એટલા એ પ્રભુને જે આ ચોમાસાનો ત્રીજો માસ અને પાંચમો પક્ષ એટલે આસો માસનો કુશ્વ પક્ષ, તેના પંચમી દિવસે એટલે અમાનાચ્યાના દિવસે દિવસના પાછલા પહેરે ગિરનારપર્વતના શિખર ઉપર જઈને આગળના અગ્નિને વોસિરાવીને રહ્યા. અહીં પૂર્વે શ્રી મહાવીર પ્રભુના ચરિત્રમાં કહેલ સર્વે અધિકાર જાણવો, તે યાવત્ પંચાવનમા રાત્રિ દિવસમાં એટલા એ પ્રભુને જે આ ચોમાસાનો ત્રીજો માસ અને પાંચમો પક્ષ એટલે આસો માસનો કુશ્વ પક્ષ, તેના પંચમી દિવસે એટલે અમાનાચ્યાના દિવસે દિવસના પાછલા પહેરે ગિરનારપર્વતના શિખર ઉપર જઈને આગળના અગ્નિને વોસિરાવીને રહ્યા.

શ્રી સતી રાજમતી ગુફામાં પોતાના ભીંજયેલા વસ્ત્રો સૂકવે છે.

શ્રી ચૌવીશ તીર્થંકરો

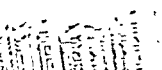

તેમના શાસનમાં મોક્ષ માર્ગ ચાલ્યો તે પર્યાયોત્કૃત ભૂમિ બાણવી.

અરિહંત અરિષ્ટનેમિ પ્રભુ ત્રણસો વર્ષ સુધી કુમાર અવસ્થામાં રહ્યા, ચોપન્નરાત્રિદિવસ છદ્મરથ અવસ્થામાં રહ્યા, અને ચોપન રાત્રિદિવસ ઝોછા એવા સાતસો વર્ષ સુધી કેવળી પર્યાય પાળીને તથા સાતસો વર્ષ સુધી ચારિત્ર પર્યાય પાળીને એ રીતે સંપૂર્ણ એકહજાર વર્ષનું આશુબ્યભોગવીને વેદનીય, આયુ, નામ અને ગોત્ર કર્મ એમ ચારે અધાતિક્ષેમોના ક્ષય કરીને આ અવસર્પિણિ કાળનો દુષમ સુષમ નામનો ચોથો આરો બહુ ગયે છતે જે આ ઉનાળાનો ચોથો માસ અને આઠમો પક્ષ એટલે અષાઢ શુક્લ પક્ષ તેની અષ્ટમીના દિવસે તીર્થસ્વરૂપ ગિરનાર પર્વતના શિખર ઉપર પાંચસો છત્રીસ સાધુઓ સહિત ચોવિહાર એક માસના ઉપવાસ તપથી અનનશન પૂર્વક ચિત્રાનક્ષત્રમાં ચન્દ્રનો યોગ પ્રાપ્તિ થયે છે તે મધ્ય રાત્રિના સમયે પક્ષાસને બેઠેલા શ્રી અરિહંત અરિષ્ટ નેમિનાથ પ્રભુ નિર્વાણ પામ્યા, યાવત્ સર્વદુઃખોથી મુક્ત થયા એ પ્રભુના શાસન રક્ષક ગોમેદ યક્ષ અને અંબિકા યક્ષિણી હતાં.

નિર્વાણ પામેલા યાવત્ સર્વદુઃખોથી મુક્ત થયેલા નેમિનાથ પ્રભુને ચોર્ધાસી હજાર વર્ષ વ્યતીત થયાં અને પરચ્યાશીમા હજાર વર્ષમાંથી પણ નવસો વર્ષ વ્યતીત થયા પછી, દશમા સૈકાનું આ ક્રાંતીસું વર્ષ બય છે અર્થાત નેમિનાથ પ્રભુના નિર્વાણ પછી ચોર્ધાશી હજાર વર્ષે શ્રી મહાવીર પ્રભુ નિર્વાણ પામ્યા. તેથી શ્રી નેમિપ્રભુના નિર્વાણ પછી ચોર્ધાશી હજાર નવસો ક્રાંતી વર્ષે આગમ-શાસ્ત્રો લખાયાં છે. આ પ્રભુના શાસનમાં બારમા બ્રહ્મહત્ત ચક્રવર્તી, નવમા પ્રતિવાસુદેવ જરાસંઘ, વાસુદેવકૃષ્ણ અને બળદેવ બલભદ્ર થયા છે. ઇતિશ્રી નેમિનાથ ચરિત્ર સમાપ્ત.

શ્રી નેમિનાથપ્રભુ આગલા ત્રીજભવે આ જંબૂદ્વીપના મહાવિદેહના ભરતવિજયની કૌશાંબી નગરીમાં સિધ્ધાર્થ નામે રાજા હતા. તેમણે સમ્યક્ત્વ પામી દીક્ષા લઈ વીશસ્થાનક તપ આરાધી તીર્થંકર નામ કર્મ બાંધ્યું. ત્યાંથી અપરાજિત વિમાનમાં દેવ થયા. ત્યાંથી વ્યવી મિથિલા નગરીના

છત્રીશ હબર સાધ્વીઓ, જે લાખ ત્રાણું હબર શ્રાવકો અને છ લાખ છઠ્વીસ હબર શ્રાવિકાઓ, ઝાટલો પરિવાર હોતો. શાસન રક્ષક ત્રિમુખયક્ષ અને દુરિતારિ ચક્ષિણી હતાં. એ પ્રભુને મોક્ષ ગયે એતાલીશ હબર ત્રણ વર્ષ અને સાડાઆઠ માસ ઝોછા એવા વીશ લાખ કેડા સાગરોપમ અને નવસો! ઝાંશી વર્ષ ગયાં ત્યારે શાસ્ત્રો લખાયાં છે.

શ્રી અજીતનાથ પ્રભુ આગલા ત્રીજા ભવમાં જંબૂમહાવિદેહમાં વિમલવાહન રાજા હતાં. તે ત્યાં સમ્યક્ત્વ પામી સંયંત્ર લઈ, વીશસ્થાનક તપ આરાધી, તીર્થંકર નામકર્મ બાંધી, વિજય વિમાનમાં દેવ થયા. ત્યાંથી અયોધ્યાપુરીમાં નિતશત્રુ રાજાની વિજયારાણીના ઉદરમાં મહા શુદ્ધિ તેરસે આવ્યા. ચૌદ સ્વપ્ન સૂચિત પ્રભુ મહા શુદ્ધિ આઠમે જન્મ્યા. હસ્તિ લાંછનવાળા, સૂવર્ણ કાંતિવાળા, ચારસો પચાસ ધનુષ્યની ઉંચાઈવાળા પ્રભુ અઢાર લાખ પૂર્વ કુમારપણે રહી, એક પૂર્વાંગ સહિત ત્રેપન લાખ પૂર્વ રાજ્ય પાળી, સાંવત્સરિક દાન દઈ, મહા શુદ્ધિ નવમીએ એક હબર રાજ્યો સાથે દીક્ષા લઈ, બાર વર્ષ છદ્મસ્થ રહી, અયોધ્યામાં પોષ વહિ અગીઆરસે કેવળજ્ઞાન પામ્યા. ધણા ભવ્યાત્માઓને તારી, એક પૂર્વાંગ ઝોછા એક લાખ પૂર્વ દીક્ષા પાળી, સંપૂર્ણ બોતેર લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય ભોગવી સમેતશિખર ઉપર માસિક અનશન કરી ચૈવ મુદ્ધિ પાંચમે એક હબર મુનિવરો સાથે મોક્ષે ગયા. એ પ્રભુને સિંહસેન આદિ પંચાણુ ગણધરો સહિત એક લાખ સાધુઓ, કદલ્યુ આદિ ત્રણ લાખ ત્રીશ હબર સાધ્વીઓ, જે લાખ અઠાણું હબર શ્રાવકો અને પાંચ લાખ ચિસ્તાલીશ હબર શ્રાવિકાઓ ઝાટલો પરિવાર હોતો. શાસન રક્ષક મહાયક્ષ અને અનિતખલા ચક્ષિણી હતાં. પ્રભુને મોક્ષે ગયે એતાલીશ હબર ત્રણ વર્ષ સાડાઆઠ માસ ઝોછા એવા પચાસ લાખ કેડા સાગરોપમ અને નવસો! ઝાંશી વર્ષ ગયાં ત્યારે શાસ્ત્રો લખાયાં છે.

સાતમું વ્યાખ્યાન સંપૂર્ણ

છત્રીશ હબ્તર સાધવીઓ, જે લાખ ત્રાણું હબ્તર શ્રાવકો અને છ લાખ છન્વીસ હબ્તર શ્રાવિકાઓ, ઝટલો પરિવાર હોતો. શાસન રક્ષક ત્રિમુખ્યક્ષ અને દુરિતારિ ચક્ષિણી હતાં. એ પ્રભુને મોક્ષ ગયે એતાલીશ હબ્તર ત્રણ વર્ષ અને સાડાઆઠ માસ ઝોછા એવા વીશ લાખ કોડ સાગરોપમ અને નવસો ઝાંશી વર્ષ ગયાં ત્યારે શાસ્ત્રો લખાયાં છે.

શ્રી અછતનાથ પ્રભુ આગલા ત્રીજા ભવમાં જંખૂમહાવિદેહમાં વિમલવાહન રાજ હતા. તે ત્યાં સમ્યક્ત્વ પામી સયંભ લઈ, વીશસ્થાનક તપ આરાધી, તીર્થંકર નામકર્મ ખાંધી, વિજય વિમાનમાં દેવ થયા. ત્યાંથી અયોધ્યાપુરીમાં નિતશત્રુ રાજની વિજ્યારાણીના ઉદરમાં મહા શુદ્ધિ તેરસે આવ્યા. ચૌદ સ્વપ્ન સૂચિત પ્રભુ મહા શુદ્ધિ આઠમે જન્મ્યા. હસ્તિ લાંછનવાળા, સૂરણું કાંતિવાળા, ચારસો પચાસ ધનુષ્યની ઉંચાઈવાળા પ્રભુ અઢાર લાખ પૂર્વ કુમારપણે રહી, એક પૂર્વાંગ સહિત ત્રેપન લાખ પૂર્વ રાજ્ય પાળી, સાંવત્સરિક દાન દઈ, મહા શુદ્ધિ નવમીએ એક હબ્તર રાજ્યો સાથે દીક્ષા લઈ, ચાર વર્ષ છન્નસ્થ રહી, અયોધ્યામાં પોષ વદિ અગીઆરસે કેવળજ્ઞાન પામ્યા. ઘણા ભવ્યાત્માઓને તારી, એક પૂર્વાંગ ઝોછા એક લાખ પૂર્વ દીક્ષા પાળી, સંપૂર્ણ ઝોતેર લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય ભોગવી સમેતશિખર ઉપર માસિક અનશન કરી ચૈત્ર સુદિ પાંચમે એક હબ્તર મુનિવરો સાથે મોક્ષે ગયા. એ પ્રભુને સિંહસેન આદિ પંચાણુ ગણધરો સહિત એક લાખ સાધુઓ, ફાલ્ગુ આદિ ત્રણ લાખ ત્રીશ હબ્તર સાધવીઓ, જે લાખ અઠાણું હબ્તર શ્રાવકો અને પાંચ લાખ પિસ્તાલીશ હબ્તર શ્રાવિકાઓ ઝટલો પરિવાર હોતો. શાસન રક્ષક મહોદક્ષ યક્ષ અને અભિતળલા ચક્ષિણી હતાં. પ્રભુને મોક્ષે ગયે એતાલીશ હબ્તર ત્રણ વર્ષ સાડાઆઠ માસ ઝોછા એવા પચાસ લાખ કોડ સાગરોપમ અને નવસો ઝાંશી વર્ષ ગયાં ત્યારે શાસ્ત્રો લખાયાં છે.

સાતમું વ્યાખ્યાન સંપૂર્ણ

चपालाल

श्री तीर्थंकर आदिनाथ भगवान

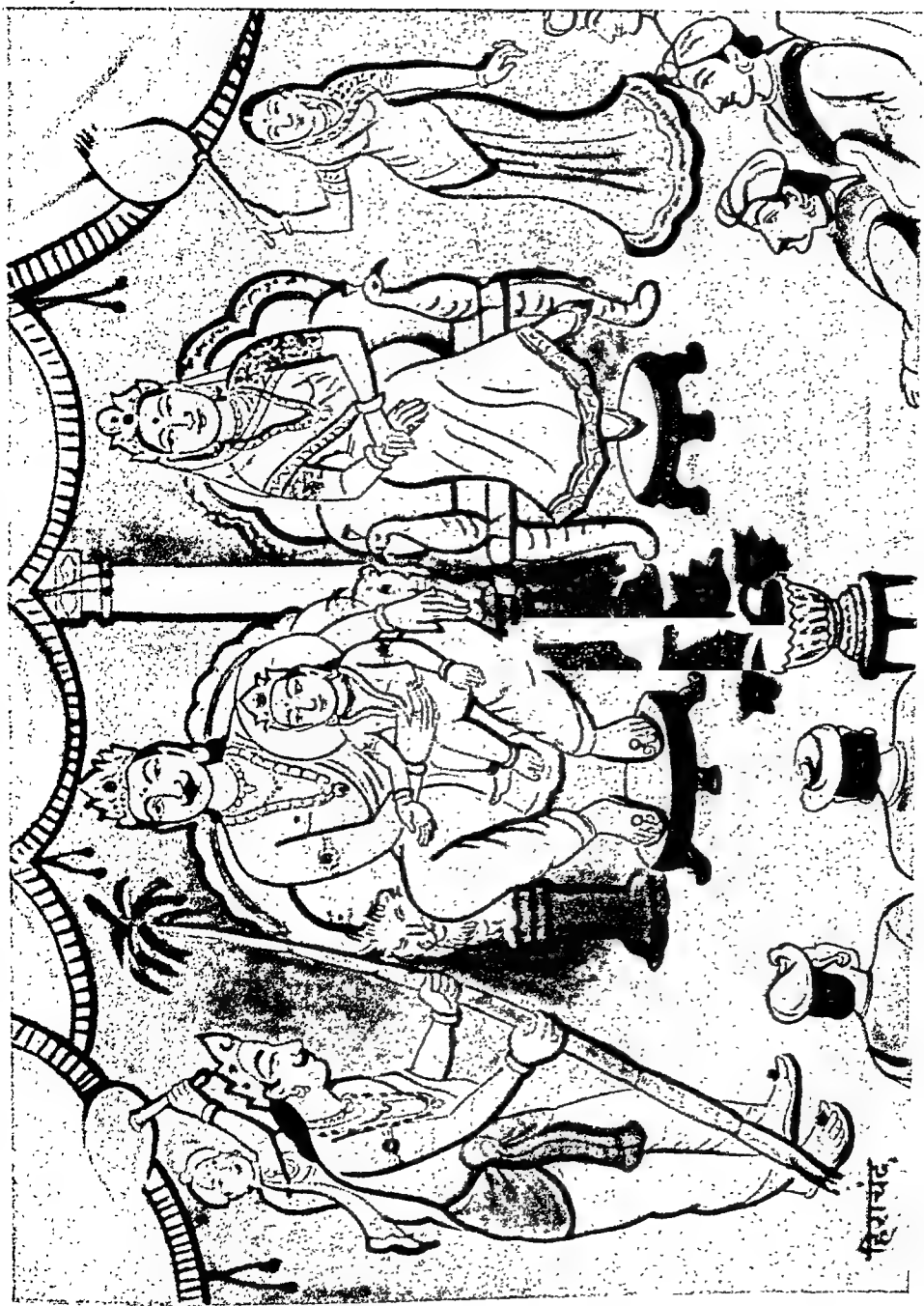

થવા સાચો, ત્યારે તે વિમલવાહને કલપવૃક્ષો વહેંચી આપ્યાં. તેથી તેઓ પોતપોતાની માલિકીના કલપવૃક્ષો સાચવીને રહેવા લાગ્યા, તે છતાં ક્યારેક વાંધો થતો તો તેમના માટે હાકાર દંડનીતિ વિમલવાહન કુલકરે પ્રવર્તાવી, એ વિમલવાહનને ચંદ્રયશા પત્ની હતી, તેમનું ઉચ્ચત્વ નવસો ધનુષનું હતું. એ પ્રથમ કુલકર વિમલવાહનને ચક્ષુષ્માન પુત્ર થયો. તેને ચંદ્રકાંતા ભાર્યા હતી. તેમની ઉંચાઈ આઠસો ધનુષ્યની હતી. તે બીજા કુલકર ચક્ષુષ્માનને યશસ્વાન પુત્ર થયો. તેને સુરુપા પત્ની હતી. એમની ઉંચાઈ સાતસો ધનુષ્યની હતી. એ ત્રીજા કુલકરના વખતમાં કોઈ “હાકાર” નીતિને ન માનતો તેના માટે એ કુલકરે “માકારદંડ” નીતિ પ્રવર્તાવી. એ યશસ્વાનને અભિચંદ્ર પુત્ર થયો. તેને પ્રીતિરુપા પત્ની હતી. તેમના શરીરની ઉંચાઈ છસો પચાસ ધનુષ્યની હતી, એ ચોથા કુલકર અભિચંદ્રને પ્રસેનજિત પુત્ર થયો તેને ચક્ષુષ્મતી નામે પત્ની થઈ. એમના શરીરની ઉંચાઈ છસો ધનુષ્યની હતી. એ કુલકરે “હાકાર, માકાર” નામની બે નીતિને ન માનનાર માટે “ધિક્કાર”ની નીતિ પ્રવર્તાવી, એ ધિક્કારની નીતિથી તે વખતના યુગલીયા ઘણા જ શરમાઇને શ્યામ મુખવાળા થઈ જતા હતા. એ પાંચમા કુલકર પ્રસેનજિતનો મરુદેવ પુત્ર થયો તેને કાંતા નામે પત્ની થઈ. એમની ઉંચાઈ પાંચસો પચાસ ધનુષ્યની હતી. એમના સમયમાં ત્રણે દંડનીતિઓ હતી. એ છઠ્ઠા મરુદેવ કુલકરને નાભિ નામે પુત્ર થયો તેને મરુદેવા નામે પત્ની હતી. એમનું શરીર માન પાંચસો પચચીસ ધનુષ્યનું હતું. એ સાતમા કુલકર. ઇતિ કુલકર વર્ણન.

શ્રી નાભિ કુલકરનાં પત્ની મરુદેવાના ઉદરમાં પ્રભુ ગર્ભપણે આવ્યા ત્યારે પ્રભુ ત્રણ જ્ઞાનયુક્ત હતા. હું દેવલોકથી ચયવીશ એમ પ્રભુ બાણે છે, વ્યવતા પ્રભુ નથી બાણતા, અને હું ચયવી ગયો છું એમ પ્રભુ બાણે છે વગેરે સર્વ અધિકાર શ્રી મહાવીર પ્રભુના વૃત્તાંત પ્રમાણે બાણવો.

તે મરુદેવાએ ચૌદ સ્વપ્નો લેયાં ત્યાં સુધી બાણવો. સ્વપ્નો પૂર્વે જણાવ્યા પ્રમાણે ચૌદ બાણવા પાડેનું મરુદેવા માતા પ્રદય સ્વપ્નનામાં વાળને મૂખમાં પ્રવેશ કરતો ભૂંચે છે. બીજા બધા

હિરાચંદ,

શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુના ઇક્ષ્વાકુવંશની સ્થાપના ઇન્દ્ર કરે છે.

નાભિકુલકરને કહી. તે વખતે સ્વાખ પાકડો ન હતા તેથી સ્વખ ફળ નાભિકુલકરે જ કહી ચંભળાવ્યું.

કૌશિક શ્રી ઋષભદેવ અગ્નિહંત તે કાલ અને તે સમયને વિષે જે આ ઉનાળાનો પહેલો મારા અને પહેલો પક્ષ એટલે થેવ મારતો કુલ પક્ષ તેની અણમીના દિવસે નવમાસ પૂર્ણ થયે છતે તેમજ ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રમાં ચંદ્રનો યોગ પ્રાપ્ત થયે અને આરોગ્યવાળો મરુદંવાળો આરોગ્યવાન એવા પુત્રને જન્મ આપ્યો.

અહીં બીજો બંદો અધિકાર શ્રી મહાવીરવાગીના હવનવ્રત્તાનમાં કહેલ છે તે રીતે જલ્યો. એમાં એટલો વિશેષ છે કે, કુદીંગાને છોડી મુકવાનું. તોડ ગાપ વગેરે માનોમાનને વધારવાનું, દાણ માફ કરવાનું અને કુળમર્યાદા વગેરેનો અધિકાર સમજાયો નહીં. એ સમયે એ કાંડ પણ હતું નહિ.

દેવસોકમાંથી આવેલા, અદ્ભુત રૂપવાળા, સૌમ્ય આકારવાળા, ચંદ્ર જેવા રીનળ મુખવાળા, સૌભાગ્યયુક્ત શરીરવાળા, અનેક દેવદેવીઓથી વીરળાયેલા, સર્વ ઊંચો યુક્ત યુગલિક મનુષ્યોમાં અધારી અધિક શોભતા, એવા ઋષભદેવ, પ્રભુ વૃદ્ધિ પામતા છતાં જ્યારે ખોજનની કંઠજા થતી ત્યારે દેવોએ અમૃતથી સિંચેલ અંગૂઠાને મુખમાં નાંખી ચૂસતા. બીજ નીચે કહે પાણુ એજ રીતે ખાલ્યાવર્યામાં અમૃતસિંચિત અંગૂઠાને ચૂસે છે અને પત્રી અગ્નિથી પકાંવેલા આહારનું ખોજન કરતા, જ્યારે શ્રી ઋષભદેવે તો દીક્ષા લીધી ત્યાં સુધી એટલે ત્રાણીલાખ પૂર્વ મુઘી દેવોએ આગેલા દેવકુરુ અને ઉત્તરકુરુ ક્ષેત્રનાં કલપવૃક્ષોના ફળોનો જ આહાર કરેલ છે. શ્રી ઋષભદેવ જ્યારે લગભગ એક વર્ષના થયા ત્યારે પ્રભુના વંશની સ્થાપના કરવી એવો હંદ્રનો આચાર છે એમ વિચારી અને ખાલી હાથે પ્રભુ પાસે ન જવાય, એમ વિચારી શેરડીનો એક સોંઠો લઈ હંદ્ર નાભિકુલકરના જોળામાં જેડેલા પ્રભુ પાસે આવ્યા. ત્યારે શેરડીનો સોંઠો જોઈ તે લેવા બાળ પ્રભુએ હાથને લંબાવ્યો. એટલે આપ શેરડી ખાશો? એમ કહી હંદ્રે પ્રભુના હાથમાં તે સોંઠો આપીને પ્રભુને દર્શનો અભિલાખ થયો છે તેથી પ્રભુનો વંશ ધક્કાક નામનો થાગ્યા એમ કહી હંદ્રે વંશ સ્થાપના કરી. પ્રભુનું ગોત્ર તો કાશ્યપ હતું.

અલંકૃત થયેલા બેઘ વિચાર્યું કે આવા અલંકૃત એવા ક્ષણના મસ્તક ઉપર પાણી રેડવું ઉચિત નથી. એમ વિચારી પ્રભુના ચરણો પર પાણી રેડી દીધું. આ બેઘ ઇન્દ્રે સંતુષ્ટ થઈ આ લોકો વિનીત છે, એમ વિચારી કુબેરને આજ્ઞા કરી કે બાર ચોજન લાંબી, નવ ચોજન પહોળી, એવી વિનીતા નામે નગરી બનાવો અને વસાવો. કુબેરે તરત ઇન્દ્રની આજ્ઞા પ્રમાણે સુવર્ણ અને રત્નાદિનાં ધરો, અને કિલ્લાવાળી વિનીતા નગરી બનાવી અને વસાવી. હાથી, ઘોડા, ગાયો, બળદો વગેરેનો સંગ્રહ કરાવ્યો, રાજ્ય વ્યવસ્થા મોટું ઉચ્ચ લોગ, રાજન્ય અને ક્ષત્રિય કુળોની સ્થાપના પ્રભુએ કરી, જેઓ ઉચ્ચ દંડ કરનારા હતા તેમને ઉચ્ચ કુળના કહી આરક્ષક-કોટવાળ બનાવવામાં આવ્યા, જેઓ ભોગને ચોગ્ય હતા તેમને ભોગકુળના કહ્યા. તે ગુરુ સ્થાનના ગણુવા લાગ્યા. જેઓ સમાન વયના હતા તેમને રાજન્ય કુળના કહ્યા, એ મિત્ર સ્થાનીય ગણુવા લાગ્યા, અને બાકીનાને ક્ષત્રિય કહી પ્રજાજન તરીકે ગણાવ્યા. એ કાળે કલ્પવૃક્ષનાં ફળો મળવાં દુર્લભ થયાં. ત્યારે ઈશ્વાકુવંશના માણસો શેરડી ખાઈ જીવન નભાવતા અને બીજા બધા પ્રાય : વૃક્ષનાં પાંદડાં, તથા ફળફૂલ ખાઈને જીવન વિતાવવા લાગ્યા. અગ્નિ ન હોવાથી લોકો અનાજ પણ કાચું જ ખાતા. કાળ પ્રભાવે તેની પાચનક્રિયા ન થતાં, થોડું થોડું ખાવાનું ચાલુ કર્યું. તે પણ ન પચવાથી પ્રભુના કહેવાથી ધાન્યને મસળી કોતરા કાઢીને ખાતા, તેનું પણ અજીર્ણ થવાથી ધાન્યને પાણીમાં ભીંજવી રાખીને ખાવા લાગ્યા. એમ તેઓ અનેક પ્રકારે પાચન થાય તે રીતે ખાવાનું કરવા લાગ્યા. હવે કોઈક વખતે વૃક્ષોના પરપર ધસાવાથી અગ્નિ ઉત્પન્ન થયો. તેને બેઘને યુગલ્લીયાઓને થયું કે આ કોઈક નવીન રત્ન ઉત્પન્ન થયેલ છે. પછી તેઓ હાથ લાંબો કરી તે રત્નને લેવા ગયા પરંતુ તેમના હાથ બળવા લાગ્યા, એટલે ભયભીત થયેલા એવા તેમણે પ્રભુ પાસે એ વાત જણાવી. તેથી પ્રભુએ અગ્નિ ઉત્પન્ન થયેલ બાણીને કહ્યું કે, તમે એ ઉત્પન્ન થયેલા અગ્નિમાં ચોખા વગેરે ઔષધિકો પકાવીને પછી ખાઓ, તો તે સુખે પચશે. પછી યુગલ્લીયા આ ઉપાયને બરાબર બાણતા ન હોવાથી ઔષધિકો અગ્નિમાં નાંખીને કલ્પવૃક્ષ પાસેથી માગે તેમ માગવા લાગ્યા. પરંતુ અગ્નિમાં

નગરીના મધ્ય ભાગથી પ્રયાણ કરતા નગરીની બહાર નીકળીને જ્યાં સિદ્ધાથ નામ ઉદ્યાનમાં અશોક નામે શ્રેષ્ઠ વૃક્ષ હતું ત્યાં પ્રભુ આવ્યા અને ત્યાં શિબિકામાંથી ઊતરી વસ્ત્રાલંકારો ઉતારી પોતેજ ચાર મુઠિ લોચ કરેલ ત્યારે બાકી રહેલ એક મુઠિ લોચના કેશની લટ પ્રભુની સુવર્ણ સમાન વર્ણવાળા ખભા ઉપર સુવર્ણ કળશ ઉપર નીલકમળની માળા શોભે તેમ શોભવા લાગી. એ બેઠા આનંદ પામેલા ઇન્દ્રે વિનંતિ કરી કે કૃપા કરીને 'પ્રભુ' હવે આટલા કેશ રહેવા ઘો તો સાડું, ઇન્દ્રની વિનંતીથી પ્રભુએ પાંચમી મુઠિ લોચના કેશ લોચ કર્યા વિના મૂકી દીધા, એટલે ચાર મુઠિ લોચ કરી જળપાન વિનાના છઠ્ઠ તપથી ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રમાં ચન્દ્રનો યોગ પ્રાપ્ત થયે છતે ઉચ્ચ કુળના, ભોગ કુળના, રાજન્ય કુળના અને ક્ષત્રિય કુળના ચાર હજાર પુરુષોની સાથે ઇન્દ્રે આપેલ એક દેવદૂત્ય વસ્ત્ર લઇને દ્રવ્ય તથા ભાવ લોચ કરીને ગૃહવાસથી નીકળેલા પ્રભુએ સાધુપણું સ્વીકાર્યું.

સાધુપણું સ્વીકારીને ઘોર અભિગ્રહ ધારણ કરી પ્રભુ ગામેગામ વિહાર કરવા લાગ્યા, તે સમયે લોકો બહુ સમૃદ્ધિવાળા હતા, પરંતુ તેઓ ભિક્ષા કોને કહેવાય તે જાણતા ન હતા.

કેવા ભિક્ષાચરો હોય, અને તેઓ કેવી રીતે ભિક્ષા લે તે જાણતા ન હતા, તેથી વિધિ પ્રમાણેની ભિક્ષા ન મળવાથી ભગવાન આહાર પાણી લીધા વિનાજ વિચરતા હતા. પરંતુ તેમની સાથે જે ચાર હજાર પુરુષોએ દીક્ષા લીધી હતી તેઓથી આહાર પાણી વિના રહી શકતુ ન હતું. તેથી તેમણે પ્રભુને આહાર પાણી લેવાનો વિધિ પૂછ્યો, પરંતુ પ્રભુ તો દીક્ષા લીધી ત્યારથી મૌનવ્રતવાળા હતા તેથી મૌનજ રહ્યા. પછી તે સાધુઓ બધા કચ્છ અને મહાકચ્છને આહાર વિધિ પૂછવા લાગ્યા ત્યારે તેમણે કહ્યું, અમે પણ તમારી જેમ જાણતા નથી. આપણે દીક્ષા પહેલાં પ્રભુને પૂછી રાખેલ નથી અને આહાર પાણી વિના આપણે રહી શકીએ તેમ નથી. તથા ભરતની પાસે દીક્ષા મૂકીને જતાં આપણને ભય લાગે છે. તો હવે આપણે વનવાસ સેવવો યોગ્ય છે. એમ વિચાર કરી તેઓ પ્રભુનું જ સ્મરણ કરતા છતા ગંગા નદીના કિનારે વનમાંજ રહેવા લાગ્યા અને ત્યાં ખરી પડેલા વૃક્ષાદિના પાંદડા તથા પુષ્પ, ફૂલ અને કંદ ખાનારા જટાધારી તાપસો થયા.

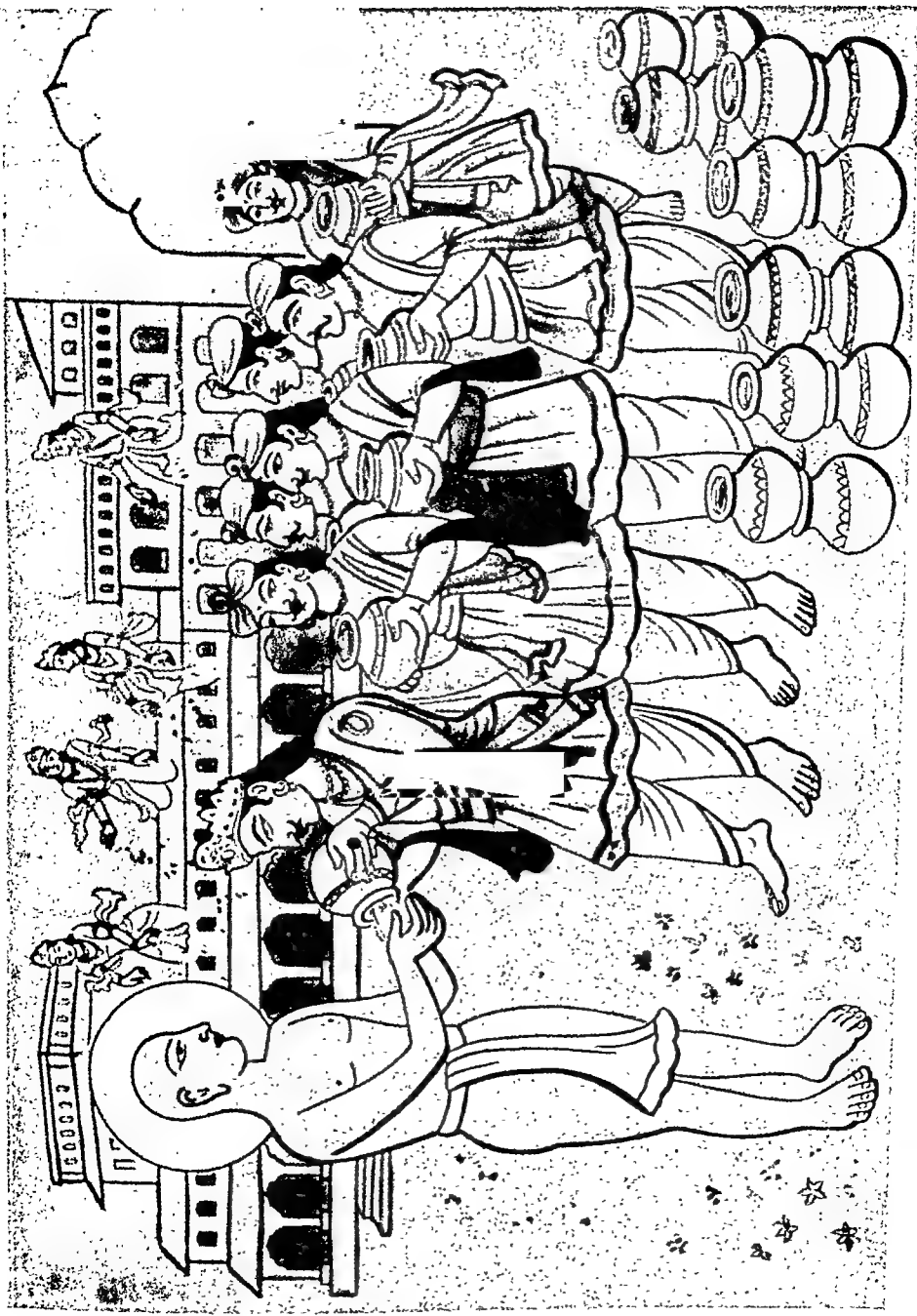

નગરાના મધ્ય ભાગથા પ્રયાણ કરતા નગરાના બહાર નાકળાન જ્યાં ભસ્ત્રધાત્ર નામ ઉવાનંમો અશોક નામે શ્રેષ્ઠ વૃક્ષ હતું ત્યાં પ્રભુ આવ્યા અને ત્યાં શિખિકામાંથી ઊતરી વસ્ત્રાલંકારો ઊતારી પોતેજ ચાર મુષ્ટિ લોચ કરેલ ત્યારે બાકી રહેલ એક મુષ્ટિ લોચના ક્રેશની લટ પ્રભુની સુવર્ણ સમાન વર્ણવાળા ખલા ઉપર સુવર્ણ કળશ ઉપર નીલકમળની માળા શોભે તેમ શોભવા લાગી. એ જોઇ આનંદ પામેલા ઇન્દ્રે વિનંતિ કરી કે કૃપા કરીને ‘પ્રભુ’ હવે આટલા ક્રેશ રહેવા દો તો સારું, ઇન્દ્રની વિનંતીથી પ્રભુએ પાંચમી મુષ્ટિ લોચના ક્રેશ લોચ કર્યા વિના મૂકી દીધા, એટલે ચાર મુષ્ટિ લોચ કરી જળપાન વિનાના છકુ તપથી ઉત્તરાપાઠા નક્ષત્રમાં ચન્દ્રનો યોગ પ્રાપ્ત થયે છે તે ઉચ કુળના, ભોગ કુળના, રાજન્ય કુળના અને ક્ષત્રિય કુળના ચાર હજાર પુરુષોની સાથે ઇન્દ્રે આપેલ એક દેવદૂત્ય વસ્ત્ર લઇને દ્રવ્ય તથા ભાવ લોચ કરીને ગુહવાસથી નીકળેલા પ્રભુએ સાધુપણું સ્વીકાર્યું.

સાધુપણું સ્વીકારીને ઘોર અભિગ્રહ ધારણ કરી પ્રભુ ગામેગામ વિહાર કરવા લાગ્યા, તે સમયે લોકો બહુ સમૃદ્ધિવાળા હતા, પરંતુ તેઓ ભિક્ષા કોને કરેવાય તે જાણતા ન હતા.

કેવા ભિક્ષાચરો હોય, અને તેઓ કેવી રીતે ભિક્ષા લે તે જાણતા ન હતા, તેથી વિધિ પ્રમાણેની ભિક્ષા ન મળવાથી ભગવાન આહાર પાણી લીધા વિનાજ વિચરતા હતા. પરંતુ તેમની સાથે જે ચાર હજાર પુરુષોએ દીક્ષા લીધી હતી તેઓથી આહાર પાણી વિના રહી શકતુ ન હતું. તેથી તેમણે પ્રભુને આહાર પાણી લેવાનો વિધિ પૂછ્યો, પરંતુ પ્રભુ તો દીક્ષા લીધી ત્યારથી મૌનવ્રતવાળા હતા તેથી મૌનજ રહ્યા. પછી તે સાધુઓ બધા કચ્છ અને મહાકચ્છને આહાર વિધિ પૂછવા લાગ્યા ત્યારે તેમણે કહ્યું, અમે પણ તમારી જેમ જાણતા નથી. આપણે દીક્ષા પહેલાં પ્રભુને પૂછી રાખેલ નથી અને આહાર પાણી વિના આપણે રહી શકીએ તેમ નથી. તથા ભરતની પાસે દીક્ષા મૂકીને જતાં આપણને ભય લાગે છે. તો હવે આપણે વનવાસ ચેવેલા યોગ્ય છે. એમ વિચાર કરી તેઓ પ્રભુનું જ સ્મરણ કરતા છતા ગંગા નદીના કિનારે વનખંજ રહેવા લાગ્યા અને ત્યાં ખરી પડેલા વૃક્ષાદિના પાંદડા તથા પુષ્પ, ફૂલ અને કંદ ખાનારા જટાધારી તાપસો થયા.

七

શ્રી આદિનાથ પ્રભુ શ્રેયાંસ રાજના આગણે.

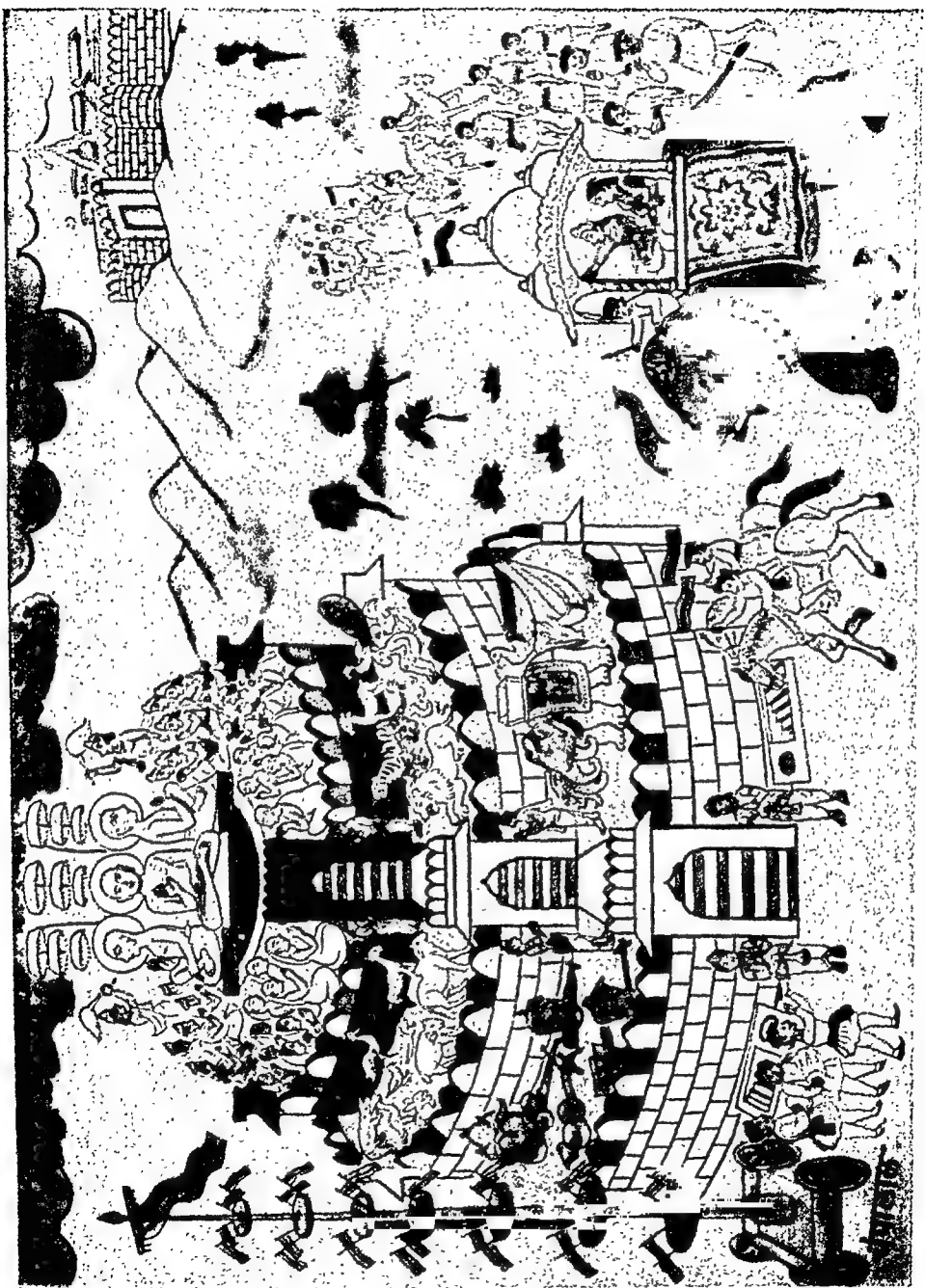

પુંડરિકિણીપુરીમાં પ્રભુ વજ્રનાભ ચક્રવર્તી હતા અને હું અમના સારથી હતા, એમાં સિદ્ધવિમાનમાં દેવ થયા, આ આઠ ભવ થયા. આ નવમા ભવમાં એમનો હું પ્રપૈત્ર થયો છું. શ્રેયાંસ-કુમારે કહેલ વૃત્તાંત સાંભળી લોકો તેની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે, “શ્રી ઋષભદેવ સમાન પાત્ર ઇશ્વરસ સમાન દાન અને શ્રેયાંસ જેવા ભાવવાળા દેનાર,” હોય તો સકળસિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય, એમ જોલતા લોકો પોતપોતાને ઘેર ગયા. આ અવસર્પિણીમાં સુપાત્ર દાન દેવાની શરૂઆત શ્રી શ્રેયાંસકુમારથી થઈ છે.

કોઈક સમયે સાંજ વખતે પ્રભુ બહલી દેશની તક્ષશિલા નગરીના ઉદ્યાનમાં કાઉસ્સગ્ગ ધ્યાને રહ્યા. ઉદ્યાનપાલે તરત બાહુબલિને પ્રભુના આગમનના સમાચાર આપ્યા. તે સાંભળી આનંદિત થયેલા બાહુબલિએ સવારમાં મારી સકળ સામગ્રી સહિત પ્રભુને વંદન કરવા જઈશ, એમ વિચારીને આખી રાત ઉત્સાહમાં ગાળીને સવારમાં સકળ સામગ્રી તૈયાર કરાવી. પોતાના સાડાત્રણ લાખ પુત્રો, પુત્રવધૂઓ, અંતઃપુર, નગરજનો અને ચતુરંગિણી સેના સહિત પ્રભુને વંદન કરવા ઉદ્યાનમાં આવ્યા. પરંતુ પ્રભુ તો સવારના કાઉસ્સગ્ગ પારીને વિહાર કરી ગયા હતા. તેથી બાહુબલિને પોતાના પ્રમાદ મોટે ભાંરે પશ્ચાતાપ થયો. પછી બાહુબલિએ પ્રભુના પગલાના અનુસારે પોતાનો હાથી દોડાવ્યો પરંતુ તેને પ્રભુનાં દર્શન થયાં નહીં. પણ દુરથી સુવર્ણ સમાન ઝળહળતી પ્રભુની ક્રાંતિ બ્રેહ્મ ઐટલે તેણે ત્યાં ઊભા રહી પ્રભુને પાંચ સાદ કર્યાં. તે ઉપરથી લોકમાં બાંગ પોકારવાની રીત ચાલી. પ્રભુ જ્યાં કાઉસ્સગ્ગ ધ્યાને ઉભા હતા ત્યાં બાહુબલિએ એક રત્નમય પીઠિકા બંધાવી તેના ઉપર પ્રભુની પાહુકા પ્રતિષ્ઠિત કરી ત્યાં ધર્મચક્ર સ્થાપ્યું તેથી ત્યાં ધર્મચક્ર તીર્થ પ્રવર્ત્યું.

પ્રભુ જે સાધિક બાર માસ સુધી સાધુ યોગ્ય આહાર પાળી ન મેળવી શક્યા, તેનો હેતુ એ છે કે પ્રભુનો જીવ કોઈક ભવમાં એક શેઠ હતો, ત્યારે કોઈ કણબી ખળામાં બળદોને ફેરવી જુવાર ધાન્યને કચરતો હતો. બળદો વારંવાર નીચે નમી નમીને તે જુવાર ધાન્યને ખાતા હતા, તેથી કણબી તે બળદોને

શ્રી આદિનાથ પ્રભુ તીર્થની સ્થાપના કરે છે ત્યારે મહેવા માતાને કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે.

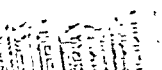

ખાત્તી અને સુંદરી, મુનિ ખાદુળલિછને સમજાવે છે.
[વીરા ગોરા ગજ થકી ઉતરે]

આપણી તબીબી જ્ઞાન કરી નાખ્યા. કાલજી સંગા કરી, કેવળકર કરી, સંયમ કરી તે બેઠા પશ્ચાત્તાપ કરતા ભરતે આકૃષ્ટિચિત્રિનિ વંદન કરી ખમ્યાનિને તેમના પુત્ર સોમશશને તદ્દશિકાનું રાન્ત્ય આપ્યું અને પોતે અર્ચાદયા થયા.

આકૃષ્ટિચિત્ર નિચાર્યું છે હું હં પ્રભુ પ્રભુ પાસે જઈશો તો મારે નાના બાઈઓને વંદન કરવું જોઈશે તેથી કેવળજ્ઞાન મેળવીને પછી જ ખર્ચ. એમ નહીં કરી તેંજા કાંકરજાગ્યા ખાનમાં સિંચર પડે ગયા, ખાર ગાય વીતી ગયા છતાં કાંકરજાગ્યા પાવેયો નહિ. સરીક પર વેવડીયા વિગ્રહ ગદ. પરીચિત્રિયો માળા કર્યા, આ સમયે પ્રભુએ ખાચી અને મુંદરી સાંધીઓને આકૃષ્ટિચિત્ર પ્રતિનિધિયા મોકલ્યાં, એ સાંધીઓએ ચનમાં આવી મળી શાપ કરી છતાં આકૃષ્ટિ ચનયા નહિ, તેથી મોટા રવરડી બેઠા પડ્યા. હાથી કુપરથી કિતરી પડે, હાથી કુપર બંદે બંદે કેવળજ્ઞાન નહિ મળે, સાંધીઓના આપ્યા વચનથી આકૃષ્ટિચિત્ર નિચારે છે કે હું હાથી કુપર બંદે નથી અને સાંધીઓ પાસે છે ને આટું બાંધે નહિ અને એ મારી બેઠોનાજ શબ્દો છે તેથી મનેજ તેંજા કરે છે. હા! હવે મને સમજ્યું હું વંદન ન કરતા વિચરક માનદાપ હાથી કુપર બેઠેલ છું તો મને કેવળજ્ઞાન કેમ થાય? મારા નાના બાઈઓ પાસે આકૃષ્ટિ પહેલાં લઈ ગયા તેથી હાલ મારાથી તેંજા મોટા છે. હું હં પ્રભુ જ વરડેને તેમને વંદન કરું એમ વિચારી પશ્ચાત્તાપ પૂર્વક વંદન કરવા પગ કિપાડતાં જ તેમને કેવળજ્ઞાન થયું. પછી તે પ્રભુ પાસે સમવસરણમાં આવી કેવલી પર્વતમાં ગિરાજમાન થયા.

એક સમયે પ્રભુ અષ્ટાપદતીર્થ પર સમવસર્યા ત્યારે ભરત ચક્રોએ વિચાર્યું કે. મારાથી બીજું તો કાંઈ થઈ શકતું નથી તો મહાપ્રત્ર ધારી એવા સાકુંગોને તો ખાનપાન ચાખું? એમ વિચારીને તેણે પાંચસો ગારાં મિકાલ વગેરે ખાવાની વસ્તુઓના ભરી સમવસરણમાં આવી પ્રભુને આહાર લેવા વિનંતી કરી, પ્રભુએ કહ્યું કે, આધાર્મી અને સામે આજેલો તેમજ રાજગિંડ સ્વરૂપ આ આહારાદિ સાકુંગોને કદ્યે નહિ, પ્રભુનાં વચન સાંભળી શોકાતુર થયેલા ભરતચક્રીને બેઠાં હંદ્રે પ્રભુને પૂછ્યું 'હું પ્રભુ! અવશ્યક કેટલા પ્રકારના છે? પ્રભુએ કહ્યું, પાંચ પ્રકારના આ રીતે છે: હંદ્રનો, રાલેન્દ્રનો, ગૃહપતિનો

સર્વ સાધુઓને મારા સર્વ
પત્રી ભરતચક્રીએ કહ્યું હું મારા છ અંડ પૃથ્વીના રાજ્યમાં
પણે આપને વિદ્યવાની સંભાળ આપું છું. વળી ભરતે ઇન્દ્રને પૂછ્યું કે, મારે આ મિલકત
વધીને પાવકોને જમાવી દીધા. ત્યારથી પ્રત્યેક જન શરૂ થયું. પછી ભરત ચક્રી દરોજ આવકોને
જમાવવા લાગ્યા. કોઈ વખત રસોડામાંથી કહ્યું કે જમનારા કોડોની સંખ્યામાં થઈ ગયા છે. પહોંચી
તેના પત્રી અને દૂરના રસ્તેથી આવનારાથી હિંસા ન થતી તેથી જોયો હયા રાખી દૂરના રસ્તેથી
આવી રેખાઓવાલાને જમાવવા એવો આદેશ આપ્યો, એ રેખાઓ ધીરે ધીરે જનોઈ કહેવાઈ અને
સ્તુતિરૂપ ચાર વેદો કર્યા. કોઈક વખતે ભરત ચક્રીએ ઇન્દ્રને તેનું ખરું સ્વરૂપ બતાવવા વિનંતિ કરી
પામ્યો. ત્યારથી પ્રતિ વર્ષ ઇન્દ્ર મહોત્સવ શરૂ થયો. તેને ઘણી જીવલેણતા અગમગતી જોઈ ભરત આશ્ચર્ય
ચક્રી પ્રભુ પાસે આવી ધર્મદેશના સાંભળી વૈગળ્યવાસિત હૃદયવાળા બન્યા. અને જ્ઞાનદશામાં લાયલીન
દેવતાઓના નીકળી ગઈ તેથી તે આંગળી શોભારહિત દેખાવા લાગી જોઈ ભરતે બીજાં આભૂષણો પણ
પહેરી દેવતાઓના કૃત્ય ચાલતા અપક શ્રેણીએ ચંદ્રેશ ભરત ચક્રીની નક્કોને કેવળ જ્ઞાન પામ્યા. ઇન્દ્રે
જોઈ ભરતે આજીવન સુખ સંપાદિત કર્યું કે, આજીવન સુખ કરવાની કલ્પના કે પાપ આપે આપના

ખાંસાસમણ હઇને વંદન કરી શકાય નહિ એ આપ તા બ્રહ્માજી છા તા કૃપા કરા આ સાહુવશ રચાકારા. ભરત કેવળીએ એ સાધુવેશ અંગીકાર કર્યો અને ઇન્દ્રે ભાવથી વિધિપૂર્વકનું વંદન કર્યું. પછી ભરત કેવલી દશ હજાર રાત્રીઓ સાથે નીકળી કેવળીપણે ઘણો કાળ વિચરી 'જગતલયોનો ઉદ્ધાર કરી મોક્ષ પામ્યા. ભરતનો પુત્ર આદિત્યશા, તેના મહાવશ, તેના અભિગદ, તેના બ્રહ્મદ્ર, તેના બ્રહ્મવીર્ય, તેના કીર્તિવીર્ય, તેના જલવીર્ય, અને તેના દંડવીર્ય એમ આઠ પેઢી મુવીના રાત્રીઓએ ભગવંતનો રાજમુકુટ પહેર્યો હતો તથા ભરતની જેમ અરિસા ભુવનમાં કેવળ જ્ઞાન પામ્યા અને મોક્ષે ગયા.

કૌશલિક શ્રી ઋષભદેવને ચોર્યાશી ગણો—ગરુડો અને ચોર્યાશી ગણધરો હતા, એ પ્રભુને ઋષભસેન આદિ ચોર્યાશી હજાર સાધુઓની ઉત્કૃષ્ટ સંપદા હતી, પ્રાત્ની અને સુદેહી વગેરે ત્રણ લાખ સાધ્વીઓની ઉત્કૃષ્ટ સંપદા હતી. શ્રેયાંસ વગેરે ત્રણ લાખ પાંચ હજાર શ્રાવકોની ઉત્કૃષ્ટ સંપદા હતી, અને સુભદ્રા વગેરે પાંચ લાખ ચોપન હજાર શ્રાવિકાઓની ઉત્કૃષ્ટ સંપદા હતી. વળી એ પ્રભુને કેવળી નહિ છતાં કેવળી સરખા એવા ચૌદ પૂર્વ ધારીઓની ચાર હજાર સાતસો પચાસની ઉત્કૃષ્ટ સંપદા હતી. નવ હજાર અવધિજ્ઞાનવાળા મુનિઓની ઉત્કૃષ્ટ સંપદા હતી. વીશ હજાર કેવળજ્ઞાનીઓની ઉત્કૃષ્ટ સંપદા હતી. વીસ હજાર છસો વૈક્રિય લઙ્ગિયવાળા મુનિઓની ઉત્કૃષ્ટ સંપદા હતી. બાર હજાર છસો પચાસ વિપુલમતિ જ્ઞાનવાળા મુનિઓની ઉત્કૃષ્ટ સંપદા હતી. બાર હજાર છસો પચાસ વાદીઓની ઉત્કૃષ્ટ સંપદા હતી. તથા એ પ્રભુના વીશ હજાર સાધુઓ સિદ્ધિપદને પામ્યા હતા, અને ચાલીસ હજાર સાધ્વીઓ સિદ્ધિપદને પામી હતી. તેમજ એ પ્રભુને બાવીશ હજાર નવસો મુનિઓ અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થનારા અને કોકાવતારી થઇ મોક્ષ જનારા હતા, એવા મુનિઓની બાવીશ હજાર નવસોની ઉત્કૃષ્ટ સંપદા હતી.

કૌશલિક એવા શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુને એ પ્રકારની અંતકૃતભૂમિ હતી, યુગાન્તકૃતભૂમિ અને પર્યાયાન્તકૃતભૂમિ. એમાં શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુ મોક્ષે ગયા પછી અનુક્રમે અસંખ્યાતા પાટ મુધીમાં

શ્રી મુનિ સ્થૂલભદ્ર રૂપકોશાની ચિત્રશાળામાં.

ગણે અને પર્યુષણ પર્વ કરેલ છે. જેવી રીતે ગણધરેના શિષ્યોએ પણ વર્ષાકાળના પચાસ દિવસ ગયે
 અને પર્યુષણ પર્વ કરેલ છે. તેવી રીતે રથવિરોએ પણ વર્ષાકાળના પચાસ દિવસ ગયે છતાં પર્યુષણ પર્વ
 કરેલ છે. જેવી રીતે રથવિરોએ વર્ષાકાળના પચાસ દિવસ ગયે છતાં પર્યુષણ પર્વ કરેલ છે તેવી રીતે
 (મગાણાના શ્રમણનિર્જીયા વિચરી રહ્યા છે, તેઓ પણ વર્ષાકાળના પચાસ દિવસ ગયે છતાં પર્યુષણ પર્વ
 કરે છે. અમારા આચાર્ય, ઉપાધ્યાયો પણ એવી જ રીતે વર્ષાકાળના પચાસ દિવસ ગયે છતાં પર્યુષણ પર્વ
 પર્વ કરે છે અને એ પછી એ જ રીતે ચોમાસાના પચાસ દિવસ ગયે છતાં પર્યુષણ પર્વ કરીએ
 છીએ. અપવાદ તરીકે ક્યારેક ભાદરવા સુદિ પાંચમથી એક દિવસ પહેલાં પણ કરવા કલ્પે પરંતુ
 ભાદરવા સુદિ પાંચમની રાત્રિ ઝાળંગીને પછી પર્યુષણપર્વ કરવાં કલ્પે નહિ. એટલે કે ચોમાસાના
 આપાદી પૂનમથી પચાસમે દિવસે પર્યુષણ પર્વ કરવાનાં છે કેમકે વિશેષ કારણ વશાત્ કારણ પૂરતા
 ઝોગણપચાસમે દિવસે પર્યુષણ પર્વ કરવાં કલ્પે પરંતુ એકાવનમે કે અડતાળીશમે દિવસે પર્યુષણ
 પર્વ કરવાં કલ્પે નહીં.

વર્ષાકાળમાં ચોમાસું રહેલા સાધુસાધ્વીઓને ચાર દિશાઓમાં અને ચાર વિદિશાઓમાં એક યોજન
 અને એક ગાઉ એટલે પાંચ ગાઉ સુધીનો અવગ્રહ રાખવો કલ્પે, અર્થાત્ દરેક દિશાવિદિશામાં અઢી
 ગાઉનો જવાનો અને અઢી ગાઉ આવવાનો અવગ્રહ સમજવો. જરૂર પડે સાધુ કે સાધ્વી અઢી ગાઉ
 સુધી જઈ શકે. અઢી ગાઉથી દૂર જવાનું ન કલ્પે. એ અઢી ગાઉના અવગ્રહમાં જરૂર પડે જવું.
 આવવું કરાય. એટલે અવગ્રહ રાખી શકાય. અવગ્રહવાળાં સાધુસાધ્વીઓને ચોગ્ય કાળ પ્રમાણે એટલે
 જન્યથી પાણી વડે હાથ ભીંજયેલો હોય તે સુકાઈ જાય તેટલા કાળ સુધીમાં અથવા ઉત્કૃષ્ટી પાંચ
 અઢોરાની સુધી કે યાવત્ છમાસ સુધી અવગ્રહમાં રહેવું કલ્પે, પરંતુ અવગ્રહથી બહાર રહેવું કલ્પે નહીં.

વર્ષાકાળમાં ચાતુર્માસ રહેલા સાધુ અથવા સાધ્વીઓને ચારે દિશાઓ અને ચારે વિદિશાઓમાં
 એક યોજન અને એક ગાઉ સુધીનું જવું આવવું એટલે અઢી ગાઉ સુધી ભિક્ષાર્થ માટે એટલે
 ચોગ્યની માટે જવું કલ્પે. જરૂર પડે અઢી ગાઉ સુધી જાવું. જવું કલ્પે. આવો પ્રસંગ

પ્રાયે જ્યાં સાધુ કે સાધ્વીઓ રહ્યાં હોય ત્યાં ગોચરી ન મળતી હોય ત્યારે આવતા હોય એમ સંભવે છે. જ્યાં નહીં નિરંતર પાણીથી ભરેલી હોય અને વહેતી હોય તે દિશા કે વિદિશામાં સાધુસાધ્વીઓએ પાંચ ગાઉના અવગ્રહમાં ગોચરી માટે જવું આવવું કલ્પે નહિ. પરંતુ કુણાલા નગરી પાસે ઐરાવતી નદી છે, તે થોડા પાણીવાળી બે ગાઉ પહોળી છે. એ નદીમાં પાણી વલોવ્યા વિના એક પગ પાણીમાં અને એક પગ ઉપર કરતાં ચાલી શકાય છે. એવી રીતે જે બાબુ જઈ શકાય તે દિશા વિદિશામાં પાંચ ગાઉ ગોચરી માટે જવું આવવું એટલે અઢી ગાઉ જવું અને અઢી ગાઉ પાછા આવવું કલ્પે. પરંતુ જે દિશામાં એવી રીતે જઈ આવી ન શકાય અર્થાત બહુ પાણીને વલોવવું પડતું હોય તે દિશામાં પાંચ ગાઉ જવું આવવું ન કલ્પે. જંધાર્ધ સુધી પાણી હોય તેને દક્ષિંધદ્ર કહેવાય છે, નાભિ સુધી પાણી હોય તે લેપ કહેવાય, અને નાભિથી ઉપર પાણી હોય તેને લેપોપરિ કહેવાય, શેષ કાળમાં દરેક માસમાં ત્રણવાર દક્ષિંધદ્ર થાય ત્યાં સુધી ક્ષેત્ર હણાય નહીં, એટલે જવું કલ્પે, ચોમાસામાં સાતવાર દક્ષિંધદ્ર થાય ત્યાં સુધી ક્ષેત્ર હણાય નહીં, શેષકાળમાં એક માસમાં ચોથો અને ચોમાસામાં આઠમા દક્ષિંધદ્ર થાય તો ક્ષેત્ર હણાય છે એટલે તે કલ્પે નહીં, લેપ તો એકપણ ક્ષેત્રને હણે છે તેથી તે કલ્પે નહીં, તો લેપોપરિ કલ્પે જ નહીં.

વર્ષકાળમાં ચાતુર્માસ રહેલા સાધુને ગુરુએ પ્રથમથી કહેલ હોય કે હે શિષ્ય ! જ્ઞાન સાધુને અમુક વસ્તુ બેઘણે તેટલી લાવી આપજે, તો, શિષ્યને તેટલી વસ્તુ લાવી આપવી કલ્પે, પરંતુ તેને પોતાને વાપરવી કલ્પે નહીં.

ચોમાસું રહેલ સાધુને ગુરુએ પ્રથમથી કહેલ હોય કે હે શિષ્ય ! તું અમુક વસ્તુ તારા માટે લેજે તો તેને તે લેવી કલ્પે, પરંતુ બીજને આપવી કલ્પે નહીં, ચોમાસું રહેલ સાધુને ગુરુએ પ્રથમથી કહેલ હોય કે તું બીજને લાવી આપજે અને તું પણ લેજે તો તેને લાવી આપવું કલ્પે અને લેવું પણ કલ્પે. ચોમાસું રહેલ હૃષ્યુષ્ટ શરીરવાળા, આરોગ્યવાળા અને યૌવનવાળા બળવાન શરીરવાળા હોય તેવા સાધુ કે સાધ્વીઓને આ નવરસ વિગ્રહો વારંવાર વાપરવી કલ્પે નહિ. દૂધ, દહીં, માખણ, ઘી, તેલ, ગાળ, મધ અને માંસ, એમાંથી માંસ, મધ, માખણ અને મધ એ ચાર

આ વસ્તુ તમારી પાસે છે? શિષ્ય ગુરુને કહ્યું છે કે સા માટે કામ કહેવું કલ્પે નહીં, ગુરુ કહ્યું કામ કલ્પે નહીં
જો ગૃહસ્થ જો ચીજ ઘરમાં ન હોય તો વેચાતી પણ લાવે ગાયવા યાત્રી કરીને પણ લાવે, કૃપાણે ઘરે
મંગવામાં હોય નથી.

ચાતુર્માસ રહેલા અને નિત્ય ગ્રોકાશન કરનારા સાધુને ગોચરીના અવસરે એક વાર ગૃહસ્થોનાં
ઘરે ભાત પાણી માટે જવું આવવું કલ્પે, પરંતુ આચાર્યની વૈયાવચ્ચ કરનારા, ઉપાધ્યાયની વૈયાવચ્ચ
કરનારા, તપસ્વીની વૈયાવચ્ચ કરનારા અને ધ્યાનની વૈયાવચ્ચ કરનારા ભે એકવાર ભોજન કરે તો
વૈયાવચ્ચ થઈ શકે નહીં. તેથી તેઓને જેવાર આહાર કરવો કલ્પે. કારણ કે તપ કરતાં પણ વૈયાવચ્ચ
ઉત્તમ છે. વળી જ્યાં સુધી દાઢી, મૂછ અને બગસત્તા વાળ ઉગ્યા ન હોય, ત્યાં સુધીના નાની વયના
સાધુઓએ અને સાધ્વીઓએ જેવાર ભોજન કરવામાં હોય નથી. તેમજ આચાર્ય, ઉપાધ્યાય,
તપસ્વીઓને પણ જેવાર ભોજન કરવામાં હોય નથી. પરંતુ આરોગ્યવાન યુવાન સાધુ સાધ્વીઓને જે
વાર ભોજન કરવું કલ્પે નહીં.

ચાતુર્માસ રહેલા એકાંતર ઉપવાસ કરનારા સાધુને એટલું વિશેષ છે કે તેમણે સવારની ગોચરીએ
જઈ પ્રથમ હોય રહિત શુદ્ધ સાધુને કલ્પે જોવા આહારને વાપરીને તથા છાસ વગેરેને પીને પાનરાં
નિર્લેપ કરી ધોઈ પ્રમાણે ભે તેટલાજ આહારથી તે દિવસે નભી જાય તો તેટલાથી નભાવવું. પરંતુ
જે તેટલા આહારથી ચલાવી ન શકાય તો બીજવાર પણ ગૃહસ્થના ઘરે ભાતપાણી માટે જવું
આવવું કલ્પે.

ચાતુર્માસ રહેલા અને નિત્ય છઠ્ઠતપ કરનારા સાધુઓને જેવાર ભાતપાણી લેવા માટે ગૃહસ્થના
ઘરે જવું આવવું કલ્પે.

ચાતુર્માસ રહેલા અને નિરંતર અહુમતપ કરનારા સાધુઓને ત્રણવાર ભાતપાણી માટે ગૃહસ્થના
ઘરે જવું આવવું કલ્પે.

ચાતુર્માસ રહેલા અને નિરંતર અહુમતપથી વધારે તપ કરનારા સાધુઓને બધા અવસરે એટલે
જેટલા વખત આહાર પાણીની જરૂર જણાય તેમને તેટલા વખત ગૃહસ્થના ઘરે ભાતપાણી માટે જવું
આવવું કલ્પે છે.

પાંચ દત્તિ લેવી કલ્પે. અથવા ચાર આહારની. અને પાંચ પાણીની દત્તિઆ લેવી કલ્પે, અથવા પાંચ આહારની અને ચાર પાણીની દત્તિઆ લેવી કલ્પે, તેમાં એક દત્તિ લુણના આરવાદના માત્ર પણ હોય છે, ગોચરી વહોરતી વખતે ભાતનો એક દાણો પણ પાત્રમાં પડે તો તે એક દત્તિ કહેવાય અને પાણીનું એક ટીપું પાત્રમાં પડે તો પણ એક દત્તિ કહેવાય. અને એકી સાથે પાત્રમાં પડી નય તો તે પણ એક દત્તિ કહેવાય. અખંડિત ધારાથી પાણી આદિનું પાત્ર ભરાય તો તે પણ એકજ દત્તિ કહેવાય. જેમને જેટલી દત્તિનો નિયમ હોય તેમણે તેટલી દત્તિ લેવી કલ્પે. અને તેમને તે દિવસે તેટલાજ આહારથી સંતોષ માનવો પરંતુ પોતાના મોટે બીજાંવાર ગૃહસ્થના ધરે આહારપાણી લેવા મોટે જવું આવવું કલ્પે નહીં. આહાર અને પાણીની દત્તિઓનો પરસ્પર સમાવેશ કરી ઓછી વધુ દત્તિઓ કરી શકાય નહીં.

ચાતુર્માસ રહેલા તથા નિષેધ કરેલા ધરોથી નિવૃત્તિ પામેલા એવા સાધુ તથા સાધ્વીઓને ઉપાશ્રયથી સાત ધરોમાં જમણવારાહિ પ્રસંગે ગોચરી લેવા જવું કલ્પે નહીં. કેટલાક આચાર્યો એમ કહે છે કે ઉપાશ્રય સહિત સાત ધરો અને કેટલાક આચાર્યો ઉપાશ્રય પછી આઠ ધરોમાં સંખંડી એટલે ઘણા માણસોનું જમણવાર હોય ત્યાં વહોરવા જવું—કલ્પે નહીં.

ચાતુર્માસ રહેલા કરપાત્રી જનકલ્પી આદિ મુનિઓને જ્યાં સુધી ઝીણું કોરાં વરસાદના પડતાં હોય ત્યાં સુધી ગૃહસ્થના ધરે ભાત—પાણી લેવા મોટે જવું—આવવું કલ્પે નહીં. ચાતુર્માસ રહેલા સાધુ કરપાત્રી—જનકલ્પી આદિ હોય તેમને ઉપરથી નહીં હંકાયેલ હોય એવા સ્થળે આહાર વાપરવો કલ્પે નહીં, જો તેવા નહીં હંકાયેલા સ્થળે કરપાત્રી સાધુ આહાર કરતા હોય અને ઓચિંતો વરસાદ આવી પડે ત્યારે એક ભાગનો ખાઈ લઈને બાકીના હાથમાં રહેલ આહાર પર બીજો હાથ ઢાંકી છાતી નીચે લઈ અથવા કાખમાં સંતાડી ઢાંકેલા સ્થાનમાં જવું અથવા કોઈ વૃક્ષ નીચે જવું. જેથી તે હાથમાં રહેલ આહારમાં મોટાં કે નાનાં વરસાદનાં બિન્દુઓ પડે નહીં અને વિરાધના થાય નહીં. કરપાત્રી મુનિઓને વરસાદની ઝીણી ફરફર પડતી હોય ત્યારે ગૃહસ્થના ધરે આહારપાણી લેવા જવું—આવવું કલ્પે નહીં. ચાતુર્માસ રહેલા પાત્રધારી સ્થવિર કલ્પી સાધુને અખંડિત ધારાએ વરસાદ વરસતો હોય ત્યારે

ગૃહસ્થના ઘરે આહારપાણી લેવા માટે જવું—આવડું કલ્પે નહીં, પરંતુ જે કોઇ સાધુ જ્ઞાન ઓટલે માંદા હોય, અત્યંત અશક્ત હોય, ભૂખ સહન કરવાની શક્તિવાળા ન હોય, તો અપવાદથી તે સ્થવિર કલ્પી મુનિને આંતરે આંતરે વરસાદ પડતો હોય ત્યારે અંદર સુતરના કપડા ઉપર ઉનની કામળી ઝોઢીને ગૃહસ્થના ઘરે આહારપાણી લેવા જવું—આવડું કલ્પે.

ચાતુર્માસિ રહેલા સ્થવિર કલ્પી સાધુ અથવા સાધ્વી ભિક્ષા લેવાની વૃત્તિથી ગૃહસ્થના ઘરે આહારપાણી લેવા ગયેલા હોય અને ત્યારે આંતરે આંતરે વરસાદ પડતો હોય તો તેમણે ઉદ્યાનમાં વૃક્ષની નીચે અથવા ઉપાશ્રયની નીચે જવું અથવા જ્યાં લોહો એમતાં હોય એવી માંડવીની નીચે કે કોઇપણ વૃક્ષ નીચે જવું કલ્પે, ત્યાં સાધુ કે સાધ્વીથી પહેલાં જ કોઈ ગૃહસ્થોએ ભાન આદિ ગંધવા માંડ્યું હોય અથવા સાધુ કે સાધ્વીના આવ્યા પછીથી મસુરની દાળ આદિ ગંધવા માંડ્યું હોય નો સાધુને આવ્યા પહેલાં ગંધવા માંડેલ ભાત વગેરે લેવું કલ્પે, પરંતુ આવ્યા પછીથી ગંધવા માંડેલ મસુરની દાળ વગેરે લેવાં કલ્પે નહીં. જે મસુરની દાળ વગેરે સાધુના આવ્યા પહેલાં ગંધવા માંડેલ હોય તો તે કલ્પે પરંતુ સાધુ આવ્યા પછી ભાત વગેરે ગંધવા માંડેલ હોય તો તે ભાત વગેરે લેવાં કલ્પે નહીં. અને જે સાધુ આવ્યા પછી ભાત વગેરે અને મસુરની દાળ વગેરે ગંધવા માંડ્યું હોય તો તે બન્ને સાધુને લેવા કલ્પે નહીં. ઓટલે સાધુના આવ્યા પહેલાં જે કોઈ ભક્ત્ય ગંધવા માંડ્યું હોય તે લેવું કલ્પે પરંતુ સાધુ આવે તે પછી ગંધવા માંડેલ સાધુને લેવું કલ્પે નહીં.

ચાતુર્માસિ રહેલા સાધુ અથવા સાધ્વીએ ગૃહસ્થના ઘરે આહાર પાણી લેવા ગયા હોય ત્યારે આંતરે આંતરે વરસાદ વરસતો હોય તો ઉદ્યાનની નીચે, પૌષ્ઠશાળા, કે માંડવીની નીચે યાવત્ વૃક્ષની નીચે જવું કલ્પે. જે તેમણે પહેલેથી આહાર પાણી લઇ લીધા હોય તો આહાર વાપરવાની વેળાને ઝાળંગવી નહીં. પરંતુ તેમણે ઉદ્દગમાદિ દોષ રહિત એવા તે આહાર પાણીને વાપડીને તેમજ પાત્રા લૂછીને ઝોડ બાબુ પાત્રા વગેરે ઉપકરણોને લઇને વરસાદ વરસતો હોય તો પણ સૂર્ય અસ્ત થયા પહેલાં જ્યાં ઉપાશ્રયમાં પોતાનો ઉતારો હોય ત્યાંજ પહેાંચી જવું પરંતુ એ સાંધું અથવા સાધ્વીને એ રાત્રીએ ગૃહસ્થને ઘેર રહેવું કલ્પે નહીં.

આતુર્ભસિ રહેલા સાધુ અથવા સાધ્વી ગૃહસ્થને ઘરે આહાર પાણી લેવા ગયા હોય ત્યાં રહી રહીને વરસાદ વરસતો હોય તો તેમણે ઉદ્યાન, પૌષ્કશાળા, મોડવી કે વૃક્ષની નીચે જવું કલ્પે પરંતુ ત્યાં જોક સાધુ અને જોક સાધ્વીને પાસે ઉભા રહેવું કલ્પે નહીં, જે સાધ્વી અને જોક સાધુને જીભા રહેવું કલ્પે નહીં, જે સાધુ અને જોક સાધ્વીને જીભા રહેવું કલ્પે નહીં, જે સાધુ અને જે સાધ્વીને ઉભા રહેવું કલ્પે નહીં. પરંતુ ત્યાં કોઈ પાંચમો નાની વયવાળો સાધુ અથવા સાધ્વી હોય તો ઉભા રહેવું કલ્પે અથવા તે રથોને ઘણાની નજર પડતી હોય કે ઘણાં ખુદ્ધા દ્વારવાળું તે સ્થાન હોય તો ઉભા રહેવું કલ્પે.

ઝેવીજ રીતે ગૃહસ્થને ઘરે આહારપાણી લેવા ગયેલ સાધુને જોક શ્રાવિકા સાથે ઉભા રહેવું કલ્પે નહીં. જે સાધુ જોક શ્રાવિકાને, જે શ્રાવિકા અને જોક સાધુને અથવા જે સાધુ અને જે શ્રાવિકાને પાસે ઉભા રહેવું કલ્પે નહીં. પરંતુ પાંચમો વૃદ્ધ પુરુષ કે વૃદ્ધ સ્ત્રી સાક્ષીરૂપ ત્યાં હોય તો ઉભા રહેવું કલ્પે. અથવા બીજાઓની નજર ઉભેલા ઉપર પડતી હોય, કે ઘણા ખુદ્ધા દરવાજવાળું તે સ્થાન હોય તો ઉભા રહેવું કલ્પે. ઝેવીજ રીતે જોક સાધ્વી સાથે જોક ગૃહસ્થને સાથે ઉભા રહેવું કલ્પે નહીં, જે સાધ્વી અને જોક ગૃહસ્થ હોય, જોક સાધ્વી અને જે ગૃહસ્થ હોય, અથવા જે સાધ્વી અને જે ગૃહસ્થ હોય તો તેમણે જોક સ્થાને ઉભા રહેવું કલ્પે નહીં, પરંતુ પાંચમો કોઈ વૃદ્ધ પુરુષ કે કોઈ વૃદ્ધ સ્ત્રી સાક્ષીરૂપ હોય તો ઉભા રહેવું કલ્પે. અથવા ઉભેલા ઉપર બીજાની દ્રષ્ટિ પડતી હોય કે ઘણા ખુદ્ધા દરવાજવાળું જે સ્થળ હોય તો ઉભા રહેવું કલ્પે.

આતુર્ભસિ રહેલા સાધુ અથવા સાધ્વીઓને આહારાદિ નહીં મંગાવનારા એવા સાધુ અને સાધ્વીઓ માટે તેઓની રજા વિના અશનાદિક ચારે પ્રકારનો આહાર લાવવો કલ્પે નહીં. અહીં શિષ્ય આપ એમ કેમ કહે છે? એમ ગુરુને પૂછે છે ત્યારે ગુરુ કહે છે, ઇચ્છા થાય તો તે નહીં મંગાવનારા ખાય અને ઇચ્છા ન થાય તો તેઓ નહીં ખાય, તેથી તેમના કદ્દા વિના આહાર લાવવો નહીં, નહીં તો જે આહાર કોઇને પણ ખાવો પડે તો અજ્ઞણીદિ યાય અને કોઇ ન ખાય તો પરદાવાનો પ્રસંગ આવે અને દોષ લાગવાથી પ્રાયશ્ચિત્તને યોગ્ય બનાય છે.

ધોળા કો પાંચ પ્રકારના જાણવા. નાનામાં નાની કણી સમાન રંગવાળા બીજ સૂક્ષ્મ બન્યા વિશે છે. કોઈકે રાત્રી અનાજની કણી હોય એવું રંગનું સૂક્ષ્મ બીજ હોય છે. એ સૂક્ષ્મ બીજે જીવ રસા માટે જીવરસ્ય કાવા સાધુ સાધ્વીજીએ વારંવાર જાણવા, ભેવા અને પરિહોલણ કરવા યોગ્ય છે ॥૮૩॥ સૂક્ષ્મ હરિત, કાળા, નીલા, રાતા, પીળા અને ઘોળા કો પાંચ પ્રકારના છે એ સૂક્ષ્મ હરિત પૃથ્વી ઉપર થાય છે અને પૃથ્વીસમાન વર્ણવાળા હોવાથી અને અત્યંત સૂક્ષ્મ હોવાથી જીવરસ્ય કોવાં સાધુ સાધ્વીજીએ વારંવાર જાણવા, ભેવા અને પરિહોલણ કરવા યોગ્ય છે ॥૮૪॥ સૂક્ષ્મ પુળો પશુકાળાં, નીલાં, રાતાં, પીળાં અને ઘોળાં એમ પાંચ પ્રકારનાં કહેલ છે. સૂક્ષ્મ પુળો વૃક્ષસમાન વર્ણુવાળાં પ્રગિદ્ધ કહેલાં છે. વડ, ઉંળરાદિ વૃક્ષ વગેરેના સૂક્ષ્મ પુળો જાણવાં જે જીવરસ્ય કોવા સાધુસાધ્વીજીને વારંવાર જાણવા, ભેવા અને પરિહોલણ કરવા યોગ્ય છે. ॥૮૫॥ સૂક્ષ્મ ઇંડાં પશુ પાંચ પ્રકારનાં આ પ્રમાણે કહેલાં છે. મધમાખી, માંકડ વગેરેનાં ઇંડાં, કુરોળીયા વગેરેનાં ઇંડાં. કીડીઓ વગેરેનાં ઇંડાં. ગરોળી વગેરેનાં ઇંડાં અને કાકીડા વગેરેનાં ઇંડાં, જે પાંચ પ્રકારનાં સૂક્ષ્મ ઇંડાં જીવરસ્ય કોવા સાધુસાધ્વીજીએ વારંવાર જાણવા, ભેવા પરિહોલણ કરવા યોગ્ય છે. ॥૮૬॥ સૂક્ષ્મ બીડો પશુ પાંચ પ્રકારના છે, ઉત્તિંગ જીવોના જમીનમાં કોતરેલા બીડો, પાણી સુકાઈ જવાથી તળાવ વગેરેમાં મોટીનાની કોટા પડી જાય ત્યાં થયેલા બીડો, સાધારણ બીડો, તાલવૃક્ષના મૂળ સરખા અંદર મોટા અને ઉપર ઝીણા એવા બીડો અને ભગરા વગેરેના બીડોએ જીવરસ્ય કોવા સાધુ સાધ્વીજીએ વારંવાર જાણવા, ભેવા અને પરિહોલણ કરવા યોગ્ય છે. ॥૮૭॥ અને સૂક્ષ્મ રત્નેહો પશુ પાંચ પ્રકારના કહેલા છે તે આ પ્રમાણે—આકાશમાંથી રાત્રે સૂક્ષ્મ વરસતું ‘ઝાકળનું’ પાણી, બરફ, ધુમ્મસ, કરા, અને ઘાસની ટોચ પર અને અંકુરાગ્રોના અગ્ર ભાગ પર રહેતું પાણી કો પાંચ સૂક્ષ્મ રત્નેહો જીવરસ્ય કોવા સાધુ સાધ્વીજીએ વારંવાર જાણવા, ભેવા અને પરિહોલણ કરવા યોગ્ય છે. ॥૮૮॥

આતુર્મસ રહેલ સાધુ કે સાધ્વી આહારપાણી લેવા માટે ગૃહસ્થને ઘરે જવા હજી તે તે સાધુ સાધ્વીજીએ આચાર્યને, ઉપાધ્યાયને, સ્થવિરને, પ્રવર્તકને, ગણિને, ગણધરને, ગણાવરજીહકને અથવા

જેને કાંઈને મોટા કરીને વિચરતા હોય કે વય અથવા પર્યાયથી નાના હોય છતાં મોટાપણથી આગળ થઈને વિચરતા હોય તેમને પૂછીને જવું કલ્પે, પૂછ્યા વિના આહારપાણી લેવા જવું કલ્પે નહિ. કેવી રીતે પૂછવું તે કહે છે કે હું ભગવન! આપત્રી આજ્ઞા આપે તો હું ગૃહસ્થના ધરે આહારપાણી લેવા માટે જવા ઇચ્છુ છું. પછી ગુરુ આચાર્યોદિ આજ્ઞા આપે તો જવું કલ્પે અને આજ્ઞા ન આપે તો આહારપાણી લેવા માટે ગૃહસ્થના ધરે જવું આવવું કલ્પે નહીં. શિષ્ય કહે છે કે હું ભગવન! તે આચાર્યોદિ શામાટે આજ્ઞા ન આપે? જોડલે ગુરુ કહે છે કે તે આચાર્યોદિ વિદ્ધનેને જાણે છે અને વિદ્ધનેની શાંતિને પણ જાણે છે. એવીજ રીતે જિનમંદિરે જવું, સ્થંડિલ ભૂમિએ જવું હોય, ખીભું જે લેપ. સિંચણ, લેખન વગેરે કાર્ય કરવું હોય તે સર્વે ગુરુ આચાર્યોદિને પૂછીને કરવું. આજ્ઞા મળે તો તે આજ્ઞા પ્રમાણે કરવું પોતાની મરજીએ કાંઈ પણ ન કરવું. આ રીતે ચાતુર્માસ સિવાયના સમયમાં પણ જીવનભર આચાર્યોદિની આજ્ઞા લઈને જ બધું કરવું આજ્ઞા વિના કાંઈ પણ કરવું નહીં.

ચાતુર્માસ રહેલા સાધુ કે સાધ્વી જે કોઈપણ પ્રકારની વિગત વાપરવા ઇચ્છે તો તે આચાર્યને, ઉપાધ્યાયને યાવત જેને આગળ કરી વિચરતા હોય તેમને પૂછ્યા વિના લેવી કલ્પે નહીં, પરંતુ આચાર્યોદિને પૂછીને લેવી અને વાપરવી કલ્પે. આચાર્યોદિને આ રીતે પૂછવું કે હું પૂજ્ય! આપત્રીની આજ્ઞા હોય તો હું અમુક વિગત આટલા પ્રમાણની આટલીવાર વાપરવા ઇચ્છું છું. પછી આચાર્યોદિ કે વાપરવી કલ્પે નહીં. શિષ્ય ગુરુને પૂછે છે કે હું ભગવન! તે શા માટે આજ્ઞા ન આપે? ત્યારે ગુરુ કહે છે કે આચાર્યોદિ ગુરુઓ લાભ અથવા ગૌરલાભ-નુકસાનને જાણે છે. તેથી આચાર્યોદિ ગુરુઓ લાભ જાણે તો આજ્ઞા આપે અને નુકસાન જાણે તો આજ્ઞા ન આપે. વળી ઔષધીય ઉપચાર કરવા સાધુ ઇચ્છે તો તે પણ ગુરુ આચાર્યોદિની આજ્ઞા મળે તો કરે અને આજ્ઞા ન મળે તો ન કરે. તથા સાધુ વખાણવા યોગ્ય, કલ્યાણકારી, ઉપદ્રવરહિત, ધન્યકારી, માંગલિક કરનાર અને લક્ષ્મીવંત જીવું મોટા પ્રભાવવાળું કોઈ નપ કરવા ઇચ્છે તો તે પણ ગુરુ આચાર્યોદિની આજ્ઞા મળે તો કરે અને આજ્ઞા ન મળે તો ન કરે.

અપદ્ધિમ મારણાન્તિક સલેખનાથી ક્ષય કરેલા છે શરીર જન્મજી મરણ, અને આહાર પાણ્યનું પરિણામ લેવા કરનારા, તથા પાદ્યોપગમન અનશન કરનારા અને જીવિતકાલને નહિ ઈચ્છનારા, એવા પ્રકારના સાધુ વિહાર કરવાને ઈચ્છે, ગૃહસ્થના ધરે જવા આવવા ઈચ્છે, કે અશનાદિક ચારે પ્રકારના આહારને વાપરવા ઈચ્છે, અથવા ઝાડા કે પેશાબને પરક્રવવા ઈચ્છે, સ્વાધ્યાય કરવા કે ધર્મ જગરણ કરવા ઈચ્છે એ બધાં કાર્યો ગુરુ આચાર્યોદ્દિની આજ્ઞા મેળવ્યા સિવાય તેને કરવાં કલ્પે નહીં, તેથી આ બધાં કાર્યો આજ્ઞા પ્રમાણે કરવાનાં છે એમ બાણુવું. આ રીતે ચાતુર્માસ સિવાયના સમયમાં પણ જીવનભર આચાર્યોદ્દિની આજ્ઞા લઈનેજ આ ઉપર કેટલાં બધાં કાર્યો કરવાં, આજ્ઞા વિના કાંઈ પણ કરવું કલ્પે નહીં તે સાચે સમજવું.

ચાતુર્માસ રહેલા સાધુ વસ્ત્રને, પાત્રને, કામળીને, પાદમોંછને, રબેહરણને, અને બીજી કોઈ ઉપધિને એકવાર કે અનેકવાર તડકે મૂકવાને ઈચ્છે તો તે એક કે અનેક સાધુઓને કહ્યા વિના તેને તેમ કરવું કલ્પે નહીં. તથા ગૃહસ્થના ધરે આહારપાણી લેવા મોટે જવાનું હોય, કે જિનમંદિરે જવાનું હોય, અથવા સ્થંડિલ ભૂમિએ જવાનું હોય, કે સ્વાધ્યાય અથવા કાઉસ્સગ કરવો હોય એ રીતે જે જે કાર્ય કરવું હોય તે વખતે એ સ્થળે કે પાસેના સ્થળે એક કે વધારે સાધુ હોય તેમને એમ કહેવું કે હે આર્ય ! તમે આ ઉપધિને ક્ષણવાર ધ્યાનમાં રાખજો. એટલે જ્યાં સુધીમાં હું ગૃહસ્થના ઘરોમાં કે અમુક સ્થળોમાં જઈ આવું અથવા કાઉસ્સગમાં રહું ત્યાં સુધી ધ્યાનમાં રાખજો. પછી જો તે સાધુ જો તડકે રાખેલ ઉપધિ વગેરેને ખ્યાલમાં રાખવાનું સ્વીકારે તો ગૃહસ્થના ધરે ગોચરી જવાનું, જિનમંદિરે જવાનું, સ્થંડિલભૂમિએ જવાનું વગેરે કાર્યો કરવાં કલ્પે, જો તે સાધુ ઉપધિ વગેરેને ધ્યાનમાં રાખવાનું ન સ્વીકારે તો ગૃહસ્થના ધરે આહાર પાણી લેવા જવાનું વગેરે કોઈપણ ઉપરોક્ત કાર્યો કરવાં કલ્પે નહીં.

ચાતુર્માસ રહેલા સાધુ સાધ્વીઓને પાટ, પાટિયાં, આસન વિના રહેવું કલ્પે નહીં. કારણ કે પાટ, પાટિયાં, આસનાદિ નહીં રાખનારા, નીચા અને ઓલતા આસન રાખનારા, અનર્થ બાંધનારા આસન રાખનારા, વધારે આસન રાખનારા, સંચારાને અને પાત્રાને તડકે નહીં રાખનારા, ઘરિયા

માસે લોચ કરાવવો લેઈએ. પરંતુ કોઈ વૃદ્ધાવસ્થાવાળા હોય તો તેમણે આંગળાના રક્તણુ માંદે ઓકવાર આર માસમાં લોચ કરાવવો હોય તો પર્યુપણ પહેલાં કરાવવો.

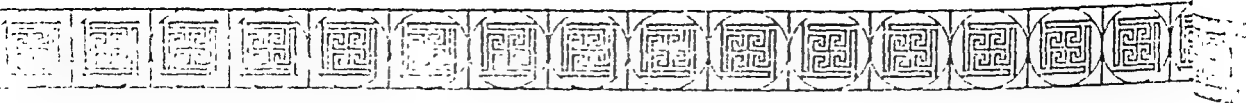
ચાતુર્માસ રહેલા સાધુ—સાધ્વીઓને પર્યુપણ પછી કલેશયુક્ત થયન કહેવું કલે નહીં, છતાં બે કોઈ બોલે તો તેને બીજા સાધુઓએ કહેવું કે હે આર્ય! તું જે જાતની વાણી બોલે છે તેવી બોલવી ન લેઈએ. એ અકલ્પ વાણી છે. આમ કહ્યા છતાં બે તે સાધુ કે સાધ્વી અધિકરણવાળી કલેશયુક્ત વાણી બોલે તો તેને તંબોલી જેમ રહેલા પાનને કાઢી મૂકે છે તેમ સંઘમાંથી દૂર કરવો.

ચાતુર્માસ રહેલા સાધુ કે સાધ્વીઓને પર્યુપણના દિવસોમાં જ હૈયે શાદે બોલવા રૂપ, કલેશ ઉત્પન્ન થાય તો નાનાંએ મોટા સાધુને ખમાવવું લેઈએ, અને મોટાંએ નાનાંને ખમાવવું લેઈએ, એમ પોતે ખમવું, બીજાને ખમાવવા, પોતે ઉપશમવું, બીજાને ઉપશમાવવા, પરસ્પર ઓછબીજના રાગદ્વેષને છોડી દહને સૂત્રાર્થને અથવા સુખસમાધિના પદોને પૂછનારા થવું. કારણ કે બે શાંત થકને ખમાવે છે તે આરાધક થાય છે. જે શાંત થતો નથી અને ખમાવતો નથી તે આરાધક થતો નથી. શિષ્ય કહે છે હે પૂજ્ય! આપ એમ કેમ કહે છો? ત્યારે ગુરુ કહે છે કે સાધુપણું ઉપશમની પ્રધાનતાવાળું છે.

ચાતુર્માસ રહેલા સાધુ—સાધ્વીઓને ત્રણ ઉપાશ્રયલર્થ રાખવા કલે, એમાં જે ઉપાશ્રયઉપયોગમાં લેવાના હોય તેને જવાદિકના ભયથી વારંવાર પ્રમાર્જવો લેઈએ. સવારના, ખોરના અને સાજ પહેલાં એમ ત્રણવાર પ્રમાર્જવો લેઈએ. બાકીના બે ઉપાશ્રયોને દ્રષ્ટિથી લેવા અને ત્રીજે ત્રીજે દિવસે પાદ પ્રોછનથી પ્રમાર્જવા.

ચાતુર્માસ રહેલ સાધુ સાધ્વીઓએ હું આજે અમુક દિશા કે વિદિશા તરફ આહાર પાણી લેવા બઈ છું એમ સાથેના સાધુઓને સાધુએ અને સાધ્વીઓને સાધ્વીએ કહેવું, અને પછી જવું કલે. શિષ્યે કહ્યું હે પૂજ્ય! એમ શા માટે કરવું? ગુરુ કહે છે કે ઘણું કરીને ચાતુર્માસમાં સાધુ સાધ્વીઓ આલોચણા સંબંધી કે સંઘમ સાધના માટે છઠ્ઠ અઠ્ઠમ વગેરે તપ કરનારાં હોય છે. તેથી તે તપસ્વીઓ

ક્રમ	નામ.	ગામ.	કે.
૧૦૧	શ્રી ગંગવંતીઆમ ગદ્ગરીચંદ	નાતી ખાતરી	૨૫
૧૦૨	ગોવિંદજી શીવજી કોડાયા	ઘાટકોપર	૨૫
૧૦૩	ગોવિંદજી પદમશી	"	૨૫
૧૦૪	ગંગજી રાખશી	વાંદરા	૨૫
૧૦૫	ગંગજી ધારશી	શાન્તાકુન્જ	૨૫
૧૦૬	ગંગવંતીઆમ ચંદ્રલાલ કાનજી	ઘાટકોપર	૨૫
૧૦૭	શ્રી ચાંપશી માણેજીજી	ઘાટકોપર	૧૦૦૦
૧૦૮	ચાંપશી ધારશી	શાંતાકુન્જ	૧૫૧
૧૦૯	ચંપાઆમ કુંગરશી	મુલિન્ડ	૧૨૫
૧૧૦	ચાંપશી લીલાવર	"	૧૨૫
૧૧૧	ચંપાઆમ રમણીકલાલ	કમ્પાલા	૫૦
૧૧૨	ચંદનઆમ રતનશી	મુલિન્ડ	૨૫
૧૧૩	ચાંપશી ભવાનજી	"	૨૫
૧૧૪	ચીમનલાલ ધનજી વીક્રમશી	ઘાટકોપર	૨૫
૧૧૫	અનાલાઈ પૂંજભાઈ	મુલિન્ડ	૨૫

ક્રમ	નામ.	ગામ.	કે.
૧૧૬	શ્રી ગંગવંતીઆમ ગદ્ગરીચંદ	નાતી ખાતરી	૨૫
૧૧૭	ગોવિંદજી શીવજી કોડાયા	ઘાટકોપર	૨૫
૧૧૮	ગોવિંદજી પદમશી	"	૨૫
૧૧૯	ગંગજી રાખશી	વાંદરા	૨૫
૧૨૦	ગંગજી ધારશી	શાન્તાકુન્જ	૨૫
૧૨૧	ગંગવંતીઆમ ચંદ્રલાલ કાનજી	ઘાટકોપર	૨૫
૧૨૨	શ્રી ચાંપશી માણેજીજી	ઘાટકોપર	૧૦૦૦
૧૨૩	ચાંપશી ધારશી	શાંતાકુન્જ	૧૫૧
૧૨૪	ચંપાઆમ કુંગરશી	મુલિન્ડ	૧૨૫
૧૨૫	ચાંપશી લીલાવર	"	૧૨૫
૧૨૬	ચંપાઆમ રમણીકલાલ	કમ્પાલા	૫૦
૧૨૭	ચંદનઆમ રતનશી	મુલિન્ડ	૨૫
૧૨૮	ચાંપશી ભવાનજી	"	૨૫
૧૨૯	ચીમનલાલ ધનજી વીક્રમશી	ઘાટકોપર	૨૫
૧૩૦	અનાલાઈ પૂંજભાઈ	મુલિન્ડ	૨૫

જ

ક

શ્રી ગુડલાલ ગોશર દેડીયા, આકીકા-નાયરોળી	૨૦૦
જીવીઆમ ભગનલાલ	૧૨૫
જેડીઆમ માણેજીજી હેક્ષા	૧૨૫
જયવંતીઆમ ધનજી ભેદા	૧૦૦
જરૂપા ચંદ્રકાન્ત મોતા	૧૦૦
જયંતીલાલ જયલેલાલ	૧૦૧
જયાઆઈ દિસમંદ	૭૫
જરૂપ પંચાવતી	૫૧

શ્રી ગુડલાલ ગોશર દેડીયા, આકીકા-નાયરોળી	૨૦૦
જીવીઆમ ભગનલાલ	૧૨૫
જેડીઆમ માણેજીજી હેક્ષા	૧૨૫
જયવંતીઆમ ધનજી ભેદા	૧૦૦
જરૂપા ચંદ્રકાન્ત મોતા	૧૦૦
જયંતીલાલ જયલેલાલ	૧૦૧
જયાઆઈ દિસમંદ	૭૫
જરૂપ પંચાવતી	૫૧

શ્રી જ્ઞાનાર્ણવ પાંચભાષા લામન	સેલિન્ડ	૫૦
જવેરચંદ શામળ	ગોશી (આહીકા)	૫૦
જવેરચંદ ઉરશી	સેલિન્ડ	૫૦
જમકુખાઈ લામળ યોના	સેલિન્ડ	૫૦
જગવંતીખાઈ માણેકળ યોના	ધાટકોપર	૫૦
જરાવલ્લા પાશુનાથ સ્નાન મંડળ	"	૫૦
જેઠીખાઈ દેવળ દોરીયા	"	૫૦
જેઠાલાલ વેલળ	ચેમ્પર	૩૬
જેઠીખાઈ ચોદનલાલ	"	૩૬
જીવીખાઈ ચોતીચંદ	નાગદોભી	૨૫
જીઠાલાલ કચરાલાઈ	વિકાલી	૨૫
જીવરાજ રામળ લોહાયા	મદ્રાસ	૨૫
જમનાખાઈ દેવરાજ રામ	વિકાલી	૨૫
જેઠાલાલ આણેકળ નાગડા	અંધેરી	૨૫
જેઠીખાઈ વીરપાર	—	૨૫
જયાખાઈ બાણીભાઈ	ક. વિહ	૫૦
જેતશી દામળ	—	૨૫
જયવંતીખાઈ હીરાચંદ	સેલિન્ડ	૨૫
જે. પી. સતીયા	શંતાકુંઠ	૨૫
જેઠાલાલ દેવશી	સેલિન્ડ	૨૫
જવેરખાઈ હીરળ	"	૨૫
રૂ-ત	બીદડા	૫૦૦
શ્રી તેજશી હંસરાજ	ઉપાધ્યક્ષ	૩૦૦
તપાગજીની બહેનો (જરાવલ્લા પાશુનાથ)	જુહુ	૧૦૧
તલકખાઈ ઉમરશી	શંતાકુંઠ	૧૦૧
ટોકરશી ચોનળ	સેલિન્ડ	૫૦
તલકખાઈ કલ્યાણજી	સેલિન્ડ	૨૫
ટોકરશી પદમશી	સેલિન્ડ	૨૫
તારાખાઈ કલ્યાણજી	"	૨૫

શ્રી દાકરશી રામરાજ	સેલિન્ડ	૨૫
ચીકમંજ વેલળ	—	૨૫
ટોકરશી દેવશી	મદ્રાસ	૨૫
ચીકમંજ રેઝાખાઈ	ચીકમંજ	૨૫
તેજશી જુહુ	સેલિન્ડ	૨૫
ટોકરશી દેવળ નાગડા	સેલિન્ડ	૨૫
દાકરશી લખમશી	મદ્રાસ	૨૫
દે-ધુ	—	૩૦૦
શ્રી દેવકાખાઈ કલ્યાણજી	ગોરેગામ	૨૫૦
ધનળ નાયાલાલ	ધનળ નાયાલાલનાં ઘરે (સાન પૂજનના),	૧૨૫
ધનળ નાયાલાલનાં ઘરે (સાન પૂજનના),	ધાટકોપર	૧૦૧
દિગેશકમાર રતનશી મોરશી	"	૧૦૧
દામળ શામળ શાહ	મદ્રાસ	૧૦૦
ધનખાઈ જીવરાજ ચાંપશી	જુહુ	૧૦૦
ધારશી કંવરળ	ધાટકોપર	૫૧
દેવળ વેલળ	મદ્રાસ	૫૦
દેવકાખાઈ ખીમળ હીરળ	ચેમ્પર	૩૬
દામળ નરશી	સેલિન્ડ	૨૫
ધનખાઈ લખમશી	—	૨૫
દેવળ ટોકરશી	મદ્રાસ	૨૫
દેવળ પૂજાભાઈ	"	૨૫
દેવળ રામશી	"	૨૫
ધારશી પૂજાભાઈ	શંતાકુંઠ	૨૫
દેવળ ધારશી	સેલિન્ડ	૨૫
દેવરાજ રાજી	સેલિન્ડ	૨૫
દેવળ મેગળ	શંતાકુંઠ	૨૫
દામળ મેગળ	સેલિન્ડ	૨૫
દામળ ઉમરશી	ખાર	૨૫
દલપતલાલ ચીમનલાલ	સેલિન્ડ	૨૫

ਗਰਮ. 31.

੨੫

੨੫

ਮੁਕੁੰਦ ੨੫

ਮੁਕੁੰਦ ੨੫

ਮੁਕੁੰਦ ੫੦੦

ਮੁਕੁੰਦ ੨੫੦

" ੨੫੦

" ੧੨੫

ਮੁਕੁੰਦ ੧੨੫

ਗੰਮਨਗਰ ੧੨੫

ਨਾਮਦੇਹੀ ੧੨੫

ਬਾਟਕੋਪਰ ੧੨੫

ਬਾਟਕੋਪਰ ੧੦੧

" ੧੦੧

ਮੁਕੁੰਦ ੧੦੦

— ੧੦੦

ਮਾਟੁਗਾ ੫੧

ਬਾਟਕੋਪਰ ੫੦

ਮੁਕੁੰਦ ੫੦

— ੫੦

ਮੋਗਿਆਸ ੫੦

ਮੁਕੁੰਦ ੨੫

ਮੁਕੁੰਦ ੨੫

" ੨੫

" ੨੫

ਮੁਕੁੰਦ ੧੦੦

ਮੁਕੁੰਦ ੨੫੦

" ੨੫੦

" ੧੨੫

ਮੁਕੁੰਦ ੧੨੫

ਗੰਮਨਗਰ ੧੨੫

ਨਾਮਦੇਹੀ ੧੨੫

ਬਾਟਕੋਪਰ ੧੨੫

ਬਾਟਕੋਪਰ ੧੦੧

" ੧੦੧

ਮੁਕੁੰਦ ੧੦੦

— ੧੦੦

ਮਾਟੁਗਾ ੫੧

ਬਾਟਕੋਪਰ ੫੦

ਮੁਕੁੰਦ ੫੦

— ੫੦

ਮੋਗਿਆਸ ੫੦

ਮੁਕੁੰਦ ੨੫

ਮੁਕੁੰਦ ੨੫

" ੨੫

" ੨੫

ਮੁਕੁੰਦ ੧੦੦

ਮੁਕੁੰਦ ੨੫੦

" ੨੫੦

" ੧੨੫

ਮੁਕੁੰਦ ੧੨੫

ਗੰਮਨਗਰ ੧੨੫

ਨਾਮਦੇਹੀ ੧੨੫

ਬਾਟਕੋਪਰ ੧੨੫

ਬਾਟਕੋਪਰ ੧੦੧

" ੧੦੧

ਮੁਕੁੰਦ ੧੦੦

— ੧੦੦

ਮਾਟੁਗਾ ੫੧

ਬਾਟਕੋਪਰ ੫੦

ਮੁਕੁੰਦ ੫੦

— ੫੦

ਮੋਗਿਆਸ ੫੦

ਮੁਕੁੰਦ ੨੫

ਮੁਕੁੰਦ ੨੫

" ੨੫

" ੨੫

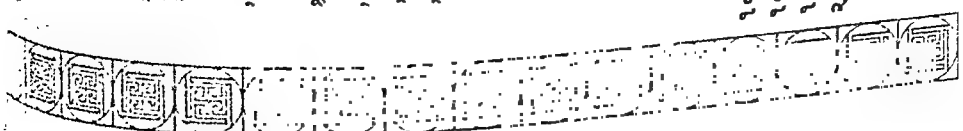
શ્રી પ્રજ્ઞલાલ મેગળ	મહિન્દ	૨૫
પદમશી ટાકરશી યોના	મહિન્દ	૨૫
મેમળ મુરલ ગડા	"	૨૫
મેમળ નરશી	વડલા	૨૫
પદમશી હીરલ છડા	મુખર્ષ	૨૫
પાલથુ વેલળ	"	૨૫
પ્રભુદાસ ઝવેરચંદ	બાળશાવાલા	૨૫
મેમળ કરમશી	ગદગ	૨૫
મેમાળાઈ દેવરાજ	મહિન્દ	૨૫
પુનશી ધરમશી	—	૨૫
પુનશી મોતા	—	૨૫
પુરબાઈ વશનળ	ધાટકોપર	૨૫
પારોલા ક. ડ. ઓ. જીન સંધ	પારોલા	૨૫
પદમશી નરશી ચાચા	મહિન્દ	૨૫
પાનબાઈ ખીમળ	ધાટકોપર	૨૫
પોપટલાલ વેરશી	શાંતાકુલ	૨૫
પોપટલાલ મુરલ	વંદરા	૨૫
પાલથુભાઈ હંશરાજ	વંદરા	૨૫
મ-સ		
શ્રી ભવાનળ શીવળ ઝવેરી	ધાટકોપર	૧૨૫
ભાવુલ વીધુ	"	૧૨૫
ભોજરાજ ચીપરી	"	૧૦૦
બિહડા જીન સંધ	બિહડા	૭૫
ભવાનળ ગંગલ	ધાટકોપર	૫૧
મુડાભાઈ નરશી	વડલા	૫૦
ભાજીભાઈ હંશરાજ	ભાતગનર	૫૦
બલિત મંડળ	મહિન્દ	૫૦
બાળાભાઈ મીરાચંદ	મહિન્દ	૫૦
બાળાભાઈ નરશી	ધાટકોપર	૫૦

શ્રી બાલુભાઈ નાનલ	—	૫૦
ભવાનળ કાનલ ગાલા	—	૫૦
બચુભાઈ મુરલ	મહિન્દ	૨૫
ભચીભાઈ દેવશી	મહિન્દ	૨૫
ભાણુલ દેવલ	મુખર્ષ	૨૫
બાંધાભાઈ ગોવંદલ	અરબાઈ	૨૫
ભાઈલાલ મેગલ	ચાણા	૨૫
ભાણુલ કરમશી પટેલ	મહિન્દ	૨૫
બી. એમ. ભોળાથી	ખાર	૨૫
મ		
શ્રી ભવલ ધનલ	ચીચખંદર	૨૫૧
મેધલ ઉમરશી	ધાટકોપર	૨૫૦
મહિન્દ અચલગલ્લ ઝાનપંચમી	મહિન્દ	૧૫૦
મેધલ રૂપશી	આશીકા	૧૨૫
મોતીલાલ લાલલ ગોશર	મહિન્દ	૧૨૫
ભવલ ફુગરશી	મુખર્ષ	૧૨૫
ભવલ વેલળ	—	૧૦૧
મોઢીભાઈ મગનલાલ	મહિન્દ	૧૦૦
મરુખાઈ વેલળ મોમાયા	ધાટકોપર	૧૦૦
મરુખીલાલ ચતુરજી ગાધી	મહિન્દ	૫૦
મોડખાલ હંશરાજ યોના	ગંજબાસોદા	૫૦
મોઢીભાઈ લાલલ	બલના	૫૦
મેધલ કાનલ મેદા	કોલવાડા	૫૦
મરુખાઈ સાકરચંદ	ધાટકોપર	૫૦
મોઢીભાઈ ચતુરજી	મહિન્દ	૫૦
મરુખીજીન પોપટલાલ	મહિન્દ	૫૦
મોડખાલ ધરમશી	મહિન્દ	૫૦
મગનલાલ નરશી છડા	નાથાસોપારા	૫૦

[illegible][illegible]

શ્રી અતીલાલ દામજી	મુલુન્ડ	૨૫
શ્રી રામજી પંચજાઈ	મુલુન્ડ	૨૫
શ્રી સોનજાઈ રામજી દેવરાજ	"	૨૫
શ્રી સફયુલ્લસ	—	૨૫
શ્રી રામજી મોરારજી	મુલુન્ડ	૨૫
શ્રી સફયુલ્લસ	આધીકા	૨૫
"	"	૨૫
શ્રી સુમતિજેન રતીલાલ	નાયરોળી	૨૫
શ્રી કીરજાજી મોરારજી નાનજી	મુલુન્ડ	૧૨૫
શ્રી હેમરાજ કુંવરજી છેડા	"	૧૦૦
શ્રી હેમત કુમાર મુરજી વીક્રમશી	નિત્રામળાદ	૧૦૦
શ્રી હરગોવિંદદાસ રામજી	મુલુન્ડ	૫૦
શ્રી હાંસજાજી ગાંગજી	ચોરખુર	૩૬
શ્રી કીશીલાલ દેશર રાજા	ઘાટકોપર	૨૫
શ્રી કીશજી લાલજી ધરમશી	હેઠાળાદ	૨૫

૧૦,૦૦૦ શ્રી ક. વી. ઓ. દેરાવાસી જૈન મહાજન મુંબઈ.

૧૦૭ ખીમજી વીજપાર દોઢીયા (નવાગામ)
 ૧૦૭ મુકતચેન કાન્તીલાલ આધીકાવળા
 ૧૦૭ મોઢીબાજ હંસરાજ વીજપાર ખીકડા
 ૨૦૦ લીલાબાઈ રતનશી હા. કીરજાજી હરપાર કોઠારા

૨૦૦૭ ગં. સ્વ. ધનબાજ દેવરાજ માવજી બખી
 ૧૦૦૭ અ. સી. રાણુબાઈ દામજી માવજી બખી
 ૧૦૦૭ દામજી માવજીની પુત્રી
 ૧૦૦૭ ગોપશી લધાલાઈ લોડાયા અ. સી. ગેમાબાજ મુરજી તેરા તેરા

શ્રી બીજવજી ગાવિંદજી	ઘાટકોપર	૨૫
શ્રી રેતલ રંગરાજ દેવરાજ	મુલુન્ડ	૨૫
શ્રી હેમજી દેવરાજ	મુલુન્ડ	૨૫
શ્રી નર્મી કીશોરજી છેડા	ઘાટકોપર	૨૫
શ્રી લીલાબાજ વેલજી પારેખ	જામનગર	૨૫
શ્રી હીરજાજી લાલજી	મુલુન્ડ	૨૫
શ્રી કીરજાઈ જેતશી રામજી	"	૨૫
શ્રી કીરજી ખીમજી	—	૨૫
શ્રી હેમજી મોતીચંદ	મુલુન્ડ	૭૫
શ્રી દંડરાજ રામજી દેવરા	"	૨૫
શ્રી કીરજાઈ માણેજી બોના	ઘાટકોપર	૨૫
શ્રી દંડસાબાજ કીરજી છેડા	મુલુન્ડ	૨૫
શ્રી કીરજાજી વેલજી પંચ	"	૨૫
શ્રી દરપાર મુરજી	—	૨૫
શ્રી કીશજી દામજી નામડા	ઘાટકોપર	૨૫
શ્રી કીરજી દેરાજ	મુલુન્ડ	૨૫

૪૭ શ્રી કે.વરશી માણિકજી હિંદા
૪૮ શ્રી કાન્તીલાલ લખમશી હિંદલા
૪૯ શ્રી લીલાવતી લક્ષ્મીચંદ હિંદા
૫૦ શ્રી હીમાખાંધ ધનજી નાગડા
૫૧ શ્રી નરશી ગોશર ગાલા
૫૨ શ્રી જ્ઞાણાંધ નયુભાઈ
૫૩ શ્રી તેજુખાંધ ગોવીંદજી જોયાખાંધ લખમશી
કામજીખોના
૫૪ શ્રી કાનજી રવજી
૫૫ શ્રી કસ્તૂરખાંધ કરમશી વીરમજી
૫૬ શ્રી શામજી તેજપાર
૫૭ શ્રી લક્ષ્મીજીન વશનજી હીરજી હિંદા
૫૮ શ્રી હીરાચંદ વેલજી ફરવા
૫૯ શ્રી વેલખાંધ મેધજી માલશી હંડ
૬૦ શ્રી સોનખાંધ ધારશી વિરમશી

સહિત
"
"
"
"
"
"
"
વડલા
સહિત
"
"
કેળીન
ધાટકોપર

૬૧ શ્રી ચતુરજી નીગરશી
૬૨ શ્રી ખીમજી ઘેલાખાંધ ખોના
૬૩ શ્રી ખીમજી લાલજી ઘેલાખાંધ
૬૪ શ્રી જેતખાંધ હીરાચંદ વીરમશી
૬૫ શ્રી મેધજી ખીમજી સોમાયા
૬૬ શ્રી બાંધાખાંધ નરશી જદવજી
૬૭ શ્રી હંસરાજ ગોસર
૬૮ શ્રી માણિકજી વેલજી ખોના
૬૯ શ્રી જસુખાંધ કામજી
૭૦ શ્રી મીરાં ધીરખાંધ ધાનાણી
૭૧ શ્રી જીવરાજ વાલજી
૭૨ શ્રી વીરમજી હરપાર
૭૩ શ્રી અક્ષયનીધીવાળી બહેતો તરફથી
૭૪ શ્રી ભક્તિ મંડળ
૭૫ શ્રી જ્યેષ્ઠ રાણા

વરાહીખાંધલા
સહિત
માટંગા
"
સહિત
ધાટકોપર
ધાટકોપર
ખેરીવલી
નાયરોળી
સહિત
"
"
માટંગા

